VOLLEDIGE WERKEN
van
HENDRIK CONSCIENCE

GEILL. JUBILEUM-UITGAVE

1812 1912

VALENTIJN
EENE VERWARDE ZAAK

AMSTERDAM - GEBR. GRAAUW

VALENTIJN

Brussel. — Drukkerij J. JANSSENS, Harnasmakersstraat, 25.

HENDRIK CONSCIENCE

VALENTIJN

BRUSSEL
J. LEBÈGUE & Cie, BOEKHANDELAARS-UITGEVERS
36, NIEUWSTRAAT, 36

I

Zeker, van den ganschen Zomer des jaars 1858 had men zulk schoon en zoel weder nog niet genoten. Na een paar weken der sterkste hitte had het den dag te voren overvloedig geregend, en nu scheen de gelaafde natuur met een nieuw leven doordrongen, en de jeugdige groeikracht der eerste Lente te hebben teruggevonden.

De zon stond echter weder in vollen glans aan den zuiverblauwen hemel; maar het onweder van gisteren had eene zuidwesterkoelte nagelaten, die in het gebladerte lispelde en de lucht als met eenen verkwikkenden balsem vervulde.

Het was wel vijf uren des namiddags, toen Helena

Minnens, de eenige dochter van den olieslager, met eenen lichten korf aan den arm uit het achterhek van den hof harer ouders trad en zich vooruit begaf in een voetpad, dat naar de velden leidde.

De opgeschotene gestalte der maagd gaf haar eenigszins het voorkomen eener volwassene vrouw. Zij moest evenwel nog zeer jong zijn; want haar zuiver en lieftallig gelaat droeg den stempel eener zoete eenvoudigheid, en de glimlach, die op hare lippen speelde, bezat nog die losse vrijheid, die onbegrensde openheid, welke de jaren al vroeg betoomen of geheel doen verdwijnen.

Bij poozen toch, terwijl zij droomend haren weg vervorderde, dreef eene ernstige uitdrukking den glimlach van hare lippen, en dan lichtte in hare groote blauwe oogen een straal van diep gepeins of van innige gemoedsbeweging.

De rogge, onder den adem der westerkoelte, bewoog in golven rondom haar; blauwe korenbloemen en roode kollen bogen zich voor hare stappen, als brachten zij hulde aan eene schoonere bloem dan zij allen. De vlasgaard wiegelde zijn hemelkleurig gebloemte; de bijen gonsden in zwermen op de bloedroode klaver; en de aardappels, door den overvloed hunner witte of purperen kelken, schenen te juichen, omdat God uit medelijden met den armen mensch hen van de noodlottige ziekte had laten genezen.

Eens, toen het meisje eene hoogte had bereikt en in een uitgestrekt dal kon nederzien, werd zij door de pracht der verfrischte natuur getroffen. Zij bleef staan, wierp, van bewondering hijgend, eenen langen blik in het rond, hief de oogen biddend of dankend

ten hemel..... en spoedde zich dan weder voort, als hadde zij haast om het doel harer wandeling te bereiken.

Eenige minuten later keerde zij linksaf in het dal en volgde een kronkelend wegeltje, dat haar tot voor de deur van een zeer klein huisje bracht.

Zij trad binnen, naderde tot het bed waarop eene zieke vrouw lag uitgestrekt, vatte de hand en vroeg op zoeten toon :

« Welnu, mijne arme Theresia, hoe is de nacht geweest? Hebt gij een beetje kunnen slapen? Het gaat beter, niet waar? »

De lijdende vrouw schudde het hoofd ontkennend en antwoordde met zwakke stem :

« Eilaas, neen, Mejuffer, het gaat niet beter. Ik geloof, dat het niet lang meer zal duren..... »

« Kom, Theresia, gij moogt zoo den moed niet laten zinken. Hoe dikwijls heeft men niet gezien, dat iemand zelfs van het sterfbed opstond en nog een lang en gezond leven genoot? Het hangt af van Gods wil en Zijne barmhartigheid. Is mijne eigene tante, die te Waereghem woont, niet gedurende vijf maanden zoo ziek geweest, dat zij tweemaal met de gewijde kaars in de hand heeft gelegen? Ik heb ze bewaakt en verzorgd; daarom kon ik u niet eerder komen bezoeken. Nu is zij zoo gezond als een visch in het water, en zij is veel jonger van hart dan te voren. Zoo kan het u ook gaan; zoo zal het u gaan, indien gij maar moed houdt en betrouwen stelt in Gods goedheid. Wees zeker, gij zijt veel beter vandaag. »

De zieke murmelde eene dankzegging, doch begon te weenen.

« Tranen? » morde het meisje met geveinsde ver-

wondering. « O, dit is niet wel, Theresia, zoo zonder reden te wanhopen. Gij lijdt, och arme! veel, ik weet het; maar gij moet een beetje geduld hebben, in de gedachte dat gij binnen vijftien dagen reeds aan de deur, onder den blauwen hemel zult zitten. O, geloof mij of niet; maar ik zou willen wedden, dat gij met de anderen op het veld zult zijn, om de patatten uit te doen. Zij zijn gelukt dit jaar, en het zal feest zijn! — Gij weent nog meer, dunkt mij? Bedroeven u dan mijne woorden? Die smart is niet natuurlijk, terwijl gij aan het beteren zijt. Kom, zeg mij, Theresia, waarom stort gij zulke bittere tranen? »

Hare vochtige oogen met eenen glim van hoop tot het meisje opheffende, zuchtte de zieke vrouw :

« O, Mejuffer, kondet gij weten wat pijnen mijn moederhart doorstaat? Leefde mijn man nog, ik zou den dood met onderwerping te gemoet zien; maar mijn arm kind, mijn ongelukkig Trientje, dat alleen op de wereld zal blijven zonder steun, zonder hulp! »

« Kom, kom, » riep het meisje, « denk daar niet aan. Wat beteekent zulke taal, vermits gij zult genezen? Gij schudt het hoofd en gelooft mij niet? Vooronderstel, dat God tegen alle waarschijnlijkheid u roept om u met uwen man daarboven te vereenigen, meent gij dan, dat er geene liefdadige menschen zijn, om uw arm Trientje te helpen, totdat zij in staat zij om voor zich zelve te zorgen? »

« Zij zal aan den arme gaan en uitbesteed worden. Het is, eilaas, zoo zuur, het stukje brood, dat de ongelukkige weezen uit gierige handen moeten eten! »

« Maar neen, Theresia, uw kind zal niet ten laste van den arme vallen. Is zulke overtuiging noodig om u te troosten en te versterken, welnu, indien uwe

ziekte een onvoorzien einde moest hebben, ik zou voor uw Trientje zorgen. »

« Gij? » kreet de ontroerde moeder met glanzende oogen. « Gij zoudt mijn kind beschermen? »

« Twijfelt gij aan de oprechtheid mijner belofte?»

« In u, Mejuffer, geloof ik als in Gods goedheid zelve. Ha, ha, als ik dood ben, zult gij mijn arm Trientje bijstaan? »

« Ik zeg niet, Theresia, dat ik ze rijk zal maken; maar ik zal zorgen, dat zij geenen nood lijde, en ik zal op haar letten, totdat zij haren eigen kost kan verdienen. Uw man heeft nog bij ons gewerkt, en mijn vader, die mij toch nooit iets weigert, zal mij toelaten de belofte, welke ik u doe, naar behooren en geheel te vervullen. Uw Trientje is een goed en aanvallig kind, ik zie ze gaarne; ik zal met blijdschap waken, dat zij niet ongelukkig worde op de wereld.»

Met geweld hare krachten overspannende, greep Theresia de hand der maagd, raakte ze met hare lippen, besproeide ze met heete tranen van dankbaarheid en murmelde :

« Wees gezegend, engel van goedheid; nu mag ik sterven : de dood verschrikt mij niet meer..... Ik en haar vader, wij zullen daarboven voor u bidden bij den Heer..... »

Het meisje bedwong hare ontroering en riep met eenen glimlach :

« Ah sa, Theresia, maar waarom toch spreken wij dus van dood en van sterven? Ik zeg, dat gij zult genezen. Gevoelt gij u niet veel sterker dan te voren? En het is beter toch, dat de moeder blijve om haar kind op te voeden, niet waar? Zóó zal het zijn. Zie, ik heb iets lekkers voor u gebracht : wit brood, een

stuk van een gebraden kieken en een fleschje met goeden ouden wijn; mijne moeder heeft het voor u gegeven. Dit zal uwe krachten helpen herstellen. Morgen zult gij alweder beter zijn. Nu moet ik huiswaarts keeren; want er is nog iemand ziek aan den anderen kant van het dorp, en dien zou ik gaarne dezen avond insgelijks nog bezoeken..... Maar wees zeker, Theresia, de belofte, welke ik u deed, is oprecht: uw Trientje zou niet dolen of lijden, indien gij niet genaast. Ik zeg u dit alleenlijk, omdat het u versterkt en uwe herstelling kan verhaasten, want, wees zeker, gij zijt bijlange zoo ziek niet als gij meent. Aldus, heb goede hoop en goeden moed. Tot morgen, dan zal ik u wat opgelegde krieken brengen, die mijne moeder nu aan het bereiden is. Vaarwel. »

En overladen met de zegeningen der getrooste weduwe, verliet zij het huisje en stapte in de diepte van het dal, van waar een breede aardeweg zich naar het dorp richtte.

Nauwelijks was zij een boogschot verre gevorderd, of zij zag iemand in een nevenpad naderen. Het was eene struische boerendochter, met gespierde armen en roode wangen, die van den veldarbeid scheen weder te keeren.

Helena Minnens bleef, met den lach der vriendschap op het gelaat, bij den boord van den weg staan en riep reeds van verre:

« Ha, Monica, nog altijd dik en bloemig als eene pioen? Het verblijdt mij, u gezond en welvarend weder te zien na vijf maanden afwezigheid. »

« Zoo, gij zijt dan toch eindelijk op het dorp teruggekomen? » juichte de boerin. « Ik dacht, dat gij ons voor goed vaarwel hadt gezegd. Wij keken altijd

rond, zelfs in de kerk; maar uw stoel bleef ledig. En uwe tante is dus genezen? »

« Geheel genezen, Monica. Maar wat heb ik hooren zeggen? Gij gaat trouwen met den zoon van den molenaar? »

« Ja, zoohaast wij kans zien om eene pachthoeve te bekomen. »

« Het is een goede jongen; ik wensch u geluk. »

« Het bedroeft mij ter dege, Helena, dat wij zoolang moeten wachten. Ik zou reeds in mijn huishouden willen zijn; maar men moet geduld hebben en van den nood eene deugd maken. »

Dus koutende stapten de beide meisjes nevens elkander in den aardeweg voort. Toen echter de samenspraak over het aanstaande huwelijk van Monica ten einde was geloopen, zeide deze met de oogen op den korf, dien Helena aan den arm droeg :

« Waar zijt gij geweest, dat ik u op dit uur in het veld ontmoet? »

« De weduwe van Jan den timmerman ginder is zoo ziek; zij is arm en heeft hulp noodig, » antwoordde Helena met eenen zucht.

« Het zal er niet veel aan helpen. Zij heeft reeds het roode kruis op den rug en zal sterven eer er vijftien dagen verloopen zijn. »

« Eilaas, ik weet het wel, Monica; maar bestaat er liefdadigheid in, een mensch met voedsel of met geld te helpen, het is een veel grooter werk van barmhartigheid de arme zieken te troosten en den dood zacht te maken voor degenen, die God geroepen heeft. Geloof mij, vriendinne, al de tormenten, welke het lichaam kan onderstaan, zijn zoo schromelijk niet als het lijden van sommige ongelukkige menschen,

die den dood zien naderen. Om dit te weten, moet men zieke lieden gezien hebben en hun laatste oogenblik hebben bijgewoond..... »

« Och Heer, Helena, zwijg toch, gij doet mij sidderen, » onderbrak de jonge boerin. « Zie, ik durf het bijna niet bekennen, maar ik ben vervaard van zieke menschen; en gaaft gij mij eenen hoop geld, mij dunkt, ik zou nog niet in een huis durven gaan, waar ik weet dat iemand zou kunnen sterven, terwijl ik bij zijn bed sta. »

« En indien iedereen dacht zooals gij, zouden dan de zieken zonder hulp blijven? Wanneer er ten uwent eene koe iets overkomt, dan staat gij het beest wel bij. Gij kunt zelve ziek worden, Monica. Wat zoudt gij zeggen, indien iedereen van u vluchtte en men u liggen liet als een arm verlaten wezen? »

« Het is waar, Helena, maar ik kan er toch niet aan doen, het is sterker dan mijn wil, en ik heb mij zelve dikwijls gevraagd, hoe het mogelijk is, dat gij in het bezoeken der zieke menschen vermaak kunt vinden. »

« Hoe misgrijpt gij u! » antwoordde Helena Minnens op ernstigen toon. « Er is geen grooter geluk op aarde dan goed te doen en liefde en barmhartigheid aan zijne lijdende medemenschen te bewijzen. Elke maal dat ik terugkom van eenen zieke, is er eene stem in mijn hart, die mij toeroept, dat ik wel gedaan heb in Gods oogen, en ik gevoel mij moediger, sterker en, laat het mij maar zeggen, gezuiverd en veredeld, als gave de weldaad mijne ziel iets van de engelen des hemels. »

« Ik begrijp die hooge woorden maar half, » mom-

pelde Monica dubbend. « Zoo spreekt zeker uwe nicht, die gasthuisnon te Kortrijk is? Tien tegen één, Helena, indien gij uwe gedachten zoo laat gaan, dat gij op het einde nog in een klooster geraakt. »

« Mocht ik slechts in het klooster gaan en gasthuisnon worden, » juichte het meisje. « Wat kan er grootscher en edeler zijn dan zijn gansche leven toe te wijden aan God en aan de lijdende menschheid? Maar ik ben eenig kind, en mijne ouders willen daar niet van hooren. Ik durf er niet meer van spreken; het bedroeft mijnen vader te veel. Daarenboven, er is overal ziekte en lijden, en wie goed wil plegen, vindt ook op een dorp, hoe klein het zij, gelegenheid genoeg daartoe. »

Na eene korte overweging zeide de jonge boerin :

« Die weldadigheid kost geld, maar als men rijk is, zooals gij..... »

« Wat is dit nu, Monica? Uw vader bezit misschien meer fortuin dan de mijne, alhoewel het niet schijnt, en gij weet het. »

« Het is hetzelfde niet. Uwe ouders winnen hun geld op hun gemak; maar wij, die werken van den morgen tot den avond, al meer dan onze paarden zelve, wij bezitten geenen centiem, die ons geenen druppel zweet heeft gekost. Het is dus niet wonderlijk dat wij sparen en er tweemaal op zien, eer wij iets weggeven. »

« Het kost zooveel geld niet als gij denkt, Monica; met een minnelijk en troostend woord maakt men dikwijls een arm of ziek mensch gelukkiger dan met geld. Het is niet alleen de honger des lichaams, die doet lijden; niet zelden snakt de ziel naar troost en vriendschap. Wie zulken schat in zijn hart heeft, ver-

groot en verrijkt zich, wanneer hij zijnen bedrukten evennaaste er van mededeelt. »

« Is dit toch altijd hoog spreken, Helena. Ik versta u schier niet, en gij maakt mij het hoofd duizelig..... Zie ginder bij ons huis mijnen vader, die mij roept! Hij vreest weer al, dat ik eenige minuten zal verletten, en kan niet verdragen, dat men een oogenblik adem schept. Nu, Helena, Zondag na de hoogmis zullen wij wat langer kouten; maar niet van zieke menschen, hoort gij? Vaarwel, mijn vader slaat met de armen, als ware hij vergramd. »

Helena Minnens zag hare vriendin eene wijl achterna en ging dan voort in de baan. Zij schudde het hoofd en zeide in zich zelve :

« Arme Monica, die niet weet hoe gelukkig men wordt, als men liefdadigheid pleegt! Zij is goed van harte nochtans. Zooals mijne nicht zegt, het is een gevoel, waarmede men moet geboren zijn, om het te begrijpen. Ik, die aan Monica dacht, om onderstand voor het kleine Trientje van Theresia te vragen! Zeker, de ongelukkige weduwe zal sterven, en ik hadde daar straks wel bij haar bed van medelijden geweend; maar mijne tranen zouden haar verraden hebben, dat er geene hoop meer overblijft..... De belofte, welke men eene stervende moeder doet, is heilig, zelfs dan wanneer men ze doet om haren doodsstrijd te verzachten. Hoe zal ik mijne belofte vervullen? Het kind geheel ten laste mijner ouders doen opvoeden, dit zal moeilijk zijn, en ik kan toch al de andere lijdende menschen niet zonder hulp laten! »

Zij boog het hoofd in diepe overweging en naderde allengs tot eene plaats, waar eene groote linde met

hare machtige kruin de baan overschaduwde. De knobbelige wortelen des booms hadden zich door den duur des tijds boven den grond verheven, en vormden daar nu aan zijnen voet eene hoogte als eene zitbank, die met fijn gras was begroeid.

De maagd, nog immer peinzend, zette zich daar neder om wat te rusten en murmelde :

« Ja, mijne eerste gedachte was goed. Ik zal over het arme Trientje gaan spreken bij de baronesse, bij de vrouw van den notaris, bij den burgemeester en bij anderen, zelfs bij Monica. Ik zal hun hart raken, en zij zullen mij wat geven voor de ouderlooze weeze..... En geluk ik slechts ten halve of in het geheel niet, dan zal ik mijnen ouders zeggen wat ik eene stervende moeder heb beloofd. Het kost moeite; maar indien de weldaad niet een beetje moeite kostte, welke verdienste zou er bestaan in wel te doen? En vermits zij mij niet gasthuisnon willen laten worden, is het wel rechtvaardig, dat zij mij toelaten bevrediging te geven aan mijnen ingeboren wensch om degenen, die lijden, te troosten en bij te staan. Kom, kom, geen moed verloren; de arme weduwe zal uit den hemel kunnen zien, dat de Christelijke broederliefde over haar kind waakt..... »

Zij greep haren korf en meende op te staan; maar door de beweging, die zij deed, viel haar gezicht achter eenen bochtigen wortel des booms. Daar lag een toegevouwen blad schrijfpapier, dat waarschijnlijk was verloren door een schoolkind of door eenen voorbijganger, welke hier had gerust.

Zij raapte het op en ontplooide het, om te zien wat het was. Bij den eersten blik bemerkte zij, dat het een dubbel blad was, gansch overdekt met een

dicht schrift. Hier en daar waren enkele woorden of regels doorgeschrapt, maar het overige was zichtbaar door eene geoefende hand geschreven en zeer leesbaar.

Het meisje gaf daarop voor alsdan niet veel acht, dewijl zij het begin van het schrift zocht, meenende, dat zij alras zou kunnen vermoeden, aan wien het behoorde te worden wedergegeven.

Nauwelijks had zij de eerste regelen gelezen, of hare aandacht werd zeer opgewekt en hare oogen drukten eene plotselijke verrassing uit. Soms schudde zij het hoofd, slaakte eenen zucht of onderbrak hare lezing, om na te denken over de openbaring, haar gedaan door het schrift, dat eigenlijk luidde als volgt :

« *Lisseghem, den 27sten Juni 1858.*

» Vriend Hendrik,

» Vergeef het mij, dat ik voor de eerste maal, dat ik sedert onze scheiding u schrijf, misbruik van uwe goedheid en uw geduld maak. Ik ben ongelukkig bovenmate. Uit de kolk des verdriets, waarin ik bedolven lig, wil mijne arme, zieke ziel naar u om lafenis en troost. Open uw hart, ik smeek u, en ontvang gij ten minste de klachten van iemand, die in zijne droeve eenzaamheid dorst heeft naar den druppel water, die hem moet verkwikken en hem misschien moet behouden voor den dood.....

» Herinnert gij u nog wat onze professors op de normaal-school ons zeiden? Hoe zij onze jonge geesten vervulden met eene edele eerzucht en met

liefde voor het onderwijs? Gingen wij niet de weldoeners van het menschdom worden? De verspreiders van licht en van deugdgevoel? Zou iedereen ons niet achten, en zouden wij niet geëerbiedigd en bemind worden door de gansche bevolking, voor welker welzijn wij ons gingen opofferen?

» Ik hoop, dat gij gelukkiger zijt dan ik, en gij zijt het ongetwijfeld, want Oostende is eene stad, en men is daar niet buiten de wereld. Voor mij toch is de wezenlijkheid eene bittere spotternij.

» Eenige dagen na mijne benoeming als onderwijzer ben ik hier te Lisseghem aangekomen, met het hart vol vreugde en fierheid. Weet gij wat ik heb gevonden? Een oud, vervallen huis tot schoollokaal, zoo vuil en onzindelijk, dat het mij vernederde en beschaamde; een dertigtal kinderen met gescheurde lappen aan het lijf en klompen aan de voeten; eene woning voor mij, die nog niet goed genoeg is om bedelaars in te huisvesten, en daarenboven eene bevolking, die mij vijandig was en mij kwaad wilde, zelfs vooraleer mij te hebben gezien.

» Er is hier op het dorp eene bijzondere school. En hoe het komt, weet ik niet; maar al de invloedhebbende inwoners beschermen dit gesticht. Tot mijne groote verbaasdheid heb ik al spoedig ondervonden, dat de lieden hier de gemeenteschool aanzien als iets, dat hun met geweld is opgedrongen en hen onrechtvaardig tot zware opofferingen dwingt, aangezien volgens hunne meening de bijzondere school meer dan toereikend is. De gemeenteonderwijzer is voor hen een nuttelooze vreemdeling, die slechts op het dorp is, om een gedeelte van de vruchten huns arbeids te verslinden.

» Ik moest denken, dat de gemeenteraad, die mij heeft benoemd, mij ten minste zou ondersteunen. Eilaas, sedert ik aan den burgemeester heb geklaagd over den slechten toestand van het schoolgebouw, zijn al de leden des raads op mij verstoord en gebeten, als hadde ik hun kwaadwillig den oorlog verklaard. Men vreest te Lisseghem, dat het staatsbestuur de gemeente wel tot het bouwen van een nieuw schoollokaal zou kunnen dwingen, en men beschouwt mij nu als een gevaarlijk man, die oorzaak zou kunnen worden, dat de gemeentebelastingen zouden worden verhoogd.

» Men vervolgt en lastert mij, de eenen uit vrees dat ik meer leerlingen krijge ten nadeele der bijzondere school; de anderen, omdat zij den man haten, die eenig geld uit de gemeentekas trekt. Het is eene ware samenspanning; men laakt alles wat ik doe en niet doe.

» De vader van een mijner scholieren had mij eens gezegd, dat de lieden mij eenen menschenhater en eenen verwaanden kerel noemden, omdat ik mij nooit in eenig gezelschap vertoonde. Ik ben den Zondag daarna tegen mijnen dank naar de voornaamste herberg gegaan, en heb er een uur van den namiddag doorgebracht. Des anderen daags is er een schreeuw tegen mij opgegaan, als ware ik eensklaps een dronkaard geworden.

» Sedert dan blijf ik weder te huis en zit alleen, altijd alleen op mijn treurig kamerken te lezen of in den hof op eene bank te droomen aan mijne bittere ontgoocheling en aan de duistere toekomst.

» Een grooter ongeluk nog, mijn vriend; ik ben arm, gij weet het, en wat ik hier trek, is niet toe-

reikend tot mijn karig onderhoud. Ik ben bedrogen geworden : men had mij laten gelooven, dat het schoolgeld der betalende leerlingen mijne jaarwedde toereikend zou hebben gemaakt; en zulke leerlingen zijn er slechts tien. Dan nog, wil ik ze behouden, moet ik mij door den bakker laten betalen met brood, door den pachter met eieren of koren, door den schoenmaker met schoenen en zoo voorts!

» Om mij hier in te stellen, heb ik eenige kleine schulden moeten maken; de lieden hebben mij reeds dikwijls tot de onmogelijke betaling gemaand en mij uitgescholden en vernederd.

» Dorst ik slechts schrijven aan Mevr. Van Overvliet! Gij weet wel, de dame, die mijne opvoeding hielp bekostigen. Ik moet u verteld hebben, dat mijn vader zaliger hovenier was op haar kasteel. Toen de cholera eens in West-Vlaanderen woedde, werd Mevr. Van Overvliet er door aangetast. Alle dienstboden vluchtten weg en verlieten haar. Mijn vader en mijne moeder bleven alleen waken bij haar bed, en zij meent, dat zij aan mijne ouders het behoud van haar leven is verschuldigd.

» Zij beloofde mijne stervende moeder, dat zij hare opoffering zou beloonen door voor mijn geluk te zorgen. Zij heeft het tot nu gedaan; en hoe nauw berekend hare hulp ook geweest zij, ik moet haar er voor zegenen. Maar sedert mijne opvoeding is voltrokken, mag ik aan haar voor geene geldelijke hulp meer denken. Zij heeft zelve het mij uitdrukkelijk gezegd, toen ik haar mijne benoeming ben gaan aankondigen. Zij is oud, en wat zij eens heeft besloten, blijft onveranderlijk.

» Hopelooze toestand! Geen middel om mij nuttig

te maken; misprezen, gehaat en vernederd; niet wetende hoe mij te gedragen om wel te doen; beschaamd zijn en blozen onder den blik der lieden, die mij mijne armoede verwijten! Ik geloofde meer dan iemand aan de streelende voorzeggingen onzer professors en onzer leerboeken. Welke ontgoocheling!

» Dit alles toch zou mij niet zoo diep in den afgrond der moedeloosheid hebben doen wegzinken; want met om zoo te zeggen het brood uit mijnen mond te sparen, zal ik nog vóór het einde van het jaar mijne schulden betaald krijgen. Wat mij ongelukkig maakt en mij onder een eindeloos verdriet doet gebukt gaan, is de volledige eenzaamheid mijner ziel. Ik heb dorst naar een vriendelijk woord, naar eenen broederlijken glimlach, naar uitstorting des harten, naar een beetje aanmoediging..... en geen mensch op het dorp, die mij nadert, geen, die mij de hand toereikt; niets dan onverschilligheid, wantrouwen en haat!

» Hadde ik slechts eene moeder, eene zuster, dan ten minste zou iemand mij beminnen, en ik zou niet altoos alleen zijn met mijne duistere gedachten. Ik gevoel het wel, dit eeuwig droomen in de smartelijke eenzaamheid ondermijnt de krachten mijns geestes en mijns lichaams. Ik schrik bij het denkbeeld, dat ik ziek zal worden. Uitgestrekt op een bed en lijdend te midden van menschen, die mij haten!

» Ach, hadde ik slechts wat bloemen om mijne dwalende zinnen af te keeren! Kon ik door het kweeken van planten uit den grond de vrienden doen opschieten, welke ik onder de menschen niet kan vinden! Maar neen, mijn tuin is zoo klein, dat men hem met eenige stappen kan overschrijden, en de

arme schoolmeester, uit schrik voor hongersnood, heeft hem geheel met aardappelen moeten beplanten.

» Nevens de school woont een olieslager, die rijk is. Hij heeft eenen grooten, lommerijken hof, waarbinnen eene doodsche stilte heerscht, als wierd zijn grond nooit door een levend wezen betreden. Nochtans moet hij vol bloemen staan; want des avonds adem ik de geuren, die van achter de haag opwalmen; en dan ontstaat nog voor mijn oog het kasteel van Mevr. van Overvliet en het rijke bloemperk, waarin ik, kleine jongen, nevens mijnen goeden vader arbeidde. Deze herinneringen doen mij echter kwaad; zij toonen mij door vergelijking al het ledige en bittere van mijn tegenwoordig leven.

» Meer dan eens heb ik lust gehad om mijnen gebuur, den rijken olieslager, oorlof af te bidden om nu en dan eens in zijnen schoonen hof te wandelen; maar ik weet niet, het verdriet en de mismoed hebben mij vreesachtig gemaakt. Ik ben vervaard, dunkt mij, van alles en van iedereen.

« Ik voorzie, welk redmiddel gij mij aanwijzen zult, indien deze lange brief u niet afschrikt van mij te antwoorden. Eene echtgenoote, eene gezellin, niet waar? Inderdaad, dan waren wij met twee om het droevig lot te dragen, en misschien zou het ongeluk, door gedeeld te worden, in geluk veranderen. Maar gij vergeet, dat ik leelijk ben en dat mijn geschonden aangezicht elke vrouw van mij moet afkeeren. Zulke gedachten zijn mij verboden, en ik heb sedert mijne kindsheid mijn hart gesloten tegen eene onmogelijke hoop.

» Neen, neen, er is niets aan te doen; over mij is

een nacht zonder einde neergezakt. Kondet gij soms mij in de eenzaamheid zien sidderen en verbleeken! Het is, dat ik dikwijls in de sombere toekomst vooruitzie en terugschrik van eene schromelijke overtuiging. Gij weet het, een onbemiddeld jongeling, die de plaats van onderwijzer op een dorp aanvaardt, is aan die plaats verbonden tot het einde van zijn leven. O, mijn God, ik ben dus tot eeuwigdurenden dwangarbeid veroordeeld, en ik zal lijden en kwijnen, totdat de dood de keten van den armen galeislaaf kome breken! Gij schudt het hoofd, niet waar? Wat mij zoo doet spreken, is de landziekte, meent gij! Inderdaad, maar het heimwee is eene schrikkelijke kwaal, want het verbrijzelt tegelijkertijd de ziel en het lichaam.

» Ik moet eindigen. Vergeef mij, antwoord mij of niet, de overtuiging dat ten minste één vriendenhart de uitstorting van mijn verdriet en van mijne diepe treurmoedigheid heeft ontvangen, is mij eene weldadige vreugde en een helder licht in de duisternis mijns levens.

» Uw getrouwe vriend en schoolmakker

VALENTIJN STOOP. »

Helena Minnens had dezen ganschen brief gelezen, zonder zelfs er aan gedacht te hebben, dat zij eene misschien schuldige onbescheidenheid beging, met aldus de geheimen van iemands leven te verrassen en te doorgronden.

Zeker, in andere omstandigheden hadde zij zulks niet gedaan, want zij bezat een kiesch gevoel en kende de wetten der betamelijkheid. Nu evenwel was zij door de eerste regels van het schrift als aan-

getrokken geworden, en zij had in volle vergetelheid kennis van den inhoud genomen, nu zuchtende, dan glimlachende en eindelijk eenen stillen traan uit hare oogen vegende.

Zij bemerkte eerst bij het einde harer lezing dat de zon laag aan den hemel stond; en als verrast over den langen tijd, dien zij onder den lindeboom had gesleten, stak zij den korf aan haren arm en hernam haren weg naar het dorp.

Zij hield nog het papier in de hand en murmelde in zich zelve, terwijl zij met gebogen hoofd voortstapte :

« Arme jongen! Ziekte des harten; zucht naar vriendschap, zucht naar broederliefde! En geen mensch die het reddend woord spreekt, niemand die de hand hem toereikt. O die mannen, die mannen! Zij zouden hunnen evennaaste laten sterven, zonder eene poging te doen om hem te troosten of te helpen. Hoe is het mogelijk? zulk gevoelig hart? Niemand heeft dus in het dorp gezien, wat zijne klagende oogen vragen? Men zeide mij : de nieuwe schoolmeester is een wijsneus, een beer, een menschenhater..... en het is, eilaas, eene ziel, die snakt naar een beetje genegenheid, die lijdt en om hulp roept uit den afgrond harer eenzaamheid. Ha, ik dank God, dat hij mij dezen brief in de handen liet komen. Misschien zou ik dien zieke kunnen genezen en hem weder het leven doen beminnen. Waarom niet? Er is zoo weinig toe noodig. Ik zal mijn vader zeggen, dat hij hem moet gaan verzoeken nu en dan in onzen hof te wandelen. De arme jongen is liefhebber van bloemen; ik zal met hem van mijne bloemen spreken..... maar, maar ik weet niet..... een man? Het

is zoo zonderling, en de lieden op het dorp..... Hij is leelijk; en het moet wel waar zijn, vermits hij het zelf zegt en het zoo droef herhaalt..... »

Hare stem werd onhoorbaar, en eindelijk zweeg zij geheel, totdat zij den weg achter haars vaders woning bereikte.

Dan bezag zij nog eens met eene uitdrukking van twijfel het papier, dat zij in de hand droeg, en vraagde zich waarschijnlijk, hoe zij dit den schoolmeester zou doen toekomen. Hem laten weten of laten vermoeden, dat zij het had gelezen, scheen haar niet raadzaam; hij zou daarover beschaamd zijn waarschijnlijk, en het zou hem vernederen in hare tegenwoordigheid. Maar hoe hem dan het verloren papier besteld? Een jongen uit het dorp of een der werklieden haars vaders doen zeggen, dat hij het had gevonden? Kon het niet anders, dan moest men wel zijne toevlucht tot die kleine leugen om beters wil nemen, maar die gedachte beviel haar toch niet.

Zoo peinzende en overwegende, bleef zij eensklaps glimlachend staan voor de haag nevens haars vaders hof. Zij opende een weinig de takken en blikte bespiedend in den kleinen moestuin der school. Verzekerd, dat er zich niemand in bevond, stak zij den arm door het loover en liet het papier op de bank vallen, die langs binnen tegen de haag was gesteld, en waarop zij den schoolmeester reeds meer dan eens van verre uit haar venster had zien zitten droomen.

II

Sedert een half uur hadden de kinderen de school voor dien dag verlaten. Valentijn Stoop, de onderwijzer, trad in zijnen hof, ging met langzame stappen door het eenige voetpad, bleef onderweg staan, schouwde als met vurig verlangen naar de hooge boomen, die zich terzijde achter de haag verhieven, ging weder voort en naderde eene houten bank, waarop hij zich liet nederzakken.

Moeilijk ware het geweest, den ouderdom van dit mensch te raden; want de kinderpokken hadden zijn aangezicht geschonden, en alhoewel hij niet zoo uiterst leelijk was, als hij zelf meende, toch had hij wel redenen om te vermoeden, dat hij nimmer eene zoete neiging in het hart eener vrouw zou verwekken. Anders was hij rijzig van leden, en de uitdrukking zijner oogen getuigde van eene stille, mijmerende ziel, vol droefheid en vol goedheid tevens.

Zijne kleeding was meer uitgezocht en verzorgd, dan men zulks van eenen armen dorpsonderwijzer kon verwachten. Hij was geheel in het zwart en had eenen witten halsdoek aan. Wel waren zijne kleederen tot op den draad versleten misschien; maar zij

waren nauwkeurig geborsteld, en men kon uit de reinheid van zijn linnen besluiten, dat die man onder den druk van het verdriet niets van het gevoel der uiterlijke netheid had verloren.

Toen hij zich op de bank had nedergezet, had hij eenen treurigen blik op zijne vervallene woning en op zijnen kleinen hof geslagen; de zwarte muren, waarvan de kalk was uitgevreten of nedergestort, en de aardappelen, welker opbrengst zijne armoede moest helpen verlichten, deden op zijn gelaat eenen bitteren glimlach ontstaan, en hij keerde het gezicht af, als om aan deze getuigen zijner ellende te ontsnappen.

Allengs zonk hij weg in nog smartelijker droomen; zijn hoofd zakte hem op de borst, en welhaast zat hij daar beweegloos als iemand, die is ingesluimerd. Eene diepe stilte omringde hem; slechts de verre slag van den oliemolen hadde hem in zijne mijmeringen kunnen storen, indien hij aan dit gerucht niet ware gewend geweest.

Na een kwart uurs der volledigste vergetelheid hief hij eensklaps het hoofd op. Hem dacht, dat iemand hem had geroepen. Het woord *meester* had wel zijn oor getroffen; maar dewijl hij aan zulke geheimzinnige begoochelingen der hersens onderhevig was, twijfelde hij en keek zoekend rond.

Daar hoorde hij eensklaps zijnen naam, zijnen jongelingsnaam, noemen door eene wonderzoete stem; het was een klank, die hem in het harte drong en hem met eenen glimlach van verrassing deed opstaan. Hij hoorde de stem weder, die riep:

« Mijnheer Valentijn! Mijnheer Valentijn! »

Nauwelijks had hij eenige stappen gedaan, of hij

bleef staan als door eene onverwachte verschijning getroffen.

Boven de haag van den olieslager en tusschen het loover van een syringenboschje bemerkte hij een vrouwenhoofd van eene zonderlinge liefelijkheid : blauwe oogen die hem vriendelijk aanzagen, rozenlippen, die hem aanlachten met zooveel toeneiging en zooveel losse minnelijkheid, dat hij, geheel onthutst en als bevreesd, de hem onbekende maagd met verbaasdheid aanschouwde.

« Kom toch een beetje nader, meester, » zeide Helena, « ik heb u iets te vragen. Neem mijne stoutheid niet kwalijk. Ik wilde u eenen kleinen dienst verzoeken ; gij zijt goed en bereidwillig, en zult mij dien niet weigeren. »

De schoolmeester naderde tot de haag, ontdekte zich het hoofd met een gevoel van eerbied, en antwoordde ontroerd :

« Mejuffer, het ware mij eene eer en een geluk, iets te kunnen doen om u aangenaam te zijn ; maar ik twijfel..... Spreek, ik bid u, en indien het mij mogelijk is..... »

« O, Mijnheer Valentijn, wat ik van u te verzoeken heb, is zoo ernstig of zoo gewichtig niet als gij meent. Het schijnt, dat gij gewoon zijt de dingen al te zwaar in te zien. Gij moet lichter van geest zijn ; de mensch ontmoet op aarde verdriet genoeg, zonder dat hij zich zelven door zijne gedachten verdriet aandoe. »

Terwijl zij deze woorden sprak, lachte zij met zoete, minnelijke scherts, en zij ontstelde den armen schoolmeester zoodanig, dat hij niet wist wat te zeggen en met verwondering zich afvroeg, hoe het kwam, dat

deze juffer bij den eersten blik in het diepe van zijn hart had kunnen lezen; hoe het kwam, dat zij hem noemde bij zijnen doopnaam, evenals eene vriendin of eene zuster. Kende zij hem misschien van vroeger? Maar hij herinnerde zich niet, haar ooit in zijn leven te hebben gezien.

Vond Helena misschien eenig vermaak in zijne zonderlinge verbaasdheid? Althans, slechts na een oogenblik stilte zeide zij :

« Welnu, kom nog wat dichter; gij dwingt mij tot schreeuwen. Zoo, nu zal ik u zeggen wat ik van u verlang. Gij zijt liefhebber van bloemen, niet waar, en gij hebt groote kennis van den hofbouw? »

« Hoe, gij weet, Mejuffer? » antwoordde de onderwijzer, meer en meer verwonderd.

« Men heeft het mij gezegd, en ik geloof het. Ik ben de dochter van uwen gebuur, den olieslager. Sedert vijf maanden ben ik afwezig geweest. Ik heb bij mijne zieke tante te Waereghem gewoond; maar zij is, God lof, geheel genezen. Nu zal ik weder bij mijne ouders verblijven. Ik had hier, in dezen hof, vele bloemen; maar evenals gij, Mijnheer Valentijn, bemin ik uitermate die lievelingen der natuur. Denk eens, toen ik te huis ben gekomen, heb ik al mijne bloemen schier verdroogd gevonden; ik geloof, dat meer dan de helft zullen sterven. Het doet mij groote spijt, en als ik dus mijne arme planten met het hoofd naar den grond zie hangen, zou ik wel aan het weenen gaan, indien de mensch voor zoo weinig den moed mocht laten zinken. Gij zult mij raad geven, niet waar, en mij zeggen wat ik te doen heb om mijne bloemen, ten minste die, welke nog niet geheel dood zijn, weder op te wekken? »

« Uwe bloemen, Mejuffer, zijn gestorven ten gevolge der lange droogte, die wij gehad hebben, » antwoordde de schoolmeester, nu gedeeltelijk van zijne vreesachtigheid verlost. « Uw hovenier heeft waarschijnlijk verzuimd, ze intijds te gieten. »

« Onze hovenier, Mijnheer Valentijn, is een oude, brave man, die meer kent van moeskruiden te kweeken dan van bloemen te verzorgen. Hij zegt, dat hij ze overvloedig heeft begoten, maar dat dit gedurig gieten den grond zoo hard maakt als een steen, en daarom zelfs de teederste planten doet sterven. »

« Hij heeft gelijk, Mejuffer, maar er is een middel om dit te voorkomen. Men moet den grond rondom de plant met korten mest of met stroo bedekken; dan slaat het gietwater niet op de aarde, die aldus zacht en mollig blijft. »

« Ziet gij wel, Mijnheer Valentijn, dat gij uitmuntend kenner zijt! » riep het meisje met blijdschap. « Daarvan wist onze hovenier niets. Hadde hij het geweten! Nu is het te laat om tot dit middel mijne toevlucht te nemen. »

« In het geheel niet, Mejuffer : er zal nog droogte komen. Daarenboven, indien uw hovenier de zieke planten met zeer korten mest omringt, zal het water de voedselstof afwasschen en ze tot aan de wortels doen doorzakken. Gij zult het zien : de bloemen, die nog niet geheel dood zijn, zullen in weinig tijds nieuwe bladeren krijgen en krachtig opschieten. »

« Dank voor uwen vriendelijken raad, Mijnheer Valentijn, » zeide het meisje. « Gij kunt het klaar genoeg uitleggen; maar ik begrijp niet ten volle hoe het moet gedaan worden. Wees zoo goed en kom in onzen hof, om mij ter plaatse te wijzen hoe gij het

meent. Ik zal u dankbaar zijn voor deze toegevendheid. »

« In uwen hof, Mejuffer! » stamelde de onderwijzer aarzelend.

« En waarom niet, Mijnheer Valentijn? Gij, die de bloemen en het loover bemint, gij hebt zeker dikwijls verlangen gevoeld om in onzen hof onder de lommerrijke boomen te wandelen. Voldoe nu aan dien wensch, om mij dienst te bewijzen. Kom, ik zal u mijne bloemen toonen; zij zijn niet altemaal dood, en er zijn er nog, die gij met vermaak zult zien. Zoudt gij weigeren? O, Mijnheer Valentijn, de mensch moet aanvaarden wat hem met een goed hart wordt aangeboden. »

« Maar uwe ouders, Mejuffer? Zij zouden mijne stoutheid kunnen kwalijk nemen..... »

« Mijne ouders wenschen sedert lang nadere kennis met u te maken; maar zij ook durfden u daarvan niet spreken. Zoo blijven de lieden van elkander verwijderd, ofschoon zij achting en genegenheid voor elkander gevoelen. Mijne ouders weten, dat ik u ging verzoeken te komen, en zij verwachten u. »

« Is het zoo, Mejuffer, dan zal ik mij haasten; gij verzoekt het mij zoo minzaam, dat ik niet durf weigeren. »

« Heb dank, Mijnheer Valentijn, voor uwe dienstwilligheid. Ik zal aan onze deur staan, om u binnen te leiden en u aan mijne ouders voor te stellen. Gij zult zien hoe vriendelijk zij u zullen onthalen. »

En na deze woorden trok zij haar hoofd terug en verdween achter het syringenbosch.

De schoolmeester hield nog eene wijl in volle beweegloosheid het oog ter plaatse gevestigd, waar

het liefdelijk aangezicht met de zoete blauwe oogen tusschen het gebladerte had geblonken. Dan keerde hij zich om en stapte mijmerend naar zijne woning. Op zijn kamerken trok hij eene andere frak aan en schikte zijne kleeding een beetje. Zijne lippen bewogen, en hij murmelde gedurig in zich zelven : « *Mijnheer Valentijn, Mijnheer Valentijn,* » als hadden deze woorden bovenal eenen beheerschenden indruk op zijn gemoed nagelaten. Hij glimlachte zachtjes; en er was blijdschap in zijnen blik, en tegen zijne gewoonte hield hij het hoofd op en scheen vol moed, toen hij in de straat stapte.

Hij werd echter weder onthutst bij het gezicht der schoone jonge maagd, die op den drempel harer deur stond en met kinderlijk ongeduld hem wenkte, dat hij zich zou haasten.

Zij greep hem de hand en leidde hem binnen het huis, terwijl zij zeide :

« Ik sta reeds lang aan de deur, Mijnheer Valentijn, en mijne ouders wachten op u. Kom langs hier, in deze kamer..... Zie, daar zijn mijne ouders. »

De olieslager, Jan Minnens, was een struisch man met roode wangen en een gemeen aangezicht, waarop niets te lezen stond, dan dat hij waarschijnlijk liefhebber was van eene goede tafel en van een gemakkelijk leven. Zijne vrouw, alhoewel insgelijks zwaarlijvig, moest in hare jeugd een fraai meisje geweest zijn, en er was in haar gelaat meer fijnheid en in hare oogen meer levendigheid.

Men kon bij den eersten blik hen voor verrijkte buitenlieden herkennen, want, alhoewel zij naar de steedsche wijze gekleed waren, bleef er in hun opzicht iets boersch en onbeschaafds.

Helena bracht den schoolmeester voor hare ouders, die onverschillig opkeken en bleven zitten.

« Zie, vader, zie, moeder, » sprak zij, « hier is Mijnheer Valentijn Stoop, die reeds sedert lang u meende oorlof te vragen om nu en dan eens in onzen hof te wandelen. »

« En waarom dan aan anderen er over gaan spreken, zonder mij een woord er van te zeggen? » vroeg de olieslager op tamelijk harden toon.

« Ik bid u om verschooning, Mijnheer, » zeide de onderwijzer. « Loochenen, dat zulke wensch in mij is ontstaan, dit zou ik niet durven; maar, wees zeker, nooit heb ik aan iemand daarvan gesproken. »

« En hoe kan mijne dochter het dan weten? »

Eenen stoel vooruitschuivende, verzocht Helena den schoolmeester zich neder te zetten. Zij meende door deze beweging aan haars vaders ondervraging te ontsnappen.

« Kom, meester, zit neer, » zeide de moeder. « Vermits gij nu in samenspraak zijt met mijnen man, zou het onbeleefd van onzentwege zijn u te laten staan. Wees niet verlegen; doe, alsof gij te huis waart. »

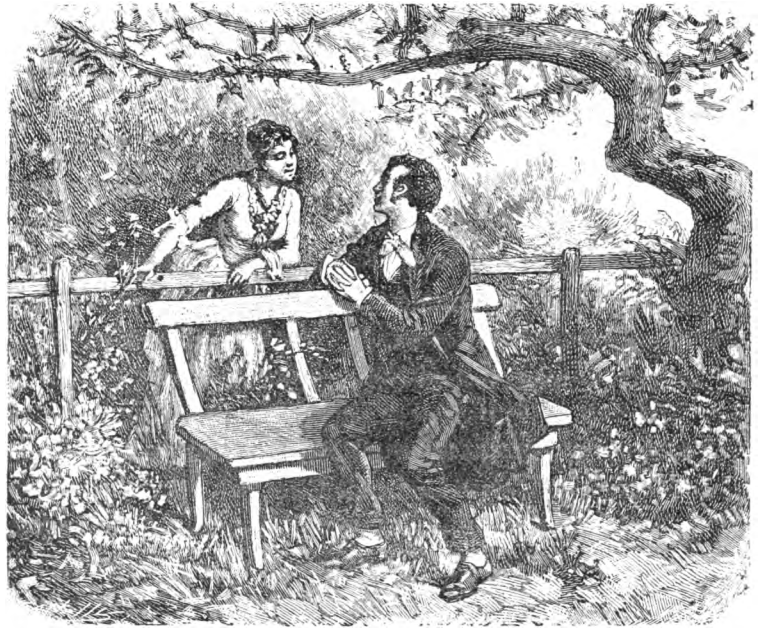
« Ja, ja, meester, » herhaalde de olieslager, « hoe kunt gij het overeenbrengen, dat onze dochter wete, wat gij aan niemand zoudt hebben gezegd? »

« Welnu, vader, » riep de maagd, « wat wonders is daaraan? Ik heb het geraden. »

« Onmogelijk, gij zegt de waarheid niet. Ik heb niet gaarne, dat men mij voor den gek houdt, en ik wil weten van wien gij vernomen hebt, dat de meester mij zulks wilde vragen. »

« Maar verstoor u toch niet ten onrechte, vader

lief, » zeide het meisje, hem lachend streelende. « Luister, ik ga het u uitleggen. Ofschoon mijne kamer geheel ten einde van ons huis gelegen is, kan ik toch uit de verte in den hof der school zien. Sedert ik ben teruggekeerd, bemerkte ik daar somwijlen op de bank, tegen de haag, eenen man, die met het

Kom toch een beetje nader, meester. (Bladz. 27.)

hoofd gebogen zat en lang zoo bleef zitten, zonder zich te verroeren. Ik heb in mij zelve gezegd : onze schoolmeester moet verdriet hebben. Niet waar, Mijnheer Valentijn, gij hadt een beetje verdriet? »

« Ik mijmer en overweeg veel, inderdaad, Mejuffer, » was het antwoord. « Hoe zou het anders

kunnen zijn? Ik ben altijd alleen met mijne gedachten. »

« Ziet gij wel, vader, dat ik niet mis giste? Het is, omdat hij, die een gevoelig hart heeft en medelijdend is, om zoo te zeggen eens anders smart kan raden. M. Valentijn zoo treurig in zijn ellendig tuintje te midden der aardappelen ziende zitten, heb ik gedacht, dat hij wel moest wenschen in onzen grooten hof te mogen wandelen, des te meer, daar ik heb hooren zeggen, dat hij kenner en liefhebber van bloemen is. »

« Is het zoo, Helena, » mompelde de olieslager, « doe dan uwe goesting. De meester kan in onzen hof wandelen zooveel hij wil. »

« Gij zult ons vermaak doen, Mijnheer, en ons in het geheel niet hinderen, » voegde de moeder er bij, « want buiten onze Helena is er niemand van ons, die veel in den hof gaat. »

« Zou ik wel gebruik durven maken van uwe goedheid? » stamelde de onderwijzer. « Ik vrees, dat mijne onbescheidenheid..... »

« Wel ja, ik zou het u raden, » lachte de olieslager, « poog te wederstaan aan den gril, welke die kleine zottin zich nu in het hoofd gestoken heeft! Zij zal niet afhouden, en zal u wel weten te dwingen, zooals zij ons dwingt. Is het misschien om komplimenten te maken, meester? Daarvan houd ik in het geheel niet. Wat ik zeg, meen ik : wandel in den hof, kom in ons huis, zoo dikwijls gij wilt, en wilt gij niet, het is insgelijks wel. »

« Zeker, Mijnheer, gij zult ons altijd welkom zijn, » verbeterde zijne vrouw.

« Ziet gij wel, Mijnheer Valentijn, dat mijne

ouders u met vermaak in onzen hof zullen zien wandelen? » riep het meisje. « Kom, kom, geenen tijd verloren! Mijn vader moet naar de fabriek, om de werklieden te bewaken; mijne moeder heeft nog iets te verrichten. Wij gaan in den hof; ik wil u seffens mijne bloemen toonen. »

In de gang zeide zij hem met eenen vertrouwelijken glimlach en schier aan zijn oor sprekende :

« Mijn vader is een zonderling man; hij heeft het beste hart der wereld, maar hij wil het verbergen, en daarom toont hij zich een beetje hard ; mijne moeder is ook zeer goed, en zij heeft gaarne, dat ik weldoe aan de arme menschen en troost brenge aan degenen, die lijden. »

De schoolmeester liet zich in den hof leiden als een bewusteloos kind ; de stem dezer minzame maagd klonk in zijn oor als eene verleidende muziek, en hij gaf schier geene aandacht op hetgeen zij zeide, zoozeer dwaalde hij weg in zoete, doch onbestemde gepeinzen.

Zeer verlegen of onthutst was hij niet meer; nu hij uit de tegenwoordigheid der ouders en alleen met zijne vriendelijke beschermster was, gevoelde hij zich het hart vol stille levensvreugde en vol moed. Hij had zich reeds eens verstout haar dankbaar toe te lachen, toen zij zeide, dat zij ten uiterste blijde was kennis met hem te hebben gemaakt.

Helena wees met den vinger naar eene kleine hoogte en zeide :

« Ginder, achter den grooten treuresch, staan mijne bloemen. Gij moet mij al zeggen, wat gij weet, en u niet sparen om mij uitleggingen te geven; dan zal de hovenier verwonderd staan over mijne geleerd-

heid, en ik zal u dankbaar zijn voor uwe dienstwilligheid. Wij zijn er. Zie, hoe mager en hoe klein die arme *Penséen*. Verleden jaar heb ik ze ten geschenke gekregen van de baronesse. Zij waren toen zoo schoon en zoo groot! Nu beteekenen ze niets meer. Het is van de droogte, niet waar, Mijnheer Valentijn? »

« Neen, Mejuffer, van de droogte niet alleen. Om altijd schoone bloemen te hebben en de soort te behouden, mag men deze planten hunne stengels niet te zeer laten verlengen. In September moet men al hun loof afsnijden, of sterke afzetsels er van maken, want de opgeschotene planten sterven meestal in den Winter, of geven het jaar daarna slechts zeer verminderde bloemen. Dit is eene eerste voorwaarde om de *Viola tricolor* wel te kweeken. »

« Hoe noemt gij die bloem? » vroeg het meisje.

« *Viola tricolor*, Mejuffer. »

« Kent gij Latijn? »

« Neen, Mejuffer; maar ik ken toch de namen van vele bloemen en gewassen. »

« Hebben alle planten dus eenen naam? »

« Ja, Mejuffer. »

« Kleine en groote? »

« Alle. »

« En dat aardig gras daar, dat naar eene pluim gelijkt om op eenen vrouwenhoed te steken? »

« Dat is de *Stipa pennata*, Mejuffer. »

« Hoe wonder toch! — En die plant met de schoone gevlekte bladeren? »

« *Hydrangea Japonica variegata.* »

« Welke zonderlinge naam! Mijne tante heeft ze mij als iets zeldzaams geschonken. »

« Zij is fraai zonder zeldzaam te zijn. Waar ze nu staat, zal ze gewis verkwijnen. »

« Waarom? »

« Het is, Mejuffer, omdat alle planten met gevlekte of gestreepte bladeren eene min of meer overlommerde plaats willen hebben. Deze vlekken of bemarmeringen, welke wij als eene schoonheid beschouwen, zijn eene soort van ziekte. De gewassen, die er door aangedaan zijn, vreezen het sterke zonnelicht, en men mag ze insgelijks niet te veel begieten, want zij bederven lichtelijk. Daarenboven, de gewone hortensia zelve eischt eenen half overlommerden en tamelijk vochtigen grond. »

« Zie, Mijnheer Valentijn, die leliën daar heeft mijn vader, nu twee of drie jaar geleden, voor mij gekocht ter gelegenheid van mijnen naamdag. Zij waren zoo schoon en zoo vol bloemen! Nu staat er nauwelijks op elken stengel nog eene kleine, kwijnende bloem. Onze hovenier heeft ze nochtans wel gemest, in de hoop dat ze sterker zouden worden. »

« Mest is bijna altijd doodelijk voor planten met bolachtige wortels, zooals leliën, tulpen, hyacinten en andere. De *Lilium lancifolium*, welke uw heer vader u schonk, wil in heigrond staan; in zulke zware aarde als deze moet zij allengs versterven. »

« Groeit deze schoone lelie dan op de heide? »

« Toch niet, Mejuffer. Wat men heigrond noemt, is eene kunstmatige aarde, samengesteld uit verrotte bladeren, uit vermolmd hout, uit zand en uit een weinig hofgrond. De teederste planten, welke wij hier pogen te kweeken, zijn herkomstig uit alle streken der wereld; de eenen groeien op de bergen, de anderen in de dalen, of in de bosschen, of in de wei-

den, of op zandige vlakten. Dewijl men niet elke plant afzonderlijk haren natuurlijken grond kan bezorgen, heeft men een mengsel gezocht, dat in het algemeen gunstig mocht zijn voor alle. Dit mengsel is de heigrond, beter boschgrond genaamd. Daarin vinden ook de zwakste planten overvloedig voedsel, en zij kunnen met hunne wortelen gemakkelijk door deze sponsachtige aarde dringen. Maar wat volgens mij wel het grootste voordeel van den boschgrond uitmaakt, is, dat hij het water laat doorsijpelen en nooit, zelfs niet in den Winter, de wortelen in eene staande vochtigheid laat baden. Want zulke vochtigheid is de reden van het verlies onzer teederste en schoonste bloemgewassen, wanneer wij ze in gewone aarde willen kweeken. »

« Maar, Mijnheer Valentijn toch, » mompelde het meisje verwonderd, « hoe kunt gij dit alles zoo goed weten? »

« Het is, ziet gij, Mejuffer, omdat mijn vader hovenier was op een groot kasteel, met een uitgestrekt bloemperk en vele broeikassen en plantenhuizen. Tot mijn veertiende jaar heb ik met hem gewerkt; daarna heb ik mijn vermaak gevonden in het lezen van boeken over het vak, waarin ik ben geboren en opgekweekt. »

« Ach, ik zie wel, dat het niet genoeg is de bloemen te beminnen! » zuchtte het meisje. « Om vermaak, om groot vermaak in hunne opkweeking te vinden, moet men kenner zijn zooals gij, Mijnheer Valentijn..... Van die *Balsaminen* verwachtte ik veel; doch de droogte heeft hun alle kracht ontnomen. »

« Zij staan te dicht bij de boomen, Mejuffer; de *balsamina*, en de *Aster Sinensis* nog meer, willen in de

vrije, opene lucht staan; de nabijheid van grootere gewassen belet hunnen groei. »

« Vermits gij alles weet, wat de planten betreft, zult gij waarschijnlijk mij ook kunnen zeggen, waarom meest al mijne zomerviolieren dit jaar enkel zijn. Verleden jaar had ik zaad te Brussel gekocht, en schier al mijne violieren waren dubbel. »

« De reden weet ik niet met zekerheid, » antwoordde de onderwijzer, de schouders ophalende. « Het hangt af van de doelmatige kweeking en inzameling der zaden. Deze kweeking eischt meer zorgen, dan een gewoon liefhebber er aan besteden kan. Men doet beter elk jaar nieuw zaad te koopen. Er zijn te Parijs, te Londen en elders groote gestichten, waar men zich op het winnen van goede bloemzaden toelegt. Bij voorbeeld, men zaait eene groote menigte planten; men rukt alles uit, wat middelmatig of zwak is; men vermengt doelmatig de kleuren en vormen, om de gewenschte tinten en gedaanten te bekomen; men overschaduwt de planten met een linnen dak telkens dat het dreigt te regenen, om het zaad tegen vochtigheid te behoeden..... Toen ik een klein jongen was, beminde ik zeer de zomerviolieren, en ik vulde er schier elk jaar mijn klein bijzonder tuintje mede. De beste zaden van den *Cheiranthus annuus* worden te Erfurt in Duitschland gekweekt. Men noemt ze daar *Levkojen*. »

Er heerschte een oogenblik stilte; het meisje scheen zich te bepeinzen.

« Ach, Mijnheer Valentijn, » zeide zij eensklaps, « wat zijt gij toch gelukkig, zoo al de namen der bloemen en kruiden te weten! Voor u zijn het al bekenden en vrienden, en als gij door eenen hof of door het

veld wandelt, dan is het, niet waar, alsof al de schepselen Gods u tot groet hunnen naam toeriepen? »

« Inderdaad, Mejuffer, het is een groot genoegen. »

« Ware ik geen meisje, ik zou het willen leeren; maar het is te moeilijk. Misschien zou ik nog geenen enkelen naam kunnen naspreken, al haddet gij de goedheid hem mij langzaam voor te zeggen. »

« Het kost geene moeite, Mejuffer; niets dan eenen wensch van u. »

« Gij zoudt mij de namen van al wat ik hier zie willen leeren, Mijnheer Valentijn? En gij meent, dat zulks mijne krachten niet te boven gaat? »

« Het is zeer gemakkelijk, Mejuffer. Ziehier het eenvoudig middel. Bij elke plant zet men een plankje, waarop haar naam duidelijk staat geschreven. Al wandelende leest men dagelijks deze namen, zelfs zonder het te weten; en op weinige maanden tijd staat alles in ons hoofd zoo vast gegriffeld, dat men het schier niet meer kan vergeten. »

« Ach, ik zal mijnen vader verzoeken, zulke planjes te doen maken! Zult gij de goedheid hebben den schilder te zeggen wat hij er op zetten moet? »

De schoolmeester wierp eenen smeekenden blik in de oogen der maagd.

« Gij spreekt van goedheid, gij, de goedheid zelve, » antwoordde hij. « Ik bid u, laat mij toe in de maat mijner krachten u te bewijzen, dat ik u dankbaar ben. De plankjes zal ik zelf maken en ze bij uwe bloemen zetten. »

« Gij de plankjes maken? Honderden plankjes? »

« Ik heb er in mijn leven vele duizenden gemaakt, Mejuffer. O, weiger mij niet; die arbeid zal mij gelukkig maken in mijne eenzaamheid. »

« Vermits gij het wenscht, zal ik het aanvaarden, om u vermaak te doen..... Kom, Mijnheer Valentijn, hier is eene bank, laat ons wat zitten; ik ben een beetje moede. »

Zij zette zich neder : maar de schoolmeester bleef voor haar staan.

« Wat is dit nu? » lachte zij. « Waarom is de bank dan gemaakt? »

De vreesachtige jongeling zette zich verre van haar aan het ander einde der bank.

« Ja, maar daar niet! » riep zij. « Zóó zouden wij te luide moeten spreken. Dichter, nog dichter; ik zou gaarne vertrouwelijk met u kouten over andere dingen dan over de bloemen..... Wees rechtzinnig, Mijnheer Valentijn, en verberg mij niets, of ik zal kwaad worden tegen u. »

« Wat verlangt gij te weten, Mejuffer? »

« Mijnheer Valentijn, gij zijt ongelukkig, niet waar? »

« Zeer gelukkig ben ik niet, inderdaad. »

Zij bracht den vinger berispend naar hem vooruit en zeide :

« O, Mijnheer Valentijn, gij zijt achterhoudend met mij! Uw hart is niet vol verdriet? En gij treurt niet, en gij zijt niet moedeloos? »

« Welnu, ja, » antwoordde hij ontroerd. « Ik was ongelukkig, diep ongelukkig en het leven moede; maar sedert een uur is het mij, als ware eensklaps de wereld vervuld geworden met een nieuw licht en mijn hart met nieuwen moed. »

« Gij maakt komplimenten, en gij wilt mij vleien, » schertste het meisje. « Maar laat ons in ernst spreken. Waarom zijt gij ongelukkig? »

« Het is moeilijk te verklaren, Mejuffer. Ik ben in mijne verwachting bedrogen geworden. Toen ik de normaalschool verliet om naar Lisseghem te komen, was ik vol blijdschap en vol zoete hoop. Ik zou mij geheel toewijden aan mijn ambt; ik zou het onderwijs en de wetenschap verspreiden onder de bevolking, die mij had geroepen; ik zou mij opofferen voor haar welzijn en iedereen ten dienste staan. Zoo meende ik aller achting en aller vriendschap te verdienen. Ik ben een wees zonder andere familie dan eenige verre kozijns, die mij schier niet kennen. Te Lisseghem dacht ik eene familie te vinden, om in haar midden mijne dagen te slijten. Eilaas, ik heb hier niets aangetroffen dan wederstreving en vijandschap. Geen mensch die mij aanspreekt, geen hart dat de minste toeneiging gevoelt voor het mijne. Ik ben alleen als in eene woestijn, als in eenen eeuwigdurenden nacht der ziel. Zóó kan ik niet leven; het zij nu spijt, verdriet, verveling of schrik van de toekomst, althans ik was geheel moedeloos en ziek. »

« Overdrijft gij niet een beetje, Mijnheer Valentijn? »

« O, neen, integendeel. »

« Wanneer een mensch eens in treurige gedachten vervalt, dan dweept hij niet zelden met het verdriet, en hij plaagt zich zelven onredelijk, zonder het zelf te weten. Mijne tante was ook zoo. Zij is er ziek van geworden. Gelukkig, dat ik hare hopelooze gepeinzen allengs heb kunnen overwinnen. »

« Ik geloof niet, dat ik overdrijf, Mejuffer. Nauwelijks durf ik nog iemand aanspreken, uit schrik van te vernemen, wat kwaad men in het dorp van mij zegt. »

« Ziet gij wel? Hoe komt het dan, dat ik nog niets dan goed van u heb gehoord? De eene prijst uw ingetogen gedrag, de andere uwe geleerdheid, een derde uwe beleefde manieren, een vierde uwe vaderlijke zorgen voor uwe schoolkinderen. »

De onderwijzer aanschouwde het meisje met groote verwondering; hij zou hebben willen twijfelen, maar hoe niet geloofd aan dit zoete woord van iemand, die geene hoegenaamde reden kon hebben om hem te bedriegen?

« Zou het waar zijn? » kreet hij, met blijdschap in de oogen. « Er zijn lieden op het dorp, die niet verstoord zijn tegen mij? die goed van mij zeggen? Ik zou mij dus misgrepen hebben? »

« Het zijn uwe gepeinzen, uwe eenzame droomen, die u hebben doen verdolen. Wanneer het verdriet ons eens eene donkere vlek op de oogen heeft gelegd, dan zien wij alles in het zwart. »

« Het is waar, Mejuffer, » zuchtte de schoolmeester. « Ik ben misschien onrechtvaardig jegens de lieden geweest. Nochtans in het eerst heb ik alles gedaan wat mogelijk was, om de vriendschap van iedereen aan te winnen. Men heeft mij teruggestooten..... »

« Neen, neen, het is, omdat er geene menschen in het dorp zijn, die u begrijpen of geleerdheid genoeg bezitten om met u te kouten. Nu hebt gij iemand gevonden, die u ten minste met groot vermaak zal aanhooren, en die u dankbaar zal zijn voor uwe aangename samenspraak. Wij zullen dagelijks wandelen in dezen hof en spreken van bloemen, van de schoonheden der natuur en van allerlei genoeglijke dingen. Gij zult mij onderwijzen; ik zal uwe

leerlinge zijn. Kom elken namiddag na den schooltijd hier. Ik zal telkens met vroolijk ongeduld op u wachten. »

« O, Mejuffer, » stamelde de ontroerde schoolmeester, « gij zijt zoo minzaam en zoo goed voor mij, dat ik mij afvraag, waardoor ik ooit zulke eer en zulk geluk kan hebben verdiend. Alle dagen zal ik niet komen; het ware misbruik maken van uwe edelmoedigheid en van de gunst uwer ouders. Dank, o dank, het is te veel : deze eene dag is schatten waard voor mijne bedrukte ziel. »

« Neen, neen, sta nog niet op, » zeide Helena. « Ik ook moet u eene bekentenis doen; want gij begrijpt mij niet wel. Ongelukkig ben ik zeker niet; ik ben het bedorven kind mijner ouders, en iedereen in het dorp bemint mij. Evenwel, ik verveel mij dikwijls, en dan word ik treurig als in eene pijnlijke eenzaamheid. Er ontbreekt mij iets, iemand, met wien ik kan spreken van andere zaken dan van alledaagsche dingen; een verstandig man, een hoofd dat denkt, een hart dat gevoelt. Gij ziet wel, dat, indien gij de goedheid hebt hier te komen zoo dikwijls het u mogelijk is..... »

Uit de verte klonk des meisjes naam.

« Ik kom, ik kom, moeder! » riep Helena, opstaande en door het voetpad stappende.

Al gaande zeide zij tot den schoolmeester :

« Ik weet wat het is : ik moet mijne moeder aan iets gaan helpen. Vergeet morgen niet te komen. Belooft gij het mij? »

« Vermits gij het beveelt, Mejuffer. »

« Neen, ik bid er u om. Wij zullen dus elkander behoeden tegen de verveling. Noem mij niet meer

mejuffer. Gij hebt geene zuster? Welnu, denk, dat ik uwe zuster ben. Noem mij Helena; dan zal ik insgelijks het woord mijnheer niet zoo dikwijls moeten herhalen. »

« O, Mejuffer Helena, » zuchtte de onderwijzer met de handen opgeheven, « hoe zal ik ooit zulke milde vriendelijkheid kunnen erkennen! »

« Er is een middel. »

« Spreek, ik wilde, dat ik door een vuur mocht loopen, om u te bewijzen..... »

« Zoo schrikkelijk is het niet; gij moet mij beloven, dat gij u zelven geen verdriet meer zult aandoen; dat gij moedig zult zijn en meer hoop in het leven zult hebben. »

« Ik weet niet wat mij geschiedt, Mejuffer, » antwoordde hij aarzelend, « maar sedert dezen namiddag gevoel ik mij gelukkig en moedig. Misschien zou ik niet bedroefd kunnen zijn, al hadde ik de wettigste reden er toe. »

« Zoo? reeds genezen, Valentijn? » vroeg het meisje juichende.

« Ik geloof het waarlijk. »

« Blijf in die goede stemming, Valentijn; het is de eenige belooning, die ik eisch. Uwe belooning zal de vriendschap van Helena zijn. »

Zij naderden op dit oogenblik het huis, op welks drempel vrouw Minnens zich bevond.

« O, moeder, » riep het meisje, « M. Valentijn weet zulke schoone dingen over de bloemen te vertellen, dat gij uren en uren hem zoudt aanhooren, zonder aan den tijd te denken. Wat hij zegt, is zoo vermakelijk en zoo leerzaam! Hij komt morgen weder om zijne les voort te zetten. »

« Ja, » zeide de vrouw, « wil hij naar u luisteren, als gij eens iets in het hoofd hebt, dan zult gij hem last genoeg aandoen. Verschoon haar, meester. »

« Ik ben haar wel dankbaar, Madam Minnens, en zal het mij eene eer rekenen, iets te mogen doen, dat haar aangenaam zij. »

« Welnu, meester, doe dan wat zij u verzoekt. Er is toch geen middel om haar iets te weigeren. »

De jongeling groette moeder en dochter met vele buigingen en stapte ter deur uit; maar hier ontmoette hij den olieslager, die hem vroeg :

« Welnu, meester, hoe vindt gij onze Helena? Zij heeft eene goede tong; zij kan haar woord doen gelijk een advocaat? Het heeft ons geld genoeg gekost om haar te laten leeren. Zij is goed van harte, niet waar? »

« O, Mijnheer Minnens, » antwoordde de schoolmeester met oogen vol bewondering, « hoe moet gij den Heer zegenen, die u zulken zuiveren engel tot kind heeft gegeven! Zij is goed, edelmoedig, verstandig, geleerd, roos en lelie terzelfder tijd, onwaardeerbare schat uwer vaderliefde..... »

« Ah, ah, meester, schei uit! Waar loopt gij om Gods wil naar toe met die onbegrijpelijke stadhuiswoorden? » onderbrak de olieslager met eenen lach van genoegen. « Ik weet wel, dat mijne dochter beminnelijk en geleerd is, en gij hoeft mij dit niet in kramerslatijn te zeggen. »

Zoo onverwachts en zoo barsch in zijn gevoel gekwetst, werd de schoolmeester rood van schaamte en sloeg de oogen neder.

De olieslager greep hem de hand en schudde ze geweldig.

« Nu, nu, » zeide hij, « gij neemt alles verkeerd op. Ik wilde u geen verdriet aandoen, integendeel; maar gij moogt zoo nauw niet zijn, anders zult gij het op ons dorp nooit gewend worden. Wij zijn zoo nog wat onbeschaafde menschen. Het doet mij vermaak, dat gij zulke gunstige gedachten over onze Helena hebt opgevat. Zij spreekt gaarne met lieden, die verstand hebben en geleerd zijn. Ik ben zeker, dat zij genoegen heeft gevonden in uwe samenspraak. Kom ons nog al eens bezoeken, meester, van tijd tot tijd, zoo dikwijls als het u behaagt. Ik zal niet veel komplimenten met u maken; maar gij zult daarom niet minder welkom zijn. »

Met deze woorden verwijderde hij zich en trad binnen.

De onderwijzer ging naar zijne woning, opende zijne studiekamer en sloot de deur. Hij hief met oogen, die straalden van geluk, de handen opwaarts en zeide op diep ontroerden toon :

« Dank, dank, o God, die eenen blik uwer genade op mij hebt laten vallen; die eenen uwer engelen hebt gezonden om voor mijne arme, kwijnende ziel den hemel der vriendschap te ontsluiten. Wees gezegend! »

En hij liet zich, als bezwijkend onder de ontroering, op eenen stoel vallen, staarde beweegloos in de ruimte en lachte en juichte, als zage hij wonderschoone en betooverende dingen.

III

Lisseghem, den 27sten Augustus 1858.

Dierbare Hendrik,

Dank voor uwen goeden brief. De vriendschap moet wel een machtig gevoel zijn, vermits zij u liet vooruitzien in mijne toekomst. Gij kondigdet mij aan, dat er onverwachts eene star door den somberen nacht mijner smarten zou kunnen breken? Welnu, de star is opgerezen, en zij overstroomt mijn leven met den glans van een eindeloos geluk!

Het licht is mij verschenen onder de gedaante eener jonge maagd, die uit medelijden, uit goedheid des harten, uit geheimzinnige samenneiging misschien, tot mij is gekomen en mij als door eenen tooverslag uit de kolk des verdriets in den hemel der zielsvreugde heeft opgeheven.

Zij is de dochter van mijnen rijken gebuur den olieslager. Hare ouders zijn door haar mijne vrienden geworden. Ik heb een huisgezin gevonden en daarbij eene zuster, zoet als een engel, eenvoudig, vol gevoel en verstand, een uitgelezen wezen op aarde.

Ik wandel dagelijks met haar in den schoonen hof

haars vaders ; wij spreken van bloemen, van de poëzie der natuur, van liefdadigheid voor armen en lijdenden..... Zij troost mij, zij geeft mij moed, zij leert mij, hoe men zich kan en moet verheffen boven de wederwaardigheden des levens. O, kondet gij haar hooren ! Zij heeft, door medelijden of door een onbegrijpelijk gevoel ingesproken, de gansche diepte mijner treurigheid gepeild en al mijne verborgenste gepeinzen geraden. Geen woord van haar, of het zoekt eene mijner smarten en giet er balsem op met volle handen.

Ik zie het wel, zij wil mij genezen, geheel genezen en mij als eene weldaad en als een geluk dit leven doen beminnen, dat ik begon te haten als eenen pijnlijken last. Die goede Helena, wist zij tot hoeverre haar edelmoedig werk is gevorderd ! Ik gevoel mij zoo blijde en zoo trotsch, dat ik mijn lot voor het lot eens konings niet zou verruilen.

Het is wonderlijk : er komen nog oogenblikken, dat ik twijfel, of ik niet sedert twee maanden de speelbal eener hersenbegoocheling ben, of ik dit alles niet heb gedroomd. Wanneer ik in den hof, nevens haar op de bank gezeten, hare zoete woorden schijn aan te hooren, luister ik dikwijls op niets dan op den klank harer stem alleen ; die stem, mijn vriend, doet mijn hart baden in eenen stroom van stil, doch diep geluk, en het is mij, als wierd ik geheel ontvoerd aan de wereld.....

Gij glimlacht? Gij gelooft, dat ik voor mij zelven de bron mijner aandoeningen verberg? Ik ben mensch en man, niet waar, en het gevoel, waaraan gij mij schuldig waant, ontstaat in ons zonder dat wij het weten? Wat zoudt gij niet denken, indien ik

u zeide, dat haar gelaat zoo schoon is als hare ziel, en dat de liefelijkste lenteroos nevens haar verbleekt?

En nochtans, gij misgrijpt u, en het vermoeden alleen van zulke gedachte in u kwetst mij als eene lastering. Bestaat er eene samenneiging tusschen mij en den engel, die mij uit den afgrond des verdriets heeft gered, dit gevoel is slechts vriendschap; maar de ware, de zuivere vriendschap, gelouterd van alle stoffelijke inspraak.

Gij gelooft mij niet? Hoe kunt gij twijfelen? Ik ben arm. Meent gij, dat Helena's ouders, die het geld zeer hoog achten, mij dus zouden onthalen, indien zij de mogelijkheid van zulke neiging als gij meent, slechts konden vooronderstellen?

Niemand mistrouwt mij, noch zij, noch hare ouders, en ook ik mistrouw mij zelven niet. Ben ik niet leelijk, en is de misvormdheid van mijn aangezicht geen vaste waarborg? Zij is zoo schoon, Hendrik, dat ik nevens haar een waar monster van leelijkheid ben. En vind mij zinneloos, indien gij wilt, maar ik zeg u de waarheid. Wierd mij de schoonheid nu aangeboden, ik zou weigeren. Die vriendschap, die zuivere, hemelsche neiging, onstoffelijk en ideaal als de liefde der engelen, is mij zoo dierbaar en laat mij zoo onzeglijk gelukkig zijn, dat ik ze niet in gevaar zou willen brengen, zelfs niet voor de hoop, dat een onverbreekbare band tusschen haar en mij zou kunnen ontstaan.

Neen, neen, mijn boezem blijft gesloten voor alle andere aandoening dan de vriendschap en de dankbaarheid! O, dit gevoel is mij tot eene soort van eeredienst aangegroeid. Vraag ik niet somwijlen in mijne gebeden, dat God mij de gelegenheid gunne om

de helft van mijn bloed voor haar te vergieten, om mijn leven voor haar te geven? Mijn eerbied alleen evenaart mijne erkentenis.

Ik heb veel geweld gedaan, om u te overtuigen, Hendrik, en ik geloof toch niet, dat ik er in ben gelukt. Het zij zoo; de toekomst zal u zeggen, dat ik oprecht met u was.

Ziedaar nu twee maanden — twee oogenblikken of twee eeuwen — dat ik dagelijks een paar uren met haar doorbreng. In het eerst durfde ik niet zoo dikwijls ten haren huize gaan; maar zij heeft hare ouders overgehaald om mij te verzoeken haar lessen te geven. Zij is nu mijne leerlinge.

Welk vlug en fijn verstand! Dikwijls denk ik, dat zij haren meester wel zou kunnen onderwijzen. Misschien heeft zij het enkel gedaan om mijne inkomsten te vermeerderen; want hoe ik bad en smeekte, om toch niet betaald te worden voor zooveel eer en zulk geluk, heb ik moeten aanvaarden.

Het vernederde mij in het eerst. Nu echter zegen ik ze daarvoor in mijn hart. Zij is menschlievend en weldadig bovenmate. Zij bezoekt de zieken van het dorp en helpt de noodlijdenden. Zij heeft mij toegelaten, aan hare goede werken deel te nemen. Wat ik van hare ouders trek, en iets meer nog, wordt geheiligd door de aalmoes. Zoete band te meer tusschen haar en mij! Of ik al iets daardoor mocht lijden, ik zou er den hemel voor danken.

Welken onbegrijpelijken invloed oefent de engelachtige maagd op mij en op iedereen uit! Ik ben blijmoedig, geestig en minzaam geworden. Ik lach de lieden toe zonder mistrouwen. Men nadert tot mij van alle kanten; ik ben de vriend geworden van

schier geheel het dorp. Mijne leerlingen schijnen mij niet meer zoo vuil en dom. Er zijn lieve kinderen en knappe verstanden onder hen. Zij leeren beter; ik geloof, dat ik mettertijd er wel iets zal van maken.

Alles, alles is voor mijne oogen bestraald met een helder licht, en zelfs de bloemen, de velden, de gansche natuur schijnen mij veranderd en oneindig prachtiger dan te voren. Gezegend moet zij zijn, degene, die mij aldus tot een nieuw leven heeft geroepen!

Oordeel over mijn geluk : zij heeft eene rijke tante te Waereghem, die zeer ziek is geweest en wel zeker hare genezing aan Helena is verschuldigd. Er is spraak, dat deze tante een familiefeest zal geven om hare herstelling te vieren. Helena wil hebben, dat ik er tegenwoordig zij, en zal mij door hare tante doen uitnoodigen, zegt zij. Zoo komt de arme schoolmeester in aanzien. Wij zullen van hier vertrekken in een open rijtuig, dat de baron zal leenen. Ik zal door het dorp rijden in de schoone koets, nevens haar of haren vader!

Ach, Hendrik, vergeef het mij, ik praat als een kind, dat naar de kermis zal gaan. Ik ben zoo blijde..... zoo gelukkig, dat ik wel zou blijven schrijven tot morgen, indien de lengte van mijn brief mij niet dwong te eindigen met dankbaar de beide handen van mijnen vriend te drukken.

Vaarwel! vaarwel!

Uw verkleefde vriend en schoolmakker,

VALENTIJN STOOP.

IV

Op eenen Zondag der maand September zagen de inwoners van Lisseghem, toen zij na het eindigen der hoogmis de kerk verlieten, een schoon rijtuig, met twee paarden bespannen, voor het huis van den olieslager staan.

Op zulk een stil en eenzaam dorp wekt het minste voorval, hoe onbeduidend het zij, de algemeene aandacht op. Ook bleven de eenvoudige lieden gapend in de straat staan, wachtend om te vernemen, wie met het rijtuig in de gemeente was gekomen, of wie er mede zou vertrekken.

Hunne nieuwsgierigheid werd niet lang getergd; zij zagen onmiddellijk Mad. Minnens en hare dochter Helena uit het huis komen, in prachtige kleeding en gansch bijzonderlijk opgesmukt, als begaven zij zich naar een huwelijksfeest.

De beide vrouwen namen plaats nevens elkander, in het diepe der opene koets, en de olieslager zette zich over hen, terwijl hij met zeker ongeduld bevel gaf aan eenen zijner dienaren, om den schoolmeester te gaan roepen.

Deze kwam op dit oogenblik uit zijne woning. Hij was insgelijks met zorg gekleed en had witte hand-

schoenen aan. Alhoewel hij slechts eenige stappen te doen had om het rijtuig te bereiken, groette hij onderweg links en rechts de lieden, en hij glimlachte tot elkeen met oogen, die glinsterden van blijdschap en stille fierheid.

Nauwelijks had de gelukkige schoolmeester zich nevens den olieslager in het rijtuig nedergezet, of de zweep hergalmde; alle dorpelingen ontdekten zich het hoofd, Valentijn en Helena zwaaiden de handen, om den goeden lieden hunnen vriendelijken groet weder te geven, en zoo vloog de koets als een huwelijkswagen of eene zegekar voorbij de kerk, de baan naar Waereghem in.

Jan Minnens, de olieslager, was dien dag van ongemeen goede luim. Hij vond het weder allerprachtigst, wel bijzonder heet voor eenen Septemberdag, maar toch aangenaam en frisch door de koelte, die de snelle loop der paarden in het rijtuig deed stroomen. Zijne bemerkingen daarover drukte hij uit in eene vroolijke taal, en hij sprak zelfs zooveel, dat Helena nauwelijks den tijd vond om te juichen over het onzeglijk vermaak, dus in eene opene koets te rijden en de gansche natuur met eenen blik te kunnen omvatten en genieten, als eene vluchtende schilderij zonder einde.

Men sprak ook over de velden en over den landbouw, en de schoolmeester nam deze gelegenheid waar, om in de samenspraak nuttige lessen en dichterlijke beschouwingen te mengen.

Er was echter iets, dat hem vreemd voorkwam. De olieslager en zijne echtgenoote wisselden geheimzinnige blikken met elkander, dacht hem, en zij bezagen somwijlen hunne dochter met zekere voorbij-

gaande uitdrukking van blijdschap, die een bijzonder gepeins verborg.

Eensklaps vroeg Jan Minnens half schertsend aan den onderwijzer :

« Vindt gij niet, meester, dat onze Helena, zooals zij daar zit met die blozende wangen, met dat sneeuwwit kleed en met die rozevervige strikken, behoorlijk is als de schoonste bloem, die men zich kan verbeelden? »

Valentijn, door deze rechtstreeksche vraag verrast, knikte schier ongemerkt met het hoofd.

« Het is, ziet gij, » hernam de olieslager, « dat wij alle moeite hebben moeten inspannen, om haar dit nieuwe kleed te doen aanvaarden. Zij wilde naar hare tante gaan met haar gewoon zondagskleed. Beken, meester, dat zij er nu wel tienmaal beter uitziet. »

« Het kleed is zeer schoon, » bevestigde Valentijn, « maar aan Mejuffer Helena kan de menschelijke hulp het werk Gods niet verbeteren. »

« Wat is dit nu? » riep de olieslager. « Om Helena een kompliment te maken, loochent gij de onbetwistbare waarheid? »

« Kom, vader, spreken wij van zulke dingen niet, » viel het meisje in. « Gij maakt mij beschaamd. Ik ben zooals ik ben. Om u te behagen, heb ik het nieuwe kleed aangedaan. Het hindert mij een beetje met al die strikken en linten, en ik twijfel of het mij niet leelijk maakt; maar vermits gij het schoon vindt, laat het zoo blijven, en kouten wij van andere dingen. »

« O, Helena, hoe kunt gij toch zoo grillig zijn? » zeide de moeder. « Met dit nieuwe kleed zijt gij waarlijk om te stelen. »

« Zoudt gij inderdaad van gevoelen zijn, meester, dat de schoone kleederen ooit iemand hebben verleelijkt? » vroeg de olieslager. « Wat is een vogel zonder pluimen? En gij zelf, poogt gij niet altijd op uw best voor den man te komen? Ik keur het niet af, verre van daar; maar gij moet mij niet altijd zoo tegenspreken, om onze Helena in hare grilligheden gelijk te geven. »

« Ik bid u, Mijnheer Minnens, laat hier toch mijnen persoon buiten de zaak, » antwoordde met eenen zucht de schoolmeester, wien deze samenspraak zeer lastig was. « Zooals eene wreede kinderziekte mij heeft gelaten, moet ik wel zooveel mogelijk pogen den ongunstigen indruk te verminderen, welken ik op de lieden maak; maar mejuffer Helena..... »

« Het is waar toch, » onderbrak de olieslager, « het lot heeft u deerlijk mishandeld, en gij wint er zeker niet bij, wanneer gij u zoo dicht bij Helena bevindt. Het is iets, dat ik dikwijls in mij zelven heb gezegd. Wanneer ik u in onzen hof met Helena zie wandelen, doet gij mij denken aan licht en schaduw, aan dag en nacht. De leelijkheid voor eenen jongeling..... »

« Dit is niet wel van u, vader, zoo gedurig vermaak te vinden in M. Valentijn onaangename dingen te zeggen, » morde het meisje ontevreden.

« M. Minnens zegt de waarheid, en zij kwetst mij niet, » sprak de schoolmeester op eenen toon van stille onderwerping.

« Indien mijn vader niet overdreef, zou ik het verduldig, maar evenwel niet zonder verdriet kunnen aanhooren, » hernam Helena. « Ik weet niet, welk

genoegen er in kan bestaan, de lieden zoo nutteloos te plagen. Wat mij betreft, ik zie niet meer, dat M. Valentijn niet is gelijk elk ander mensch. In het eerst betreurde ik het wel een beetje voor hem; maar nu bemerk ik het niet meer. De zuiverheid der ziel, de diepte des gevoels, de kracht des geestes, dit alles is

En meen het beest met mijnen zwaren stok den kop in te slaan. (Blad. 59.)

insgelijks eene schoonheid, en die meer echte waarde heeft dan de andere. »

De schoolmeester meende de edelmoedige maagd voor hare troostende woorden te bedanken; maar haar vader liet hem daartoe den tijd niet.

« Zoo, zoo, » riep hij lachend, « ziedaar dus eene

dochter, die lessen aan haren vader geeft; en zij heeft waarlijk ondervinding genoeg om het met reden te doen. Ach, meisje, het is tijd, dat wij eenen goeden echtgenoot voor u zoeken. Gij hebt te veel verstand voor eene jonge dochter. »

« Inderdaad, Helena, uw vader heeft gelijk, » bevestigde de moeder, « gij zijt nu oud genoeg om aan het hoofd van een huishouden te staan, en uwe tante is van hetzelfde gevoelen. Hadde wij haren raad gevolgd, gij zoudt reeds sedert een jaar getrouwd zijn. Wij hebben geene andere kinderen, en wij zouden wel gaarne u in uw huisgezin willen zien, voordat wij sterven. »

« Kom, kom, daar zijt gij weder met dit vervelend aandringen, » morde Helena verdrietig. « Ik ben nog veel te jong, en ik denk aan zulke dingen niet. »

« Verbeeld u, meester, » zeide de olieslager, « met welke gekheden dit meisje in het hoofd loopt. Zij wil gasthuisnon worden, en zij hoopt waarschijnlijk nog, dat wij door den langen duur zouden kunnen toestemmen om haar in een klooster te laten gaan. Ik droom er 's nachts van, en het is de bekommerdheid van mijn leven. Zeker, zoolang Helena niet getrouwd is, zal ik geenen gerusten dag op aarde hebben. Ik wil als grootvader sterven; het is de eenige belooning, die ik vraag. Heb ik ongelijk? — Spreek dan, ik weet niet wat gij hebt, om zoo verstrooid te droomen. »

« Zeker, gij hebt gelijk, Mijnheer Minnens, » antwoordde Valentijn aarzelende. « Nochtans ik veroorloof mij, u te doen inzien, dat het huwelijk iets is, waartoe men de juiste gelegenheid moet afwachten. Inderdaad, niet waar, het geluk van een

gansch leven hangt er van af? Men mag daarin niet te werk gaan met overhaasting. »

« Bah, bah, kinderachtigheden altemaal, » riep de olieslager. « Helena mag zich zoo onverschillig houden als zij wil, laat haar eens een schoon jonkman ontmoeten, welgebouwd, minzaam en geestig, met een tamelijk fortuin natuurlijk, en gij zoudt zien hoe plotseling zij van gedachte zou veranderen. God weet, of dit niet veel eerder zal geschieden dan wij denken. Het is vooral in zulke zaken, dat men niet zeker is voor den dag van morgen. Mijne vrouw kan getuigen, hoe zonderling wij in kennis met elkander zijn geraakt, en hoe spoedig ons huwelijk was besloten. Ik moet u dit toch vertellen, meester. Verbeeld u, dat ik als jonkman aan mijne vrijheid hield als aan mijn leven. Mijne ouders drongen insgelijks bij mij aan, om mij eene vrouw te doen kiezen; want ik naderde tot de drie kruisjes; maar ik sloeg de gunstige gelegenheden af en wilde van trouwen niet hooren. Mijn vader was een vlaskoopman. Eens ging ik naar Sweveghem, om de vlasgaarden aldaar te bezichtigen, en te koopen wat er voordeelig te koopen viel. Ik stapte fluitend en met mijnen stok zwierend door eenen eenzamen aardeweg, niet verre van eene pachthoeve. Daar voel ik mij eenklaps wreedelijk in de linkerhand gebeten door eenen grooten hond, die mij verraderlijk was genaderd. Ik keer mij om en meen het beest met mijnen zwaren stok den kop in te slaan; maar daar schiet eensklaps van tusschen het kaphout een boer, een werkman, die den hond aangrijpt, hem voortsleurt en er mede achter het loover verdwijnt, terwijl hij op mijne verwijtingen en vragen mij de pachthoef aanwijst als het huis,

waaraan de hond toebehoort. Daar stond ik nu met eene bloedende hand, zeer erg gewond en sterke pijnen lijdende. Maar mijne gramschap deed mij de smart vergeten; woedend liep ik naar de pachthoef, met het voornemen om daar mij op den eigenaar te wreken, zelfs met geweld, indien hij mij door onvoldoende verontschuldigingen durfde tergen. Inderdaad, de lieden betreurden het gebeurde wel, doch zij vonden, dat men zooveel geraas daarom niet behoefde te maken; en, was ik niet tevreden met die verschooningen over iets, dat zij niet hadden kunnen voorzien, ik mocht doen wat ik wilde, zelfs hen voor het tribunaal trekken, het was hun onverschillig. De bazinne beweerde nog daarenboven, dat ik wel zeker den hond met mijnen stok had bedreigd en dus mij zelven het ongeval had te verwijten. — Ik schuimde van verontwaardiging en woede, en wel zeker, dewijl de boer en zijne werklieden met dreigende vuisten rondom mij stonden, zou het hier op een schrikkelijk gevecht afgeloopen zijn. Ik had reeds mijnen stok opgeheven, gereed tot slaan..... Maar op dit oogenblik nadert daar een allerliefst jong meisje, gezond en bloemig als eene roos, met eene komme water en eenige linnen doeken. Zij spreekt zoo zacht en zoo vriendelijk tot mij, dat ik haar verbaasd aanschouw; zij wil mij doen nederzitten, ik weiger en begin opnieuw uit te varen tegen haren vader; maar zij dwingt mij met minnelijk geweld en duwt mij op den stoel. Zij zegt, dat de hond een kwaad beest is, en men ongelijk heeft hem van zijnen ketting los te maken; zij troost mij, stilt mij en brengt hare ouders tot bedaren. — Intusschen wiesch zij mijne wonde met eene hand, zoo zacht als fluweel; zij verbond

mijnen pols evenals een chirurgijn, en zij bezag mij onderwijl zoo medelijdend, dat ik mijnen blik van hare groote blauwe oogen niet kon afkeeren..... Om het kort te maken, meester, weet gij wat het gevolg van dien hondebeet is geweest? Ik ben den ganschen dag op de hoeve gebleven, ik heb den pachter al zijn vlas afgekocht, ik heb met de goede Catharina en hare ouders gekout, gegeten en gedronken. Des avonds, toen ik vertrok, zeide ik *tot wederziens* aan mijne toekomende bruid, en eenige weken daarna waren wij man en vrouw. De hond maakte op mijne vraag deel van haren bruidsschat; hij was oud en is niet lang daarna gestorven. Ik heb hem doen opvullen tot eene herinnering; maar de kunstenaar had mij bedrogen; het opgevulde beest is opgevreten geworden van de insecten, en de kostelijke gedachtenis van mijn huwelijk is stuk voor stuk in duigen gevallen. Het is maar om te zeggen, meester, dat een jongeling of eene jonge dochter, die onverschillig uit haar huis gaat, niet weten kan, of zij niet met eene gewichtige beslissing en eene afdoende belofte zal naar huis keeren. Zulke huwelijken zijn dikwijls de beste. Vraag het slechts aan mijne vrouw, of wij er min gelukkig om zijn geweest, omdat onze liefde uit eenen hondebeet is voortgesproten..... Zie, zie, hoe de tijd bij dit spreken snel en onvoelbaar verloopt. Daar zijn wij nu te Waereghem, en ginder zie ik de popelieren in den hof van tante Vleugels. »

Inderdaad het rijtuig hield schier onmiddellijk stil voor een tamelijk groot huis. Op den drempel verscheen eene bejaarde vrouw met een stijf en breed zijden kleed, dat schier de geheele deurwijdte vervulde. Zij was dik en zwaar, als kwelde haar de

waterzucht; evenwel waren hare oogen levendig, en er was iets geestigs in den glimlach en in de woorden, waarmede zij hare genoodigden onthaalde.

Onder het wisselen van wederzijdsche groetenissen, verwelkomingen en vragen over de gezondheid van een ieder, trad men in eene voorkamer.

Tante Vleugels bezag sedert de aankomst der koets den schoolmeester. Zijn gelaat moest geenen gunstigen indruk op haar maken; want zij keerde telkens den blik af, als geloofde zij het eene onbeleefdheid, zulke menschen in het aangezicht te schouwen.

« Tante lief! » riep Helena, « dat is nu M. Valentijn Stoop, die ons de eer en het genoegen heeft gedaan, uwe vriendelijke uitnoodiging te aanvaarden. »

« Wees welkom, Mijnheer, » zeide de tante; « moet ik gelooven wat mijne nicht mij herhaalde malen over u heeft geschreven, dan zijn de goedheid van uw hart, de uitgestrektheid van uw verstand en uwe ongewone geleerdheid iets wonderbaars. Verschoon ons, ik bid u, wij zijn eenvoudige buitenlieden, en misschien zal onze samenspraak u wat gemeen en alledaagsch voorkomen; maar, zooals het spreekwoord zegt : wie geeft wat hij heeft, is waard, dat hij leeft. »

De schoolmeester meende hierop door eene ootmoedige verontschuldiging te antwoorden; maar de tante keerde zich tot den olieslager en zeide met eenen geheimzinnigen blik :

« Ik had wel lust om eenige vrienden uit te noodigen; maar ik ben van gedachte veranderd. Het is beter, dat wij in familie blijven, dan kunnen wij vrijer en openhartiger kouten. Niemand zal met ons

aan tafel zijn dan de huidvetter, M. Steenput, met zijne vrouw en zijnen zoon. Zij zijn verre kozijns van ons..... Gij weet wel, Helena, toen gij hier als kind ter schole gingt, dat gij dikwijls speeldet met een lief en geestig jonksken, Casimir Steenput. Hij was veel ouder dan gij, maar gij waart toch zeer goede vrienden. Gij herinnert het u misschien niet meer? »

« Ik geloof wel, dat ik het mij nog herinner, tante, » antwoordde het meisje nadenkend. « Een jongen met zwarte oogen en kroezelhaar, die mij bloemenkransen en vogelnesten bracht? »

« Juist zoo, gij hebt het niet vergeten, nichtje. »

« De jongen is nu een man geworden; hij woont te Kortrijk; hij drijft handel in vlas, en het schijnt, dat hij daar op weg is om fortuin te maken. Zij zitten allen aan het einde van den hof, in het priëel. Komt, gij zult hun den goeden dag wenschen en een beetje kennis met hen maken, vooraleer wij aan tafel gaan. De meester zal ten minste iemand vinden om hem in de samenspraak het hoofd te bieden; want M. Casimir is een uitgelezen verstand en een geestig kouter. »

In den tuin werden bijna dezelfde groetenissen en komplimenten gewisseld. De huidvetter en zijne vrouw schenen zeer bezorgd om den olieslager allerlei vleiende dingen te zeggen, en zij waren onuitputtelijk in de uitdrukking hunner blijdschap over deze gelukkige gelegenheid, welke hun toeliet nader in kennis te komen met deftige lieden, die door iedereen in de omstreken zoo hoog werden geacht.

M. Casimir was waarlijk een schoon man, en dat hij het zelf zeer goed wist, getuigden zijne kleederen en zijne manieren. Zijn overvloedig haar was zorg-

lijk gekruld en glimmend van pommade, zijne zwarte knevels opgestreken en met was gestijfd. Zijne kleeding was van lichte stoffen en uitgezocht van vorm; hij had tot halsdoek een hemelsblauw lint, welks strik door eenen gouden ring zwierig op de gestikte borst van zijn hemd nederviel. Aan zijne linkerhand blonk een gele handschoen, zoo juist en zoo gespannen, dat men zou gemeend hebben de aders zijner vingeren er onder te kunnen tellen; aan de rechterhand, welke hij ontdekt hield, fonkelde een diamanten ring. Niets was aan hem vergeten, en waarlijk hij was een fraai en bevallig jonkman.

Het was een vermaak om te zien en te hooren, hoe zwierig hij zich boog, en hoe minzaam en beleefd tevens hij Helena Minnens wist te groeten en te verwelkomen, toen de tante hem hare nicht voorstelde. Zijne woorden waren zoo vloeiend, zoo uitgezocht en echter zoo vrij, dat Helena rood werd en niet wist wat te antwoorden.

Men zou gezegd hebben, dat zij zich beheerscht gevoelde door de voortreffelijkheid van dat mensch. Zij had de oogen nedergeslagen en stamelde iets onverstaanbaars tot wedergroet. Evenwel was hare verlegenheid slechts voorbijgaande, want zij hief onmiddellijk weder het hoofd op en glimlachte zeer zacht, terwijl haar blik eene onuitlegbare verwondering uitdrukte.

Casimir boog zich opnieuw zeer diep, waarna hij op nederigen toon zeide :

« Mejuffer, ik bid u om verschooning, indien iets in mijne woorden u mocht kwetsen. Ik ben ontvoerd en verlegen. Het is de groote eer, het geluk, de herinnering mijner kindsheid..... Ik kan nauwelijks

mijne oogen gelooven. Gij, Mejuffer, schoon en ontzagwekkend als eene koningin, gij zoudt de kleine Helena zijn? het kind met de glinsterende, blauwe oogen, dat zoo blijde was en van vreugd in de handen klapte, wanneer ik het geluk had haar een vogelnest te brengen? Het is nu wel twaalf jaar geleden, dat ik dien engel mijner kinderjaren niet meer had wedergezien; maar de zoete lach heeft mij gedurende al dien tijd vervolgd. De engel staat weder voor mij, schooner en liefderijker dan te voren. O, ik ben zoo ontsteld..... ik weet niet wat ik zeg, ik ben als duizelig. Vergeef mij de vermetele woorden, door eene onweerstaanbare herinnering mij tegen mijnen wil ontrukt. »

Helena had weder het hoofd gebogen. Wat er in haar geschiedde, begreep zij niet. Beschaamd over hare zonderlinge schuchterheid, had zij reeds tweemaal gemeend de rede van den schoonen spreker te onderbreken; maar telkens verging het woord op hare lippen. Zij was wel zeker onder den invloed eener onbewuste bekoring, want haar hart klopte van geheimzinnige vreugde, en zij luisterde op de taal des jongelings als op de zoetste muziek, welke zij ooit had gehoord.

Casimir, alhoewel hij zich nederig en ontsteld veinsde, scheen behagen in de verlegenheid der maagd te scheppen. Zonder op een antwoord van haar te wachten, voer hij onmiddellijk voort in zijne vleitaal.

De ouders waren een weinig terzijde geweken en spraken zeer stil onder elkander, nu en dan eenen blijden oogopslag op de jongelieden werpende.

Alleen, als een vreemde of als een indringeling,

stond de schoolmeester op een paar stappen nevens Helena. Hij hoorde wat M. Casimir tot haar zeide. Zeker, het waren slechts plichtplegingen en komplimenten; maar waarom bedroefden hem de schoone taal en de zwierige manieren van dezen jongeling? Misschien alleenlijk, omdat men hem daar onaangesproken liet staan, en men zijne tegenwoordigheid niet scheen te bemerken.

Op dit oogenblik keerde het meisje zich naar hem en zeide tot Casimir :

« Mijnheer, ik vergat, u mijnen besten vriend, den vriend mijner ouders voor te stellen. De onderwijzer, M. Valentijn Stoop, is een verstandig man, een edel hart, en wij achten hem zeer hoog om zijne geleerdheid en zijne schoone inborst. »

Casimir sloeg eenen zonderlingen blik op het gelaat van den schoolmeester; maar hij vatte hem de hand met eenen minzamen glimlach en sprak :

« Gelukkig, oneindig gelukkig, Mijnheer, uwe kennis te mogen maken. Vóór uwe aankomst had Mad. Vleugels reeds de goedheid, mij van u te spreken, en de groote verdiensten, welke zij u toekent, deden mij snakken naar de eer en het genoegen, de hand van een verstandig man als gij te kunnen drukken. Geheel mijn leven heb ik toeneiging en eerbied gevoeld voor de onderwijzers, voor die nuttigste leden der maatschappij, steunpilaren der beschaving, verspreiders van het licht. Kon ik mij uwer vriendschap waardig maken..... »

Zijne woorden werden onderbroken door de tante, die hem bij den schouder greep, terwijl zij op vroolijken toon uitriep :

« Ja, ja, gij zoudt met uwe bekorende taal wel

iedereen doen vergeten, dat mijn middagmaal zal koud worden. Aan tafel, aan tafel, vrienden! Daar zal men tijd genoeg hebben om te kouten. »

Men volgde haar in de eetzaal, waar zij elkeen zijne plaats aanwees, op zulke wijze dat M. Casimir Steenput nevens Helena Minnens zou zitten. Hij verdedigde zich wel en beweerde zulke eer, zulke gunst niet waardig te zijn; maar er was niets aan te doen, de tante had het zoo geschikt en het moest zoo zijn.

De schoolmeester kreeg zijne plaats aan eenen hoek der tafel, tusschen de vrouw van den huidvetter en de moeder van Helena.

Het middagmaal begon, en er werd in het eerst weinig gezegd. Wat elks aandacht echter geboeid hield en elks goedkeuring scheen te bekomen, was de uiterste bezorgdheid, welke M. Casimir aan den dag legde om Helena te dienen. Een oogwenk, eene schier onmerkbare beweging van haar, en hij was in de weer om haren minsten wensch te voorkomen, zoodanig dat hij het meisje door zijne dienstwilligheid ontstelde en verblufte.

De schoolmeester zag dit alles met eene stille uitdrukking van onverschilligheid aan; evenwel dwaalde zijn geest weg in min of meer treurige overwegingen. Hoe het kwam, wist hij zelf niet; maar dit middagmaal, waar hij geloofd had een groot genoegen te vinden, vermaakte hem in het geheel niet, en hij hadde wel veel gegeven om zich eensklaps verre van daar op zijn eenzaam kamerken te bevinden.

De samenspraak, welke des huidvetters vrouw half geheimzinnig met de moeder van Helena voerde, en

welke hij wel moest hooren, vermits hij tusschen beiden zat, was niet van aard om zijn gemoed op te beuren. Hij hoorde gezegden als deze :

« Wel, wel, Madam Steenput, wat is uw zoon toch een beleefd en minnelijk jongeling! Het is een plezier om na te zien, hoe hij zich in vieren snijdt om onze Helena te dienen. Welke uitgezochte en schoone manieren; men zou zeggen, dat hij in het paleis van eenen koning is opgevoed. »

« Onze zoon is geen leelijke jongen, en hij kent zijne wereld, Madam Minnens; maar welke bekoorlijke dochter hebt gij toch? Zoo ingetogen, zoo eenvoudig, zoo betooverend schoon, dat ik mij niet herinner ooit een liefelijker meisje te hebben gezien. »

« Zij zijn beiden zeer wel, en ware het niet, dat onze Helena blauwe oogen heeft, men zou hen kunnen aanzien voor broeder en zuster. »

« Zie, hoe mejuffer Helena hem door eenen zoeten glimlach voor zijne dienstwilligheid bedankt. Mij dunkt, dat de jongelieden elkander niet vijandig zijn, verre van daar. Het is natuurlijk, zij schijnen voor elkander geboren. Indien zij elkander inderdaad gingen beminnen? Wat dan? »

« Wat dan, Madam Steenput? Het is zeer eenvoudig, niet waar? Wij zouden de neiging der jongelieden niet wederstreven, en toebereidsels maken voor eene prachtige en vroolijke bruiloft. »

« Ik geloof, Madam Minnens, dat de zaak verder gevorderd is dan wij meenden, en ik heb lust om reeds van morgen af te overwegen, welk nieuw kleed ik mij wil laten maken voor den dag van het huwelijksfeest. »

« Zoo haastig niet, Madam Steenput; onze Helena is een zonderling meisje. Wie weet, of zij niet enkel uit beleefdheid de schoone komplimenten van M. Casimir beantwoordt. Zeker, ik wenschte wel haar getrouwd te zien met zulken bevalligen en verstandigen man; maar zij is nog jong, ik zou haar niet gaarne dwingen. Daarenboven men doet niet met haar wat men wil. Zij is goed bovenmate, maar tevens van eene zonderlinge sterkmoedigheid. Niet waar, Mijnheer Valentijn, het is wonderlijk, hoe vast en onveranderlijk Helena is, wanneer zij eens eene beslissing heeft genomen? »

De schoolmeester, zoo eensklaps uit zijne mijmering opgeroepen, wist niet wat te zeggen; want hij had de oogen van terzijde op M. Casimir en op Helena gevestigd gehouden en de ondervraging van Mad. Minnens niet verstaan.

« Ah, sa, Mijnheer Valentijn, » riep deze, « wat hebt gij? zijt gij ziek? Gij zit tusschen ons beiden, zonder zelfs te luisteren op hetgeen wij zeggen. Het is niet zeer beleefd. »

« Verschoon mij, ik bid u, Madam, » stamelde de schoolmeester. « Ongetwijfeld de hitte; ik weet niet, ik voel mij een beetje ongesteld. Het zal overgaan. »

« Gij moet geweld op u zelven doen, Mijnheer Valentijn, en onzen vrienden toonen, dat gij een man van verstand zijt. Zoo zwijgend zult gij toch niet blijven, hoop ik. »

« M. Casimir Steenput is zoo welsprekend, en hij bezit zulken schitterenden geest, dat al wat ik zou kunnen zeggen daarnevens geene de minste waarde zou hebben, » antwoordde de onderwijzer met zekere

treurige scherts, die echter aan de beide vrouwen ontsnapte. Zij gaven geene acht meer op hem en hernamen hunne vorige samenspraak.

Onderwijl scheen de vriendschap tusschen de jongelieden meer en meer aan te groeien. Casimir sprak met luider stemme, vertelde aardige dingen, deed vroolijke kwinkslagen en vermaakte het gezelschap door zijne wonderlijke geestigheid. Het meisje had veel van hare schuchterheid verloren; zij scheen een groot genoegen in de kluchtige gezegden des jongelings te vinden, en lachte en juichte telkenmale dat eene nieuwe anekdote of eene nieuwe aardigheid er haar gelegenheid toe gaf.

Dewijl Casimir tusschen zijne vermakelijke scherts niet naliet, van tijd tot tijd eene fijne vleierij voor haar te mengen en soms met verborgene woorden zinspeelde op hare schoonheid en op den glans harer blauwe oogen, kwam nog dikwijls het schaamrood haar voorhoofd verven; maar de vrije, de argelooze taal des jongelings verloste haar onmiddellijk van deze voorbijgaande ontroeringen.

Allengs scheen er eene zekere gemeenzaamheid tusschen Casimir en Helena te ontstaan, ten minste van des jongelings zijde. Nu sprak hij somwijlen zeer stil aan haar oor, als hadde hij haar geheimzinnige dingen toevertrouwd. Eens zelfs boog hij zich tot haar op zulke wijze, dat zijn voorhoofd hare blonde haren scheen te raken.

De onderwijzer voelde zich verbleeken; eene ijskoude rilling doorliep zijne leden, en hij sloeg de oogen neder, om niet meer te zien wat hem zoo geweldig ontstelde. Evenwel hij werd zich zelven meester en hief weder het hoofd op, stil en schert-

send glimlachende, als dreve hij den spot met zijne eigene dwaasheid.

Zoo had men het nagerecht bereikt. Dan, dewijl men reeds eenige glazen wijn had gedronken, begonnen de tongen los te gaan, en de kamer vervulde zich met het gedruisch eener verwarde samenspraak, waaraan alleen de schoolmeester geen deel nam.

De olieslager scheen een groot liefhebber van goeden wijn en een kenner te zijn. Ten minste hij had nog niet opgehouden den kelder van tante Vleugels te roemen en iedereen tot drinken aan te manen, iets, wat de tante in het geheel niet scheen te behagen. Zij ontzag zich niet, hem te berispen over hetgeen zij zijn grootste gebrek noemde. Hij beschuldigde haar lachend van gierigheid; maar zij wierp hem eene geschiedenis naar het hoofd, die hem op de lippen deed bijten en hem tot bedaardheid dwong.

Een jaar was het geleden, dat de olieslager aan deze zelfde tafel had gezeten, en te dier gelegenheid had hij zoo onvoorzichtig wijn gedronken, dat hij half dol was geworden. Hij had twist gezocht aan den notaris, een vreedzaam en deftig man, en had deze zoo leelijk uitgescholden en zoo erg beleedigd, dat hij woedend uit het huis was geloopen en sedert dien noch tante Vleugels, noch Helena, noch iemand hunner familie had willen groeten of bezien.

Dit verhaal stilde een beetje de uitbundige vroolijkheid van den olieslager en matigde voor een oogenblik het gebruik van den wijn; maar dewijl M. Casimir, alhoewel geheel in zijne bezorgdheid voor Helena verslonden, insgelijks een goed glas dronk en den wijn hoog roemde, ging de olieslager wel ras

zijnen ouden gang, niettegenstaande de zichtbare ontevredenheid van tante Vleugels.

Deze, ten einde van haar geduld, richtte zich op en brak het feest af door de woorden :

« Genoeg, vrienden, genoeg ; het is hier te warm voor zekere personen. De koffie staat ingeschonken onder het priëel; gelieft mij te volgen. »

Ondanks de tegenwerpingen des olieslagers was er niet aan die uitnoodiging te wederstaan. Men verliet de eetzaal.

Casimir, als een jongeling der groote wereld, bood zijnen arm aan Helena. Zij durfde hem in het eerst niet aanvaarden ; maar hare eigene moeder deed haar begrijpen, dat het zoo de manier was in deftige gezelschappen, en het meisje, alhoewel zij bloosde en misschien beefde van schuchterheid, liet zich gezeggen.

Bij het priëel gekomen, greep elk staande zijne tasse koffie, en onmiddellijk daarna begon men koutend door den hof te wandelen.

De huidvetter en de olieslager waren zeer goede vrienden geworden. Zij stapten door de paden des tuins, spraken dikwijls ter zelfder tijd en maakten gebaren en zwaaiden met de armen, als hadde elk hunner moeite om zijnen gezel te doen begrijpen wat hij wilde zeggen.

Casimir met Helena en hunne moeders waren een tegenovergesteld voetpad ingewandeld. Op dit oogenblik had het meisje den schoolmeester gevraagd waarom hij zoo stil was en zich van de anderen als verwijderd hield ; hij had daarop geantwoord, dat hij zich een weinig onpasselijk gevoelde. Helena, wier aandacht door de woorden van Casimir werd afgekeerd, zeide den schoolmeester metterhaast een

troostend woord, doch scheen zich niet verder om hem te bekommeren.

Valentijn, nedergedrukt door eene droefheid, die hem verraste en beschaamde, week terzijde in eenen anderen wegel en stapte met het hoofd gebogen nevens de bloembedden, als hadde hij lust gevoeld in

Spraken dikwijls ter zelfder tijd..... (Bladz. 72.)

het beschouwen der planten. Maar hij zag niets buiten zich zelven, en poogde in zijn eigen hart te lezen, om te doorgronden, welk gevoel het was, dat hem dus onbegrijpelijk ontstelde.

Zoo naderde hij tot eenen verren hoek des tuins, achter een lommerlijk bosch, tegen hetwelk een hofstoel stond.

Hij zette zich daar neder, hield lang de oogen op den grond gevestigd, als telde hij de zandkorrels tusschen zijne voeten, — en murmelde eindelijk :

« Word ik zinneloos, o hemel? Ik ben beschaamd over mij zelven. Het zou de nijd zijn, die mij in het hart gezonken is? Neen, neen, het is slechts eene voorbijgaande dwaling mijns gevoels. De verrassing, de ongegronde vrees voor eene vriendschap, die mij gelukkig maakte, en welke ik als een kind eeuwig waande..... Dit was dus de verborgene reden der blijmoedigheid van M. Minnens. Een huwelijk! Casimir Steenput is een schoone jongen; hij is geestig, verstandig; hij schijnt een goed hart te hebben. Indien er tusschen hem en haar eene diepe neiging ontstond, heb ik het recht om daarover bedroefd te zijn? Indien haar geluk en het geluk harer ouders daaruit kan voortspruiten, moet ik dan niet uit dankbaarheid en plichtgevoel den Heer zegenen voor het goede, dat Hij mijnen edelmoedigen beschermers laat geschieden? Ja, ja, zulk huwelijk, indien het ooit gesloten wordt, moet mij verblijden..... »

Waarschijnlijk, dat zijn mond de trouwe taalman zijns harten niet was; want bij deze laatste woorden ontsnapte een zware zucht zijner beklemde borst.

Hij bleef nog lang in zijne pijnlijke mijmering bedolven, vooraleer zijne lippen zich opnieuw bewogen. Er was een blijde glimlach op zijne lippen ontstaan en, als zette hij zijne vorige gepeinzen voort, zeide hij in zich zelven :

« Wat is daarin zoo wonderlijk of zoo ongewoon? Helena toont zich beleefd en minzaam met den schoonen jonkman. Waarom niet? Zij heeft zich wel beleefd en minzaam getoond voor mij, die het zeker

duizendmaal minder verdiende. Morgen zal zij mij lachend vertellen wat hij haar altemaal heeft gezegd. Eenige dagen, en zij zal het vergeten zijn. Kom, kom, geene kinderachtigheid : de vriendschap, het licht mijns levens, loopt geen gevaar; het zijn spoken, hersenschimmen, die ik mij schep..... »

Hij stond op en stapte haastig voort, met het voornemen zich meer opgeruimd te toonen en den slechten indruk te verminderen, welke zijne afgetrokkenheid op zijne tafelgenooten kon hebben gemaakt.

Maar bij het omkeeren van een boschje zag hij eensklaps in de verte Helena op eene bank zitten nevens M. Casimir. De jongeling had eene bloemenkroon gevlochten, zooals hij in zijne kindsheid had gedaan, en paste die nu op het hoofd zijner gezellin. De beide moeders stonden er naast en juichten luid over de zoete vriendschap hunner kinderen voor elkander.

De indruk van dit onverwacht tafereel op het gemoed van den armen schoolmeester moest wel diep zijn; want hij deinsde verbleekend terug, stapte wankelend naar den stoel, dien hij had verlaten, en verborg zich het aangezicht met de handen, als beschaamd of verschrikt over de geweldige ontsteltenis, die hem had aangegrepen.

Eenigen tijd daarna werd hij plotseling uit zijne vergetelheid opgewekt door de stem van den oliesla-ger, die hem tamelijk barsch toeriep :

« De drommel, meester! wat overkomt u vandaag? Wij zoeken u overal, en daar zit gij in dezen donkeren hoek te droomen of te slapen! Haast gemaakt; er hangt ginder aan den gezichteinder in den wind een zwart schof, dat er niet pluis uitziet. De paarden

staan ingespannen; wij moeten vertrekken; ik zou niet gaarne zoo nat als een waterhond te huis komen, of hier moeten vernachten, waar men van dorst vergaat. Kom, loop een beetje, of gij zult de schuld van het bederf der schoone kleederen mijner vrouw en mijner dochter zijn. »

Terwijl hij deze woorden sprak, volgde hem de schoolmeester tot bij het huis, waar men bezig was met de laatste groetenissen te wisselen.

« Mijnheer Valentijn, waar zijt gij toch gebleven?» vroeg Helena. « Ik heb wel honderdmaal uitgekeken naar u. Gij bracht den tijd door in gezelschap der bloemen en planten? Mijne tante is liefhebster, niet waar? »

« Ja, Mejuffer; en daarenboven, ik weet niet, ik gevoel mij niet geheel wel : een beetje pijn in het hoofd, » stamelde de onderwijzer.

Casimir greep hem weder de hand en zeide op den toon eener ware genegenheid :

« Mijnheer, de gelegenheid is mij ontzegd geworden om, zooals ik het wenschte, in nadere kennis met u te komen; maar wat Mej. Helena mij van u gezegd heeft, deed in mij een vurig verlangen ontstaan om uw vriend te worden. Stemt gij daarin toe? »

« Het is te veel goedheid van uwentwege, Mijnheer, » antwoordde Valentijn met een gevoel van oprechte dankbaarheid. « Kan de vriendschap van eenen armen, nederigen onderwijzer eenigen prijs in uwe oogen hebben, het in eene eer, waarvoor ik u diep erkentelijk ben. »

« Kom, kom, geene komplimenten meer; wij zullen elkander spoedig genoeg wederzien, » riep de olieslager, zijne vrouw en dochter door de gang des

huizes drijvende. « Op, op, in de koets, of wij zullen lekken, eer wij te huis zijn. »

Een oogenblik daarna rolde het rijtuig op de baan in het wijde veld. De olieslager, niet veel betrouwen in den koetsier hebbende, had zich nevens hem gezet en den toom genomen. Hij zweepte zoodanig op de paarden, dat zijne vrouw om genade bad en beweerde, dat hij een ongeluk ging doen.

Buiten het angstgeroep van Mad. Minnens en de antwoorden van haren man, werd er weinig in het rijtuig gezegd.

Helena was geheel in overwegingen verzonken; — zij bepeinsde waarschijnlijk wat er dien dag was geschied, en misschien herhaalde zij in haar hart één voor één al de woorden, die sedert eenige uren in haar oor hadden gezongen.

Men zou hebben kunnen denken, dat het meisje treurig was; maar bijwijlen ontstond er op hare lippen een vluchtige glimlach, of glinsterden hare oogen met eene vonk van verborgen blijdschap.

De schoolmeester, die over haar was gezeten, hield in stilte de oogen van haar afgekeerd en bezag haar slechts nu en dan tersluiks. Wat hij op het gelaat der droomende maagd meende te lezen, scheen hem te verschrikken.

Wel poogde Mad. Minnens meer dan eens dit zonderling stilzwijgen te verbreken; maar Helena beweerde zeer vermoeid te zijn, en de schoolmeester had pijn in het hoofd.

De eerste regendroppels begonnen te vallen, toen men Lisseghem bereikte en voor de deur des olieslagers afstapte. Mad. Minnens wilde den schoolmeester doen binnenkomen; zij zou hem iets geven,

dat zeer goed was tegen de hoofdpijn; maar hij bad om verschooning, onder voorwendsel dat hij noodig had te rusten.

Helena verdedigde hem tegen het aandringen harer moeder en zeide, dat hij gelijk had zich naar huis te begeven, om in de stilte der eenzaamheid zich te herstellen. Het verwonderde den onderwijzer en het kwetste hem misschien, dat het meisje nu voor de eerste maal zijne verwijdering scheen te verlangen; maar had zij niet zoowel als hij redenen om te wenschen alleen te zijn, en zich te kunnen vragen, wat er toch in haar hart geschiedde?

V

De nacht was voor den schoolmeester zeer onrustig geweest, en hij had in de pijnlijke slapeloosheid tijds genoeg gevonden om over zijnen toestand na te denken.

Waarschijnlijk was er klaarte in zijn verstand en kalmte in zijn hart gekomen; want hij had zijnen dagelijkschen arbeid met moed en vervuldigheid hervat, en meer vlijt nog dan naar gewoonte aan het onderwijs zijner leerlingen besteed.

Evenwel, wat geweld hij ook deed om zich tegen eene beheerschende herinnering te verdedigen, nog dikwijls ontstond het beeld van Casimir Steenput voor zijne oogen, en meer dan eens nog zag hij Helena, met den bloemenkrans op het hoofd en het geluk in de oogen, den schoonen jongeling toelachen. Dan echter verscheen er eene stille uitdrukking van spijt op zijn gelaat; hij haalde met medelijden de schouders op, als achtte hij zich zelven belachelijk en dwaas, en hij zette zijne les voort, zonder zich gedurende eenigen tijd door nieuwe overwegingen te laten storen.

Naarmate de namiddag vorderde en het uur van zijn bezoek ten huize des olieslagers naderde, werd

hij echter zwaarmoediger, en het was hem, als kwam eene geheime verschriktheid bij poozen hem de borst verengen. Telkens verdreef hij deze verontrustende gepeinzen, maar toch bedroefde het hem, te moeten erkennen, dat er in zijn hart een geheim gevoel leefde, iets kinderachtigs en zinneloos, dat zich niet geheel door rede en plichtgevoel liet versmachten.

Het laatste schooluur was eindelijk verloopen, en de leerlingen keerden naar huis.

Valentijn Stoop trad in zijn kamerken en schikte volgens gewoonte zijne kleederen op om uit te gaan; maar nu waren zijne bewegingen zoo langzaam en zoo dikwijls door verstrooide overwegingen onderbroken, als wist hij waarlijk niet wat hij doende was.

Anders had hij altijd zooveel haast om Helena de dagelijksche les te gaan geven! Inderdaad, de belooning waarnaar hij snakte, was eene wandeling met haar in den hof, hare zoete vriendschap, hare aanmoedigende woorden : de bron, waaruit zijne treurende ziel sterkte, blijdschap en geloof in het leven had geput.

Nu stond hij daar sedert een kwart uurs te talmen; dan ging hij in de school, als hadde hij er iets vergeten, dan weder in den tuin; ja, hij zette zich zelfs op de bank en schouwde eene wijl ten gronde.

Maar zijn naam, door eene welbekende stem geroepen, wekte hem met geweld uit zijne mijmering op en deed hem van ontroering verbleeken.

Daar glansde weder tusschen het loover van het syringenbosch hetzelfde liefelijke hoofd, dat weleer als de star des troostes en der redding hem had toegeblonken. Nog zoeter dan ooit waren de glinsterende, blauwe oogen, nog milder dan ooit de glim-

lach, die als een hemelsche straal het hart met licht en onbegrepen vreugde vervulde.

« Valentijn, Valentijn! » riep Helena, « het is niet wel van u, dat gij hier zitten blijft en mij ongerust maakt over uwe gezondheid. Den ganschen dag heb ik gesnakt naar het oogenblik uwer komst; sedert gisteren gevoel ik eenen onuitlegbaren nood naar uwe tegenwoordigheid. Gij zijt toch niet ziek, hoop ik? Het zou mij ten uiterste bedroeven. »

« Neen, Mejuffer, ik ben niet ziek, » antwoordde de schoolmeester. « Wees echter gedankt voor uwe eindelooze goedheid. »

« Maar gij zijt bleek, Valentijn? En zoo treurig, dunkt mij? »

« Het is niets, Mejuffer; het middagmaal van gisteren bekwam mij niet al te wel; nu is het echter gedaan. »

« Kom, kom ten onzent, Valentijn. Ik heb u iets te zeggen, dat u zal verwonderen en verblijden. Wij zullen kouten, lang kouten. Het is een geheim, een verrassend geheim, dat ik aan u alleen mag toevertrouwen. Kom spoedig, ik bid u. »

De schoolmeester bleef een oogenblik ter plaatse staan, nadat Helena was verdwenen. Een stralende glimlach verlichtte zijn gelaat, terwijl hij in zich zelven zeide :

« Een geheim, dat mij zal verwonderen en verblijden? Mij verblijden? Een geheim? Wat kan het zijn, o hemel! »

En hij stapte met lichten tred den hof uit, nog in zich zelven juichend, als zag hij een onverwacht en onschatbaar geluk te gemoet.

In het midden van de gang des huizes ontsnapte

hem echter een holle zucht; hij bleef staan, zijne heldere uitdrukking veranderde in eenen bitteren spotlach.

« Zinnelooze! » morde hij, « waar verdolen uwe dwaze gedachten? Eilaas, het is pijnlijk, zoo de speelbal te zijn van hersenschimmen, die mij tegen wil en dank het verstand duister maken. Het geheim, dat zij mij toevertrouwen gaat, ken ik niet?..... Maar het zal mij verblijden? Ach, wie weet? wie weet?..... Neen, neen, voor mij toch zal het onmogelijke niet mogelijk worden. Ik moet mij schamen over den onbegrijpelijken hoogmoed mijns twijfels..... Kom, kom, versmachten wij deze belachelijke, deze schuldige hoop met geweld. Zou ik bekwaam zijn om hare grenzenlooze goedheid door ondankbaarheid te beloonen? Indien zij gelukkig wordt, moet ik dan niet blijde zijn? Ah, ah, mijn hart, gij moogt opstaan tegen de noodzakelijkheid, ik zal u beheerschen en u niet laten vergeten, wie ik ben en hoe ik ben. Lijd en treur : al moest gij vergaan van smart, wat geeft het, indien gij haar gelukkig weet?..... Welk geheim, de menschelijke ziel en de menschelijke rede, die elkander bestrijden ondanks den menschelijken wil! Het gevoel des plichts toch zal zegepralen; zuiver van alle zelfzucht zal ik blijven. »

Om aan zijne overwegingen te ontsnappen, opende hij zijne deur en ging haastig naar des olieslagers woning.

Daar trad hij als naar gewoonte in de kamer, waar de boeken en het schrijfgerief van Helena zich bevonden. Het meisje groetende, vatte hij eenige papieren, als om zijne dagelijksche les te beginnen.

« Neen, neen, Valentijn, » zeide zij, « vandaag staat

mijn hoofd niet naar het leeren. Ik ben zoo verstrooid, zoo blijde en zoo verschrikt tevens, dat ik onmogelijk aandacht op iets kan leenen. Volg mij, ik wil alleen met u zijn; mijn hart heeft uitstorting noodig. Wat ik u te zeggen heb, kan ik aan niemand openbaren dan aan u. Ik zou beschaamd zijn, indien iemand anders dan gij slechts kondet vermoeden wat mij dus ontstelt; maar gij zijt mijn vriend, mijn goede, trouwe vriend..... »

Zij bracht den schoolmeester diep in den hof en wees hem eene bank aan. Hij, nevens haar nedergezeten zijnde, zag haar met nieuwsgierigheid aan; maar het meisje stamelde eenige woorden, werd rood en zweeg, als wist zij niet, hoe hare veropenbaring te beginnen.

« Ik luister, Mejuffer, » murmelde de onderwijzer, op zonderling ontroerden toon. « Het is dus wel gewichtig, wel schrikkelijk, dat geheim? »

« Schrikkelijk? o neen! » riep Helena, over hare eigene aarzeling verwonderd. « Maar ik weet waarlijk niet..... gij gaat met mij lachen, en nochtans het is ernstig, zoo ernstig, dat ik er van vervaard ben. Valentijn, gij hebt gisteren M. Casimir Steenput gezien. Welken indruk deed hij op u? »

« Hij is een schoon jongeling, » was het stille antwoord.

« En hij heeft verstand, niet waar? Veel verstand? »

« Ik geloof, Mejuffer, dat hij inderdaad onder het opzicht van verstand niet is misdeeld. »

« Hoe zonderling en hoe koud zegt gij dit! » morde Helena met zekere ontevredenheid. « Maar, het is waar, gij zijt niet met ons gebleven en hebt bijna

niets gehoord van zijne geestige en wegslepende samenspraak. Waarom verwijderdet gij u zoo gedurig van ons? Ik heb eens met droefheid gedacht, dat gij afkeer van M. Casimir gevoeldet. »

« Gij hebt u misgrepen, Mejuffer. Ik was een beetje ziek, en vermits ik zag, dat gij gelukkig waart met zijne vroolijke samenspraak, wilde ik uw genoegen niet storen. »

« O, o, Valentijn, » riep zij, hem met den vinger berispend, « gij waart jaloersch! »

Dit woord deed het schaamrood op het voorhoofd des onderwijzers klimmen; evenals een schoolkind, dat men op eene laakbare daad betrapt, sloeg hij de oogen ten gronde en bleef zwijgend.

« Kom, kom, ik zeg het om te lachen, » verbeterde Helena op zoeten toon. « Zeker, gij hebt veel verstand, en ik hoor u gaarne spreken; maar het mag u niet bedroeven, dat ik vermaak schep in het verstand van andere personen, bovenal wanneer zij zoo beleefd en zoo geestig zijn als M. Casimir Steenput. Haddet gij hem kunnen hooren! Al wat hij zegt, is vloeiend en aangenaam als de taal der schoonste boeken; hij weet over alles te spreken met kennis, met ondervinding der wereld, met zulke zoete geestigheid, dat men wel weken lang op zijne woorden zou luisteren. Gij hebt er evenwel genoeg van gehoord, Valentijn, om er u een denkbeeld van te vormen. Meent gij, dat ik overdrijf? »

De schoolmeester, wien het woord jaloersch nog in de ooren bromde, was in eene groote verlegenheid. Hij had echter geweld op zich zelven gedaan en eenige sterkte teruggevonden.

« Neen, Mejuffer, gij overdrijft niet, » antwoordde

hij, « M. Steenput is wel zeker een jongeling, dien God met ongewone gaven heeft begunstigd. Ik heb zijne welsprekendheid bewonderd; hij is een geestig spreker; en ik begrijp, dat gij u in zijn gezelschap uitmuntend hebt vermaakt. Jaloersch? Kon ik hem iets benijden, het zouden dan zijne uitstekende verdiensten zijn. »

« Gij neemt mijne woorden te ernstig op, Valentijn, het is niet vriendelijk van uwentwege. »

« Zulke nijd, Mejuffer, ware eene loftuiting voor hem en tevens een bewijs, dat ik mij klein en ontoereikend gevoel in zijne tegenwoordigheid. »

« Hoe zonderling is nu de toon uwer stem, » zuchtte het meisje. « Zóó heb ik u nooit gehoord. Zijt gij misschien nog een beetje ziek, Valentijn? »

« Neen, Mejuffer; uw verwijt, uw verdenken heeft mij pijn gedaan. »

« O, vergeef het mij, mijn goede Valentijn! Ik zeide het lachend. Hadde ik kunnen voorzien, dat gij zoo gevoelig aan dit enkel woord zoudt zijn! Kom, denk er niet meer aan, ik bid u. »

De gepijnigde schoolmeester, als wilde hij zich zelven tergen, zeide op eenen toon van bewondering en geestdrift :

« O, M. Casimir heeft niet alleen een uitgelezen verstand en eene hoogbegaafde ziel; maar hij is nog een man van eene ongewone schoonheid! »

« Niet waar, er is iets edels, iets verhevens in zijn gelaat? » riep het meisje met groote blijdschap.

« Ja, iets, dat spreekt van goedheid des harten en mildheid des gemoeds. »

« Wat heeft hij schoon haar, Valentijn! »

« Ja, Mejuffer, prachtig zwart haar. »

« En oogen? »

« Wonderbaar schoon, Mejuffer. »

Het meisje verdwaalde in hare gepeinzen en zag eene wijl zwijgend ten gronde. Valentijn had misschien al zijne sterkmoedigheid uitgeput, om dus met overdrijving den lof te spreken van een mensch, dien hij vreesde of haatte ondanks zijne rede en zijnen wil. Hij insgelijks zweeg.

Het meisje hief eerst het hoofd op en zeide :

« Wat zijn mijne gedachten verward! Ik zou schier nog vergeten waarom ik u heb geroepen. Valentijn, antwoord mij openhartig, als een waar vriend : meent gij, indien Casimir Steenput trouwde, dat hij zijne vrouw gelukkig zou maken?..... Gij beziet mij zoo vreemd; begrijpt gij mij niet? Indien ik zijne vrouw werd, zou ik gelukkig zijn? »

« Ik denk het, Mejuffer, » stamelde de schoolmeester.

« Zijt gij er niet zeker van? »

« Waarvan is de mensch zeker? Gij hebt hem slechts eens gezien, Mejuffer. Ik weet, dat uwe ouders dit huwelijk verlangen. Misschien zijt gij geneigd om hunnen wensch te voldoen; maar indien gij gingt trouwen met iemand, dien gij niet werkelijk bemint? Een huwelijk zonder liefde, het is een tuin zonder zon, waarin al de bloemen des harten bij gebrek van licht moeten sterven. »

« Wat is liefde? Weet gij het, Valentijn? » vroeg het meisje.

« Ik weet het misschien, » was het treurige antwoord, « misschien niet; mij is dit gevoel op de wereld verboden. In alle geval, woorden kunnen het niet verklaren. »

« Inderdaad, » zeide Helena aarzelend, « het is iets zoo dieps, zoo onduidelijks, zoo vreemds, zoo machtigs!..... Een beeld, dat ons vervolgd, zonder ons eenige rust te gunnen; ons hart, dat jaagt en klopt van geheimzinnige ontroering; onze ziel, die vleugelen zou willen hebben, om weg te vliegen naar de plaats, waar hij ademt; de gansche wereld, die zich voor ons beglanst met een onbekend licht; alles, alles, dat ons van hem spreekt, ons zijnen naam in het oor murmelt, ons ontstelt en ons blijde maakt, als ware onze minste gedachte aan hem een geluk..... Is dit liefde, Valentijn? »

« Het is liefde, Mejuffer, » antwoordde hij met doffe stem.

Een licht schaamrood kleurde de wangen der maagd, terwijl zij murmelde :

« Ziedaar, mijn vriend, de veropenbaring, die ik u wilde doen. Ik hadde op dit oogenblik mijn hart aan niemand durven openen dan aan u alleen; maar met u ben ik zonder vrees en vrij als met eenen broeder, als met eene zuster. Wat ik u daar heb gezegd, dit alles gevoel ik sedert gisteren voor hem..... Nu gij mijn geheim hebt ontvangen, geef mij raad, verlos mij van den twijfel, van den angst, die mij ontstelt. Spreek openhartig : indien ik zijne vrouw werd, zou ik gelukkig zijn? »

De arme Valentijn was in eenen pijnlijken strijd met zich zelven, en hij moest al zijne krachten verzamelen om de tranen te bedwingen, die uit zijne oogen wilden breken. Evenwel, hoe hevig ook gemarteld, vond hij nog eenigen moed in het plichtgevoel, misschien in zijne wanhoop zelve, want hij antwoordde met zekere vrijheid in de stem :

« Of gij gelukkig zoudt zijn, Mejuffer? Indien M. Casimir zijne echtgenoote niet gelukkig maakt, wie dan zou zulks kunnen? Schoonheid des gelaats, goedheid des harten, verstand, wellevendheid, fortuin : alles, alles wat het geluk op aarde kan verzekeren. »

Helena greep hem de hand en drukte ze met innige dankbaarheid.

« Gij zijt een waar vriend en een edel hart, » zeide zij. « Zulke verandering in mijn leven verschrikte mij onzeglijk; maar nu ben ik gerust. »

« Aldus, gij gaat trouwen? » vroeg de schoolmeester.

« Gij, Valentijn, gij hebt over mijn lot beslist. Eén woord van u ware genoeg geweest om mij te doen terugschrikken; maar vermits gij mij verzekert, dat ik gelukkig zal zijn, waarom zou ik langer de vurige begeerte mijner goede ouders wederstreven? Zij hebben den ganschen dag bij mij aangedrongen om mijne toestemming te bekomen. Mijne moeder smeekte mij zelfs met tranen in de oogen. Ik durfde echter het beslissend jawoord niet uitspreken, vooraleer u te hebben gezien en geraadpleegd. Nu, bij den terugkeer mijns vaders, die alweder naar Waereghem is, zal ik hem door mijne toestemming verblijden. Bereid u voor het huwelijksfeest, Valentijn; want mijne ouders zijn onbegrijpelijk haastig..... Gij luistert schier niet en zit daar met hangend hoofd. Bedrieg ik mij? Men zou zeggen, dat er een traan in uwe oogen glinstert. Hebt gij verdriet, Valentijn? »

Een zucht was zijn eenig antwoord.

Helena vatte hem de hand.

« Kom, kom, » zeide zij, « gij moogt niet bedroefd

zijn, terwijl ik mij gelukkig gevoel. Gaat gij nu iets verbergen voor mij? Spreek, Valentijn; bezwaart er iets uw gemoed, ik zal u troosten. »

Na een oogenblik antwoordde de schoolmeester op stillen, doch diep ontroerden toon :

« O, Mejuffer, vergeef mij! Ik zou mij moeten verblijden in de overtuiging, dat een nieuw en vroolijk leven zich voor u gaat openen, ik weet het wel; maar een onoverwinnelijke schrik beheerscht mij. Ik was verlaten, hopeloos, ongelukkig; ik wenschte naar den dood als naar eene verlossing; uwe vriendschap, uwe goedheid, uw medelijden voor een onterfd wezen op aarde hebben mij opgeheven uit de smart. Nu rijst weder voor mijne oogen de zwarte wolk der ontroostbaarheid; uwe vriendschap was het licht mijns levens. Moet ik dit licht derven, dan val ik terug voor altijd in den akeligen nacht der verlatenheid en der wanhoop. »

« Maar, Valentijn toch, welke gedachten zijn dit nu? » riep het meisje verwonderd. « Gij bedriegt u. Luister slechts wat mijne ouders hebben besloten. Als wij getrouwd zijn, zal Casimir hier komen wonen. Mijn vader wil hem de fabriek afstaan. Gij zult dagelijks ten onzent komen; ons huis zal het uwe zijn. Casimir is liefhebber van bloemen: hij heeft een dichterlijk gemoed; hij kout gaarne en bemint de verstandige lieden, zooals gij. Wees blijde, Valentijn; in stede van eene vriendin te verliezen, zult gij eenen vriend te meer aanwinnen; en wij zullen met ons beiden wel machtig genoeg zijn om u te verdedigen. Gij zult als twee broeders leven; en ik, zooals gij zegt, ik zal het licht zijn, dat uwe vriendschap zal bestralen. Gij ziet wel, Valentijn, dat ik niet alleen

redenen heb om de toekomst aan te lachen. Nu, zeg mij, dat de zwarte wolk van voor uwe oogen is verdwenen, en gij getroost en gelukkig zijt. »

De schoolmeester glimlachte treurig en schudde het hoofd. Hij stamelde eenige onverstaanbare woorden en scheen zeer verlegen; maar, als vatte hij met haast een redmiddel aan, hij stond op en zeide :

« Mejuffer, ginder is uwe moeder, die u zoekt waarschijnlijk. »

« Mijne moeder? » herhaalde het meisje. « Oh, des te beter! Kom, Valentijn; nu ik door uwen raad en door uwe goedkeuring ben versterkt, ga ik alles aan mijne moeder openbaren. Zij zal zoo blijde zijn! »

« Ik moet naar huis; men wacht mij, » morde de schoolmeester. « Bij zulke samenspraak toch mag ik niet tegenwoordig zijn. »

« Waarom niet, Valentijn? Een ander man, ik zou het begrijpen; maar gij? Het is hetzelfde niet. Ik zou willen, dat gij mij het jawoord hoordet uitspreken en het geluk mijner goede moeder kondet bijwonen. »

« Onmogelijk, Mejuffer; de burgemeester..... de pastoor moet mij komen spreken..... over belangrijke zaken. Misschien wacht hij reeds sedert lang. »

« Welnu, kan het niet anders, ga, mijn vriend; ik zal u morgen alles vertellen en u de vreugde mijner ouders beschrijven, de vreugde van mijnen vader bovenal; want mijne toestemming zal hem zeker den schoonsten dag zijns levens geven. Vaarwel, Valentijn, tot morgen. Oh, wat zullen wij altezamen gelukkig zijn op de wereld! »

Het meisje stapte eenen wegel in, om tot hare moeder te gaan.

Onder het murmelen van eenen stillen groet ver-

liet Valentijn den tuin en begaf zich, droomend en het hoofd treurig schuddend, naar zijne woning.

In zijn kamerken gekomen, bleef hij staan, kruiste de armen op de borst en schouwde lang met starenden blik in de ruimte; zijne lippen bewogen, als herhaalde hij de woorden, die ondanks hunne uiterste zoetheid hem als lood op het benauwde hart gevallen waren.

Eensklaps, onder den indruk eener aanjagende gedachte, stapte hij tot voor den spiegel en wierp eenen blik op zijn aangezicht. Een holle zucht als een kreet der wanhoop steeg op uit zijne borst; eene siddering van afkeer en schrik greep hem aan, en hij deinsde terug tot bij de tafel. Hier liet hij zich op eenen stoel vallen, sloeg zich de handen voor de oogen en begon zoo overvloedig te weenen, dat zijne tranen als parelen tusschen zijne voeten nedervielen.

VI

Lisseghem, den 10den September 1858.

Vriend Hendrik!

Sedert vier dagen wil ik u schrijven; maar telkens valt mij de pen uit de hand. Ik weet niet meer wat ik doe; mijne ziel is aangegrepen door eenen maalstroom van schromelijke of wanhopige gepeinzen; zij vlot verschrikt, besluiteloos en lijdend naar de duizelige diepte.....

Is de mensch een wezen zonder macht? speelbal van iets, dat in hem leeft, zonder dat hij het weet? slachtoffer van het lot, dat hem onweerstaanbaar voortstuwt? Zijn er lieden, die door God zelven met het merk des ongeluks zijn geteekend? Oh, ja; en missen dezen somtijds de stoffelijke rampen om te lijden, dan is toch de twijfel daar, dat akelige spook, dat het harte kneedt en het vezel voor vezel vaneen rukt, om het honderdmaal op eenen dag te doen bloeden. Maar wat zeg ik altemaal? Ik ben ijlhoofdig.....

Hendrik, het meisje, dat mij uit de wanhoop had gered, wier vriendschap mij tot een nieuw leven had

opgeroepen..... zij gaat trouwen! De hemel, die mij eene wijl zijne glansen had getoond, gaat zich sluiten voor altijd. Ik ben zoo vervaard van de komende duisternis, dat ik zou willen sterven. Lach met den ongelukkigen zinnelooze, gij hebt gelijk : ik verdien niets dan spot en misschien een beetje medelijden van u, van u alleen.

Zij belooft mij de voortduring harer genegenheid en de vriendschap van haren echtgenoot. Ik heb geloof in hare belofte, en nochtans ik ween, ik doorsta eene bittere martelie, ik wring mij de armen in de stuiptrekkingen der wanhoop. Onbegrijpelijk, niet waar?

Zal ik u dit vreeselijk raadsel verklaren? Ik moet, ik moet, ofschoon het vuur der schaamte mij op het voorhoofd gloeit..... Hendrik, ach, vergeef die dwaasheid mijner ontschikte zinnen..... Hendrik, ik bemin haar! Niet zooals een ander mensch bemint, maar zooals een vermaledijde, gelijk ik ben, alleen kan beminnen : het is eene krankzinnigheid, eene blindheid, eene ziekte der hersens; en zoodanig verbaasd mij de macht van dit onmeetbaar diep gevoel, dat ik soms terugdeins voor de gedachte, dat ik met werkelijke zinneloosheid ben geslagen. Misschien ware dit eene genade Gods, een geluk! Maar waarom daaraan getwijfeld? Wat kan er dwazer zijn? De padde, die de roze durft beminnen, alsof zij waande, dat de koningin der bloemen ooit eenen zoeten blik op het afzichtelijk ongedierte kon slaan.....

En, ach, in mijn hart heeft zij allereerst hare liefde voor den gelukkige uitgestort; hare ouders spreken mij dagelijks van dit huwelijk. Niemand mistrouwt of spaart mij. Anderen zou men dus zijne geheimste

ontroeringen niet openbaren; maar mij waant men mensch noch man. Zij vermoeden niet, dat achter het ijskoude masker, door de kinderziekte mij op het aangezicht gedrukt, eene ziel woont, eene arme ziel, welke door het verbod der liefde zelve geheel liefde is geworden!

Ik moet een huwelijksdicht maken; haar vader houdt niet op mij tot begeestering aan te manen. Het moet een stuk zijn, waarvan elk vers geluk en zaligheid ademt. Ik zal het maken, het zal vroolijk en prachtig zijn, al moest ik het schrijven met het bloed, dat mij uit het harte leekt, met de tranen, die mijnen oogen ontstroomen..... Welke vermaledijding weegt er op mij! Waarom liet God mij geboren worden? Heb ik gevraagd om die hel in mijnen boezem te voelen branden? De dood. . . . . .

. . . . . .

. . . . . .

Wat ik u daar straks zeide, is geschreven in eene vlaag van ijlhoofdigheid, zooals er mij nu dikwijls overvallen; maar ik heb geweend en ben nu bedaarder, zonder min ongelukkig te zijn. Mijne woorden hebben u ongetwijfeld verschrikt; gij meent, dat ik in zulke koortsige overspanning der hersens dwaasheden zou kunnen begaan en den eerbied voor mijn ambt of voor mij zelven te kort doen? Neen, neen, ik ben de eerste om den spot te drijven met mijne zinneloosheid, en het beschaamt mij, de macht niet te hebben om dien belachelijken hoogmoed mijner ziel te versmachten. En ware het ook, dat eene schuldige toegevendheid in mij dit gevoel kon voedsel leenen, er is iets anders, dat mij zou beheerschen en mij sterk zou maken tegen de gevreesde verdoling.

Ziet gij, Hendrik, ik bemin haar, ik bemin haar zoo eindeloos en zoo vurig, dat ik al mijn bloed zou willen geven om haar een enkel oogenblik van verdriet te sparen. Voor mij is zij een geest, een engel, iets zoo zuivers, dat ik zou vreezen haar door het minste verdenken mijner liefde te ontheiligen. Hoe zou dit verdenken haar vernederen en bedroeven! Ik zal dus voor iedereen verborgen houden wat er zoo pijnlijk woelt in mijn hart; het verstikken, indien God mijn gebed verhoort.

Ja, ik zal blijdschap veinzen en blijdschap vinden misschien in de overtuiging van haar geluk..... En komen er dan nog oogenblikken, dat mijne ziel uitstorting noodig heeft, ik zal mij opsluiten in mijn kamerken, en weenen en den hemel aanroepen om een beetje sterkte en een beetje licht.

Ach, ik begin te beven..... De bruiloft! Ik moet er tegenwoordig zijn en verzen aflezen en zingen, zelfs ter zijner eere..... maar ik zal het doen..... indien ik nog leef.

Zondag komt hij het middagmaal bij hare ouders nemen. De wijn zal vloeien nevens het huwelijkscontract; ik zal hem moeten gelukwenschen. O, kon ik hem haten! Maar hij is schoon, goed en verstandig; hij is harer waardig; en niettegenstaande hij mij lijden doet als een wreede moordenaar, voel ik mij gedwongen hem te achten; mij dunkt zelfs, dat ik hem zou kunnen beminnen, omdat Helena door hem gelukkig zal zijn.....

Zinneloosheid! mijne gepeinzen draaien in eenen warrelkring; het is mij zoo akelig duister voor de oogen. Mijn vriend, mijn eenige vriend, beklaag mijn lot. Heb toch eenige deernis met den armen nacht-

vlinder, die zijne vlerken aan het licht heeft gezengd en daar nu, verbrand, verbrijzeld en stervend, neder ligt in de diepte zijner wanhoop en zijner schaamte..... Vaarwel, en moge het niet de laatste maal zijn!

Uw ongelukkige vriend,

VALENTIJN STOOP.

VII

Des Zondags omtrent den noen zat Valentijn in zijn kamerken, geheel opgekleed zooals hij van de hoogmis was teruggekeerd.

Er lag een open brief voor hem op de tafel, en alhoewel hij, in diep gepeins verzonken, het hoofd op de eene hand had gelegd, wierp hij bijwijlen eenen aandachtvollen blik op het papier en knikte dan bevestigend of glimlachte zachtjes.

« Ja, ja, » zeide hij in zich zelven, « de goede Hendrik heeft gelijk. Onder den slag van zulke plotselijke ontgoocheling gevoelt men zich doodelijk getroffen, en men wanhoopt van nog moeds genoeg te vinden om de smart te overwinnen; maar elk uur, dat verloopt, doet de pijn der wonde verminderen, en op eenige dagen tijds wordt men sterk genoeg om koelbloedig en gelaten zich te onderwerpen aan iets, dat niet te veranderen is. Dat zij gelukkig weze! Zij verdient het. Bemint en eerbiedigt haar die M. Casimir, ik zal hem achten en hem dankbaar zijn. Wat ik geleden heb en nog lijd, is de straf van mijn dwazen hoogmoed; hij heeft er geene de minste schuld aan. Nog welt er in mijn hart eene geheime drift, die mij aanspoort om hem onrechtvaardig te haten; maar ik

zal die misdadige opwelling versmacht en vernietigd krijgen. Neen, ik zal noch laf, noch ondankbaar zijn. Dit onbewust en verborgen gevoel heeft mij verrast. Nu ben ik mij zelven weder meester. Ik zal morgen aan Hendrik schrijven, dat ik me schaam over den zinneloozen brief, dien ik hem heb gezonden. »

Één klokgalm herklonk boven het dorp.

Valentijn stond op en zeide :

« Een uur! Kom, haasten wij ons, en toonen wij iedereen een helder en vriendelijk gelaat..... Ach, hoe zwak is toch de mensch, die worstelt tegen zijn eigen hart! Daar loopt mij nu weder die koude rilling door de zenuwen! Het is niets; ik zal moed hebben; ik zal den brief van mijnen edelmoedigen vriend voor oogen houden en sterkte putten uit zijnen wijzen raad. »

Onder het uitspreken dezer laatste woorden had hij zijn kamerken verlaten en was uit zijne woning getreden.

Toen hij zich ten huize des olieslagers aanbood, vond hij het gezelschap gereed om aan tafel te gaan. Hij groette iedereen met minzamen lach, en allen ontvingen hem met bewijzen van achting en toegenegenheid.

Casimir Steenput drukte hem de hand en betuigde, dat hij nu veel vuriger nog dan te voren verlangde zijne vriendschap te winnen, aangezien Helena hem ontegensprekelijke bewijzen van zijn goed en edel hart had gegeven. Om nader in kennis met elkander te komen, zouden zij dien dag wel gelegenheid vinden, meende hij.

De dischgenooten werden geplaatst zooals zij bij tante Vleugels aan tafel hadden gezeten, en alles ging

in het eerst op denzelfden toon als daar, met dit verschil nochtans, dat de schoolmeester somtijds deel nam in de samenspraak en zachtjes glimlachte, wanneer de anderen over een kluchtig gezegde van Casimir in eenen schaterlach losborsten.

De olieslager was uitnemend vroolijk en sprak van niets dan van de prachtige bruiloft, welke men zou vieren. Bij elk gezegde spoorde hij iedereen aan om te drinken en veel te drinken; want hij wilde bewijzen, dat men aan zijne tafel geenen dorst moest lijden, zooals bij tante Vleugels. Onophoudend had hij de flesch in de hand, gereed tot schenken.

De vrouwen en de schoolmeester weerstonden zijn aandringen. Slechts zijn toekomende schoonzoon volgde hem in, misschien uit goesting voor den uitmuntenden wijn, misschien alleen om Helena's vader te behagen.

Dit laatste doel bereikte hij ten volle; want de olieslager, die verstoord scheen over de onverwinnelijke matigheid der anderen, prees Casimir zeer hoog, dewijl hij toonde, dat hij den wijn, den drank der deftige lieden, kon verdragen en niet gewoon was, enkel in de wereld der bierdrinkers te leven.

Allengs begon des schoolmeesters gelaat te versomberen; hij werd weder zwijgend en keerde dikwijls de oogen af, als poogde hij te ontsnappen aan het gezicht van dingen, welke hem bedroefden of deden lijden.

Inderdaad, hoe sterk Casimir Steenput ook tegen den wijn mocht zijn, toch werd hem het hoofd welhaast warm. Door den vader van Helena aangemoedigd, werd hij al stouter en stouter. Zijne taal, zonder onbetamelijk te worden, verloor de ingetogen-

heid, welke een jonkman behouden moet in tegenwoordigheid van een meisje, bovenal wanneer hij, zooals hier het geval was, haar slechts voor de tweede maal ziet.

Het scheen den onderwijzer toe, dat Casimir de dochter van den olieslager niet diep en oprecht kon beminnen. Liefde zonder eerbied, zonder schuchterheid — die kuischheid des gevoels — was volgens zijn dunken onbestaanbaar.

De losse, stoute woorden des jongelings, die meer dan eens het schaamrood op Helena's voorhoofd brachten en somtijds wel den toon van scherts of spot aannamen, kwetsten Valentijn en sneden hem telkens door het hart. Hij gevoelde de beleediging of miskenning, Helena aangedaan, en verwonderde zich grootelijks, dat het meisje, — zij, zoo teergevoelig en zoo kuisch, nu zich vergenoegde met lachende de gemeenzaamheden van Casimir af te weren.

Allengs ontwikkelde zich in den boezem des schoolmeesters de haat of de nijd, dien hij tot dan met geweld had bedwongen.

Nu beschuldigde hij zich zelven niet meer; want het was niet zijne verborgene liefde of de zelfzucht, die hem aandreef. Neen, het was zijne dankbaarheid en zijn eerbied voor Helena.

Hij schrikte bij de gedachte, dat een man, die reeds van vóór zijn huwelijk alle ontzag voor de gezellin zijns levens verliest, niets kan worden dan een dwingeland of een gevoelloos wezen, en op zijne echtgenoote de verveling zal wreken van eenen eeuwigen band, welken de oprechte liefde niet heeft gesmeed. Hij zou haar ongelukkig kunnen maken? Het edele meisje, dat uit zielegoedheid, uit mede-

lijden den armen onderwijzer hare vriendschap had geschonken, zou het slachtoffer worden van een zelfzuchtig mensch zonder hart?

Nu begon de olieslager eenklaps aan Casimir de geschiedenis van den hondebeet en van zijn huwelijk te vertellen. De wijn had hem uitbundig en woordenrijk gemaakt; zijn verhaal scheen zonder einde; maar hij wilde niet lijden, dat Casimir een oogenblik zijne aandacht van hem afkeerde. De jongeling was aldus belet, in langen tijd zich met Helena bezig te houden.

Dit bracht tevens eene verpoozing in de ontsteltenis des onderwijzers. Hij begon weder geweld te doen om zich zelven te beheerschen. Hij herhaalde in gedachten den raad van zijnen vriend en poogde, om tot de rede weder te keeren, de handelwijze van Casimir Steenput te verontschuldigen. Dit ware hem niet moeilijk geweest, indien niet een geheim gevoel, dat ondanks zijnen wil Casimir vijandig was, hem in het hart had gelegen. Inderdaad, was de jongeling niet aangejaagd door den wijn? Wist hij nog wel heel goed zijne woorden af te meten? Daarenboven, hij was de aanvaarde bruidegom, en in tegenwoordigheid der ouders zijner verloofde mocht hij zich wel een beetje gemeenzaam toonen, vermits de ouders niet noodig achtten hem daarover te berispen.

Er was insgelijks nog rekenschap te houden van de gewoonten en zeden der dorpslieden in deze streek: de fijnheid des gevoels was hun vreemd, en wanneer zij zich van de zuiverheid der inzichten verzekerd achtten, lieten zij al veel geschieden zonder er kwaad in te zien.

Met zulke overwegingen geraakte Valentijn ein-

delijk tot bedaren; hij meende het ten minste, want hij hief het hoofd op en lachte met de anderen, toen de olieslager eindelijk zijn vertelsel eindigde met de historie van den opgevulden hond.

Dit verhaal was slechts bijwijlen onderbroken geworden om de glazen aan te vatten, en nu werd het gesloten door eene nieuwe teug.

Casimir loofde zeer de vermakelijke wijze van vertellen des olieslagers; maar hij klaagde echter, dat deze geschiedenis hem zoolang het geluk had benomen, met zijne dierbare verloofde te kunnen kouten.

Wat de half verdwaasde olieslager daarop antwoordde, verstonden de anderen niet; maar Casimir meende er het recht tot eene schadeloosstelling te mogen uitputten. Hij stond op en opende de armen, als wilde hij Helena omhelzen.

Het meisje sprong op met eenen gil en liep tot bij hare moeder. Deze gaf haar den stoel, waarop zij zat, en nam Helena's plaats in nevens Casimir.

Men lachte gedurende een kwart uurs, men schertste met den gestraften jongeling, en iedereen — hij zelf en Helena insgelijks — vermaakte zich buitengewoon over het kluchtig voorval.

De schoolmeester had gesidderd van verontwaardiging; hij hield weder het gezicht nedergeslagen, om den vlammenden blik te verbergen, die zijnen oogen ontschoot, ten minste totdat zijne ontsteltenis een beetje zou zijn verminderd.

Wanneer men zeer lang Casimir met allerlei vriendelijken spot had overladen, en dat men reeds eenige oogenblikken aan het nagerecht was, stond de verloofde op en zeide :

« Ik bid het achtbare gezelschap, en bovenal de

wreede Helena, om verschooning. Laat mij toe, een oogenblik in den hof onder de lucht te gaan; den tijd slechts om eene halve sigaar te rooken. »

« Wacht een beetje, Casimir, » riep de olieslager, « zoohaast deze flesch ledig is, ga ik mede! »

« Gij moogt hier wel rooken, het hindert ons niet, » getuigden de beide moeders.

« Neen, Mijnheer Minnens, blijf bij uwe flesch, ik verzoek het u, » zeide Casimir. « Wat ik verlang, is, dat de onderwijzer de goedheid hebbe mij te volgen. Ik zou gaarne een beetje met hem alleen zijn, om kennis met hem te maken. Hij moet mijn vriend, mijn boezemvriend worden, voordat deze vroolijke dag ten einde zij. »

« Ach! blijf zitten, vader! » smeekte Helena met onverborgene blijdschap. « M. Casimir heeft gelijk, en ik ben hem wel dankbaar voor zijne goede gedachte. »

« Kom met mij in den hof, Mijnheer Valentijn, » zeide Casimir. « Ik bid u, doe mij dit vermaak. »

De onderwijzer scheen te aarzelen; het verschrikte hem misschien, zich alleen, gansch alleen te moeten bevinden met den man, dien hij haatte zonder het te willen; maar op het aandringen van Helena zelve durfde hij geenen tegenstand bieden, en volgde hij den jongeling in den tuin.

Nauwelijks was deze onder de lucht, of hij bleef verwonderd staan, wreef zich over het voorhoofd en mompelde:

« Het is zonderling, men zou meenen, dat de boomen draaien..... De indruk der frissche lucht..... Het is niets, het is voorbij. Ziehier eene sigaar, Valentijn; ik noem u Valentijn kortaf, omdat wij

vrienden moeten worden. Helena zegt het, en ik wensch het uit ganscher harte. Daar is vuur, kameraad. »

« Ik rook niet, » bemerkte de schoolmeester.

« Gij rookt niet? In welke wereld zijt ge dan opgevoed, Valentijn? Het is spijtig; gij hadt iets geproefd, dat waard is om tusschen de lippen van eenen koning te branden. Veertig centimen het stuk! Ik rook er nooit andere; het is iets uitmuntends, maar het kost veel; er zijn dagen, dat ik voor vijf of zes franken sigaren heb opgerookt, voordat ik des avonds te huis kom. Het verveelt, ik wil zeggen het verdriet mij, dat gij niet rookt. Eens dat ik getrouwd ben, zal ik op eenige sigaren niet moeten zien, en ik ware met vermaak uw kostelooze leverancier geweest gedurende geheel uw leven. Welnu, rookt gij niet, Valentijn, gij moet toch liefhebber van een goed glas Bourgogne zijn? Dien wijn heb ik boven alle lief. De kelder van den schoonvader schijnt goed voorzien; wij zullen er bijvoegen wat er ontbreekt, en niet toelaten, dat de wijn beschimmele of over zijnen tijd gerake. Ziet gij, mijn vriend, de mensch heeft slechts één leven, en men is op de wereld om deugd te doen aan den zoon zijns vaders. Gij zult dikwijls ten onzent eten, Valentijn. In de kunst om eene tafel te schikken, en de spijzen uit te kiezen, ben ik van eene wonderbare ervarendheid. De liefhebbers te Kortrijk, en er zijn er niet weinig, weten het wel. Gij zult aldus een leven hebben, niet als een arme schoolmeester, maar als een prins. Wat zegt gij daarvan, Valentijn, zullen wij vrienden, boezemvrienden zijn? »

Casimir snapte zeer snel en met overdrevene gebaren. Hij was wel zeker onder den invloed van den

wijn; en zijne tong had reeds gesproken, voordat hij zelf wist wat hij ging zeggen.

Zijne zonderlinge woorden verbaasden den onderwijzer in het eerst. Er is een spreekwoord, dat zegt : *uit den wijn komt waarheid.* Moest Valentijn dit gelooven, dan zouden de openbaringen van Casimir beteekenen, dat hij een stoffelijk mensch en een verkwister was. En Helena? Zij zou de vrouw worden van zulken echtgenoot? Ongelukkig zijn en ongelukkig blijven tot het einde van haar leven?

De onderwijzer was vervaard van de inspraak zijns harten; misschien was deze slechts de inspraak van den nijd? Maar zou hij wel zijnen plicht, den heiligen plicht der dankbaarheid vervullen, indien hij zijne weldoenster overliet aan dit schromelijk gevaar, zonder ten minste iets te pogen om te weten, welk lot haar wachtte of bedreigde? Zijn geweten riep, dat hij eene laakbare daad ging plegen; maar hij luisterde niet naar deze verwittiging en verrechtvaardigde zijn voornemen, door zich zelven te zeggen, dat niets schuldig kon zijn, wanneer het voor eenig doel had, een onnoozel en edelmoedig meisje voor een leven van ramp en van eeuwige treurnis te behoeden.

Door deze overwegingen gedreven, besloot hij de gelegenheid waar te nemen, om te weten, wat Casimir in het hart voerde en wat Helena van hem had te verwachten.

Toen Casimir hem vroeg : « zullen wij boezemvrienden zijn? » aanvaardde Valentijn de hand, die hem werd toegereikt, en antwoordde bevestigend, alhoewel hij haat gevoelde voor den verloofde van Helena.

Casimir ging voort met zich te beroemen, dat hij

wist wat er noodig was tot een genoeglijk leven. Hij maakte ontwerpen van hetgeen hij doen zou na zijn huwelijk. Wel sprak hij van paarden en rijtuigen, van gastmalen met de vrienden, van jachtpartijen en vroolijke tochtjes naar de stad; maar van Helena of van de oliefabriek gewaagde hij niet eens.

De schoolmeester luisterde met gespannen ooren en knikte met het hoofd en zeide *ja*, om de rede van den uitbundigen spreker niet te onderbreken.

Toen zij de bank naderden, waar Valentijn zoovele troostende, zoovele gelukkige uren nevens Helena had gesleten, zeide Casimir :

« Kom, laat ons zitten; ik ben vermoeid, en mijne beenen zijn een beetje zwaar..... Zet u wat nader; ik wil vertrouwelijk met u kouten..... Zóó is het beter. Geef mij nu de hand en zeg mij rechtzinnig : mag ik op u rekenen als op eenen trouwen vriend? »

Valentijn durfde niet antwoorden. Zulke leugen in zulke omstandigheid, scheen hem eene misdaad; maar zijn gezel liet hem den tijd niet tot overwegen en herhaalde zijne vraag met zooveel aandringen, dat de onderwijzer ja knikte en eenige onduidelijke maar bevestigende woorden stamelde.

« Ik dank u en zal uwe goedwilligheid niet onbeloond laten, » zeide de andere. « Indien ik verlangde met u alleen te zijn, had ik daartoe eene bijzondere reden, Valentijn. Ik wilde u eenen dienst vragen. Gij zult mij dien niet weigeren, ik mag er zeker van zijn, niet waar? »

« Spreek, ik zal al doen, wat mij mogelijk is, » antwoordde de onderwijzer.

« Daaraan twijfel ik niet, Valentijn. Gij zijt een verstandige jongen, en gij zult mij begrijpen. Ziehier

de zaak. Ik weet, dat gij alles op Helena vermoogt; zij heeft mij dezen morgen zelve gezegd, dat zij mijne hand zou hebben geweigerd, indien gij haar dit huwelijk niet haddet aangeraden; mijne toekomende schoonmoeder luistert insgelijks gaarne naar uwe woorden. Welnu, ik bid u, spoor haar aan met al uwen invloed, om mijn huwelijk te bespoedigen. »

« Mij dunkt, dat men niet voornemens is de zaak langer uit te stellen, dan de wet het vereischt, » mompelde de schoolmeester.

« Dit is niet genoeg, Valentijn; er is middel om dit uitstel te verkorten. »

« Gij zijt dus zeer haastig? »

« Zeer haastig. Het is niet, dat ik door mij zelven ongeduldig ben om mijne vrijheid te verliezen. Kon ik tot mijne veertig jaar jonkman blijven, ik wenschte niet beter; want het huwelijk, ziet gij, is eene ijselijke keten..... »

« Hoe? wat zegt gij daar? » viel Valentijn in met een gevoel van verontwaardiging, dat hij moeilijk kon verbergen. « Het huwelijk eene ijselijke keten, met eene bruid als mejuffer Helena? »

« Helena of eene andere, wat doet het er toe? » antwoordde Casimir met eenen slimmen, lichtzinnigen lach. « Het huwelijk is de dood van alle vroolijkheid; maar men doet niet wat men wil, en een fortuin als dat van den olieslager is wel de moeite waard, dat men er iets voor opoffere. Overweeg daarenboven, dat Helena van tante Vleugels nog een schoon rond sommeken zal erven. Die tante heeft een versleten lichaam : zij zal het niet lang trekken. Maar ik vergeet wat ik u wilde zeggen. Dit boerenvolk is doortrapter en arglistiger dan wij meenen. Zij

hebben met mijne ouders in stilte mijn huwelijk ontworpen en beslist; in de vrees dat ik zou kunnen weigeren of van inzicht veranderen, toonden zij zich zoo haastig, als was er brand in huis. Nu zij bemerken, dat ik zelf moeite doe om de zaak te bespoedigen, spreken zij van uitstel. Men moet den tijd hebben om elkander te leeren kennen, zegt moeder Minnens; en Helena, die ook al trotsch wordt, omdat ik van ongeduld en van liefde schijn te vergaan, begint eveneens begeerte te toonen om de bruiloft niet te verhaasten. Eindelijk zouden ze wel uit gekken hoogmoed de zaken weken en weken gaan uitstellen, om mij te tergen. Dit kan, dit mag niet zijn. Ik ben jong en heb mij vermaakt; mijn handel is een beetje achteruit. Moest mijn huwelijk verschoven worden, dan zouden mijne zaken wel zoodanig kunnen verwarren, dat de kwade tongen..... In één woord, er zijn dingen, welke ik u niet uitleggen wil, maar die gij lichtelijk begrijpt. Ik heb dus vol betrouwen, dat gij als vriend mij uwe hulp zult leenen, en moeder Minnens en hare dochter uit al uwe kracht zult aandrijven, om mijn huwelijk te doen vieren binnen zoo korten tijd, als het maar mogelijk is. Ik zal u beloonen, ik zal u een geschenk doen, dat kostelijk zal zijn. »

Onder het uitspreken dezer woorden wreef hij den duim over den wijsvinger, als wilde hij beduiden, dat hij Valentijn geld zou geven.

De schoolmeester was bleek; hij hield de strakke oogen ten gronde gericht en worstelde geweldig tegen de verontwaardiging en tegen de gramschap, die hem ontstelden. Hij ware er misschien nog in gelukt, zich zooverre te bedwingen, dat hij ten minste den haat

hadde kunnen verbergen, welken de gevoellooze en zelfzuchtige taal des jongelings hem inboezemde; maar Casimir voegde bij zijne vorige rede :

« Wij mogen ons door die boeren niet in den zak laten steken, Valentijn. En gelooft die kleine Helena, dat ik maanden lang zal blijven zuchten..... »

« O, hemel, gij bemint haar dus niet? » morde de schoolmeester met sidderende stem.

« Ja wel, gij twijfelt daaraan ten onrechte, » antwoordde Casimir lachende. « Ik bemin haar onzeglijk. Bemint men niet altijd een schoon meisje? Maar zulke aangezichten zijn er in menigte in de stad, en men hoeft niet op een dorp te komen om er te vinden. Het fortuin, ziet gij, Valentijn, dit is oneindig meer waard dan een paar blauwe oogen. Wij zijn het eens, niet waar? Gij zult mij den dienst bewijzen, dien ik van u verwacht? Op een paar duizend franken zal ik niet zien om u te beloonen. »

Dan kon de gepijnigde onderwijzer zich zelven niet meer bedwingen, wat geweld hij ook daartoe inspande. Met doffe stem antwoordde hij :

« Mijnheer, o, zwijg, de wijn maakt u uitzinnig; of anders!..... »

« Ja, ik heb een glas gedronken, Valentijn; maar ik weet zeer goed wat ik zeg. Hadde ik u dezen morgen kunnen spreken, zooals ik het wenschte, ik hadde u juist hetzelfde gezegd. »

« Welnu, Mijnheer, » riep de schoolmeester, bevend van verontwaardiging, « dan zijt gij een zinnelooze of een snoodaard! Hoe! gij komt hier liefde veinzen voor een onnoozel meisje, zuiver en vertrouwend als een kind? Gij bemint haar niet? Haar fortuin alleen beoogt gij? Het huwelijk, zelfs

met die kuische engel, is u eene ijselijke keten? Gij zult haar opofferen aan uwe geldzucht? Haar ongelukkig maken? Schromelijk, schromelijk! Gij boezemt mij afgrijzen in. Ga, met u wil ik geene betrekking meer hebben, die mij in mijne eigene oogen zou besmetten. Ik misprijs u! »

Casimir was recht gesprongen en beschouwde den schoolmeester met verbazing.

« Welnu, wat beteekent dit? » mompelde hij, « speelt gij comedie, Valentijn, of is het gemeend? »

« Comedie? » snauwde de ontstelde schoolmeester. « Gij zijt het, die hier in de woning van eenvoudige, maar brave lieden eene laffe, eene misdadige comedie speelt! »

« Alzoo, gij weigert mij den kleinen dienst, welken ik van u..... »

« Den dienst, waarvoor gij mij geld wildet geven, » onderbrak Valentijn met bitteren spot. « Gij meendet mij laag genoeg, om u het vertrouwen, dat Helena in mij stelt, te verkoopen. Gij zult ondervinden, hoe ik zulk hoonend voorstel zal beantwoorden. Ik verberg het u niet : in mij hebt gij van heden af eenen vijand, eenen onmeedoogenden vijand. Ik zal aan Helena en haren ouders verklaren wat gij mij hebt gezegd; en, moest ik mijn leven wagen, zelfs mijn leven opofferen om uw noodlottig huwelijk te beletten, ik zou die onnoozele ziel uit uwe klauwen rukken, begeerlijke duivel, die gij zijt! »

Casimir, die eerst ten volle begreep wat er geschiedde, borst los in eene groote woede en overlaadde den onderwijzer met eenen vloed van verwijten en beleedigingen. Toen zijne taal verstaanbaar was geworden, riep hij :

« Schijnheilige! Zijt gij niet beschaamd? Hoe, gij spant mij strikken, om uit mijne woorden venijn tegen mij te zuigen? Gij zijt een verachtelijke lafaard! »

« O, mijn God, ware ik geen onderwijzer, ware ik een vrij man! » zuchtte Valentijn, zich krampachtig de armen wringende.

« Ha, wat zoudt gij doen? »

« Ik weet het niet, maar gij, gij, die de lafheid zelve zijt, zoudt mij niet straffeloos lafaard noemen! »

Van uit het huis klonken stemmen tot in den tuin. Waarschijnlijk had men daar het gerucht van den twist gehoord.

« Men komt, » zeide Casimir, zich bedwingende. « Geef acht op u zelven, onbeschaamde. Zegt gij een woord over mij aan Helena of aan hare onders, ik loochen alles; ik beschuldig u van leugen, van valschheid, van jaloezie; ik maak u belachelijk en gehaat, en ik doe u hier de deur uitzetten als een verfoeilijken kerel, die gij zijt. Kom nu en gebaar van niets; wij zullen elkander wederzien. »

« Vaarwel, » mompelde de schoolmeester schier in zijne beklemde woede stikkende, « vaarwel! ik eerbiedig mij zelven en deze goede lieden te veel, om hun het schouwspel van onzen twist te geven. Daarenboven ik veracht, ik haat u te vurig, om niet in uw gezelschap alle bedaardheid te verliezen. Wij zullen zien, wie er zal overwinnen! »

Dit zeggende, had hij zich omgekeerd en scheen zich tot het achterpoortje van den hof te willen richten.

« Gij gaat heen? » lachte Casimir spottend. « Gij laat mij dus de handen vrij, om u ginder een kleedje

te passen naar mijnen lust? Zoo dom achtte ik u niet. »

« Doe wat gij wilt, » grommelde Valentijn. « Ik ken mijnen plicht en zal mijne beurt hebben. Alles is niet afgedaan tusschen ons. »

Hij stapte haastig door den wegel, bereikte het poortje en liep de velden in, uit schrik dat iemand van den huize hem achterna mocht komen, om hem de uitlegging van zijn verrassend gedrag te vragen.

Toen hij zich verre genoeg verwijderd achtte en buiten het gezicht der lieden was geraakt, vertraagde hij zijnen stap, begon allerlei gebaren te maken en redeneerde driftig in zich zelven. Somwijlen versomberde zijn gelaat en schouwde hij in de ruimte, als wierd hij door den twijfel aangegrepen; maar dan schudde hij het hoofd met kracht en poogde zich van deze pijnlijke aarzeling te verlossen.

Zoo geraakte hij bij den grooten lindeboom en zette zich daar neder. Hij bleef eene wijl in zijne overwegingen verzonken en mompelde dan :

« Mijne zinnelooze, mijne blinde liefde? De jaloezie, die mij aandrijft?..... O neen, neen, niet getwijfeld; moed en sterkte geput in de overtuiging van eenen heiligen plicht. Zij heeft mij uit enkel goedheid des harten van ziekte, van wanhoop, van den kwijndood gered..... En ik zou haar voor eeuwig laten overleveren aan iemand, die haar niet bemint, die haar slechts ongelukkig kan maken, die haar misschien in ellende zal dompelen? Zij, die zuivere ziel, verbonden aan dien stoffelijken mensch, aan dien gevoelloozen dwingeland? En ik zou het niet pogen te beletten? En ik zou alles, alles, ook mijn leven, indien het noodig was, niet opofferen?..... O,

hemel, wat beduidt toch die eeuwige twijfel in mij? Is het wel de stem van mijn geweten? Onmogelijk, de plicht is hier niet te miskennen. Ben ik waarlijk een lafaard misschien? Weg, weg die schuldige vreesachtigheid! Ik moet, ik moet haar redden, het pogen ten minste, of anders ware ik een ondankbare, een verachtelijke bloodaard..... Maar hoe haar gered? Hij heeft het onnoozele meisje betooverd; hij zal mij beschuldigen van jaloezie; men zal mij niet gelooven; ik heb geene bewijzen..... »

Hij liet het hoofd op de borst zakken en verdiepte zich in zijne treurige gepeinzen. Een oogenblik daarna deed hij eene plotselijke beweging, en zeide met eene vonk van blijdschap in de oogen :

« Ja, ja, ik moet naar de stad gaan! Morgen vroeg..... Maar de school? Ach, de school, wat beteekent een enkele dag verzuimens, wanneer het geluk van gansch haar leven op het spel staat?..... Ik ga tot den burgemeester; ik zal hem doen gelooven, dat ik schoolbehoeften moet gaan koopen, dat de schoolopziener mij wil spreken, dat er iemand mijner familie erg ziek is geworden..... Het is al gelijk, ik zal, ik moet naar de stad! »

Onder het uitspreken dezer woorden was hij opgestaan. Hij stapte eensklaps terug in de baan, bereikte weldra een bijpad en begon zoo haastig te gaan, dat hij scheen te loopen als iemand die wordt vervolgd.

VIII

Des anderen daags, een paar uren vóór het vallen van den avond, trad de schoolmeester in het dorp, met den reisstok in de hand. Hij scheen zich naar zijne woning te willen begeven, maar hij stapte voorbij en hield stil voor des olieslagers deur.

In stede van seffens binnen te treden, zooals hij gewoonlijk deed, trok hij aan de bel en zeide tot de meid, die in de gang verscheen :

« Theresia, is Mijnheer Minnens te huis? Ik zou hem een oogenblik alleen willen spreken. »

« Gij belt, meester? » antwoordde de meid. « Zijt gij dan vervaard? Mijnheer is in de fabriek, ik zal hem gaan verwittigen. Mejuffer Helena zit in den hof. Ga bij haar. »

« Neen, nu niet. Wees zoo goed en verzoek M. Minnens van mijnentwege om eenige oogenblikken onderhoud. »

De meid bracht hem in eene voorkamer en zeide hem lachend, terwijl zij de greep der deur vasthield, als wilde zij heengaan :

« Ja, ja, meester, het schijnt, dat gij wel redenen hebt om vervaard te zijn. Wat hebt gij gisteren toch gedaan, dat men hier zoo verstoord tegen u is? Zie

maar, dat gij Mijnheer tot bedaren brengt, of hij is bekwaam om u schromelijk te beleedigen. Ik heb hem reeds twee- of driemaal verrast, daar hij de vuisten toonde en woedend scheen, terwijl hij uwen naam uitsprak. Het komt van den wijn, meester, en wanneer men zijne kracht niet kent..... Nu, nu, het is maar om te zeggen, dat gij u aan geen vriendelijk onthaal moogt verwachten, in het eerst ten minste niet..... Ik ga, ik ga, zit neder..... »

De aankondiging van des olieslagers gramschap verschrikte Valentijn niet : hij had zich er aan verwacht, want het was wel te denken, dat Casimir hem had beschuldigd en hem dingen had ten laste gelegd, welke hem hatelijk moesten maken in de oogen van Helena en van hare ouders. Dan de zegepraal van het arglistige mensch zou niet lang duren. Wat Valentijn in de stad had vernomen, was gewichtig genoeg om hun allen den blinddoek af te rukken. Men zou hem prijzen voor hetgeen hij had gedaan, en iedereen zou hem danken en zegenen als den redder van Helena.

Deze gedachten waren het, die hem zoo helder deden glimlachen, terwijl hij daar alleen in de voorkamer op de komst van den olieslager stond te wachten.

Hij hoorde welhaast de achterdeur openen en hield zich gereed om het woord te nemen, vooraleer M. Minnens tijd hadde om hem bittere woorden toe te sturen.

Maar een versmachte kreet ontsnapte hem, toen hij Helena in de kamer zag verschijnen.

Het meisje aanschouwde hem met eenen treurigen blik en zeide op klagende toon :

« Ach, Valentijn, wat hebt gij gisteren gedaan!

Hoe bloedig hebt gij M. Casimir beleedigd! Gij weet het misschien niet meer? Gij hebt hem bedreigd, dat gij zijn huwelijk met mij zult beletten, dat gij kwaad van hem aan mijnen vader zult zeggen? Wat heeft die arme, die goede Casimir u toch gedaan, om u tot vijand te hebben? Maar neen, verontschuldig u niet, mijn vriend : gij zijt waarschijnlijk ongelukkiger dan wij. Het was de wijn, niet waar? Mijn vader heeft u tot drinken gedwongen, en gij zijt er niet aan gewend. »

« De wijn is er voor niets tusschen, Mejuffer, » antwoordde de onderwijzer op stillen, doch vasten toon; « mijn geweten verwijt mij niets ; wat ik doe, is mij bevolen door den plicht en door mijne erkentenis voor uwe eindelooze goedheid. Ik bid u, veroorloof mij u op dit oogenblik daarover geene uitlegging te geven. Ik moet eerst met uwen vader spreken. Wilt gij mij daarna aanhooren, ik zal u bewijzen, dat M. Casimir Steenput uwe vriendschap, ja zelfs uwe achting onwaardig is. »

« Eilaas, het is dus waar, » zuchtte het meisje, « uwe bedreiging was gemeend? Gij haat hem dus, hem, die u nooit iets misdeed op de wereld? »

« Ja, ik haat hem, » gromde de onderwijzer, « omdat hij uw vijand is, de vijand van uw geluk...., maar ik zal u dit straks verklaren, nadat ik uwen vader heb gesproken. »

« En gij wilt hem spreken over Casimir, niet waar? kwaad zeggen van dien armen jongen en mijnen vader tegen hem opmaken? »

« Uit mijnen mond zal geen woord ontsnappen, dat geene waarheid zij. »

Helena veegde zich eenen traan uit de oogen en zeide treurig :

« Valentijn, Valentijn, hoe is het mogelijk, dat gij mij dus beloont voor mijne vriendschap? Ach, ik kende u niet! Gij benijdt Casimir mijne genegenheid, en gij neemt uwe toevlucht tot lastertaal, om hem te benadeelen! Hebt gij dan geen medelijden met mij? Is de haat in u onmeedoogend en blind tot zooverre, dat gij mij ongelukkig kunt maken, mij, die tot u gekomen ben enkel om u te troosten in het verdriet? »

« Ik wacht uwen vader, Mejuffer, » murmelde de onderwijzer.

« Wellicht zal mijn vader weigeren te komen. Hij is zoo vergramd over uw gedrag van gisteren, dat hij zegt u nooit meer te willen zien. Beken hem, mijn vriend, dat de wijn u duizelig had gemaakt; vraag vergiffenis aan Casimir. Hij is edelmoedig, hij zal uwe verschooning aanvaarden. »

« Vergiffenis vragen, Mejuffer? Ik? »

« Iedereen zal vergeten wat er is geschied, en wij zullen weder allen te zamen goede vrienden zijn als te voren. »

« Ik gevoel mij niet schuldig, Mejuffer; integendeel, ik heb de overtuiging, dat ik eenen heiligen plicht vervul. Wat ik weet over M. Casimir, mag ik niet verzwijgen. Deed ik het, zoo beging ik eene misdadige lafheid. »

« Gij bedriegt u zelven, Valentijn, » zeide het meisje met eenen glimlach van ongeloof. « Uwe ontsteltenis van gisteren is nog niet voorbij. Een mensch moet zijn ongelijk erkennen. Laat hooren, vriend, wat meent gij over Casimir te weten? Hij insgelijks

was gisteren door den wijn een beetje aangejaagd, en hij heeft met u in den tuin geschertst en gelachen, — gespot misschien? Het was niet gemeend, wees er zeker van. »

« Niet met mij dreef hij den spot, met u, Mejuffer. »

« Arme Valentijn, gij neemt scherts voor ernst. »

« O, wist gij wat hij heeft gezegd, Mejuffer! » riep de onderwijzer verontwaardigd uit. « Mijn mond zou het u niet geheel durven herhalen! »

« Ik zal zelve het u herhalen, Valentijn; het is eene onschuldige lachmarkt, zwetserij van een mensch, dien men te veel wijn had doen drinken. »

« Waarheid, droeve schrikkelijke waarheid! »

« Neen, neen; hij heeft u gezegd, niet waar, dat het huwelijk, zelfs met eene geliefde bruid, eene ijselijke keten is? Dat een tamelijk fortuin meer waard is dan de schoonste blauwe oogen, en vele zulke dingen meer? Maar hij deed het om den gek met u te scheren. Begrijpt gij dit niet? Anders, hoe zou hij zelf het al lachende ons komen vertellen? »

« O, wat valsch mensch! » gromde de schoolmeester op den toon van een gloeienden haat.

Het meisje deinsde verbaasd achteruit. De uitdrukking van Valentijns gelaat had haar inderdaad met verrassing geslagen; zijne tanden waren opeengesloten, en in zijnen blik fonkelde het sombere vuur des toorns.

Zij schouwde hem eene wijl vragend in de oogen, naderde dan weder tot hem, greep zijne hand en zeide medelijdend:

« Maar, o hemel, arme vriend, wat geschiedt u? Zoo veranderd op eenen enkelen dag, het is niet natuurlijk! Gij zijt ziek, Valentijn; gij moet rusten. »

« Rusten? » herhaalde hij met bitteren spot. « Inderdaad, het zou mij goed doen. Ik heb reeds vijf uren weegs afgelegd vandaag. Ik kom van de stad, Mejuffer; en wat ik daar over dien Casimir Steenput heb vernomen..... »

« Gij zijt naar de stad geweest? Om inlichtingen over Casimir te nemen? om kwaad tegen hem te gaan verzamelen? »

« Om hem te kennen zooals hij is. »

« Foei, foei, Valentijn, dit is eene slechte daad! » riep het meisje verontwaardigd. « Daartoe achtte ik u niet bekwaam! »

« Uw vader zal er anders over oordeelen, Mejuffer; en gij insgelijks zult later mij bedanken voor den goeden dienst, welken ik u bewijs. »

« O Valentijn, gij zijt zinneloos, geloof mij, » zeide het meisje op smartelijken toon. « Er is iets onbegrijpelijks, dat u doet verdolen. Gij meent, dat gij mijnen vader nieuws zult brengen? Ach, wij weten alles beter dan gij zelf. »

« Onmogelijk, Mejuffer, gij weet niet, hoe deerlijk het met den handel van Casimir gesteld is, wat verkwistend leven hij leidt, en hoe zijn gedrag tegen hem getuigt. »

« Kom, zit neder, mijn vriend, » zeide Helena op lossen, zegevierenden toon. « Ik zie wel, dat ik alweder u van eene ziekte moet genezen. Luister op mijne woorden met bedaardheid, en gij zult erkennen, dat gij de speelbal zijt van eene zonderlinge begoocheling der zinnen. Casimir is rechtzinnig : wat ik het meest in hem bemin, is zijne wonderbare openhartigheid. Van den eersten dag af heeft hij mij van zijne handelszaken en zijne levenswijze gesproken.

Hij was ook zoo volstrekt alleen in de stad, zonder familie of vrienden, en hij had zooveel verdriet! Later, toen ons huwelijk door onze ouders was vastgesteld, heeft hij aan mij alles, alles gebiecht..... »

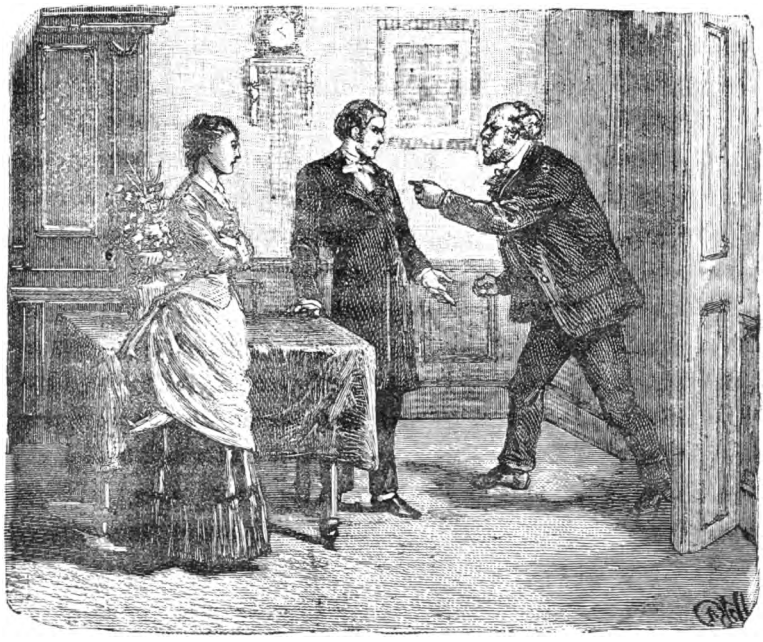
« Alles? onmogelijk! » riep de schoolmeester uit.

« Alles, jonkheid en verdoling, bij gebrek aan eene vriendenhand om hem te leiden en hem den plicht te doen beminnen. Hij heeft mijne hulp ingeroepen, om hem tot een nuttig en ernstig leven terug te brengen. Heb ik zoo spoedig eene onweerstaanbare neiging voor hem gevoeld, het was nog meest, omdat ik meende eene ziel te kunnen redden, eene schoone, edelmoedige ziel, die anders geheel mocht verdwalen. Hetzelfde gevoel dat mij tot u deed naderen, Valentijn. »

De schoolmeester zat te woelen op zijnen stoel, en hij wrong zich de armen als iemand, die worstelt tegen de wanhoop of tegen eene onmeedoogende noodlottigheid. Hij bewonderde de onuitputtelijke goedheid van Helena, die, zelfs terwijl zij hem schuldig waande aan laster, aan haat en aan lafheid, niets van hare zoete minzaamheid had verloren en hem met den naam van vriend bleef noemen; maar deze bewondering zelve deed hem lijden en vervoerde hem tot innige razernij bij de gedachte, dat zulke zuivere, goede engel het slachtoffer kon worden van een onwaardig mensch. Arme Helena, zij was betooverd, de liefde had haar stekeblind gemaakt! Maar de vader zou toch de stoffelijke feiten niet miskennen, en vermits hij het geld boven alles hoogschatte, zou hij niet zoo lichtelijk over de verwarring van Casimirs zaken heenstappen. Door dit middel zou Valentijn het noodlottig huwelijk wel beletten, meende hij.

Dewijl hij zwijgend bleef en op de laatste woorden der maagd niets scheen te kunnen antwoorden, dacht deze, dat zij over zijne onuitlegbare ontsteltenis had gezegepraald. Zij greep opnieuw zijne hand en zeide met meer minzaamheid, ja met zoete blijdschap in de stem :

« Nu, vriend, vergeet een oogenblik van dwaling.

Is die schelm nog hier? (Bladz. 123)

Ik zal alles ten beste schikken. Laat mij begaan : er zal niets tusschen mijne ouders, tusschen Casimir en u veranderd zijn. In stede van u tegen mijn huwelijk te verklaren, spreek een goed woord ten gunste van mijnen bruidegom : hij en ik, wij zullen er u dankbaar voor zijn. »

« Nooit! Dit huwelijk moet u ongelukkig maken voor gansch uw leven. »

« Maar gij weet niet wat gij zegt, Valentijn. »

« Ik zal het afraden, het beletten, al moest ik daardoor den haat en de verachting van geheel de wereld op mij laden! Gij zult niet trouwen met eenen schijnheilige, die u niet bemint en slechts uw geld zoekt in handen te krijgen, om het in liederlijkheid te kunnen verkwisten. Neen, neen, hij zal nooit uw bruidegom worden. Uw vader, Mejuffer, zal mij aanhooren; hij zal zijn eenig kind niet toewijden aan verdriet, aan miskenning, aan ellende. »

De maagd, door zijne woorden diep gekwetst, hief het hoofd met fierheid op en zag hem beschuldigend aan. Tranen leekten uit hare oogen, doch zij sprak op ontzagwekkenden toon :

« Wat geeft u het recht om dus tot mij te spreken, Mijnheer? Schijnheilige? Casimir is een schijnheilige, een verkwister? Gij zult mijn huwelijk beletten? Dit is de belooning voor mijne goedheid? Ik vermoedde niet, dat er u zooveel nijd in het hart kon liggen; maar gij ook, gij kendet mij niet. Ga, zeg mijnen vader, zeg mijne moeder alwat gij wilt. Casimir moge geenen centiem op de wereld bezitten; hij moge gedwaald hebben, erg gedwaald. Het is mij gelijk. Ik wil eenen echtgenoot hebben, die mij iets verschuldigd zij; om iemand diep te kunnen beminnen, moet ik hem goed gedaan hebben. Zóó is mijne natuur. Casimir zal mijn bruidegom worden, en niets, niets is machtig genoeg om het te beletten! »

De onderwijzer, door de fiere taal der maagd beheerscht en verschrikt door de vastheid van haar

besluit, voegde de handen te zamen en zeide smeekend :

« O Mejuffer, o Helena, bij de vriendschap, die gij mij zoo onverdiend hebt gegund, bij uwe goedheid voor den armen schoolmeester, ik bezweer u, open de oogen, stort u niet voor altijd in de smart. Bewaar uwe vrijheid en uwe hand, om ze te schenken aan eenen man, die u oprecht beminne en u gelukkig make! »

Het meisje misgreep zich gewis over den echten zin dezer woorden; want zij slaakte eenen kreet van verontwaardiging en deinsde eenen stap achteruit.

« Hoe, Mijnheer, wat beteekent dit? » riep zij op trotschen toon. « Zou uw haat voor hem waarlijk eene verborgene bron hebben? Ik heb geweigerd het te gelooven. Onmogelijk, het ware het toppunt der zinneloosheid! En nochtans uw gedrag, uwe woorden? Vaarwel, Mijnheer, tusschen u en mij is alles gedaan; uw hoogmoed kwetst mij onuitsprekelijk, en ofschoon ik mij nooit bekwaam achtte om iemand te haten, u zal ik voortaan haten, ik gevoel het wel! »

Valentijn had weder de handen opgeheven en murmelde eene verrechtvaardiging; maar daar werd de deur eensklaps opengeworpen, en de olieslager trapte in de kamer, op vergramden toon uitvallende :

« Is die schelm nog hier? Verwijder u, Helena; seffens! Er valt niet te dralen. Ik ga dien boozen nijdigaard eens voor de laatste maal zijne zaligheid lezen. Hij zal dan wel voor altijd den weg naar onze deur vergeten, indien hij zijn leven niet moede is. »

Hij duwde zijne dochter de kamer uit, wierp de deur achter haar toe en, zonder den schoolmeester

tijd te laten om een woord te spreken, hernam hij op denzelfden barschen toon :

« Hoe? na de onbeschaamde domheden, die gij gisteren hebt begaan, durft gij nog den voet in mijn huis zetten? Weerhield ik mij niet, ik greep u bij den schouder en smeet u op de straat! »

« Mijnheer, laat mij toe, ik bid u..... »

« Er valt noch te bidden, noch te smeeken. Gij zijt een ondankbare, booze kerel. Mijne dochter, uit medelijden, roept u in ons huis; zij vereert u met hare vriendschap; om u te beletten van ellende te vergaan, om u geld te kunnen geven, wil zij les van u nemen, alhoewel zij geleerder is misschien dat gij zelf. Wij onthalen u, wij geven u te eten en te drinken..... »

« O, spaar mij, ik verdien het niet..... »

« Neen, zeker, gij verdient het niet; integendeel, gij verdient de verachting van iedereen. Wij, onnoozelaars, wij verwachten ons aan eenige dankbaarheid van uwentwege, en gij, zoohaast gij er gelegenheid toe vindt, gij spuwt vergif tegen ons; de nijd doet u barsten, en gij durft lieden beleedigen, wier schoenen gij nog niet waard zijt te poetsen! Afgunstig wezen! Gij kendet mijnen vurigsten wensch, gij zaagt met welke blijdschap Helena dit huwelijk aanvaardde; de schoonheid, het verstand, de wellevendheid van Casimir, dit alles stak u de oogen uit. Gij hebt de overtuiging, dat wij allen gingen gelukkig zijn; die overtuiging deed u vergaan van nijd, en gij hadt de zinnelooze verwaandheid, de belachelijke razernij, te zeggen, dat gij, — gij, mensch van niets, ellendige schoolmeester zonder brood, — dat gij het huwelijk mijner dochter zult beletten? En gij durft u nog hier

vertoonen? Gij vooronderstelt dus niet, dat ik in mijne rechtvaardige gramschap u hals en beenen zou kunnen breken? »

Dit zeggende, toonde hij den onderwijzer de geslotene vuisten en scheen waarlijk geneigd om geweld te plegen.

Valentijn zag hem treurig aan, doch met eenen blik, die noch verlegenheid, noch schrik betuigde.

« Welnu, » bulderde de olieslager, met den voet ten grond stampende, « zijt gij gekomen om mij uit te dagen of te tergen? Gij zit daar stom als eene padde, die opzwelt van venijn! »

De onderwijzer antwoordde op stillen toon :

« Mijnheer, ik zal al uwe verwijten, hoe onrechtvaardig ook, met geduld verdragen, in de hoop, dat gij eindelijk toch de goedheid zult hebben mij een oogenblik aan te hooren. »

« Gij wilt mij vergiffenis vragen? » spotte de olieslager. « Er is geene vergiffenis voor zulke ondankbaarheid! »

« Ik wacht, Mijnheer, totdat gij mij toelaat te spreken. Daarna zal ik heengaan; en meent gij mij uwe welwillendheid te moeten ontnemen, ik zal mij nooit meer verstouten uwe deur te naderen. Het zal mij een eindeloos verdriet zijn; evenwel uit de overtuiging, dat ik eenen heiligen plicht heb volbracht, zal ik de kracht putten om niet onder de treurnis te bezwijken. Maar gij zijt vader, en vermits het geluk van uw eenig kind hier op het spel staat, zult gij ten minste willen aanhooren wat ik u heb te zeggen. »

« Welnu, welnu, wat hebt gij te zeggen? » gromde de olieslager, door de kalmte van Valentijn min of meer beheerscht.

« Gij meent, Mijnheer Minnens, dat Casimir Steenput uwe dochter bemint? Het is niet waar : hij is een zelfzuchtig mensch zonder gevoel! »

« Ah, ah, welke domheid! Hij is zinneloos van liefde. »

« Ja, van liefde voor uw geld; hij beoogt niets dan uw fortuin om zijn verkwistend leven te kunnen voortzetten. »

« Ik luister, ik luister, » stamelde de olieslager met eenen koortsigen spotlach op de toegenepene lippen. « Ik wil weten tot waar uwe boosheid gaat. Houd u niet in, meester, spreek, spreek in vrijheid. »

« Het is waar, Mijnheer, dat Casimir Steenput gisteren tamelijk veel had gedronken en dingen heeft gezegd, welke hij anders zou verzwegen hebben; maar er is mij uit zijne woorden onbetwistbaar gebleken, dat hij geene liefde, ja zelfs geene vriendschap voor uwe dochter gevoelt. Achting voor u is hem insgelijks vreemd. Een enkel doel heeft hij : het is uw fortuin meester te worden om er mede..... »

« En dit is alles, wat gij te openbaren hebt? » riep de olieslager met zegevierenden spot. « Onnoozele dommerik! Wij weten beter dan gij, wat Casimir u in den tuin heeft gezegd. Hij heeft u voor den aap gehouden, omdat hij zich wilde verzekeren, of niet een schandelijke nijd u in het harte lag. Zijn vermoeden was gegrond : gij zijt een afschuwelijk mensch, opgekropt van schaamteloozen hoogmoed, zoo belachelijk en zoo overmatig, dat ik de macht niet vind om mij over uwe ongehoorde verwaandheid te vergrammen. Ik geloof nog niet, dat het mogelijk zij. Een leelijkerd zonder geld zou zijne oogen durven verheffen tot.....? Maar ik moet er van

zwijgen : de gedachte alleen aan die monsterachtige verblindheid rukt mij de zenuwen vaneen. »

« Ik ben naar de stad geweest en heb daar over Casimir dingen vernomen, die u waarschijnlijk de oogen zullen openen, » zeide de schoolmeester met dezelfde treurige, doch onverstoorbare kalmte.

« Ah, gij zijt naar de stad geweest? » bulderde de olieslager. « Als een bespieder, om de vijanden van Casimir op te zoeken en uit hunnen mond lasteringen te vernemen. Wat weet gij? »

« De handelszaken van M. Steenput zijn zeer achteruit; men zegt, dat hij overladen is met schulden..... »

« Het is valsch! Hij is een beetje achteruit, ja; maar wat doet dit? Is zijn vader niet dáár, om alles te vereffenen? »

« En indien hij zijns vaders goed gedeeltelijk had verslonden? Indien zijn vader zelf in eenen moeilijken toestand verkeerde, en dat beiden uw fortuin beoogden om den afgrond te vullen, dien het slecht gedrag van Casimir heeft gegraven? Helena zou dus niets zijn dan een middel tot het bereiken van hun doel; en de ellende, de verlatenheid zou haar lot worden op de wereld! »

Deze woorden deden eenen diepen indruk op den olieslager. Het geld was zijne gevoelige zijde. Hij zweeg en wrong zich de armen met eene soort van wanhoop of van razernij; want alhoewel hij verschrikt was voor zijn fortuin, hield hij echter zoo vurig aan het ontworpen huwelijk, dat hij den onderwijzer in het geheel niet dankbaar kon zijn, zelfs niet al ware hij overtuigd geweest van de waarheid zijner openbaringen.

Onder den slag eener koortsachtige ontroering, greep hij de hand des onderwijzers, drukte ze bijna te pletten eu zeide met heesch keelgeluid :

« Wreedaard, gij doet mij onmeedoogend lijden. Indien gij valschheid spreekt, verdient gij als eene venijnige slang, dat men u den kop vertrappe. De bewijzen, de bewijzen ! »

« Ik heb in de stad gesproken met lieden, die alle vertrouwen verdienen. Wat ik u heb geopenbaard, is in Kortrijk algemeen bekend. »

« De bewijzen, de bewijzen ! » herhaalde de olieslager, schier buiten zich zelven.

« Stoffelijke bewijzen heb ik niet, » antwoordde Valentijn, « maar wat ik u zeg, is, mij dunkt, voldoende om u als vader tot een ernstig onderzoek aan te sporen, en u alle beslissing aangaande dit huwelijk te doen uitstellen, totdat gij wetet, aan welk mensch en aan welk lot gij uw eenig kind overlevert. »

« Alzoo, gij hebt geene andere bewijzen dan de kwaadsprekerij der lieden? » bulderde de olieslager, zich de mouwen opstroopende, als wilde hij den schoolmeester door het venster smijten. « Uit mijn huis! Uit mijn huis! Spoedig, en maak mij niet zinneloos door uwe schijnheilige bedaardheid ; want ik zou een ongeluk doen ! »

Hij had inderdaad den jongeling bij den schouder gegrepen en rukte hem naar de deur der kamer; maar moeder Minnens, welke op dit oogenblik kwam toeloopen, vatte zijnen arm en poogde hem van gewelddadigheid te wederhouden.

« Kom, Jan, wees bedaard, » zeide zij. « Hij is niet waard, dat gij u in zulke gramschap stelt; maakt uwe handen niet vuil aan den slechten kerel. »

« Geef mij zijne boeken; daar in de kamer, Catharina. Er mag hier niets blijven van dit ongedierte ! »

De vrouw haalde twee of drie boeken, welke de olieslager met barsch geweld den zwijgenden Valentijn onder den arm duwde en, hem dan weder bij den schouder grijpende, leidde hij hem in de gang, waar hij hem naar de deur voortstiet.

Terwijl de schoolmeester zich verwijderde, riep de woedende olieslager hem nog achterna :

« Gij zult ons dorp verlaten, om met uwe verfoeielijke inborst elders de kinderen te gaan bederven! Ik geef u twee maanden, totdat de bruiloft zij gevierd. Blijft gij hier, en doet het gezicht van ons geluk u niet barsten van nijd, dan zal ik u doen sterven van honger en verdriet. Valschaard, ondankbare lasteraar! »

Valentijn hoorde deze laatste bedreigingen niet; hij was de straat opgestapt en ging langzaam naar zijne woning.

De overtuiging, dat hij gehoorzaamd had aan eenen onverbiddelijken plicht, leende hem eenige sterkte; maar de zekerheid, dat hij Helena niet had kunnen redden, en de schrik voor haar toekomstig lot ontstelden hem zeer diep. Ook toen hij de hand aan zijne deur legde, om zich in zijn eenzaam kamerken te gaan verbergen, borsten reeds de tranen uit zijne oogen.

IX

Lisseghem, den 24sten September 1858.

Vriend Hendrik!

Toen ik, nu acht dagen geleden, u schreef, hoe men mij bij den olieslager had mishandeld en schandelijk aan de deur gezet, lag ik verpletterd onder eene eindelooze wanhoop, en de heete zenuwkoorts maakte mij ijlhoofdig. Ik zie uit uw antwoord, dat mijne onmachtige aangejaagdheid u verschrikt. Ik heb u geen nieuws te melden, doch nu ik tot de bedaardheid ben teruggekeerd, acht ik het mij eenen plicht, u over mij gerust te stellen.

Ja, Hendrik, het moge u onuitlegbaar schijnen, maar ik heb in mijn gansche leven mij niet kalmer gevoeld dan op dit oogenblik : ongelukkig en bedroefd bovenmate, en toch rustig en sterk. Tot nu toe was er iets kinderlijks in mij gebleven. Inderdaad, wat beduiden de kleine wederwaardigheden, die men in zijne eerste jeugd ontmoet? Het zijn zulke dingen niet, die den mensch africhten en hem bestand maken tegen den waren tegenspoed des levens. Om sterk te worden, moet men pijnlijke slagen, wreede

en herhaalde slagen onderstaan. Wanneer men overtuigd is, dat men de kolk des ongeluks geheel heeft gepeild, en men niet dieper meer kan zinken, dan richt men zich op tegen het onrechtvaardig lot, en men staat verwonderd, zooveel moed en zooveel verborgene kracht in zich zelven te ontdekken.

Helena zal trouwen met den verkwister. Er is niets aan te doen : zij zijn allen betooverd. Men spreekt er van in het gansche dorp, en alhoewel ik van de geheele week niet buiten mijne deur ben geweest, verneem ik toch wat er geschiedt. De kinderen mijner school, wanneer zij op den hof spelen, spreken over het prachtige huwelijk. Casimir komt schier dagelijks ten huize des olieslagers.

Gisterenavond heeft de meid van mijnen gebuur over de haag mij gezegd, dat Casimir zich op mij wilde wreken en zelfs mij op de pistool wilde komen uitdagen, maar dat Helena hem had bevolen mij gerust te laten. Het vuur der woede heeft een oogenblik mijn voorhoofd doen gloeien; er ontstond een schromelijk denkbeeld in mij, maar het is voorbijgegaan..... Ik zal mij zelven niet tot zulke misdadige wraakzucht laten verleiden. Ach, dat is ongelukkig, diep rampzalig zijn; maar ik zal niet vergeten, dat ik mensch en Christen ben.

Hier te Lisseghem kan ik niet blijven; ik zou erg ziek worden, verkwijnen, langzaam sterven. Gisteren heb ik den heer minister van openbare werken een smeekschrift toegestuurd, om eene plaats aan den ijzerenweg of in den postdienst te bekomen; ik ga den burgemeester verzoeken mij het *Staatsblad* te laten lezen; ik zal pogen mij andere dagbladen aan te schaffen. Voor al de openstaande plaatsen wil ik

mij aanbieden. Wat ik ook worden moet, ik zal hem zegenen, die mij het middel gunt om Lisseghem te verlaten.

Het is niet, dat de olieslager zijne bedreigingen heeft uitgevoerd, of iets heeft beproefd om mij te benadeelen. Neen, er is, sedert hij mij uit zijn huis heeft gejaagd, over niets aangaande deze dingen in het dorp gesproken geworden. Helena heeft haren vader van de wraak doen afzien. Wonderbare ziel! Zij is zoo eindeloos goed, mijn vriend, zoo edel, zoo grootmoedig, dat zij mij nog beschermt, alhoewel zij mij schuldig waant aan nijd en ondankbaarheid.

Neen, mij gaat het stoffelijk niet erger; integendeel, mijne school verbetert, maar ik moet van hier weg; ik moet eene plaats ontvluchten, waar de lucht mij verstikt, en waar het leven mij niets dan eene eeuwige pijnbank kan zijn.

Verbeeld u, vriend, wanneer ik des avonds in de duisternis, in het diepe van mijnen tuin zit te mijmeren en te treuren, dan hoor ik soms achter het geboomte hare zoete stem weerklinken. Het doet mij ijselijk beven; mijn hart begint te kloppen, als wilde het breken; de tranen ontleken mijnen oogen, zonder dat ik het weet.....

Gisteren was het Zondag. Ik was naar de vroegmis gegaan..... Aan de kerkdeur ontmoette ik haar; zij sprak niet, zij gaf mij mijnen groet niet weder, zij deed geen enkel teeken; maar zij aanschouwde mij in de oogen met eenen treurigen blik, vol medelijden en vol vriendschap; ja, Hendrik, vol van die zoete vriendschap, welke eens de wereld voor mij tot eenen hemel had herschapen. Ik weet niet wat er in mij geschiedde; ik voelde mijne knieën buigen; het was,

als ging ik, alhoewel onschuldig, mij voor hare voeten nederwerpen en haar vergiffenis afsmeeken; maar de heiligheid der plaats en mijn eerbied voor haar weerhielden mij. Zij was verdwenen.

Sedert dien glinstert nog altijd die blik voor mijne oogen; hij vervolgt mij onmeedoogend, hij laat mij geene rust.

Het is zonderling en onuitlegbaar. Waarom ben ik dus trefbaar en ziekelijk gevoelig voor de minste dingen? Waarom wordt ik dus tegen mijnen wil beheerscht door onverjaagbare droomen? De liefde? U durf ik het wel openbaren, u alleen. Ja, ik bemin haar onuitsprekelijk, en ik schaam er mij niet meer over, ten minste niet voor mijn geweten. Dit gevoel zal een geheim blijven; het zal duren tot het einde van mijn leven, maar niemand op aarde dan gij, mijn trouwe vriend, zal bij mijnen dood weten welke eeredienst, welke ongeneeslijke treurnis met mij in het graf zal zijn gedaald.

Ik weet wel, dat ik haar onwaardig ben, dat mijne leelijkheid, mijne armoede en mijne nederige afkomst eenen afstand van duizenden mijlen tusschen haar en mij daarstellen; maar ik heb dit liefdegevoel niet zelf in mijn hart opgeroepen; het is ontstaan zonder mijnen wil en zonder mijne wete. Ik heb er tegen geworsteld, ik heb het bevochten en gepoogd het te versmachten. Nutteloos! Het is mijn lot : ik moet haar beminnen tot mijnen laatsten snik. En geloof niet, dat haar zoet gelaat deze wonde in mijn hart heeft geslagen; neen, neen, het is de schoonheid, de edelheid, de zuiverheid harer ziel.

Ach, en zij zal trouwen met een gevoelloos mensch, die haar niet bemint! Zij zal ongelukkig zijn voor

gansch haar leven. En ik, dien zij uit een doodelijk verdriet heeft gered, ik kan haar niet beschermen tegen dit akelig lot!

Ziedaar de bron, de eenige bron van mijn lijden en van mijnen schrik, — maar ik mag er niet aan denken — mijne tranen vallen op dezen brief, mijn hoofd begint te branden, en mijn gezicht wordt duister. Vaarwel, dierbare vriend. O, beklaag mij!

Uw ongelukkige en trouwe makker

VALENTIJN STOOP.

X

De onderwijzer stond in zijne school voor een groot zwart bord, en was bezig daarop met krijt eenige regelen te schrijven. Zijne hand scheen niet zeer zeker; want hij veegde nu en dan eenige slechtgevormde letters uit.

Van een dertigtal kinderen, achter vuile, versletene lessenaars gezeten, hielden de meesten hunne oogen op boeken gevestigd, als leerden zij eene les van buiten; maar velen toch wierpen zijdelingsche blikken naar het uurwerk, welks wijzers niet verre meer van het vierde cijfer verwijderd waren. Zij zagen insgelijks nu en dan verwonderd naar den meester, als konden zij niet begrijpen, waarom hij een voorschrift op het bord stelde, nu de school ging eindigen. Hij moest dus in het geheel van het uur niets weten?

Intusschen had Valentijn in zeer schoone en groote letteren de volgende woorden op het bord gezet:

« *Verlatenheid. Treurnis. Vriendschap. Genezing. Dankbaarheid. Wanhoop. Verkwijning. Ziekte. Dood.* »

Hij beschouwde zijnen arbeid en schudde spijtig het hoofd, terwijl hij eenen stap terugdeinsde, als verraste het geschrevene hem smartelijk. Was het

tooverij? Daar stond voor zijne oogen het kort begrip van zijn voorgaande leven en van zijne droeve toekomst! Hoe kwam het toch, dat hij, meenende afzonderlijke woorden te vormen, onwetend woorden nederschreef, die eene klare, doch noodlottige volgorde aanboden? Niets kon er dus aan helpen? Wat hij ook poogde, om zich aan het wreede lot te onderwerpen, zijne ziel bleef beheerscht door onverwinnelijke stoornissen.

Onder het slaken van eenen zucht greep hij de spons en veegde alles uit. Dan het krijt nemende, meende hij opnieuw te beginnen en had reeds het woord *Vaderland* op het bord gezet, toen het gewicht des uurwerks nederzakte, en de eerste slag van het vierde uur door de school klonk.

Er ontstond een gerucht van klompen, van schaliën en van toevallende lessenaars; de leerlingen stonden op en verlieten de school, verwardelijk den meester groetende, die verbaasd het uurwerk bezag, als twijfelde hij aan de juistheid van zijnen gang.

Eene lange wijl bleef hij denkend staan en wreef zich treurig over het voorhoofd. Dan nam hij eenen keerborstel uit eenen hoek, en begon met langzame en onderbrokene bewegingen den vloer der school te keeren.

In dezen nederigen arbeid werd hij echter welhaast onderbroken door eene stem, die zulken zonderlingen indruk op hem deed, dat de borstel hem uit de hand en het rood der schaamte hem op de wangen klom.

De olieslager, de vader van Helena, stond voor hem! Niet met zure uitdrukking en verwijtenden blik, maar stil glimlachend en met betrokken gelaat als

iemand, die gebukt gaat onder een groot verdriet.

« Meester, « zeide hij, » gij zijt verwonderd mij hier te zien, niet waar? Zoudt gij mij een onderhoud van eenige minuten willen toestaan? »

De onderwijzer bracht hem in een kamerken,

De leerlingen stonden op en verlieten de school (bladz. 136).

waar zich voor alle huisraad slechts eene withouten tafel en twee biezen stoelen bevonden, benevens eene kleine hoekkas, waarschijnlijk de schapraai, want er lag een mes en een begonnen brood op.

« Gelief u neder te zetten, Mijnheer Minnens, » zeide hij. « Een arme schoolmeester, die daarenboven

jonkman is, heeft niet vele of kostelijke meubelen. Verschoon dienvolgens, ik bid u... »

« Wel, meester, » onderbrak de olieslager zijne woorden, terwijl hij zich nederzette, « ik begrijp u waarlijk niet : gij schijnt niet verstoord tegen mij na mijne baldadigheid jegens u? »

« Waarom zou ik verstoord tegen u zijn? »

« Zijt gij dan geen mensch als elk ander? Ik verwachtte mij, dat gij volgens recht mij met bittere verwijten zoudt onthalen en misschien mij aan de deur zoudt zetten, zooals ik met u heb gehandeld. Ik verdien het, en gij zijt meester in uw huis. Nu schijnt gij van niets meer te weten! Ik moet bekennen, dat ik zoo goedig niet zou zijn. »

« Maar, Mijnheer Minnens, volgens mijne vaste overtuiging zijt gij bedrogen, verleid, en gij meent mij plichtig aan valschheid. Ik heb uwe handelwijze jegens mij op rekening uwer dwaling gelegd. »

De olieslager greep Valentijn de hand en zeide :

« Gij zijt waarlijk een brave vent, meester. Wat mij betreft, ik ben een barsche, opvliegende kerel; maar het hart is goed, twijfel daar niet aan. Ja, ja, meester, ik was bedrogen, leelijk bedrogen. Gij alleen hadt gelijk, en ik moet u bedanken voor hetgeen gij hebt gedaan. Is er nog middel om mijn arm kind voor ramp en ongeluk te behoeden, gij, mijn vriend, gij zult haar redder zijn; zonder u zouden wij blindelings in den strik geloopen zijn, dien arglistige menschen voor onze voeten hadden gespannen. »

« Alzoo, gij zijt nu insgelijks overtuigd, dat Casimir uwe dochter niet bemint en niets beoogt dan uw fortuin? » mompelde de onderwijzer met blijde verrassing.

« Overtuigd, meester, geheel overtuigd. Uwe woorden, alhoewel ik er u zoo slecht heb voor beloond, maakten mij ongerust. Na lang aarzelen ben ik naar de stad gegaan en heb inlichtingen genomen bij personen, die Casimir van nabij kennen en zelfs handelsbetrekkingen met hem hebben gehad. Het is nog veel erger met hem gesteld, dan gij het meendet, meester. De bedrieger zit tot over de ooren in de schuld; hij heeft zijnen vader gedwongen zijn goed zwaar te belasten, om den slechten kerel van schande te redden : van onteering en schande, meester; want hadde de oude Steenput die pijnlijke opoffering geweigerd, het tribunaal ware er zeker tusschengekomen. En gij denkt, dat het verdriet zijns vaders en het gevaar, dat hij zelf geloopen heeft, hem tot beternis hebben overgehaald? In het geheel niet : hij verkwist meer geld nog dan te voren, bovenal sedert er spraak is van zijn huwelijk met mijne dochter. Ach, in welken schromelijken afgrond ging ik mij storten! Maar gij, meester, hebt mij verwittigd en mij teruggehouden. Ik, die gewerkt en geslaafd heb van kindsbeen af, om stuiver voor stuiver een klein fortuin te verzamelen, ik zou aldus mijn duur gewonnen geld hebben zien verzwelgen, en eindelijk nog in mijnen ouden dag tot armoede geraakt zijn? Ja, ja, want nu doorgrond ik dit snood komplot. De bruidsschat van Helena zou er onmiddellijk doorgegaan zijn. Dan zouden zij den schoonvader hebben laten kiezen tusschen de schande van zijn kind en altijd nieuwe en nieuwe opofferingen. Ik zou mij misschien ontbloot hebben van alles. Zie, zulke overwegingen doen mij beven van angst; ik mag er niet aan denken, het zou mij ziek maken van schrik alleen.

Indien gij wist, meester, wat verdriet ik heb! »

« Waarom hebt gij verdriet, Mijnheer Minnens? » zeide de schoolmeester. « Vermits nu de listen van den bedrieger zijn ontdekt, is het, alsof er niets geschied ware; en wij moeten integendeel den hemel zegenen, die uw verstand verlicht heeft, vóórdat het te laat zij. De goede Helena, een leven vol treurnis, vol ongeluk bedreigde haar; maar, God lof, nu is zij gered! »

« Eilaas, er is niets gered, mijn vriend! » zuchtte de olieslager, het hoofd schuddend.

« Niets gered? Hoe verstaat gij dit? Gij doet mij sidderen. Zou Helena.....? »

« Het is eene arglistige snoodheid, die alle verbeelding te boven gaat, » antwoordde Helena's vader. « Men moet een ware deugniet zijn, om zulke middelen uit te vinden en te durven gebruiken. Denk eens, ik ben in de stad en verneem daar over Casimir Steenput dingen, die mij verschrikken; ik zoek den schelm op en doe hem verwijten; hij poogt door listige uitleggingen mij om den tuin te leiden; ik verlaat hem, om nieuwe en zekere inlichtingen te verzamelen. Wat doet hij? Onmiddellijk neemt hij een rijtuig en vliegt in allerijl naar Lisseghem! »

« O, hemel, welke boosheid! Om Helena den blinddoek vaster voor de oogen te trekken, indien het mogelijk was; maar zij heeft hem niet.....? »

« Laat mij spreken, meester; gij zult het gaan hooren. Weet gij wat er dan in mijn huis is geschied? De bedrieglijke schurk heeft zich voor de voeten van Helena geworpen en onder het storten van krokodillentranen haar alles bekend, ja zich zwarter gemaakt misschien dan hij is. Hij heeft gebiecht, vergiffenis

gevraagd, hare hulp afgesmeekt en haar bezworen hem te redden van den dood en zijne arme ziel te behoeden voor de eeuwige vermaledijding. Hij heeft de wreedheid gehad, de valschaard, Helena te doen gelooven, dat hij zich van wanhoop voor den kop zou schieten, indien hij hare liefde moest derven. Fortuin en geld waren hem onverschillig; hij zou, indien zij alleen hem niet veroordeelde, wel bewijzen, dat hare goedheid toereikend was om hem sterk te maken en hem met ons, met de wereld en met God te verzoenen. Wat weet ik altemaal? De slimme duivel heeft gesproken als een engel; en Helena heeft zich, eilaas, meer en meer in zijne strikken laten verwarren. »

« En zij weigert de oogen te openen voor de klaarblijkende waarheid? » zuchtte Valentijn verbleekend.

« De oogen openen, meester? Zij heeft geene oogen meer, dan alleenlijk voor den aartsbedrieger, die haar tot zooverre heeft betooverd, dat zij den oorlog tegen hare ouders zonder vrees aanvaardt. Casimir Steenput of het klooster! Wij mogen kiezen. »

« O, honderdmaal liever het klooster! » riep de onderwijzer uit.

« Maar, meester, gij zijt even zinneloos als de anderen, — vergeef mij die bittere woorden. Het klooster? Mijn eenig kind zou gasthuisnon worden? En wat blijft er mij dan over op de wereld? Neen, neen, ik wil weten voor wien ik heb gewerkt. Mijne arme vrouw en ik, wij zouden alleen blijven tot onzen dood? En gij juicht en gij zijt blijde, omdat Helena in een klooster wil gaan? Gij hebt dus geen greintje medelijden met mij en met mijne vrouw? Inderdaad, van u verdienen wij het niet. »

« Gij begrijpt mij niet, Mijnheer, » zeide de onder-

wijzer. « Het huwelijk uwer dochter met Casimir Steenput zie ik als een eindeloos ongeluk voor haar aan. Is er geen ander middel dan het klooster, om die noodlottige verbintenis te beletten, gezegend zij het klooster, dat uw arm kind aan den afgrond laat ontsnappen. »

« Dwaling, gekheid! » riep de ongeduldige olieslager. « Ik wil kleinkinderen hebben; mijne dochter zal trouwen met of tegen dank. En zie, meester, gij zult mij misschien niet gelooven; maar indien men mij nog langer van het klooster vervaard maakt.... dan schenk ik, zoo waar als ik leef, de hand van Helena aan Casimir Steenput. Ik moet grootvader zijn, al ware het ook over eenen hoop kleine schelmen; het is mij gelijk! Terg mij dus niet meer met het klooster, want gij zoudt mij uitzinnige dingen doen begaan. »

Valentijn aanschouwde den olieslager met verschriktheid en mompelde :

« Gij zoudt dus uw kind blindelings in het verderf kunnen storten! Onmogelijk, gij zijt vader..... »

« Ja, ik ben vader; ik heb het genoeg getoond, door als een slaaf voor haar te werken en te sparen. »

« Die Casimir Steenput is een verachtelijk mensch, Mijnheer Minnens. Het denkbeeld alleen, dat uwe zoete Helena in zijne macht kan geraken, zou u met angst en schroom moeten slaan. »

« Ik weet het genoegzaam. Spreek van den valschaard niet langer. Helena zal evenwel trouwen. Ik zal eenen echtgenoot voor haar zoeken; eenen braven jongen, die wat fortuin heeft. En hij moge dan schoon zijn of niet, zij zal zijne hand aanvaarden. Ik zie wel, dat ik door blinde liefde tot mijn kind alle

overheid op haar heb verloren; dan, meester, het is nooit te laat om zich te beteren. Wees zeker, zoohaast ik eenen betamelijken echtgenoot voor haar heb gevonden, zal zij mij gehoorzamen, of ik zal haar toonen, dat er in mijn huis geen andere wil is dan de mijne. »

« Gij zoudt haar dwingen? »

« Ja, ja, zij zou buigen of breken. »

« Eilaas, Mijnheer Minnens, een huwelijk zonder liefde, dit moet ook een groot ongeluk zijn. »

« Liefde! » spotte de olieslager, « wat is liefde? Eene kinderachtigheid van een oogenblik. Als er geld is, heeft men geene liefde noodig. »

« Gij bedriegt u wel zeker, Mijnheer. Voor een gevoelig hart als dat uwer dochter, moet het leven zonder wederzijdsche genegenheid iets zijn als een eeuwige nacht. »

« Droomerijen van zieke hersens, meester. Bij voorbeeld, gij zijt leelijk van aangezicht, niet waar? Maar indien gij een fortuin bezat, meent gij, dat ik zou aarzelen, u de hand van Helena te schenken? »

« Aan..... aan mij, o hemel! » stamelde de schoolmeester, door eene hevige ontroering aangegrepen.

« Waarom niet zoowel aan u als aan anderen? Ik heb er reeds meer dan eens aan gedacht. Uw hart is goed, gij hebt verstand, en gij zoudt uw geld niet verkwisten. »

Valentijn schudde nadenkend het hoofd.

« En waarom niet? » herhaalde de olieslager. « Gelooft gij, dat gij mijne dochter niet gelukkig zoudt maken? »

« Haar gelukkig maken? » riep de onderwijzer met

onwillige kracht. « Ach, al moest ik daartoe al mijn bloed tot den laatsten druppel storten! »

« Bloed is er niet noodig; dat zijn altemaal domheden en ijdele woorden. Haddet gij slechts eenig fortuin; maar gij zijt zoo arm als een worm! Daar ligt de onmogelijkheid. »

Door eene begoocheling des geestes overmeesterd, had Valentijn den blik ten gronde gericht. Het laatste woord van Helena's vader verbrak echter zijnen droom; maar hij hief het hoofd op en bezag den olieslager met eenen stillen spotlach op de lippen.

« Gij moet er niet mede lachen, » zeide de laatste, « Wat ik zeg, is zeer ernstig..... Maar ik ben gekomen om u eenen dienst te vragen. Vermits gij nog zooveel belang in het geluk mijner dochter stelt, zult gij mijn verzoek niet afwijzen. Gij kent Helena. Wij hebben er een bedorven kind van gemaakt. Zij is wederspannig en onbuigzaam, wanneer zij zich iets voor vast in het hoofd heeft gestoken. Nu wil zij volstrekt met Casimir Steenput trouwen; en ik moet u bekennen, dat ik niet weet, of zij ten einde van alles ons niet zal dwingen tot het voldoen harer noodlottige begeerte. Die vrees maakt mij ongelukkig. Wij hebben alles beproefd, alle middelen uitgeput. Nutteloos! In dezen hopeloozen toestand, meester, is er niemand op aarde, die ons nog kan redden, dan gij. »

« Ik? »

« Gij alleen, meester. Vergeet mijn baldadig gedrag jegens u, en leen ons uwe hulp. Kom ten onzent, spreek met Helena, gebruik al uwen invloed op haar, al uw verstand, al uwe welsprekendheid, om haar te overtuigen, dat zij van dit huwelijk moet afzien. »

« Maar..... maar ik zou niet durven, » stamelde de schoolmeester.

« Niet durven? Waarom? »

« Helena haat mij. »

« Wat dwaze gedachte! »

« Zij heeft het mij zelve gezegd, Mijnheer. »

« Het is mogelijk, dat zij zulk iets u zeide in eene vlaag van spijtigheid; maar hoe zou het gemeend kunnen zijn, vermits Helena sedert dan nog niet opgehouden heeft ten uwen voordeele te pleiten, en u tegen mij en zelfs tegen Casimir Steenput te verdedigen? Ja, meester, in mijne dwaling was ik voornemens u kwaad te doen, veel kwaad; Casimir wilde zich bloedig op u wreken. Helena heeft ons teruggehouden. Ah, zij is nog uwe beste vriendinne, wees er zeker van. »

« Engelachtige ziel van goedheid! » murmelde de onderwijzer.

« Welnu, gij zult komen, niet waar, meester? Misschien zult gij macht genoeg op haar hebben om haar te redden..... Zie, indien gij daarin kondet gelukken, ik zou niet gierig zijn en u mildelijk beloonen. Geef mij de hand, het is eene ernstige belofte, welke ik u doe : stelt Helena op uwen raad dit huwelijk zich uit het hoofd, en ziet zij tevens van het klooster af, ik koop u nieuwe meubelen, ik stel uw huis in eenen betamelijken staat en, hebt gij eenig geld noodig om uwe schulden te betalen, ik zal het u leenen op langen termijn en zonder interest. Gaat u dit, meester? »

Valentijn, door dit aanbod vernederd, voelde het rood der schaamte op zijn voorhoofd klimmen.

« Geld? gij wilt mij geld geven? » gromde hij.

« Alle moeite verdient belooning, meester; en voor eenen armen duivel als gij zijt, is zulke belofte niet te misprijzen. Misschien schijnt het u niet genoeg voor den dienst, welken ik van u verwacht. Welnu, doe uw best : ik zal edelmoedig zijn en uwe schulden betalen. Zult gij komen?..... Gij antwoordt mij niet? »

Valentijn staarde hem met pijnlijke verwondering aan. Iedereen, vrienden en vijanden, achtten hem dus omkoopbaar? Zijne bekende armoede gaf iedereen recht om hem laf en laag te wanen, om hem te hoonen en te vernederen? Maar hij bedwong het gevoel van verontwaardiging, dat hem ontstelde, en meende zijne toestemming te geven, toen er eensklaps op de deur werd geklopt.

« Blijf, ik bid u, Mijnheer Minnens, » zeide de onderwijzer opstaande, « ik zal gaan zien wat het is. »

In de gang des huizes vond hij den postbediende, die hem eenen grooten brief ter hand stelde en zonder een woord te spreken weder heenging.

De vreemde vorm dezes briefs sloeg Valentijn met verrassing en met vrees. Het was een pak, met vier zwarte zegels gesloten, en het scheen hem, dat daaruit als een grafreuk opwasemde. Il alle geval, het kon niets zijn dan eene doodsaankondiging.

Den brief onder zijne oogen keerende, trad de schoolmeester terug in het vertrek. Hij aarzelde om de gevreesde boodschap te openen.

« Wat is dit? » vroeg de olieslager met nieuwsgierigheid. « Er is iemand dood in uwe familie? »

« Ik ben een wees en heb geene familie, » zeide de onderwijzer.

« Spijtig genoeg, meester; het mocht anders wel de

aankondiging eener erfenis zijn. Open den brief, gij zult zien wat het is. »

« Ik ben verschrikt, » murmelde Valentijn.

« Waarom? »

« Och, ik heb slechts éénen vriend op de wereld. Zou ook hij mij worden ontrukt? »

« Wel, open den brief, zeg ik u! » viel de olieslager met ongeduld uit. « Dit dralen is eene kinderachtigheid. Het is, als naamt gij vermaak in u zelven te plagen. »

De onderwijzer, zonder acht op deze barsche woorden te geven, brak het omslag van het pak. Er was benevens een groot en dik blad papier nog een fijner blad in besloten. Dit laatste, ongetwijfeld de zendbrief, werd allereerst door Valentijn geopend, en hij hield eene wijl met klimmende verbaasdheid de oogen er op gevestigd.

Eensklaps verbleekte hij, en zijne handen begonnen te beven.

« Wat hebt gij? Een ongeluk? » riep de olieslager.

« Stil, stil, ik bid u! » morde Valentijn met versmachte stem. « Laat mij lezen..... Onmogelijk! Ik droom! »

« Maar zeg dan, wat het is; gij doet mij vergaan van nieuwsgierigheid! »

« Ik weet niet, het hoofd draait mij..... Honderdduizend franken? Aan mij? Ik zou rijk zijn?.... Daar, Mijnheer Minnens, lees gij zelf. Indien mijne oogen mij hadden bedrogen! »

De olieslager las eerst den brief en ontplooide daarna het tweede blad.

« Een testament.... van eene mevrouw Van Overvliet, » zeide hij, op elk woord drukkend. « Hemel,

het schijnt ernstig. Ik maak en laat aan Valentijn Stoop, tegenwoordig gemeenteonderwijzer te Lisseghem, eene som van honderdduizend franken, hem door mijnen algemeenen erfgenaam, vrij en zonder kosten, in geld ter hand te stellen; en dit ter belooning van de trouwe diensten, door zijne overledene ouders mij bewezen..... Het is in regel; geen twijfel blijft mogelijk! »

Hij nam nu eerst zijnen hoed af, dien hij tot dan had opgehouden, boog zich diep en in plechtigen ernst voor den verbluften onderwijzer, en zeide op eerbiedvollen toon :

« Mijnheer Stoop, ik wensch u geluk, en ik hoop, dat ondanks uw fortuin gij de goedheid zult hebben, mijn voorgaande gedrag jegens u te vergeten. Uwe vriendschap, indien ik ze mag blijven genieten, zal mij eene groote eer zijn. »

« O, mijn God, vergeef het mij! » murmelde de onderwijzer in zich zelven, met de oogen ten hemel. « Ik heb de edelmoedige beschermster mijner jeugd van karigheid en gierigheid durven verdenken, en op haar doodbed overlaadt zij mij met hare weldaden! Moge hare milddadigheid in den hemel belooning vinden! »

« De grond brandt onder mijne voeten! » riep de olieslager. « Ik moet dit ongelooflijk nieuws aan mijne vrouw en aan Helena gaan melden. Mijnheer Stoop, mijn lieve Mijnheer Stoop, ik bid u, neem geen besluit, voordat ik wederkeere. Gij kunt het niet weten; het geld doet wonderen. Och, mocht ik gelukken! Ja, ik zal gelukken. Vaarwel tot straks. Gij bemint onze Helena, niet waar? Gij zult haar nog beminnen ondanks uw fortuin? Niet noodig,

dat gij mij antwoordt. Ik weet wat ik weet. Vaarwel, vaarwel! »

En onder het uitspreken dezer woorden liep hij ten huize uit.

Alleen zijnde, bleef Valentijn nog eene wijl in zijne verbluftheid; maar het licht, de bewustheid van zijnen nieuwen toestand daalde allengs hem in den geest. Hij greep weder de papieren, las en herlas ze met eene klimmende blijdschap, totdat hij eindelijk rechtsprong en met opgeheven hoofd en met krachtige gebaren rond zijn kamerken begon te wandelen, als ware dit vertrek te nauw geworden voor een rijk mensch als hij.

Een verwarde gedachtenstroom vlotte hem door de hersens. Nu eens hief hij met oogen, die van geestdrift blonken, den blik ten hemel, als juichte hij over een onzeglijk geluk; dan weder deinsde hij terug met afgrijzen op het gelaat, als verschrikten hem zijne eigene droomen. Hij ging voor den spiegel, schudde het hoofd, lachte en zuchtte.

Eindelijk toch, door al deze opvolgende en tegenstrijdige ontroeringen afgemat, liet hij zich bij de tafel op eenen stoel zakken, richtte de oogen in de ruimte en zonk weg in eene kolk van overwegingen. Hij had zich zelven vergeten en bleef lang beweegloos als een steenen beeld.

Eensklaps opende hij de lade zijner tafel, greep een blad postpapier en begon daarop met zooveel haast te schrijven, dat zijne hand over het papier liep, als hadde hij de koorts gehad.

Toen hij in weinig tijds de twee eerste zijden van het blad had volgeschreven, hield hij op en bleef eene wijl geheel stil. Dan keerde hij het papier om

en begon te herlezen wat hij had geschreven. Hij verroerde de lippen; maar in het eerst toch vormde zijn mond geene klanken. Slechts bij het begin der tweede bladzijde werd zijne stem luider.

« Ja, mijn vriend, » las hij, « de fortuin maakt den mensch zelfzuchtig; zulke droomen, zulke schuldige droomen bestormen mij. Helena bemint Casimir; men kan geene twee personen te gelijk beminnen. Wat mij ontroert, is eene zinneloosheid, eene misdadige inspraak. Zal het geld mij het masker afrukken, dat de kinderziekte op mijn aangezicht heeft gedrukt? Ik zal niet meer arm zijn; ja, maar leelijk, leelijk zal ik blijven. God dank, mijn geweten heeft overwonnen. Zij zal twouwen met dien Casimir. Het zij zoo. Ik aanvaard de heilige zending, die mij wordt gegund. Ik ben rijk; ik zal over haar waken. Deze honderdduizend franken geven mij het middel om haar engelbewaarder te zijn. Dit is nu mijne eenige gedachte, dit zal voortaan mijn leven en mijn doel zijn. Verkwist Casimir haar fortuin en het fortuin harer ouders, ik zal dáár zijn, om onbekend haar te helpen en haar voor derving en ellende te behoeden. Ach, die zending is schoon genoeg voor mijn hart. Ik zal dus het recht hebben om haar in het geheim te beminnen, wanneer ik slechts voor haar geluk alleen zal leven, zonder dat zij of iemand anders dan gij het wete. O, niettegenstaande die erfenis was ik gefolterd door eenen schrikkelijken twijfel, en ik moest moedig strijden tegen mijn geweten. Nog wil het geld mij tot andere, tot zelfzuchtige gedachten drijven; maar nu ben ik gerust; nu heb ik het middel gevonden om gelukkig te zijn..... Gezegend zij de hemel, die mij toelaat gansch mijn leven, al mijne

daden, mijne minste gedachten zelfs toe te wijden aan haar, die ik moet beminnen tot aan het graf! »

Hij hoorde gerucht in de gang, verborg den brief in de lade der tafel en stond op om te vernemen, wie er in zijne woning was getreden.

De olieslager opende de deur, zette zijnen hoed op eenen stoel, vatte de hand des onderwijzers en, hem met strakheid in de oogen ziende, vroeg hij :

« Mijnheer Stoop, gij bemint onze Helena, niet waar?..... Spreek, ik bid u. Waarom het verbergen? Meent gij, dat ik het niet weet sedert lang?..... Gij zijt geen kind meer, en gij hoeft daarom niet rood te worden. Zeg maar rechtuit, dat gij haar vurig bemint? »

Valentijn, dus plotseling ondervraagd, scheen geneigd om het geheim zijns harten te verraden; maar de openbaring verstierf op zijne lippen : hij murmelde slechts een onduidelijk antwoord.

« Het zij zoo, ik weet genoeg, mijn goede heer Stoop, » hernam de olieslager. « Ik zal u den weg gemakkelijk maken. Wilt gij de echtgenoote van Helena worden? »

« Ik de echtgenoot van..... van uwe dochter? » stamelde de onderwijzer, van ontsteltenis op zijne beenen waggelende. « De zoete Helena mijne bruid? Onmogelijk, onmogelijk! »

« Het hangt van u alleen af, Mijnheer. Ik heb met mijne vrouw en met Helena er over gesproken. Zeg ja, en het is beslist. »

« Beslist? beslist? » riep Valentijn, buiten zich zelven van verbaasdheid. « Geeft Helena hare toestemming tot dit huwelijk?..... O, God, laat mij niet sterven op dit oogenblik! »

« Ja, zij zal hare toestemming geven, Mijnheer? »

De onderwijzer bezweek schier van geluk en van ontsteltenis; hij zonk neder op zijnen stoel en bleef den olieslager aanzien met wijdgeopende oogen en hijgende borst, als ging hij in bezwijming vallen.

Helena's vader scheen zeer verheugd over den gunstigen indruk, dien zijne woorden op Valentijn hadden gemaakt. Hij zweeg, totdat hij bemerkte, dat de jongeling een weinig van zijne ontroering was bekomen, en zeide dan :

« Gij hadt moeten zien, Mijnheer, hoe blijde onze Helena was, toen ik haar meldde, dat gij honderdduizend franken hebt geërfd! Zij scheen al ruim zoo gelukkig als gij over de onverwachte tijding, en zij zegende God met saamgevoegde handen voor Zijne goedheid jegens u. »

« O, houd op, Mijnheer, laat mij ademhalen! » zuchtte de onderwijzer. « Maakt mij niet zinneloos! »

« Zeker, zeker, mijn goede heer Stoop, Helena heeft u altijd bemind; en ware die verwenschte Casimir Steenput er niet tusschengekomen..... maar nu, ziet gij, honderdduizend franken, dit maakt vele hobbeligheden effen. De zaken zijn veranderd, en met een beetje aanhoudendheid zullen wij Helena wel overhalen. Biedt zij tegen allen schijn wat al te lang tegenstand, welnu, ik ben dáár om haar te dwingen. »

« Dwingen? Gij zult haar dwingen? » huilde de ontgoochelde Valentijn binnensmonds, met eenen wanhopigen lach op de lippen. « O, gij foltert mij; gij komt mij het hart van geluk doen opzwellen, om het eensklaps onder uwen spot te verpletteren!

Wreedaard, de hemel vergeve u het kwaad, dat gij onwetend misschien mij doet! »

« Zie, zie, op welken doorn hebt gij zoo eensklaps getrapt? » zeide de olieslager gekwetst en verwonderd, « Gij trekt een gelaat, als gingt gij mij bijten. Wij zijn mannen; laat die kinderachtigheden achter. »

« Het is genoeg, Mijnheer, laat af met die misplaatste scherts, » onderbrak Valentijn. « Indien gij niet openhartig met mij wilt spreken, is het ten minste onbetamlijk, langer vermaak in mijn lijden te nemen! Indien gij gevoelloos en stoffelijk van inborst zijt, de natuur heeft mij een hart gegeven, dat niet bestand is tegen den spot. »

Valentijn had het hoofd opgericht, en er blonk niet alleen verontwaardiging, maar tevens fierheid in zijne oogen.

De olieslager, door den toon zijner stem beheerscht, antwoordde op ootmoedigen toon :

« Kom, verstoor u niet, lieve Mijnheer Stoop; ik vergat voor een oogenblik, dat gij dezelfde niet meer zijt. Honderdduizend franken, het geeft u inderdaad recht tot aanzien en eerbied. Vergeef het mij, ieder zingt zooals hij gebekt is : ik ben slechts een eenvoudige boer; maar heb ik iets gezegd, dat u kon kwetsen, wees zeker, het was niet gemeend. Laat ons vrienden blijven. Aanvaardt gij de hand mijner dochter? »

« Gij biedt mij iets aan, dat u niet toebehoort, » antwoordde de onderwijzer.

« Nog al vreemdere dingen. Ik zou over de hand mijner dochter niet naar welgevallen mogen beschikken? »

« Neen; wie de hand van het harte scheidt, pleegt eene misdaad. »

« Wij zullen het zien. Stem slechts toe om de bruidegom van Helena te worden. Het overige is mijne zaak. »

« Ik stem niet toe; ik wil haar niet koopen; ik wil haar beul niet worden. »

« Zij is een fraai meisje nochtans, en haar fortuin zal grooter zijn dan het uwe. »

« Ik smeek u, houd op van mij in bekoring te leiden. Ik ben zwak, ik zou kunnen bezwijken. »

« Gij bemint haar dus niet? »

« O, mijn God, ik bemin haar niet! » zuchtte Valentijn pijnlijk. « Indien ik haar niet meer dan mijn eigen geluk beminde, zou ik een oogenblik u kunnen wederstaan? »

« Gij zijt onbegrijpelijk, laat mij toe u dit zoo ruw te zeggen, Mijnheer Stoop. Gij bemint haar, en gij weigert haar tot bruid? »

« Ik wil niet als een dwingeland het arme lam met geweld onder mijne macht brengen. »

« En indien zij hare toestemming gaf? »

« Indien zij hare vrije toestemming schonk? » riep Valentijn met glinsterende oogen uit. « Ik stierve misschien van dankbaarheid en van geluk, vooraleer het plechtig jawoord op de trappen des autaars mij in het harte kon klinken. »

« Dit zijn altemaal overdrevene woorden, die ons van de baan brengen, » zeide de olieslager met zeker ongeduld. « Laat ons als redelijke menschen spreken. Gij begrijpt wel, dat Helena op eenen enkelen dag den schoonen Casimir niet kan vergeten, die haar zoo diep heeft betooverd. Daar is een beetje tijd toe noodig. Men mag de dwaze grillen van een verblind meisje niet involgen. Ik heb ook iets in mijn huis te

zeggen. Vooronderstel, dat ik mijne overheid op haar moet gebruiken, dat ik tot eenig geweld mijne toevlucht moet nemen om haar van gedachte te doen veranderen. Wat geeft het u? Indien zij slechts toestemt om uwe bruid te worden, zult gij hare hand wel zeker met blijdschap aanvaarden. »

« Met geweld? nooit! » antwoordde Valentijn, die door dezen twist zelven zich tegen de bekoring versterkt gevoelde. « Zie af van uw voornemen en van uwe hoop, Mijnheer Minnens. Ik ben een eerlijk man, niet alleen in zaken van geld, maar tevens in zaken van gevoel en van geweten. Gij wilt van mij den dwingeland en den beul uwer dochter maken? Ik herhaal het u, ik bemin haar te veel om ooit in zulke wreedheid toe te stemmen. »

De olieslager zag hem eerst met spijtige verrassing, dan allengs met klimmende gramschap aan.

« Gij drijft den spot met mij, waarlijk! » grommelde hij. « Uwe woorden hebben geenen zin. Hoe? gij bemint Helena, en gij dwingt mij, haar tot bruid aan Casimir Steenput te geven? Meent gij dan, dat zij gelukkiger zal zijn met hem dan met u? Gij moet wel een slecht gevoelen van u zelven hebben. Het zij zoo, gij wordt de schuld van haar droevig lot op de wereld, en gij veroordeelt ons allen tot verdriet, tot ramp, tot ellende misschien. Ik dank u, Mijnheer, voor zooveel gevoelloosheid. Vaarwel, gij ziet mij voor de laatste maal. »

Waren deze woorden berekend om eenen beslissenden indruk op het gemoed des onderwijzers te maken, of waren zij oprecht gemeend? Althans Valentijn verbleekte, en toen hij den olieslager werkelijk eenen stap naar de deur zag doen om de kamer te

verlaten, sprong hij hem achterna, vatte hem den arm en zeide met hevige ontsteltenis :

« Hemel ! Mijnheer, wat wilt gij doen? »

« Wat ik ga doen? » was het antwoord, « mij onderwerpen aan een lot, waaraan gij mij niet toelaat te ontsnappen : ik ga mijne toestemming geven tot het huwelijk van Helena met Casimir. »

« O neen, neen, het is onmogelijk! »

« Casimir of het klooster. Er is geene andere keus. Van het klooster wil ik niet hooren. »

« En gij zoudt Helena laten trouwen met dien hatelijken bedrieger? »

« Ik ga mijnen naam onder het huwelijkscontract zetten. Onmiddellijk; gij hebt mij de laatste hoop ontnomen. »

« Zij zal ongelukkig zijn, geheel haar leven! »

« Ik weet het wel : maar vermits gij weigert haar te redden? Wat men niet kan beletten, moet men onderstaan, al stierve men van verdriet. »

De schoolmeester wrong zich krampachtig de armen. Zijn strakke blik getuigde van angst en verschriktheid, en hij mompelde binnensmonds, als hadde hij de tegenwoordigheid van den olieslager vergeten :

« Zij de vrouw van den misselijken mensch? Zij in de macht van het gevoelloos wezen? Slavin en slachtoffer tot aan het graf? Een leven van treurnis en van tranen? Zij, de goede, de zuivere engel, de beschermster, de weldoenster van den armen onderwijzer, veroordeeld tot een akelig lot? En haar niet kunnen helpen, haar niet kunnen redden! »

« Nu, nu, word bedaard, Mijnheer Stoop; gij laat u altijd tot overdrijving vervoeren, » zeide de oliesla-

ger. « Beschouw de zaak met koelen bloede. Gij schijnt waarlijk te veel liefde voor onze Helena te hebben, en de overmaat uwer genegenheid voor haar doet u terugschrikken van iets te doen, dat haar onaangenaam kan zijn. Laat mij toe, u te zeggen, dat het eene groote zwakheid van uwentwege is, en dat u in deze zaak ten minste edelmoedigheid ontbreekt. Zij zal uwe vrouw worden, of de vrouw van Casimir Steenput. Weigert gij hare hand, dan veroordeelt gij haar niet alleenlijk tot ongeluk, maar misschien tot onteering en tot ellende, gij weet het zoowel als ik. Zij heeft u getroost, toen gij, volgens uw eigen zeggen, gingt ziek worden van verdriet; zij is uwe vriendinne geworden, eerst uit medelijden, dan uit ware genegenheid voor u. Duizendmaal hebt gij betuigd, dat gij eeuwig erkentelijk voor hare goedheid jegens u zoudt blijven. Waar is nu die dankbaarheid? Ik wil niet denken, dat het geld u dus heeft veranderd; neen, moed ontbreekt u. Een ander in uwe plaats zou zeggen : zij heeft mij welgedaan, zij is mij ter hulp gekomen, toen ik arm was en verlaten; nu zal ik haar beloonen; ik zal haar behoeden voor een rampzalig leven en haar redden zelfs tegen haren wil, welke opofferingen daartoe ook worden gevergd. Een man, die zijnen plicht begrijpt, zou zoo redeneeren; want gij kunt het niet loochenen, gij ten minste zoudt pogen haar gelukkig te maken, niet waar? »

« O ja, ik zou het pogen! » zuchtte Valentijn. « Geen oogenblik van mijn leven, of het zou aan dit doel zijn toegewijd! »

« Maar hoe zinneloos toch! En gij kunt toestemmen om haar tot een huwelijk met eenen eerloozen

schelm te veroordeelen, terwijl gij slechts hebt te willen, om die vermaledijding van ons hoofd af te keeren! »

« Ik ben gereed, ten minste om het te beproeven! » riep de onderwijzer.

« Anders vraag ik niet, » antwoordde M. Minnens. « Laat de zaak aan mij over. »

« Zeg, wat moet ik doen? »

« Niet veel. Heden is het te laat, en wij hebben tijd noodig om Helena tot rede te brengen. Hare moeder en ik, wij zullen haar zoodanig beprediken, dat gij waarschijnlijk geene moeilijkheden meer zult ontmoeten. Kom morgen ten onzent. Indien de zaak verre genoeg gevorderd is, zult gij Helena zelve dit huwelijk voorstellen. Aarzelde zij nog, dan zou uwe welsprekendheid het laatste beletsel gemakkelijk vernietigen. »

« Ik zou Helena van trouwen spreken? Nooit zal ik durven. Ware ik niet zoo leelijk..... »

« Kom, kom, gij miskent u zelven. Herinnert gij u niet, dat, toen gij nog arm waart, Helena zelve betuigde, dat zij de mindere schoonheid van uw gelaat niet meer bemerkte? Wat zal het nu zijn, nu gij een fortuin geërfd hebt? Wie weet, of Helena op eenige dagen tijds de oogen niet gansch opent en uwe hand met blijdschap en liefde als een waar geluk aanvaardt? »

« O, ware zulk iets mogelijk! »

« Het is zeer mogelijk; maar daartoe is het noodig, dat gij eenigen moed toont. Wat kunt gij vreezen? Doet gij het niet uit dankbaarheid, uit opoffering, om haar te redden?..... Welnu, zult gij ten onzent komen? Morgen vroeg? »

« Ik zal komen, » antwoordde Valentijn, wiens oogen nu van blijdschap glinsterden.

De geschokte jongeling was wel zeker onder de langdurige bekoring bezweken; want hij greep de hand des olieslagers en drukte ze even vurig, als bedankte hij hem voor eene groote weldaad.

« Zóó is het wel, » zeide Helena's vader. « Ik verlaat u, Mijnheer Stoop: de zaak is te ernstig en eischt te veel spoed, om tijd te verliezen. Poog u ondertusschen in uwe goede gedachten te versterken en vergeet bovenal niet, welke onvermijdelijke keus het noodlot ons aanbiedt. Helena moet de vrouw van u worden, of de vrouw van Casimir. Daaraan is niet te ontsnappen. Het vonnis, dat gij uitspreekt, zal onwederroepelijk zijn. »

« O, ik zal moed hebben, wees gerust! » riep Valentijn. « Om haar uit de handen van haren wreeden verleider te redden, gave ik met blijdschap mijn bloed en mijn leven! »

De olieslager nam zijnen hoed, drukte Valentijn de hand en zeide :

« Blijf in deze goede stemming; alles zal gaan naar onzen wensch; Helena zal u beminnen en u dankbaar zijn. Vaarwel, vaarwel, mijn schoonzoon, tot morgen! »

En met deze woorden trad hij ten huize uit.

XI

De schoolmeester had dien nacht niet wel geslapen. Ontsteld door de plotselijke verandering, welke in zijnen toestand was gekomen, beurtelings dwalend van geluk bij de gedachte, dat Helena zijne vrouw kon worden, of sidderend bij de vrees, dat hij eene wreede daad van zelfzucht ging plegen, kon hij volstrekt geene rust vinden. Hij keerde en wendde zich om in zijn bed en worstelde tegen de pijnlijke slapeloosheid, totdat eindelijk, bij het aanbreken van den morgenstond, de vermoeidheid hem in eenen looden sluimer deed wegzinken.

Nauwelijks echter was de zon boven de nachtelijke dampen opgerezen, of hij werd gewekt door een zacht, doch herhaald geklop op zijne deur.

Hij opende zijne verzwaarde oogen en luisterde gemelijk op het ontijdig gerucht, dat waarschijnlijk van een arm of gering mensch moest voortkomen, dewijl lieden, die vertrouwen in zich zelven hebben, zoo stil en zoo vreesachtig niet kloppen. In die gedachte, en duizelig nog van slaapzucht, liet Valentijn het hoofd weder op zijn kussen vallen en besloot zich te houden, alsof hij niets had gehoord.

Maar het geklop werd herhaald, totdat de onder-

wijzer, gansch ontwaakt, met misnoegen uit zijn bed stapte, in aller haast zijne kleederen aantrok en de deur opende om te weten, wie hem dus vroegtijdig kwam storen.

De burgemeester der gemeente trad in de kamer, met den hoed in de hand en eenen streelenden glimlach op de lippen. Hij zeide, dien morgen na de vroegmis te hebben vernomen, wat aanzienlijke erfenis den onderwijzer ten deel was gevallen. Hij achtte het zijnen plicht, niet slechts als hoofd der gemeente, maar als vriend, als ware vriend, de eerste te zijn om hem geluk te wenschen. Daarbij voegde hij zoovele vleierijen over het verstand, de geleerdheid en de goedheid van M. Stoop, over de rechtvaardigheid Gods en over zijn eigen geluk van zulk uitstekend mensch naar verdiensten beloond te zien, dat Valentijn niet anders wist te antwoorden dan door onbeduidende verontschuldigingen.

Volgens den burgemeester was het onmogelijk, dat een man, die honderdduizend franken had geërfd, de kinderen zelfs eenen dag langer bleef onderwijzen. Uit genegenheid voor M. Stoop en om hem de moeite te sparen, had hij in overeenkomst met den pastoor de zaak geschikt; de zoon van den koster zou de kinderen leeren, totdat er een andere meester wierd benoemd.

Daar Valentijn hem voor deze dienstwilligheid oprecht bedankte, nam de burgemeester de gelegenheid waar om hem te zeggen, dat hij aan den schoonsten kant van het dorp een huis had, dat ledig stond. Het was als een buitengoed, als een kasteeltje met eenen grooten tuin, welgebouwd en niet vochtig. De echte huurwaarde was wel zeker duizend franken;

maar uit innige begeerte om zulk een verdienstelijk man op Lisseghem te behouden, zou hij eene opoffering doen en het M. Stoop voor achthonderd verhuren.

Dewijl hij bemerkte, dat de slaperige jongeling nu en dan geeuwde, gevoelde hij, dat hij, door langer te blijven, hem ten last kon worden. Hij herhaalde met vele buigingen zijnen hartelijken gelukwensch en vertrok.

Het verschrikte Valentijn te weten, dat men na de vroegmis bij de kerkdeur van zijne erfenis had gesproken. Het geheele dorp moest er dus van weten; en indien de burgemeester, — een zuur, stijf mensch, die hem nooit veel welwillendheid had betuigd, — reeds zoo vroeg hem was komen wekken, moest hij zich niet aan vele andere bezoeken verwachten?

Er was niet aan te twijfelen; want eenig gerucht voor de deur der school hoorende, keek hij door de spleet van het venstergordijn en zag op de straat vele dorpelingen staan, die zijne woning vragend aangaapten, als verwachtten zij zich op eene wonderlijke verschijning.

Valentijn begon met spoed zich op zijn allerbeste te kleeden en op te schikken; want het was voor hem onder meer dan één opzicht een plechtige dag.

Nauwelijks echter had hij aangevangen zijnen baard te scheren, of men klopte aan de deur der kamer. Een spijtig gegrom welde op uit zijne borst. Hij gevoelde behoefte aan eenen dienstknecht; want het was toch wel vreemd en belachelijk misschien, zoo met ingezeepten baard en een scheermes in de hand zelf de deur te moeten openen voor lieden, die tot hem kwamen geloopen, enkel omdat hij honderd-

duizend franken had geërfd. Dan, onbeleefd kon noch wilde hij zijn; alhoewel ontevreden over zijnen lastigen toestand, riep hij :

« Komt binnen! »

Drie of vier pachters, ouders zijner leerlingen, — traden in de kamer. Zij spraken allen te gelijk van hunne groote blijdschap over zijne aanzienlijke erfenis, en overlaadden hem met verwarde gelukwenschen.

Na dezen kwamen er nog anderen, zelfs vrouwen — want nu was de weg getoond — en zoo geraakte de kleine kamer van den onderwijzer geheel vol met menschen van allerlei stand, die onuitputtelijk schenen in de uitdrukking hunner vreugde, hunner achting en hunner vriendschap.

Wie iets verhoopte, iets te verkoopen of te verhandelen had, vergat daarbij niet, zich aan zijne gunst te bevelen. Hier was het een eigenaar, die hem eene pachthoeve wilde aan de hand doen; daar een guano-koopman, die zijne waar aanprees voor het geval, dat M. Stoop, als bekend liefhebber, in den landbouw zijn vermaak zou nemen; dan weder een jongeling, die zijne voorspraak afsmeekte om eene plaats van deurwaarder te bekomen.

Zij, die iets bezaten en dochters hadden, noodigden hem uit om hen toch met een bezoek te vereeren: Theresia, Isabella en Philomena hadden hem altijd veel achting toegedragen en nu zijn geluk met uitnemende blijdschap vernomen.

In het eerst was Valentijn in groote verlegenheid geraakt; het schaamrood was hem zelfs op het voorhoofd geklommen, omdat hij dus half gekleed door dien hoop van gaande en komende lieden zich over-

vallen zag. Maar de laagheid der overdrevene vleierijen, waarmede men hem overlaadde, gaf hem welhaast sterkte genoeg, om aan de woorden dezer lieden niet meer waarde toe te kennen, dan zij verdienden. Bij hunne eerste verschijning had hij zich met haast de kin afgeveegd en zijn scheermes nedergelegd; maar het duurde niet lang, of hij geraakte geheel op zijn gemak, zeepte zijnen baard weder in, schoor zich en kleedde zich geheel op, onderwijl nu en dan antwoordende met een onbeduidend gezegde of met eenen stillen glimlach.

De woelige bezoekers ruimden eensklaps de kamer, toen zij den pastoor zagen binnentreden; — maar nauwelijks ging de herder na eene korte gelukwensching weder uit, of vele andere dorpelingen verdrongen zich om tot M. Stoop te kunnen naderen.

En zoo ging het gedurende eenige uren. De notaris kwam om zich in de gunst van den nieuwen rijke te bevelen; want hij zou zeker eenig eigendom te Lisseghem willen koopen. Zelfs timmerlieden, metsers en kleermakers kwamen hem hunnen dienst aanbieden.

Het hoofd duizelig en het hart treurig door een gevoel van misprijzen voor al die baatzuchtige vleiers, meende Valentijn zijne deur langs binnen en voor goed te sluiten, toen er een rijtuig voor de school stilhield, en Mijnheer de baron zelf den man kwam gelukwenschen, wiens eerbiedvollen groet hij tot dan slechts door een schier onzichtbaar teeken des hoofds had gelieven te beantwoorden.

Dit bezoek kwetste Valentijn; hij ontving den baron met zulke koele wellevendheid, dat deze zijn bezoek zeer kort maakte en terug in zijn rijtuig stapte

met de overtuiging, dat het geld niets dan kwaad doet aan lieden zonder geboorte en hen altijd met eenen stinkenden hoogmoed vervult.

M. Stoop, ten einde van zijn geduld, riep den zoon van den koster, die reeds had aangevangen de kinderen te onderwijzen, — zoo laat was het geworden.

« Mijn vriend, » zeide hij, « ik dank u voor uwe goedheid; maar ik heb nog eenen anderen dienst van u te vragen. Stel eenen der oudste scholieren bij de deur aan de straat; gelast hem aan iedereen, die tot mij wil komen, te zeggen, dat ik niet te huis, volstrekt niet te huis ben, en voor niemand hoegenaamd. Ziedaar nu drie uren, dat ik ben opgestaan; ik heb nog geenen tijd gehad om adem te halen, zelfs niet om te denken. Mijn hoofd draait. Ik wil, dat men mij ten minste gedurende eenige oogenblikken gerust late! »

« Ah, Mijnheer Stoop, » antwoordde de zoon van den koster met eenen geestigen glimlach, « zóó gaat het : gij zijt nu een rijk man. »

« Zeker, mijn vriend, ik zie wel, dat ook in dien hof de rozen niet zonder doornen groeien; maar een rijk man moet toch eten. Kom, wees zoo goed en doe wat ik van u vraag. Men houde de bezoekers van de deur mijner kamer verwijderd. »

« Het zal zijn zooals gij verlangt, Mijnheer. Al kwam de koning zelf, ik zou niet toelaten, dat men u stoorde. »

Valentijn sloot zijne deur langsbinnen. Hij moest waarlijk honger hebben; want hij ging recht naar de hoekkas, nam er een brood uit en sneed zich eene twee vingers dikke boterham.

Op eenen stoel gezeten, begon hij het brood met waren eetlust te verslinden, terwijl een lichte grimlach, eene half spottende uitdrukking op zijn gelaat zweefde. Misschien dacht hij, dat die grove snede broods wel een zuinig ontbijt was voor den rijken mensch, dien men den ganschen morgen tot den derden hemel had verheven; misschien overwoog hij de lafheid, waartoe de liefde en de begeerte tot het geld de menschen in het algemeen kan verlagen?

Hoe het zij, welhaast namen zijne gedachten eene andere richting; want onder den invloed eener geheimzinnige ontroering hield hij op van eten, legde het overblijvende van zijn brood op de tafel en begon over en weder door de kamer te wandelen.

Somwijlen bleef hij eensklaps staan, terwijl zijn gelaat zekere vreesachtigheid uitdrukte; maar dit was slechts voorbijgaande. Telkens hief hij het hoofd weder op en schouwde òf met blijdschap òf met trotschheid in het rond.

Het oogenblik was gekomen, dat hij tot Helena zou gaan om hare hand af te vragen. Dit was wel zeker het onderwerp zijner overwegingen. Zij zou kunnen toestemmen! Wie weet? Het geld is zoo machtig; het verandert de menschen als door eenen tooverslag. Daarenboven, had zij niet altijd eene groote vriendschap en eene bijzondere toeneiging voor hem gevoeld? Zij had zelve gezegd, dat zij niet meer bemerkte, dat hij min schoon was dan de anderen. Ah, er was hoop, veel hoop!..... Doch indien zij weigerde en zijn voorstel met afkeer verstiet? Dan moest men een beetje geduld hebben en wachten : de tijd zou allengs de oogen van het verdwaalde meisje openen. Haar vader had gelijk; de

eerste plicht, die hier te vervullen was, bestond in Helena uit de strikken van den hatelijken Casimir Steenput te redden. Valentijn zou niet aarzelen; hij zou niet terugwijken voor eenige tranen; hij zou moed toonen : de dankbaarheid en de ware, de belangelooze liefde geboden het hem.

Zóó redeneerde M. Stoop in zich zelven. Zeker, het bezit van de honderdduizend franken en de wierook, welken iedereen dien morgen hem zoo overmatig had toegezwaaid, waren niet zonder invloed op hem gebleven. Hij gevoelde zich oneindig sterker dan te voren; de gedachten, die vroeger zijn schuchter en teergevoelig gemoed hadden doen terugdeinzen, lieten hem nu koel en beraden; hij meende het ten minste.

Ondanks het bevel, dat hij had gegeven, werd hij in zijne mijmering gestoord door eenen klop op de deur. Hij zag spijtig op; maar daar klonk de stem van den kosterszoon, die hem van buiten toeriep :

« Mijnheer Stoop, uw gebuur de olieslager heeft iemand gezonden, om u te vragen, of gij de goedheid niet zoudt willen hebben, ten zijnen te gaan. »

« Ik kom; zeg, dat ik onmiddellijk kom! » antwoordde Valentijn opstaande.

Hij trok met haast een paar witte handschoenen aan, — om eene huwelijksaanvraag te doen, mocht men zich niet anders aanbieden, — en hij stapte op de straat, waar hij gelukkig op dit oogenblik niemand ontmoette, om hem door vervelende gelukwenschen lastig te vallen.

Toen hij den drempel van Helena's woning naderde, ging de deur als van zelve open, en de olieslager, die hem waarschijnlijk verwachtte, bracht

hem zonder spreken in de voorkamer, waar moeder Minnens met den neusdoek voor de oogen stond te weenen.

Deze houding verraste Valentijn als een slecht voorteeken; hij bezag den olieslager ondervragend, en bemerkte, dat zijn aangezicht gloeide en zijne oogen fonkelden als van iemand, die ontsteld is door hevige gramschap.

« Welnu, Mijnheer? » murmelde de jongeling. « Uwe poging is mislukt, niet waar? Natuurlijk, wij moesten ons daaraan verwachten. »

« Mijne poging is in het geheel niet mislukt, » antwoordde de olieslager. « Verre van daar, de zaak is afgedaan en beslist. »

« En Helena? »

« Helena stemt toe. »

« Zij stemt toe? tot mijn huwelijk met haar? Onmogelijk! »

« Het is zooals ik u zeg, en gij zult deze toestemming uit haren eigen mond gaan vernemen. »

Valentijn kon aan deze tijding niet gelooven; het voorgevoel, dat men geweld had gebruikt om het meisje te dwingen, verschrikte hem.

« Maar waarom dan is Mad. Minnens zoo treurig? Waarom schijnt gij dus diep vergramd? » vroeg hij, het hoofd nadenkend schuddende.

« Ja, ik beweer niet, Mijnheer Stoop, dat het in eens en zonder een beetje moeite is gelukt. Er zijn tegenwoordig geene kinderen meer. Zij staan tegen hunne ouders op, en om ze tot rede te brengen, zal er welhaast geen ander middel meer overblijven dan hun den harden kop aan stukken te slaan. »

« Hemel! gij zoudt die arme Helena hebben kun-

nen mishandelen? » riep Valentijn, van afgrijzen eenen stap terugdeinzende.

« Ah sa, gaat gij weder beginnen, Mijnheer Stoop? » gromde de olieslager met een snokkend gebaar van ongeduld. « Wat zijt gij toch voor een zwak man! Gisteren hebben wij te zamen erkend, dat mijne dochter, kost wat kost, van een huwelijk met Casimir Steenput moest afgekeerd worden. Gij waart gereed tot alles, om ons dit doel te helpen bereiken; gij wildet uw leven, uw bloed tot den laatsten druppel, en wat weet ik nog altemaal, geven, om haar uit de strikken des bedriegers te redden; en daar komt gij nu weder met eenen hoop ditjes en datjes voor den dag, als hooptet gij, dat Helena bij het eerste gezicht u in de armen zou vliegen en u zou toeroepen : « ach, mijn lieve brui- » degom ! laat ons maar seffens trouwen! » Wel ja, zoo kon het niet gaan, gij wist het beter dan ik. »

« Maar, Mijnheer Minnens, geweld..... geweld tegen haar, die de zachtheid, de goedheid zelve is ! »

« De zachtheid? Ja, spreek er mij van. Zij heeft een hoofd als een arduinsteen ; maar ik, als ik eens opgewonden ben, ik heb eenen wil van ijzer en staal. Gij begrijpt, wie er ten laatste moet overwinnen. »

« Acht mij zwak, beschuldig mij van lafheid, gij hebt misschien gelijk, Mijnheer Minnens; want ik gevoel mij inderdaad de macht niet om van Helena iets te aanvaarden, dat men door mishandelingen.... »

« Kom, kom, gij droomt. Mishandelingen? Het is eene wijze van spreken. Ik zeg niet, dat ik in het eerst, door haren tegenstand getergd, niet gereed was om uit mijn vel te springen. Misschien heb ik

haar wel de vuist getoond; maar wat heeft dit te beduiden? »

« Ik weet niet, ik gevoel mij niet wel; ik ben vermoeid, » stamelde de jongeling. « Indien gij mij toeliet nu naar huis te gaan. Helena, gij, uwe vrouw en ik, wij zouden tijd hebben om tot bedaardheid te komen. Ik zou terugkeeren.... morgen, dezen namiddag..... »

« Al schooner en schooner! » bulderde de olieslager, « daar beul ik mij af gedurende twee, drie uren, om alle beletsel voor u uit de baan te ruimen. Ik geluk eindelijk tot zooverre, dat Helena zich bereid verklaart om u zelve te zeggen, dat zij toestemt. En nu zoudt gij op het gunstig oogenblik gaan loopen als een vreesachtige schooljongen? Meent gij, dat ik die pijnlijke pogingen dikwijls zou kunnen herbeginnen, zonder eene geraaktheid te krijgen? Gij spreekt van mishandelingen? Maar indien ik tot dit punt mij liet vervoeren, zoudt gij door uw dralen en talmen er de schuld niet van zijn? »

M. Stoop gaf niet veel acht op de gramme woorden van den olieslager; hij aanschouwde treurig Helena's moeder, die nu haar aangezicht had ontdekt.

« Niet waar, Madam Minnens, » vroeg hij, « het ware beter, Helena een beetje rust te gunnen. Men mag toch het arme, verdwaalde kind niet handelen zonder eenig mededoogen. Gij hebt geweend, Madam? »

« Ja, mijn lieve Mijnheer Stoop, » antwoordde de vrouw met nieuwe tranen, « zoo ween ik sedert vele dagen; ik ben ziek. Moet mijn kind veroordeeld worden om ongelukkig te zijn op de wereld, ik zal er van sterven, wees zeker. »

« Gij denkt, niet waar, Madam, dat zij ongelukkig zou zijn, indien wij haar dwongen tot een huwelijk, dat haar verschrikt? »

« Och neen, neen; wat mij van angst en verdriet doet bezwijken, is de vrees, de akelige vrees, dat zij toch de echtgenoote van Casimir Steenput, van dien verfoeilijken bedrieger zal worden! »

Valentijn zag haar verwonderd aan. Zij hief de handen biddend tot hem op en zeide :

« Goede heer Stoop, ik smeek u, leen uwe hulp aan lieden die doodelijk bedrukt zijn. Gij alleen kunt haar nog redden; gij zijt de eenige hoop en toevlucht, die ons overblijven op aarde. Wees edelmoedig; gedenk de vriendschap, welke wij u vroeger hebben bewezen, herinner u de goedheid, de genegenheid van Helena. Bescherm haar, bescherm ons tegen het schrikkelijk ongeluk, dat ons bedreigt. Wees onze redder; wij zullen u eeuwig dankbaar blijven, en God zal u loonen voor eene zoo goede daad. »

« Ik vraag niet beter, Madam, » antwoordde de jongeling, door hare smeeking diep getroffen. « Alhoewel M. Minnens meent er mede te mogen lachen, zeg ik nog, dat ik mijn bloed en mijn leven met blijdschap voor het geluk van Helena zou opofferen..... maar geweld plegen om haar eene pijnlijke toestemming af te dwingen, zulke gedachte alleen doet mij sidderen, en ik gevoel mij inderdaad vervaard, als ginge ik mij plichtig maken aan eene misdaad. »

« Welaan, het zij zoo! » riep de olieslager, woedend op den vloer trappende. « Vertrek, Mijnheer Stoop, ik wederhoud u niet meer. Dit belachelijk kinderspel heeft nu reeds lang genoeg geduurd : ik wil van

al die talmerij verlost zijn. Op staanden voet ga ik Helena aankondigen, dat zij met Casimir Steenput mag trouwen, en ik teeken het huwelijkscontract! Zoo zult gij dan uw doel bereikt hebben, niet waar?»

En hij liep werkelijk naar de deur der kamer, om zijne bedreiging uit te voeren; maar zijne vrouw en Valentijn sprongen hem te gelijker tijd achterna en hielden hem terug, ondanks zijnen tegenstand.

« Laat mij gerust, ik wil van niets meer hooren! Wat helpt die hopelooze strijd tegen een lot, dat niet te ontvluchten is? M. Stoop bemint onze dochter niet, gij ziet het wel, vrouw; hij insgelijks heeft ons bedrogen! »

Valentijn hief met eenen zucht de oogen ten hemel en scheen te klagen over deze lastering.

« Ja, tegen den balk is het niet verloren, » hernam de olieslager, « en met oogen trekken is hier niets te genezen. Ik vraag het u voor de laatste maal : wilt gij de man mijner dochter worden, ja, of neen? Gij schijnt te verbleeken. Meent gij dan, dat Helena u zal opeten? Zij zal hare toestemming geven, ik bevestig het u..... of verstaat gij geen Vlaamsch, Mijnheer Stoop? Gij wenscht misschien inderdaad, dat Helena de vrouw van Casimir Steenput worde? Zeg het dan om Gods wil rechtuit! »

Met nedergeslagen oogen scheen Valentijn te overwegen en zijnen moed te verzamelen; hij murmelde iets onverstaanbaars in zich zelven; maar de olieslager moest toch een zijner woorden hebben opgevat; want de opvliegende man sprong eenen stap achteruit en bulderde :

« Wat hoor ik? Heb ik mij niet misgrepen? Gij

mompelt van het klooster? Wilt gij mij razend maken en mij tot een ongeluk drijven? »

« Neen, neen, mijn besluit is genomen; ik ben bereid, Mijnheer Minnens, » antwoordde de jongeling. « Wat verlangt gij, dat ik doe? »

« Gij weet het wel : Helena uwe hand aanbieden en den bloodaard niet met haar spelen. »

« Waar is Helena? »

« Zij is in de achterkamer en verwacht uw bezoek. »

« Welaan, leid mij tot haar. Zooals gij zegt, de mensch moet sterkte putten uit het gevoel van zijnen plicht en de onverbiddelijkheid van het noodlot. »

De beide ouders vergezelden hem naar de achterkamer.

Daar zat Helena op eenen stoel bij het venster; zij had geweend; want hare wangen toonden nog de sporen van vergoten tranen. Nu evenwel waren hare oogen droog; maar eene verrassende bleekheid ontverfde haar gelaat.

Bij de verschijning van Valentijn had zij zichtbaar in al hare leden gesidderd. Zij had echter hare ontsteltenis onmiddellijk bedwongen en hield nu op hem een strakken blik gevestigd, waarvan de zonderlinge vastheid den jongeling met angstige verwondering sloeg.

Er heerschte een oogenblik der akeligste stilte. Valentijn had zelfs vergeten te groeten, zoozeer was hij ontsteld en verlegen.

De olieslager had zich op zulke wijze achter Mijnheer Stoop geplaatst, dat deze niet kon zien, welke dreigende teekens hij zijner dochter deed.

« Ziehier M. Valentijn Stoop, » zeide hij, « die ons de eer aandoet u ten huwelijk te komen

vragen. Gij aanvaardt zijne hand met groote blijdschap, niet waar? »

En dewijl het meisje stom bleef, maakte hij achter den rug van Valentijn een gebaar, dat haar opnieuw deed sidderen.

Dan antwoordde zij met eenen smartelijken zucht:

« Ja, ja, ik aanvaard zijne hand..... met..... blijdschap. »

« En gij, Mijnheer Stoop, gij stemt toe om mijn schoonzoon te worden? Gij belooft mij, dat gij mijne dochter zult gelukkig maken? »

« O, ik beloof, dat ik, indien mejuffer mij waardig keurde om haar echtgenoot te worden, al de oogenblikken mijns levens, al mijne gedachten, tot den minsten klop mijns harten zou toewijden om zulke opperste gunst te erkennen..... »

« Het is genoeg, » zeide de olieslager, « meer hoeft er niet : het overige zal zich wel van zelf schikken. De wederzijdsche toestemming is gegeven; ik ga zorgen voor het contract. Wij zullen het ijzer smeden, terwijl het heet is. Kom, Mijnheer Stoop, wij gaan daar te zamen een goed glas wijn op zetten. »

Maar Valentijn scheen in het geheel niet genegen om heen te gaan; hij bezag met medelijden en met eenen traan in de oogen het bleeke meisje, dat door de wanhoop overmeesterd scheen en krampachtig zich de tengere armen wrong.

« Kom, kom, » riep de olieslager, terwijl hij M. Stoop bij den arm naar de deur trok, « laat goed wat goed is, en bederf de zaken niet door eene ontijdige aarzeling. »

Eensklaps sprong Helena recht; zij liep tot den jongeling, greep zijne beide handen, rukte hem dieper

in de kamer, aanschouwde hem met oogen, waarin een vurig gebed vlamde, en zeide met versmachte stem :

« Valentijn, Valentijn, hebt gij vergeten, wat ik voor u heb gedaan?..... Niet?..... Alle vriendschap, alle medelijden voor mij is niet dood in uw hart? O, ik smeek u, betaal uwe schuld jegens mij! Bewijs mij eene weldaad. Eisch van mijnen vader, dat hij u alleen late met mij, gansch alleen! Ik zal u dankbaar zijn, u zegenen! »

En, uitgeput door de overspanning harer zenuwen, misschien door de dreigende gebaren haars vaders, liet zij zich terug op haren stoel vallen en wachtte met hijgende borst op den uitslag van haar gebed.

Valentijn keerde zich om en zeide op vasten toon tot den olieslager :

« Helena heeft gelijk, Mijnheer Minnens; het is niet op zulke wijze, dat over die gewichtigste daad van het menschelijk leven afdoende kan worden beslist. Ik bid u, vergun mij een vertrouwelijk onderhoud met uwe dochter. Misschien zal het mij gelukken, haar dit huwelijk met minder verschriktheid te doen beschouwen. »

De olieslager trappelde ongeduldig met de voeten en weigerde grommend aan dien wensch te voldoen.

« Gij hebt mij voor eene onvermijdelijke keus gesteld, » hernam Valentijn, « ik doe nu hetzelfde. Wijst gij mijn verzoek af, dan trek ik mijne toestemming in, en ik verlaat uw huis voor altijd. »

Moeder Minnens poogde haren echtgenoot te bedaren en hem te doen begrijpen, dat M. Stoop door zijne welsprekendheid waarschijnlijk deze droeve zaak eenen gelukkigen keer zou geven. Men

mocht toch, meende zij, zoo onbarmhartig voor die arme Helena niet zijn. Met goedheid was er veel meer op haar te winnen dan met barschheid of geweld.

« Het zij zoo, Mijnheer, » zeide de olieslager. « Wij zullen deze kamer verlaten; maar vergeet niet, dat gij man zijt, en dat de minste zwakheid van uwentwege ons en ons kind tot ramp en tot eeuwige treurnis zal veroordeelen. »

« Ik zal het niet vergeten, wees zonder kommer! » murmelde Valentijn.

De beide ouders gingen de kamer uit en trokken de deur achter zich toe.

« Wij zij alleen, Mejuffer, » zeide de jongeling, tot het venster naderende. « Gij schijnt zeer lijdend. »

Helena wierp zich geknield voor hem neder, hief de bevende handen op en riep met eene stem, die zij poogde te bedwingen, om niet van buiten de kamer te worden gehoord :

« O, Valentijn, heb medelijden met mij! Ik ben het slachtoffer eener wreede dwingelandij. Men heeft u bedrogen, u verleid; anders, hoe zoudt gij, — gij, dien ik edelmoedig en goed meende als een engel, — hoe zoudt gij kunnen toestemmen om de beul der arme Helena te worden? Neen, neen, gij zult niet onmeedoogend zijn. Zoohaast gij weet, dat dit huwelijk, waartoe ik door geweld ben gedwongen, mij ongelukkig maken moet, zult gij het afwijzen, het verstooten..... Gij blijft zwijgend? O, gun mij een goed woord, laat mij niet van schrik en wanhoop sterven voor uwe voeten! »

De jongeling moest zijne krachten te zamen rapen om de tranen te bedwingen, die hem uit de oogen

wilden breken. Hij hief onder het murmelen eener vriendelijke vertroosting het meisje op, en deed haar op den stoel zitten. Dan zeide hij :

« Bedaar, ik bid u, Mejuffer; laat ons met kalmte spreken. Uw vurige wensch is dus nog altijd, de echtgenoote van Casimir Steenput te worden? Arm kind, weet gij dan niet, wie en wat deze Casimir is ? »

« Ik weet het, Valentijn, hij is een ongelukkige jongen, die bij gebrek aan goeden raad is verdoold geraakt. Zijn hart is edelmoedig en goed. Hij zal zich zelven uit wanhoop voor den kop schieten, indien ik hem verlaat; zijn leven en zijne ziel verliezen..... maar ik zal hem redden; en gij, Valentijn, gij, mijn vriend, gij zult mij helpen, niet waar?»

De jongeling, door een oprecht en diep medelijden ontsteld, vatte haar de hand; zij trok ze niet terug.

« Luister nu insgelijks een oogenblik op mijne woorden, » zeide hij. « Ik heb noodig mij voor u te verontschuldigen. De stap, dien ik heden bij u waag, moet u wel vermetel en trotsch schijnen; er moet wel eene opperste reden zijn om mij, die tot nu toe als een vreesachtig kind voor u, Helena, van eerbied beefde, den moed te leenen om u te kunnen zeggen : word de vrouw van een leelijk mensch als ik ben. Maar de eerbied zelf, de dankbaarheid, de zucht naar uw geluk dwingen mij tot die overmatige stoutheid. Casimir Steenput heeft u eenen blinddoek voor de oogen gebonden. Door veinzerij en listige vleitaal heeft hij u betooverd; zijn eenig doel is het fortuin uws vaders in handen te krijgen, om het te verkwisten in liederlijkheid. Wordt gij zijne vrouw, dan zult gij een leven hebben van miskenning, van smart

en van verlatenheid. Ik heb niet vergeten, wat onschatbare weldaad uwe vriendschap voor den armen kwijnenden onderwijzer is geweest. Het lot, dat u bedreigt, verschrikt mij zoo diep, dat ik God dankend, mijn leven zou opofferen om zulke vermaledijding van uw hoofd af te keeren. Uw vader weigert u in een klooster te laten gaan. Nog liever zou hij u met Casimir Steenput laten trouwen. In zijnen angst is hij mij komen bezweren u te redden : het eenige middel daartoe, het eenige, is uw huwelijk met mij. Ik betreur het, maar er is niets aan te doen : het noodlot gebiedt, en het is onverbiddelijk. Gij moogt mij van hoogmoed beschuldigen en met misprijzen de hand verstooten van een mensch, die misschien geenen enkelen zoeten blik van u waardig is; maar ik, door den plicht en de dankbaarheid beheerscht, ik zal worstelen tot het einde, om u tegen de begeerlijke valschheid van Casimir Steenput te verdedigen en u te behoeden voor een troosteloos en bitter leven. »

Reeds van zijne eerste woorden had het ontgoochelde meisje hem hare hand onttrokken; zij bleef hem strak aanschouwen met bevende lippen, waarop allengs een scherpe spotlach zich vormde.

Toen hij zijne rede had geëindigd, stond zij langzaam op, rechtte het hoofd en zeide :

« Gij insgelijks, Mijnheer, gij zijt onmeedoogend en onverbiddelijk? In stede van eenen vriend ontmoet ik in u eenen beul te meer? Gij wilt mij geweld aandoen om mij tot een ijselijk huwelijk, tot een huwelijk zonder liefde te dwingen? »

« Zonder liefde van uwen kant, » stamelde Valentijn.

« En gij, Mijnheer, zoudt gij wel durven zeggen, dat gij mij bemint? »

« O, ik bemin u meer dan het licht mijner oogen! »

Helena trad eenen stap achteruit en zeide met diepe verontwaardiging :

« Hoe? ik kon het niet gelooven; maar het zou waar zijn! Ziedaar dus de onzuivere bron van uwe toegevendheid voor mijnen bedrogen vader? Zijt gij het misschien, die hem aandrijft om mij zoo onmenschelijk te martelen? Welaan, het zij zoo, Mijnheer! hoor wat ik u ga zeggen. Mijne moeder weent geheele dagen, hare tranen verscheuren mij het hart; mijn vader is zoo verblind en zoo onbegrijpelijk verdwaald, dat hij..... dat hij voor de eerste maal van zijn leven de hand op mij heeft gelegd, om mij mijne toestemming af te dwingen. Hij heeft mij geslagen, mij, zijn eenig, zijn ongelukkig kind! Pluk gij de vruchten van dit gruwelijk geweld, Mijnheer, sleur uwe stervende slavin naar het autaar, leid haar naar uwe woning, naar den kerker; maar verwonder u niet, indien uw slachtoffer onder uwe oogen verkwijnt en langzaam sterft. En dan, wanneer het arme meisje, dat uit edelmoed en uit medelijden tot u is gekomen, daar voor u nederligt als een levenloos lijk, sla u dan voor de borst en zeg : ik, ik was haar beul en haar moordenaar..... Daar, daar is mijne hand, Mijnheer! »

Valentijn aanschouwde haar bevend, doch verroerde zich niet; hij scheen in een steenen beeld veranderd.

De maagd gaf hem den tijd niet om zijne ontsteltenis meester te worden; zij stapte naar de deur der kamer en morde nog in het heengaan :

« Gij hebt gelijk, Mijnheer; het onverbiddelijk nood-

lot gebiedt de ijselijke slachtoffering. Ik stem toe in ons huwelijk. Ga, zeg dit aan mijnen vader, ik bid u!»

Eene lange wijl bleef Valentijn als verpletterd staan; dan, als wilde hij deze plaats ontvluchten, liep hij de kamer uit en richtte zich door de gang naar de deur des huizes; maar de olieslager versperde hem eensklaps den weg en vroeg hem lachend :

« Welnu, mijn goede heer Stoop, waar loopt gij naartoe? De blijdschap, misschien! Gij zijt zoo bleek! Nu, zeg toch iets. Wie zal de bruidegom zijn, Casimir Steenput of gij? »

« Ik weet het niet, Casimir, waarschijnlijk, » mompelde de jongeling, zonder schier te weten wat hij zeide.

« Hoe? » riep de olieslager, in gramschap ontvlammende. « Zij zou geweigerd hebben! Ik moet eene geraaktheid krijgen? »

« Neen, neen, zij heeft toegestemd. »

« Welnu dan, treed binnen : een glas wijn zal u herstellen.

« Ik ben zoo diep ontroerd, » zeide Valentijn, « mijn hoofd is zoo duizelig..... ik heb rust noodig. Laat mij gaan, ik smeek u! »

En deze woorden sprekende, stapte hij in aller haast naar de deur.

« Het zij zoo, ik begrijp uwe ontsteltenis, » gromde de olieslager. « Ga, rust een beetje. Straks zal ik ten uwent komen, om over het huwelijkscontract te handelen; want wij zijn niet van zin het gras er over te laten groeien, niet waar? »

Valentijn was reeds verdwenen, eer de olieslager deze laatste woorden had gesproken.

XII

Lisseghem, den 25sten *October* 1858.

Vriend Hendrik,

Nu acht dagen geleden, heb ik u geschreven, dat ik van mijn huwelijk met Helena had afgezien, omdat de toekomst mij van deze gedwongene verbintenis deed terugschrikken. Inderdaad, zulk leven met eene vrouw, die in haren echtgenoot niet wil zien dan eenen wreeden beul en een zelfzuchtig wezen, moet een lot zijn van eene eindelooze akeligheid. En nochtans, nu kom ik u zeggen : het is beslist, afdoende beslist, ik ga trouwen met haar!

Beschuldig mij niet van zwakheid : ik zou willen ontsnappen aan die dreigende toekomst; maar de plicht is onverbiddelijk geworden.

Er is hier eene vrouw gekomen, die onder het storten van bittere tranen heeft bewezen, dat zij een slachtoffer van Casimirs valschheid is. Nog anderen dan haar heeft hij ongelukkig gemaakt.

Op het aandringen van moeder Minnens en op hare smeekingen heb ik toegestemd om nieuwe pogingen bij Helena te beproeven. Zij onthaalde mij even koel en toonde zich overtuigd, dat deze vrouw niets kon zijn dan eene betaalde lasteraarster, door

ons geroepen om haar Casimir te doen haten. Welke onbegrijpelijke verblindheid.

Zij is betooverd!

Na twee dagen van vruchtelooze pogingen om Helena de oogen te openen, ging ik mijne volstrekte weigering vernieuwen; er was geen ander middel, dacht mij, om aan de pijnbank des twijfels te ontsnappen. Ik kwam terug van eene treurige wandeling in het veld en meende tot den olieslager te gaan, om hem te verklaren, dat mijn huwelijk met zijne dochter eene volstrekte onmogelijkheid was, en ik zelfs van morgen af Lisseghem zou verlaten.

Met dit voornemen trad ik op de dorpsplaats. Daar bemerkte ik eensklaps Casimir Steenput, die tegen eenen boom leunde en mij met eenen spotlach in de oogen keek. Wat zijn blik mij zeide, deed het bloed in mijne aderen stilstaan; mijne verontwaardiging was zoo hevig, dat ik, door een gevoel van afkeer beheerscht, het gezicht ten gronde sloeg, om aan zijnen venijnigen oogslag te ontsnappen. Hij zegevierde, de booze! hij wilde beduiden, dat Helena ondanks al onze pogingen uit zijne strikken niet zou losgeraken, dat zij hem zou toebehooren, wat wij ook mochten inspannen om haar tegen hem te verdedigen. Hij spotte met mij en daagde mij uit tot eene worsteling tegen hem. Zijn lach was de lach eens duivels, juichend over den gewissen val eener arme ziele.

Misschien zou ik mij zelven hebben kunnen vergeten, want mijn bloed was onder den slag eener ontvlammende gramschap mij in de hersens geklommen; maar gelukkig, toen ik weder opzag, was het hatelijk mensch verdwenen.

Ik weet niet, die verschijning, die uitdaging gaven

mij eensklaps de sterkmoedigheid, welke mij tot dan had ontbroken. Neen, neen, Helena zou niet in de macht van den valschen bedrieger vervallen; de zegepraal, waarover hij zoo hoogmoedig juichte, moest hem worden ontrukt!

Eenige oogenblikken daarna was mijn huwelijkscontract geteekend. Helena heeft zonder tegenspreken, wel treurig doch met stille onderwerping haren naam nevens den mijnen gezet. Zij ook gevoelt, dat wij altezamen door het onverbiddelijk noodlot worden beheerscht.

Arme Helena, zij is nog altijd verblind in dien Casimir, ik weet het wel. Hare liefde voor hem is even vurig en even grenzenloos als mijne liefde voor haar. Ook zal ik haar met de uitdrukking van mijn gevoel niet vervelen. Ik zal daarover zwijgen en mijn hart voor haar gesloten houden, totdat zij zelve overwonnen worde door de bewijzen van mijnen eerbied, van mijne verkleefdheid en van mijne volledige onderwerping. Zij heeft gezegd, dat ik haar tot mijne slavin wilde maken; ik zal haar eenen slaaf geven, die gehoorzaamt aan eenen wenk van haren vinger en die bevend opziet naar hare oogen, om hare minste verzoeken vooruit te vliegen. Misschien zal ik zóó op den duur de vriendin, de zuster terugvinden, die ik heb verloren..... En wie weet, het menschelijk hart is zoo wonderlijk.

Ik gevoel dit wel aan mij zelven. Er zijn oogenblikken, dat ik door verleidende droomen word betooverd, Dan klopt mij de boezem van onbedwingbare blijdschap, en de wereld wordt voor mij beglansd met een stralend licht. Ik, de leelijkerd, die sedert mijne kindsheid mij veroordeeld achtte tot

een eenzaam en troosteloos leven, ik ga nu de bruidegom worden van den schoonen, zuiveren engel, dien ik in 't geheim durfde beminnen met een liefdegevoel, zoo vurig en zoo grenzenloos, dat het zich met mijn leven had versmolten!

In zulke gepeinzen ligt voorzeker stof genoeg om mij van geluk zinneloos te maken. En nochtans, mijn vriend, er komen insgelijks oogenblikken — uren, lange uren — dat ik met het angstzweet op het voorhoofd in de toekomst schouw en terugschrik van het akelig leven, waarmede zij mij bedreigt. Deze spoken vervolgen mij onmeedoogend en doen mij nutteloos lijden; want nu is er geen terugkeeren meer aan. Moet mijn leven inderdaad pijnlijk en treurig zijn, ik zal sterkte vinden en mij troosten in de overtuiging, dat ik aan dit lot niet kon ontsnappen, zonder haar over te leveren aan ongeluk, aan ellende en misschien aan oneer en schande.

Het is nu vier dagen geleden, dat wij het contract hebben geteekend. Haar vader doet het onmogelijke om ons huwelijk te verhaasten : binnen eene maand zal ik getrouwd zijn.

Ik heb op een uur gaans van hier een buitengoed aangekocht. Het is een oud kasteeltje, dat op zijn nieuwerwetsch is herbouwd, met eenen grooten tuin en een wandelpark vol groote boomen. Helena bemint de bloemen; onze tuin zal er vol van staan. Ik ga plantenhuizen en broeikassen doen bouwen, opdat haar lust geheel zij bevredigd. Wij zullen paarden en schoone rijtuigen hebben, een open rijtuig vooral. Met prachtige meubels en met al de kleine, kostelijke dingen, welke eene vrouw kunnen behagen, ga ik onze woning opvullen. Voor haar wil

ik vrijgevig zijn tot verkwisting toe, en, moet ik onze inkomsten voorbijstreven, het zij zoo, indien het slechts eenen enkelen glimlach van genoegen op hare lippen kan brengen.

Beschuldig mij niet van onvoorzichtigheid. Ik ben in mijne pogingen aangemoedigd door hare ouders en door tante Vleugels. Zij geven Helena, in afwachting dat hunne erfenis op haar vervalle, eene jaarlijksche rente van vijfduizend franken, en stellen daarenboven tot mijne beschikking eenen bruidsschat, die gelijkstaat met de helft van mijn fortuin.

Gij ziet wel, Hendrik, dat ik rijk genoeg ben om Helena's leven te omringen met al de pracht en al het gemak, die het geluk eener vrouw op aarde kunnen verzekeren. Ach, indien zij toestemde om gelukkig te zijn! Indien zij eindelijk erkende, dat ik haar echgenoot geworden ben, niet uit zelfzucht, of omdat ik mij harer waardig meen, maar uit belangelooze liefde, uit dankbaarheid, uit opoffering!

Welke schoone droom! Kon hij blijven duren; mocht hij zich ooit verwezenlijken! Eilaas, eilaas!.... Maar ik wil mijnen brief niet weder met eene treurklacht eindigen. Gij zult intijds genoeg den dag van mijn huwelijk vernemen. Ik vlei mij met de zoete hoop, dat gij te Lisseghem zult komen, om aan de bruiloftstafel kennis te maken met de gezellinne mijns levens.

Hare ouders zullen u insgelijks uitnoodigen. Ik smeek u, weiger mij het geluk niet, u op den plechtigen dag de hand te mogen drukken. Ik heb u zooveel te zeggen!

Uw verkleefde vriend,
VALENTIJN STOOP.

XIII

De 25ste November 1858 moest voor Lisseghem een plechtige en vroolijke dag zijn; want het midden des dorps was met veel pracht en smaak versierd.

Wel waren de linden op de plaats in dit verre jaargetijde van hun loover ontbloot; maar de inwoners hadden van des olieslagers huis af tot aan de kerkdeur eene dichte dreef van groene masten geplant, en deze onderling door behangsel van bontkleurig katoen verbonden. Aan elk boompje hing eene kartel met een viertal verzen, door den zoon des kosters gedicht, of met den enkelen gelukwensch : Leve Valentijn Stoop! Leve Helena Minnens!

Aan vele huizen wapperden driekleurige vlaggen : boven de straat wiegelden zelfs eenige looverkronen met festoenen van gemaakte bloemen; overal zag men de letters V. en H. herhaald onder twee ineengeslotene handen, zinnebeeld der huwelijksliefde.

Ofschoon dus het opzicht der gansche gemeente vreugd en blijdschap ademde, was het op de versierde plaats eenzaam en stil, als hadden al de inwoners het dorp verlaten; maar men hoorde uit de verte nu en dan de tonen van het kerkorgel, gepaard met de stem der zangers, zich krachtiger verheffen en aankon-

digen, dat men Gods zegen afsmeekte over degenen, die voor zijn autaar eene heilige belofte gingen uitspreken.....

Eensklaps begonnen de klokken met ongewone kracht te luiden; achter het kerkhof hergalmde de donder van vier of vijf kanonnen.

De deur der kerk opende zich wijd, en een vloed mannen, vrouwen en kinderen stroomden op de straat, waar zij zich voor den ingang van het kerkhof in twee rijen schikten, om het schouwspel dezer rijke en prachtige bruiloft geheel te genieten.

Zonder twijfel had de olieslager beloofd, eenige tonnen bier in de voornaamste herbergen ten beste te geven; want men zag een groot getal lieden, die zich in de handen wreven en reeds op voorhand begonnen te juichen en te schreeuwen, om het vrij gelag te verdienen.

Onder het koortsig gelui der klokken, onder het bulderen van het grof geschut, onder het gezwaai van hoeden en klakken en onder een tempeest van gelukskreten trad de bruiloft uit de kerk.

De stoet was talrijk : buiten de nieuwgetrouwden en hunne ouders volgden tante Vleugels, eenige andere leden der familie, de burgemeester, de notaris en zelfs de dokter, — een korte, diklijvige man, op wiens gelaat een zonderlinge spotlach, iets vriendelijks en bitters tevens, scheen vastgegroeid.

De bruid droeg eene kroon van oranjebloemen en was geheel in wit satijn getooid. Dit wijd en vloeiend kleed, met zijne zilverachtige weerglansen, verbaasde de vrouwen en meisjes door zijnen rijkdom, en zij volgden als het ware elke beweging, elke plooi der wonderbare stof.

M. Stoop was, zooals eene onbegrijpelijke gewoonte het voor de mannen eischt, juist in de kleeding, welke men draagt, wanneer men eenen doode naar de laatste rustplaats vergezelt, dit is te zeggen, geheel in het zwart, met witten halsdoek en witte handschoenen. Deze plechtkleedij stond hem echter zeer wel en liet den aanschouwers schier niet toe, de mismaaktheid van zijn geschonden aangezicht op te merken.

Valentijn was uit de kerk getreden met zijnen arm aan den arm zijner bruid; maar hij had gevoeld, dat er koortsige rillingen hare zenuwen doorliepen, en dat zij allengs en schier ongevoelig haren arm terugtrok. Hij durfde haar niet wederstaan en liet haar los, zonder te toonen, dat deze beweging hem met schrik en droefheid had geslagen. In de kerk was alles wel gegaan; Helena had het jawoord met vaste stem uitgesproken; het hart van den bruidegom had geklopt van gelukkige hoop, en voor het autaar des Heeren had hij gedroomd, dat Helena het lot met verduldigheid zou aanvaarden en hem misschien zou vergeven, wat hij voor haar welzijn had gedaan; maar nu reeds, welk schromelijk voorteeken! De aanraking van zijnen arm alleen deed hare zenuwen sidderen en zonder het te weten misschien, door een gevoel van onbedwingbaren afkeer verwijderde zij zich van hem!

Men had veel en hevig gejuicht, toen de nieuwe echtgenooten uit de kerk waren getreden; maar nauwelijks hadden zij eenige stappen op de dorpsplaats gedaan, of alle gerucht verging, en wat teekens de olieslager ook deed om de gelukwenschen opnieuw te doen ontstaan, elkeen bleef zwijgend, als hadde

iets onverwachts al deze lieden met stomheid geslagen.

De eenige beweging, die nog de openbare vreugde zou hebben kunnen laten vooronderstellen, was het gewoel der menigte, die herhaalde malen den stoet vooruitliep om, verbaasd en stil, de bruid nog eens in het aangezicht te schouwen.

Iets onuitlegbaars sloeg dus iedereen met verrassing. Helena was zoo bleek, zoo ijselijk bleek, dat haar gelaat als wegsmolt in het sneeuwig wit van haar hulsel en van haar kleed. Zij ging met de oogen nederwaarts en zichtbaar wankelend. Misschien waren er tranen in hare oogen; men kon dit niet zien, maar er waren wel zeker tranen in hare pijnlijke uitdrukking en in de trilling harer ontverfde lippen.

Niet min bleek was Valentijn. Het eerste bewijs van afkeer na zijn huwelijk had hem diep verschrikt; de houding zijner bruid, al de teekens eener wanhopige onderwerping in haar, het denkbeeld, dat zij zich aanzag als een slachtoffer, en hij voor haar ook nu een gehate beul was gebleven, dit alles had hem den boezem met angst vervuld. Wegdwalend in smartelijke overwegingen, had hij schier de bewustheid van zich zelven verloren. Hij insgeliks hield het hoofd gebogen en ging met onzekeren stap.

Zoo hadden beiden het voorkomen van lieden, die iemand naar het kerkhof vergezellen en treuren over het verlies van een dierbaar wezen.

Zij, die deel maakten van den stoet, waren vroolijk en lachten. Al die aarzelingen en die schijnvervaardheid van jonge meisjes op den dag huns huwelijks, wat heeft dit te beduiden? Des anderen daags zijn zij

hun nieuw leven gewend, en zij lachen zelven met hunne kinderachtigheid. Zóó meenden de bruiloftsgasten, des te meer daar hun een ongewoon prachtig middagmaal en uitgekozene wijnen stonden te wachten, en men onmiddellijk aan tafel zou gaan. — Eenige glaasjes van den geestrijken drank, de berijmde gelukwenschen, de liederen, ter hunner eere gezongen, zouden bruid en bruidegom wel tot vreugde opwekken en hun de tongen losmaken.

Dit waren ten minste de gedachten van den olieslager, die met eene zegevierende uitdrukking en met allerlei gebaren achter Valentijn stapte, en niet zelden hem spottende woorden toerichtte over zijne onbegrijpelijke schuchterheid.

« Heb ik van mijn leven nog zulken echtgenoot gezien! Dat laat zijne bruid daar loopen, als ware zij hem onbekend. Wat heeft het te beduiden? Wilt gij wel eens spoedig den arm aan uwe vrouw geven, zooals het behoort? De lieden zouden welhaast gaan denken, dat gij elkander haat? »

En dit zeggende, stak hij met geweld den arm zijner dochter aan den arm van Valentijn. Geen van beiden durfde tegenstand bieden.... en zoo trad men het huis binnen, onder het gejuich van den zegevierenden olieslager.

« Aan tafel, aan tafel, vrienden! » riep deze. « Er is geen oogenblik te verliezen. M. en Mad. Stoop moeten te vijf uren vertrekken, om te Kortrijk den trein naar Parijs te nemen, en er is wel te eten en te knabbelen voor eenen geheelen zomerschen dag. Zie, daar is reeds de soep. Aan tafel! »

Valentijn leidde zijne bruid naar de eereplaats, waar twee armzetels voor haar en voor hem waren

beschikt. Dan meende hij het pijnlijk stilzwijgen te mogen breken, en zeide :

« Kom, mijne lieve Helena, schep een beetje moed. Zit neder; de rust is u noodig, niet waar? »

De woorden *mijne lieve Helena*, welke Valentijn, zeker onwillig, op den toon van eenen echtgenoot, van eenen beschermer had uitgesproken, sloegen de arme bruid met eene geweldige ontsteltenis. Eene blauwe tint mengde zich in de bleekheid haars gelaats, en alsof hare krachten haar eensklaps hadden begeven, liet zij zich onder het slaken van eenen vreemden angstgil op den zetel vallen.

Iedereen omringde haar en scheen haar te vragen, of zij zich inderdaad onpasselijk gevoelde. Hare moeder greep haar de hand, gereed om te weenen; maar Helena, door eene pijnlijke overspanning, poogde zich te bedwingen en murmelde :

« Wees niet bekommerd om mij, moeder lief; het zijn de zenuwen, het zal haast overgaan. »

Maar alsdan het hoofd opheffende, ontmoette zij den klagenden blik van Valentijn, die haar met liefdevolle oogen om medelijden smeekte.

Zij viel weder krachteloos tegen den rug van haren zetel en begon te beven en te sidderen als iemand, die door eenen geweldigen zenuwstorm wordt aangegrepen.

De dokter naderde, vatte haar den pols, schudde het hoofd met kwaadvoorspellend nadenken en zeide :

« Vrienden, het is erger dan wij meenen. Niet dat daar wel juist ernstige gevolgen zullen uit voortspruiten; maar vooralsnu heeft Mad. Stoop volstrekt rust noodig. Zij moet voor een uur of twee naar haar bed gaan. »

Bij het hooren dezer woorden werd de olieslager zeer gram en stampte van ongeduld op den vloer; maar de dokter onderbrak hem berispend :

« Neen, neen, Mijnheer Minnens, spreek zoo onberaden niet. Uwe dochter is ziek, ernstig ziek, en als vader behoort gij eenige deernis met haar te hebben. Zij lijdt : zulke zenuwkoorts in de vrouwen is een uiterst pijnlijke kwaal..... Gij moogt het betreuren of afkeuren, ik ben dokter : Mad. Stoop zal ter ruste gaan, of gij er in toestemt of niet. »

« Welaan dan! » riep de olieslager, « dat men haar dan ten minste helpe. Hoe staat gij daar te dubben als iemand, die van toeten noch blazen weet? Geef haar den arm, Mijnheer Stoop, en leid haar tot hare kamer. Het is uwe zaak geworden. Misschien, indien gij wat meer moed had getoond..... »

Valentijn deed eenen stap vooruit, om den barschen doch gegronden raad van zijnen schoonvader te volgen; maar Helena, door eene angstige beweging, had van den eenen kant den arm harer moeder en van den anderen dien van den dokter aangegrepen. Zoo stond zij waggelend op en beklom de trap met koortsige overspanning harer krachten en gevolgd door tante Vleugels, door Valentijn, door haren vader en door eenige andere leden der familie.

De dokter wilde haar naar het bed leiden; maar zij rukte hare armen los, sprong terzijde en liet zich op eene sofa vallen, van daar met heesch keelgeluid op het aandringen des dokters antwoordende :

« Neen, neen, niet op het bed! Hier ben ik wel. Om Gods wil, men late mij gerust, men late mij ademhalen! »

En toen Valentijn eenige troostende woorden

murmelde, zuchtte zij pijnlijk, een smeekenden blik tot de andere omstanders richtende :

« O, stilte, stilte rondom mij! Spreekt niet, hebt medelijden! Die stemmen rukken mij de zenuwen vaneen. Gaat beneden; alleen, alleen moet ik zijn! »

Op bevel des dokters, die de zieke gelijk gaf, en op

Zij ging met de oogen nederwaarts en zichtbaar wankelend. (Bladz. 189.)

het aandringen des olieslagers, die het middagmaal niet wilde laten koud worden, verlieten alle personen de kamer, behalve de dokter, moeder Minnens, tante Vleugels en M. Stoop.

Helena had het hoofd terzijde tegen den rug van den zetel gelegd en de oogen gesloten. Hare zenuwen

schenen te bedaren, want het was zeer zeldzaam, dat nog eene zichtbare siddering door hare leden liep. De dokter zeide met teruggehoudene stem tot de vrouwen en tot Valentijn, dat de storm waarschijnlijk over was, en de zieke wel spoedig zou hersteld zijn; men moest haar slechts eenigen tijd gerust laten.

Men hield zich dienvolgens zeer stil, en niemand sprak gedurende langen tijd. Tante Vleugels was zelfs eens over en weder naar beneden gegaan, om den bruiloftsgasten het blijde nieuws te dragen, dat het toeval niet ernstig en slechts eene voorbijgaande zenuwontsteltenis was, zooals de vrouwen er dikwijls doorstaan.

Eindelijk opende Helena de oogen en zag met stillen blik tot hare moeder op. Deze naderde haar, greep haar de hand en begon haar met zoete woorden aan te moedigen en te troosten. Ook de dokter en tante Vleugels zeiden eenige woorden om haar te overtuigen, dat de aangejaagdheid harer zenuwen voorbij was, en zij welhaast niets meer van deze kleine ontsteltenis zou gevoelen.

Lang aarzelde Valentijn; hij wist niet hoe zich te houden, of wat te doen. Hij alleen, de echtgenoot, durfde zijne vrouw niet naderen. Van anderen scheen zij met een dankbaar gemoed vertroostingen te aanvaarden; maar zou zijne stem, indien hij het woord tot haar richtte, niet weder de schrikkelijke kwaal met nieuwe kracht opwekken? Zoo roerloos en in schijn ongevoelig kon hij toch niet blijven. Moeder Minnens en tante Vleugels zagen hem verwijtend aan en schenen hem met de oogen bij zijne bruid te roepen.

Hij naderde haar met kloppend hart en murmelde schier onhoorbaar :

« De hemel zij gezegend, Helena, dat hij u van deze schrikkelijke ontsteltenis heeft verlost! Heb moed, mijne lieve; gij zult straks kunnen beneden gaan en de gelukwenschen hooren, die uwe vrienden..... »

Wat hij had gevreesd en meer dan hij had gevreesd, verwezenlijkte zich oogenblikkelijk. De klank zijner stem alleen had zenuwachtige trillingen in de lippen en wangen der zieke verwekt; maar op het oogenblik, dat het woord « *gelukwenschen* » zijnen mond ontsnapte, schetste een bittere spotlach zich op haar bleek gelaat, en hare armen en hare voeten en haar hoofd begonnen te waggelen met onwillige snokken, als werden haar de zenuwen door een krampachtig geweld tot brekens toe beurtelings getrokken, losgeworpen en weder gespannen.

Moeder Minnens en tante Vleugels hieven met eenen gil van angst de armen in de hoogte en zagen klagend ten hemel. Valentijn deinsde eenige stappen terug, legde zich de handen voor de oogen en begon te weenen.

De dokter gebood den benauwden vrouwen de stilte en poogde hun te doen gelooven, dat zij ten onrechte waren verschrikt. Hij nam Helena de bruidskroon van het hoofd en bevochtigde haar gelaat met koud water; zij trachtte zijne handen af te weren, maar het was zichtbaar, dat hare bewegingen niet meer aan haren wil gehoorzaamden.

Lang arbeidde de dokter vruchteloos om den zenuwstorm te overwinnen; de ijselijke kwaal verergerde meer en meer; ja, de oude geneesheer scheen

zelf te verschrikken, toen hij eensklaps een gloeiend rood het voorhoofd der zieke zag beklimmen, en gevoelde, dat haar pols met wanordelijke snelheid begon te jagen.

Hij stond op, draaide den sleutel langs binnen op de deur en stak hem in den zak. Dan zeide hij zeer stil tot de vrouwen, die hem bevend aanzagen :

« Zijt redelijk en moedig. Er valt niet te aarzelen. Geeft mij linnen, eenen doek, eenen windel. Ik moet Mejuffer een weinig bloed aftrekken. Zwijgt om Gods wil! Het heeft niets te beduiden, en het zal haar genezen. Het is gedaan op een oogenblik. »

Moeder Minnens hadde ongetwijfeld de kamer met hare weeklachten vervuld, indien de dokter haar niet met zeker geweld tot bedaardheid had gebracht en haar had gedwongen, hem het linnen te behandigen, dat hij had gevraagd.

Wie zou nu den geneesheer helpen? De dokter zag wel uit naar den bruidegom; maar dewijl hij bemerkte, dat overvloedige tranen van zijne wangen leekten, liet hij hem gerust en beriep zich op den bijstand van tante Vleugels alleen.

Men bedekte Helena met een beddelaken, om haar prachtig bruidskleed niet te besmetten; de dokter opende haar de ader, en het bloed sprong in de waschkom, welke tante Vleugels in de handen hield.

Valentijn, die tot dan, geheel in eindelooze smart bedolven, niet had geweten wat men doende was, werd uit zijne verslondenheid opgewekt door eenen scherpen angstschreeuw van moeder Minnens. Hij wierp eenen blik naar Helena; het bloed in de waschkom grijnsde hem aan, het bloed zijner bruid! Ging

hare akelige voorzegging zich nu reeds voltrekken? Zou hij nederzien heden nog op een lijk?

Hem insgelijks ontsnapte een grievende noodkreet; hij viel ontzenuwd in eenen zetel en verborg zich het aangezicht in de handen.

Welhaast had de dokter den adersteek verbonden. Helena scheen uitgeput van krachten, doch zeer rustig en waarlijk van de hevige zenuwontsteltenis geheel verlost. Door tante Vleugels en door moeder Minnens geholpen, hief de dokter haar op het bed, schikte de kussens gemakkelijk onder haar hoofd, wierp een beddelaken over haar en gebood de volledigste stilte.

Na eenige minuten werd er van buiten geklopt. De dokter, na alwat tot de aderlating had gediend verborgen was, opende de deur.

De olieslager, reeds een beetje rood van den wijn, trad binnen en vroeg :

« Welnu, hoe gaat het hier? Is het nog niet gedaan? »

« Het is beter : Helena rust, » antwoordde tante Vleugels.

« Ah sa! komt toch beneden, gijlieden, om ook een glaasje op de nieuwgetrouwden te ledigen, » zeide de grove man. « Eene schoone bruiloft voor u; het is alsof gij op eene begrafenis waart! En gij, mijn schoonzoon, gaat gij daar blijven treuren om iets, dat straks zal voorbij zijn? Gij zoudt een schoon bruidegom zijn, indien gij op den dag van uw huwelijk gingt vergeten te eten en te drinken!..... »

Hij meende in zijne gevoellooze taal voort te varen; maar zijne vrouw, door zijne scherts op zulk oogen-

blik diep verontwaardigd, sloot hem den mond en duwde hem ter kamer uit.

Welke tijding hij beneden aan zijne tafelgasten was gaan brengen, wist men boven niet; maar allengs vermeerderde het gerucht in de eetzaal, en een paar uren later klommen de galmen der stemmen en der liederen zoo duidelijk tot op het verdiep, dat men de kamer der zieke moest gesloten houden, om hare rust tegen deze stoornis te beschermen.....

Zonderling en akelig bruiloftsfeest voor den armen Valentijn! De nacht — zijn eerste huwelijksnacht — vond hem nevens Mad. Minnens bij het bed van Helena gezeten, beiden met verbrijzeld hart en weenend, alhoewel de zieke nu veel beter was en rustig scheen ingeslapen.

XIV

Lisseghem, den 25sten Maart 1859.

Vriend Hendrik,

Sedert ik u met zekere blijdschap aankondigde, dat mijne arme Helena van het ziekbed was opgestaan, heb ik nog meermals de pen opgevat om u te schrijven; maar telkens heeft de moedeloosheid mij overwonnen. Ik ben beschaamd, zoo altijd met wanhopige klachten u lastig te vallen of veeleer u te bedroeven; want aan uwe deelneming en aan de edelmoedigheid uwer vriendschap twijfel ik niet.

Er zijn toestanden, duistere toestanden zonder gezichteinder, zoo onherroepelijk en zoo noodlottig, dat zij zelfs de behoefte naar uitstorting in de menschelijke ziel vernietigen. — Nu toch gevoel ik deze behoefte weder, en ik kom u smeeken, mij toe te laten u te zeggen, u gansch te zeggen, tot welke ijselijke marteling ik op aarde ben veroordeeld. Meent gij, dat ik onvoorzichtig ben geweest, verschoon mij; acht gij mij schuldig, o, schenk mij uwe vergiffenis! Heb ik wezenlijk gedwaald, ik boet het bitter.

Het is nu meer dan drie maanden geleden, dat ik u heb geschreven. Sedert ben ik met mijne vrouw ons kasteeltje gaan bewonen. Welk leven! Het is de nacht, een eeuwige, akelige nacht...

Helena gaat en komt als eene schaduwe; zij spreekt niet en, antwoordt zij al eens, wanneer ik mij verstout haar iets te zeggen, dan is het zoo kort en zoo afgebroken, als ware de spraak haar iets van eene uiterste pijnlijkheid. Zij is zacht en gelaten nochtans, beleefd en in schijn vriendelijk; maar zij ontvlucht mij, en nooit kan ik haar naderen, tenzij ik haar zoek en verras. Maar dan, eilaas, dan gaat telkens een scherpe degen mij door het hart. Zoohaast zij den klank mijner stem hoort, zoohaast het minste gerucht mijner stappen haar mijne nadering verraadt, doorloopt diezelfde koortsige trilling hare zenuwen. Wanneer zij bij geval onverwachts mijnen blik ontmoet, vervullen hare oogen zich met schrik en ijzing, als ware ik voor haar een akelig verschijnsel. Zij dwaalt in de vertrekken des kasteels en in de dreven van het wandelpark als een spook, als eene lijdende ziel; zij weent geheimelijk en zucht en treurt; zij wordt bleeker en magerder elken dag.

Niets, niets hoegenaamd schijnt machtig genoeg, om haar terug te houden in de noodlottige baan, die eindigt op het kerkhof! O, mijn God, ontferm U mijner, verlicht mijnen armen geest, spreek mij in, laat mij het middel vinden om haar te verdedigen tegen dien ijselijken kwijndood!

Ja, ja, Hendrik, zij zal sterven, sterven, omdat zij zich verbonden gevoelt aan het leelijke mensch, dat zij haat en verfoeit uit al de krachten harer ziel.

En ik, onnoozele, die hoopte door duizend bewij-

zen van onderwerping, van verkleefdheid en van onuitgedrukte liefde haar ten minste tot verduldigheid en tot vergiffenis over te halen! Al mijne pogingen zijn vruchteloos gebleven; veel meer, ik heb nu de overtuiging bekomen, dat al mijne daden, wanneer zij voor doel hebben haar gemoed op te beuren, integendeel haar pijnlijk zijn en haar plagen.

Ik heb een groot plantenhuis doen bouwen, en daarin allerlei prachtige bloemgewassen verzameld. In dezen liefelijken wintertuin heb ik rotsen gebouwd, waartusschen immer eene beek van levend water vloeit. Roode visschen, die uit de hand eten, dartelen tusschen de steenen en tusschen de waterbloemen uit de heete streken. Er staat onder een verhemelte van rankende passiebloemen eene gemakkelijke zitbank, waarvan het gezicht alleen u aantrekt om in deze zoete lucht, met het oog op de natuurwonderen, eene zoete rust te genieten. Ik was de bouwmeester en de hovenier van dit klein paradijs; ik arbeidde zoo gelukkig in de twijfelachtige hoop, dat Helena eenig genoegen zou vinden in het bekoorlijk verblijf, dat ik voor haar bereidde!

Eilaas, zij wil in het plantenhuis niet gaan en verontschuldigt zich door te zeggen, dat de warmte en de geur der bloemen haar de zenuwen ontstellen..... Maar ik zie wel wat het is : in die lucht heb ik geademd; die bloemen heb ik aangeraakt, dat tooverpaleis heb ik, — ik, het gehate wezen — voor haar gebouwd!

Toen zij nog jong meisje was, had zij eenen buitengewonen lust om in eene opene koets te rijden. Zulke koets en twee schoone paarden heb ik voor haar gekocht. Nog niet eens heeft zij den voet er

will en in zetten; zij kan het schokken van een rijtuig niet meer verdragen, zegt zij.

Ik zend bedektelijk zieke en lijdende menschen tot haar, en drijf haar aan om hen mildelijk te helpen; maar zij stelt geen belang meer in ongelukkigen en doet hare almoezen door de dienstmeid uitdeelen.

Ach, ik bemerk het wel : zij is geheel lusteloos; zij snakt naar het uur harer verlossing, en dewijl het graf alleen hare banden kan breken, wil zij leven als eene doode, om het gewenschte oogenblik te verhaasten.

In de kamer, waar zij zich dikwijls ophoudt, laat zij al de gordijnen neder en maakt het zoo duister rondom zich, dat de oogen dit droeve schemerlicht niet zonder smart kunnen verdragen; zij ontvlucht alle klaarte, zij haat alle gerucht, hoe klein het zij. De dienstboden kennen haren wensch en gehoorzamen er aan; ik zelf durf nooit meer luide spreken. Onze woning is als eene spelonk, door stomme spoken bewoond.

Hare ouders kwamen in het eerst ons dikwijls bezoeken. Voor haren vader, die schertste met hare onbegrijpelijke treurnis, was zij even zwijgend als voor mij. Slechts voor hare moeder, wanneer zij gansch alleen was met haar, toonde zij zich een beetje meer vertrouwelijk; doch aan allen gaf zij nooit eene andere uitlegging, dan dat zij zich zeer ziek gevoelt en haar gedrag en hare afgetrokkenheid gevolgen zijn der ontsteltenis harer zenuwen.

Bleef ik in tegenwoordigheid van Helena als een vreesachtig kind, ik heb mij toch eindelijk eenigen moed gevoeld, om de barsche spotternijen en de onrechtvaardige verwijten haars vaders af te weren.

Op zekeren dag heb ik hem doen gevoelen, dat mijn geduld ten einde was, en ik niet langer het voorwerp zijner onbeschoftheden wilde blijven.

Sedert dan is hij niet meer hier geweest. Ik dank God, dat Hij mij van het gevoellooze en grove mensch heeft verlost. Het verveelt mij onzeglijk, mij altijd van lafheid te hooren beschuldigen en mij onophoudend aangedreven te zien om geweld tegen die arme Helena te gebruiken en zelfs, indien het noodig ware, door barsche behandelingen haar te overwinnen.

Misschien beticht gij mij insgelijks van zwakheid! Niet zelden twijfel ik zelf, of mijne blooheid niet waarlijk de oorzaak is van wat hier geschied. Maar, o hemel, Hendrik, wie zou er wreed genoeg kunnen zijn, om dat arm lam een hard woord te sturen? onmenschelijk genoeg om dien kwijnenden engel te mishandelen? Ja, zij is een engel, een zieke, een verdoolde engel misschien, maar een engel toch. Zij is even ongelukkig als ik, — en nooit eene klacht, nooit een verwijt, niets dan smeekingen om medelijden, om rust en om stilte!

Eene andere reden houdt mij nog terug en maakt mij tot haren vreesachtigen slaaf. Ik moet ze u toch zeggen, die reden, al waandet gij mij zinneloos of ijlhoofdig. Ik meende vóór mijn huwelijk, haar te beminnen met al de kracht, die het menschelijk gemoed kan bezitten. Welke dwaling! Nu bemin ik haar duizendmaal meer, zooverre, vriend, dat ik mij met blijdschap den arm zou laten afsnijden voor eenen enkelen, eenen enkelen zoeten glimlach van haar....

En ik moet haar zien sterven! In mijn hart eenen

brandenden dorst naar wederliefde voelen, en leven nevens haar met de overtuiging, dat ik haar beul en haar moordenaar ben!

Waarom heeft God mij het fortuin geschonken, dat mij tot den noodlottigen stap heeft gedreven? Was het eene vermaledijding? Ik, ik de moordenaar van Helena? ik de ijselijke vampier, die het bloed van zijn slachtoffer moet opzuigen, totdat het uitgeput nederzakke voor zijne voeten? Mijn vriend, mijn vriend, beseft gij al de akeligheid van dit lot?

Mocht de mensch zonder misdaad zijn leven breken, vóórdat de Heer hem roept! Hoe zou ik juichend dien schromelijken huwelijksband breken, waaronder de dood twee graven delft. Ach, indien zij de vrijheid terugvond, indien zij zich niet meer verbonden wist aan het gehate wezen, hoe spoedig zou zij genezen! Maar hoe? Zij is veroordeeld, zij moet lijden zoowel als ik, lijden totdat hare ziel losgerake uit het verkwijnde lichaam. Zij heeft het gezegd : totdat haar beul nederzie op een levenloos lijk en uitroepe : « ik heb haar gedood, ik ben haar moordenaar! »

Mijne zinnen verbijsteren ; ik moet adem scheppen en bedaren.....

Ik begrijp : gij zult denken, dat mijne verbeelding dwaalt, dat ik veel overdrijf, dat Helena aan eene zenuwziekte lijdt en ik ten onrechte geloof, dat zij mij haat? Ik heb mij eenigen tijd met die hoop en met dien twijfel gevleid; maar twee voorvallen hebben mij den blinddoek der begoocheling afgerukt.

Casimir Steenput is getrouwd met eene vrouw van slechte faam, die onlangs een zeker fortuin had geërfd. Hij heeft de onbeschaamdheid gehad, ons eenen

gedrukten huwelijksbrief te zenden. Toen deze verrassende aankondiging mij in de handen viel, hoopte ik een oogenblik, dat zij iets kon bijdragen om Helena te genezen. Ik meende, dat hare blinde liefde voor Casimir de bron was van hare treurnis en haren haat voor mij.

Om mij van het uitwerksel dezer tijding op haar te verzekeren, legde ik de aankondiging geopend op de tafel eener kamer, waar zij dikwijls doorgaat, en ik bleef verdoken van buiten voor haar venster staan, om haar te bespieden. Wel zeker zou zij in tranen losbarsten en eenen aanval der zenuwen onderstaan; maar het kon eenen beslissenden, eenen heilzamen slag voortbrengen en het begin harer genezing worden.

Hoe had ik mij misgrepen! Helena naderde inderdaad de tafel met denzelfden tragen, krachteloozen stap, die haar eigen geworden is. Zij nam den brief, las hem, legde hem weder op de tafel en verwijderde zich met eenen lichten spotlach op de lippen. Een ander teeken van ontroering was er niet in haar te bemerken : geen woord over dat verrassend nieuws is haren mond ontvallen, en er is dien dag, noch den volgenden, eenige verandering in haren toestand gekomen.

Zelfs Casimir Steenput betreurt zij niet meer; alles is dood in haar, alles, behalve haar afkeer van mij, behalve haar haat voor den beul van haar jong leven!

En ik zou kunnen twijfelen? Met eigene hand heeft zij haar vonnis en mijn vonnis nedergeschreven. Eens dat ik door de duistere en eenzame vertrekken des kasteels dwaalde, en mij de hersens folterde om toch

iets uit te vinden, dat haar mocht troosten of verkwikken, zag ik op den vloer eenige verscheurde stukjes papier liggen, welke ik daar niet had geworpen. Niemand dan zij alleen kon het gedaan hebben.

Ik raapte een der stukjes van den grond, en het enkele woord *huwelijk*, dat ik daarop door de hand mijner vrouw geschreven zag, wekte zoodanig mijne nieuwsgierigheid op, dat ik al de overige stukjes met zorg verzamelde en mij in mijne kamer opsloot, om ze bijeen te voegen.

Wat ik er op las, waren woorden, die ik vroeger zelf tot Helena had gesproken, en die zij in haren geest had gedrukt als de noodlottige waarheid, onder welker gewicht wij beiden moeten bezwijken. Op het verscheurde briefje stonden de volgende regels te lezen : — *Een huwelijk zonder liefde is een tuin zonder zon, waarin al de bloemen des harten bij gebrek aan licht moeten sterven.* Een huwelijk zonder liefde? Wat is die afwezigheid der liefde daar, waar het niet veroorloofd is aan onverschilligheid te denken? Is het niet de haat?

En zóó moeten leven! Haar onder mijne oogen zien verwelken als eene bloem, door eenen venijnigen worm verknaagd. Weten, dat mijn blik, dat mijne stem, mijne tegenwoordigheid haar dooden. En niet mogen sterven om haar te redden, om hare slavenketen te breken! En haar beminnen met zinnelooze kracht, en haar beul en haar moordenaar moeten zijn!.....

Goede vriend, indien ik u na den dag van heden niet meer schrijf, denk dan, dat het is, omdat mijn lot zich met onverbiddelijke regelmaat vervult; omdat

mij alle moed is ontzonken, omdat zij reeds gestorven is in mijne oogen, en deze ijselijke overtuiging mij aan het leven en zelfs aan uwe trouwe liefde ongevoelig maakt.

Vaarwel.

Uw ongelukkige vriend,
VALENTIJN STOOP.

XV

Helena zat op eenen leunstoel onder een der hooge vensters van het kasteel. Alhoewel de gordijnen waren nedergelaten en met zorg toegetrokken, was het tamelijk licht in de zaal, omdat de heldere morgenzon vlak op de vensters scheen en door het doek der schermen drong.

Het verdriet en de ziekte hadden de arme Helena bijna onkennelijk gemaakt. Van het bekoorlijke meisje, glanzend van levensmoed en gezondheid, was er niets overgebleven dan een mager, bleek en kwijnend wezen, welks trage en krachtelooze bewegingen aan eenen min of meer spoedigen, doch onfeilbaren dood moesten doen denken.

Slechts in hare blauwe oogen, die schenen te zwemmen in een glinsterend vocht als parelen, vlottend op een kristalachtig water, was nog eene ziekelijke levendigheid te bemerken. Men zou gemeend hebben, dat haar oogbal doorschijnend was geworden, en haar strakke blik uit de diepte harer hersens straalde.

Zooals zij daar nu schier beweegloos zat, moest haar geest ongetwijfeld werkzaam zijn; want van tijd

tot tijd welde een zucht uit haren boezem op, en zij schudde het hoofd met pijnlijke moedeloosheid.

Op hare knieën lag een witte zakdoek, dien zij in verstrooidheid nu en dan opnam. Terwijl hare gedachten in onduidelijke en donkere droomen verdoolden, vouwden hare vingeren den boord van den doek in kleine plooien; dan liet zij na een oogenblik hem weder vallen, bleef eene wijl beweegloos en hernam zonder bewustheid hare eerste bezigheid, evenals een kwijnend kind, welks geest te zwak geworden is om eene ware aandacht aan iets te kunnen leenen.

Reeds lang was zij dus in hare troostelooze mijmering bedolven gebleven, toen onverwachts eene zonderlinge siddering hare leden doorliep.

Zij sprong op, spande verschrikt het oor en luisterde met angstigen twijfel op een schier onvatbaar gerucht. Hare vrees scheen bevestigd, want zij begon te beven en hief de oogen klagend ten hemel. Eene enkele klacht, een enkel woord viel van hare lippen:

« Hij! »

En zij liet zich weder op den stoel zakken, boog het hoofd zeer diep en staarde ten gronde, als om aan eene gevreesde verschijning te ontsnappen.

De deur werd zeer zachtjes geopend, en een man trad op de punten zijner voeten binnen. Nadat hij een paar stappen had gedaan, hield hij zich stil en keek naar Helena met eene uitdrukking van diep medelijden en van eindelooze treurigheid.

Die man was M. Valentijn Stoop. Hij insgelijks scheen vermagerd en ziek: men zou gezegd hebben, dat sedert zijn huwelijk er vele jaren moesten zijn verloopen, zoozeer hadden deze weinige maanden van een duister en hopeloos leven hem verouderd.

Teruggehouden door eene onverwinnelijke vrees, deed hij aarzelend eenen stap en dan nog eenen. Evenwel moest hij niet zonder inzicht in deze zaal getreden zijn, want de bewegingen zijns hoofds en de uitdrukking zijner oogen lieten blijken, dat hij zich zelven tot eene bijzondere poging trachtte aan te moedigen.

Wat hem dus met besluiteloosheid trof, was de houding zijner echtgenoote en het welbekende trillen harer zenuwen. Zij had hem dus hooren komen, ondanks zijne zorg om geen het minste gerucht te maken? Zijne nadering boezemde haar schrik en afschuw in!

Maar wist hij het niet op voorhand, en was het niet altijd zoo? Hij had besloten, ondanks deze teekenen van afkeer tot haar te naderen en tot haar te spreken, niet een enkel woord, maar vele woorden. Lang genoeg had hij de afgezonderdheid en het stilzwijgen zijner vrouw met slaafsche onderwerping geëerbiedigd. Misschien kon hij door een beetje stoutheid tusschen haar en zich eene openhartige verklaring doen ontstaan, en wie weet, of dit niet de baan was, die tot eene verlichting harer geheimzinnige en uitputtende bedruktheid moest leiden? Uit liefde, uit medelijden tot haar moest hij het pogen, hoezeer ook het denkbeeld van haar te plagen of te bedroeven hem verschrikte.

In zulke overweging vond hij moeds genoeg om tot de zieke te naderen. Nevens haar staande, zeide hij op vreesachtigen toon :

« Helena, beef zoo niet! Ik ben niet gekomen om u iets te zeggen, dat u onaangenaam kan zijn. De smart van u zoo ziek te zien, het plichtgevoel, dat

mij toeroept toch iets te beproeven, en mijn geweten, dat mij beschuldigt u laffelijk te laten verkwijnen..... Neen, ik kom niet tot u, gedreven door een persoonlijk gepeins; het medelijden, de lief..... de angst..... Bedwing uwe ontsteltenis; ik wil u geen verdriet veroorzaken. Kom, Helena, stem toe voor een oogenblik tot die smartelijke, doch noodwendige opoffering. Laat mij tot u spreken; wees barmhartig; het is eene genade, eene weldaad, die ik van u afsmeek! Mag ik hopen, dat gij met geduld en met een beetje toegevendheid mij zult gelieven aan te hooren? »

« O, mijn God, wat ben ik ziek! » zuchtte Helena. « Mijn hoofd draait. Ik zal u aanhooren; maar om Gods wil, Mijnheer, spreek niet hard! »

Er was in den toon harer stem wel iets pijnlijks, dat van eene hopelooze onderwerping getuigde; maar het scheen Valentijn, dat de aangejaagdheid harer zenuwen had opgehouden. Hij vatte moed en zeide zoo stil en zoo bedaard, als het hem mogelijk was :

« Helena, arme Helena, het is dus besloten? Er is niets aan te doen? Gij blijft zonder medelijden voor u zelve en voor anderen? Gij verkort uw leven en gaat met snelle stappen naar het schrikkelijk doel uwer treurnis? Gij weet het; maar gij schept uw behagen in zulke akelige zekerheid; gij wilt sterven! Niet omdat gij iets duidelijks betreurt, niet omdat er u eenig vrijwillig leed wordt aangedaan; maar om u te wreken op hem, dien gij schuldig waant van vuige zelfzucht en van zinneloozen hoogmoed. »

« Mij wreken? Wraakzucht in mij? » murmelde Helena. « O, dat God, die in mijne bedrukte ziele leest, u deze onrechtvaardige gepeinzen ontneme! »

« Misschien bedrieg ik mij daarin, Helena. Gij zijt zoo goed; uwe natuur is zoo edel, inderdaad. De wraakzucht is een vrijwillig gevoel, dat u vreemd moet zijn; maar de haat? Loochen het niet : wat u dus zonder hoop doet verkwijnen, is de gedachte, u voor eeuwig verbonden te weten aan eenen man, die u niets dan afkeer inboezemt, omdat uw hart weigert aan de belangeloosheid zijner daden te gelooven; omdat gij meent, dat een ellendig fortuin den armen schoolmeester ondankbaar en zelfzuchtig heeft gemaakt, en hij uwe hand aanvaardde uit liefde tot zich zelven en uit begeerlijke verwaandheid. Valentijn is nochtans gebleven wat de arme kwijnende schoolmeester voor zijne edelmoedige weldoenster was : een man, die zich uwer onwaardig kent en zijn leven met blijdschap zou opofferen, om u een enkel oogenblik van verdriet te sparen. Schud het hoofd niet, Helena..... Wat heb ik gedaan, sedert het huwelijk mij op u rechten schonk, die men gewoon is in de wereld als geheiligd te beschouwen? Heb ik niet alles in u geëerbiedigd, tot zelfs de eeuwige treurigheid, die u onder mijne oogen doet verwelken en langzaam sterven? Was niet elke mijner ademhalingen, elk mijner gepeinzen, mijn geheele leven eene brandende zucht om iets, iets uit te vinden, dat u mocht verkwikken of troosten? En ik, die kon gebieden, heb ik niet altijd gebeefd onder den blik uwer oogen? Is dit het gedrag van eenen zelfzuchtigen echtgenoot, of het gedrag van eenen verkleefden, eenen eerbiedigen slaaf? »

« Wat zijt ge wreed voor mij, Mijnheer! » klaagde Helena. « Gij misgrijpt u : ik haat u niet, ik ben u dankbaar, rechtzinnig dankbaar, gevoelig aan uwe

edelmoedigheid..... maar heb medelijden met eene arme, zwakke vrouw, wier wil door de zenuwziekte geheel is vernietigd! »

« Zeker, ik ben wreed, op dit oogenblik ten minste, » voer Valentijn voort, « want ik weet en ik zie, Helena, hoe mijne tegenwoordigheid alleen u martelt; maar ditmaal mag ik niet terugdeinzen : ik moet gehoorzamen aan eenen onverbiddelijken plicht. Gij gelooft niet, dat ik uwe hand heb aanvaard enkel uit opoffering. Dáár ligt de bron van uwen afkeer en mijne onmacht om uwe kwaal te bestrijden. Beken het, Helena, gij meent, dat een verborgen gevoel mij heeft verblind. Niet waar, dit is hetgeen uw hart mij niet kan vergeven? »

Zij stuurde eenen strakken, verwonderden blik in zijne oogen, als wilde zij hem beschuldigen van veinzerij of valschheid.

« Ach, Helena, » zuchtte hij met wanhoop in de stem, « ik kan niet loochenen wat ik zelf eens, eenen enkelen keer u durfde zeggen; maar ware het zoo, is dan de liefde, die onwillig en onbewust ons in den boezem groeit, eene misdaad, zoo gruwelijk, dat zij moet geboet worden door den dood van twee menschen? »

« Van twee menschen? » herhaalde Helena, het hoofd ontkennend schuddende.

« Maar hoe zou het anders zijn? » hernam Valentijn met eene soort van pijnlijke scherts. « Ik zie u onder mijne oogen vergaan; elk uur meet ik den voortgang af der onverwinnelijke kwaal, die u onfeilbaar moet verslinden. Deze akelige zekerheid, mijne onmacht om u te redden, om het wreede spook te verjagen, dat daar aan uwe zijde staat; het graf, dat

gaapt voor uwe voeten; dat eeuwig schrikken, die ijselijke droomen in de slapelooze nachten..... O, kondet gij den ongelukkige, die u afkeer inboezemt, eenen aandachtigen blik gunnen, gij zoudt zien hoe zijn haar is vergrijsd, hoe de rustelooze angst de rimpelen des ouderdoms op zijn vermagerd aangezicht heeft gegraven. »

Helena, door den toon zijner stem ontroerd en over zijne voorzegging verschrikt, aanschouwde hem. Zij hief de handen biddend tot hem op en zuchtte :

« Erbarmen! Vergiffenis! O, word niet ziek! Ik smeek u, voeg die nieuwe smart niet bij mijn bitter lijden! »

« Dank, wees gezegend, Helena, voor dit vriendelijk woord! » riep Valentijn met eene vonk van geluk in de oogen. « Ik zou mij hebben bedrogen? Hemel, mocht ik het hopen! Gij haat mij niet genoeg, om zonder eenig mededoogen mij te laten sterven? Maar, maar welke is dan de ondoorgrondelijke oorzaak uwer verkwijning?..... Neen, Helena, blijf moedig, bedwing uwe zenuwen..... Word niet ziek, hebt gij gezegd. Er is zoo weinig noodig om mij te genezen. Een glimlach op uwe lippen — niet een glimlach voor mij : een enkel teeken van moed in u — zou mij in het juichend hart nederdalen als een weldadige balsem, als eene bron van hoop, als een reddend licht..... Mijne woorden ontstellen u. Ik spreek te luide, niet waar? Ik zal zwijgen; u een beetje laten rusten. »

De zieke zat met het hoofd dieper dan te voren gebogen; er liepen nu en dan schier onzichtbare sidderingen door hare leden.

Valentijn bespiedde deze dreigende teekenen met

angstige aandacht. Toen hij meende te bemerken, dat er meer bedaardheid in zijne echtgenoote was gekomen, zeide hij :

« Wees niet bevreesd, Helena. Ik wil niets voor mij zelven vragen. Moet het zijn, ik zal met godsdienstige zorg u voortaan mijne tegenwoordigheid sparen. Voor alle belooning eisch ik niets dan eene belofte van u. »

« Eene belofte? » murmelde zij.

« Ja, Helena, indien gij mij tot nu zoo dikwijls op uwe stappen ontmoettet, indien ik u scheen te zoeken en te vervolgen als een bespieder, het was, omdat de angst en het verdriet van u ziek en ongelukkig te weten, mij geene rust lieten en mij onwederstaanbaar tot de plaatsen dreven, waar mijne oogen mochten verhopen u ten minste van verre te zien. Maar sta op uit uwe treurnis, stem toe om u een beetje te verstrooien, vlucht die eeuwige, die troostelooze eenzaamheid, en ik zal mij van u verwijderd houden — en wachten, blijmoedig wachten, totdat iemand mij het zoete nieuws uwer herleving brenge. Het is nog niet aangenaam daarbuiten, maar in het plantenhuis bloeien nu zoovele schoone bloemen! Waarom zoudt gij nu en dan niet een beetje in die zoele lucht wandelen, gij, die de lievelingen der natuur altijd hebt bemind? O, Helena, ik smeek u, beloof mij, dat gij het ten minste zult beproeven. Meer vraag ik niet van u. Het zou mij zoo gelukkig maken! Mag ik hopen, dat gij mij deze eenige gunst niet zult weigeren? »

« Gij wenscht, dat ik in het plantenhuis ga? » murmelde de zieke aarzelend.

« Ik bezweer u, Helena, voor uw eigen welzijn! »

« Ik zal er gaan, Mijnheer. »

« Gij zult in het plantenhuis gaan? » riep Valentijn, als kon hij aan de oprechtheid dezer belofte niet gelooven.

« Ja, ik zal beproeven, of mijne zenuwen het kunnen verdragen. »

« Wanneer, Helena? »

« Zoohaast ik mij sterk genoeg gevoel. ».

« Deze week? »

« Vandaag, indien ik kan. »

« O, het is zulk schoon weder dezen morgen. De zon staat op het plantenhuis, Helena. Dit helder lentelicht is zoo verkwikkend, en het maakt alles zoo betooverend schoon! »

« Welaan, ik zal u toonen, dat ik van goeden wil ben. Gun mij de eenzaamheid voor eenige oogenblikken. Binnen een half uur zal ik naar het plantenhuis gaan. »

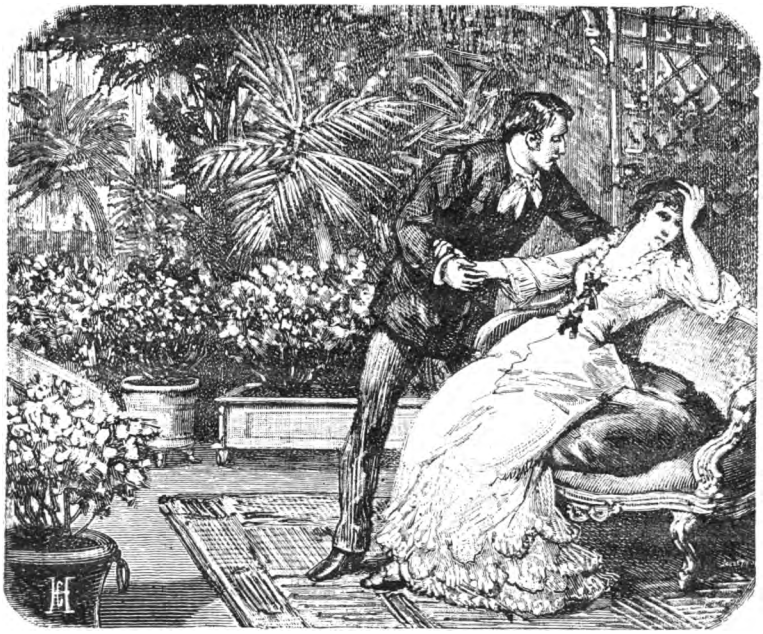
« Dank, dank! God zij gezegend voor dit eerste, maar eindelooze geluk! » stamelde Valentijn, met groote haast de zaal verlatende.

Hij trad lachend en zeer aangejaagd in eene andere kamer, greep een rood fluweelen kussen uit een rustzetel en ging er mede naar het plantenhuis, waar hij het op de bank onder het priëel van passie-bloemen nederlegde, en het schikte en het met de handen kneedde, om het zacht en mollig te maken.

Dan begon hij over en weder door het plantenhuis te loopen en bracht vele bloemen voor het priëel te zamen. Hier schikte hij de schoonste en zeldzaamste planten volgens hoogte en kleur, en vormde er eene soort van trapsgewijzen bloemenberg van, opdat niets van al die pracht aan Helena's blik mocht ontsnappen, wanneer zij onder de ranken der pas-

siebloemen op het fluweelen kussen zou gezeten zijn.

Hij sleurde met potten en kassen; hij zwoegde, dat het zweet hem op het voorhoofd glinsterde; hij verwijderde zich en beschouwde zijnen arbeid even-als de kunstenaar, die vol kommer over de ver-

Valentijn sprong toe om haar te helpen. (Bladz. 222)

dienste zijner schilderij poogt te oordeelen; — maar de arme Valentijn was zoo gelukkig, dat hij onophoudend den juichenden blik ten hemel hief, als stroomde zijn hart over van dankbaarheid tot God.

Nadat hij nog eene laatste maal zijn bloemenautaar in oogenschouw had genomen, knikte hij tevre-

den met het hoofd en murmelde, terwijl hij zijn uurwerk uittrok :

« Zóó is het wel : het zal Helena vermaak doen, al dien rijkdom der natuur onder haar gezicht verzameld te zien..... Nog vijftien minuten..... Ach, het is als een droom! Zou ik mij inderdaad misgrepen hebben? Zij zou mij niet werkelijk hebben gehaat? Misschien vermindert dit gevoel in haar, misschien zal de tijd het geheel in haren boezem versmachten? Neen, neen, niet te veel hoop; de onttoovering zou mij doodelijk kunnen worden; maar hoe het zij, het nieuwe licht met vertrouwen toegelachen! O, ware dit de dageraad mijner herleving! Mocht zij genezen! »

Hij wierp eenen blik op het priëel; eene nieuwe gedachte ontstond in zijnen geest. Onder het murmelen van blijde woorden liep hij tweemaal tot het diepe einde van het plantenhuis en bracht van daar een paar groote *Mimosa's*, welke hij van wederzijde aan den voet van het priëel plaatste. Hij was gelukkig; zijne oogen fonkelden. Inderdaad de beide *Mimosa's* prijkten met eenen overvloed van gele, fluweelige katjes, die tusschen het fijne loover zich uitlosten als een schat van gouden geparelte. Die levende kolommen, zoo weelderig en zoo rijk, zouden voorzeker Helena's aandacht vestigen en misschien eenen glimlach van bewondering op hare lippen roepen.

Nog was hij bezig met de groote kassen, waarin de beide boomkens stonden, te verschuiven en beter te schikken, toen onverwachts de deur werd geopend en Helena in het plantenhuis trad.

Valentijn, dus vóór het bepaalde uur verrast,

herinnerde zich de voorwaarden, welke hij zelf op de belofte zijner echtgenoote had gesteld. Hij groette haar stilzwijgend en meende langs eene andere deur te vertrekken; maar een teeken van Helena sloeg hem met blijde verbazing en hield hem terug.

De zieke naderde tot het priëel en zette zich op het kussen neder. Zij scheen vermoeid; evenwel, toen hare oogen op den schoonen bloemenberg vielen, verscheen er als een vluchtige glimlach op haren mond.

« Gij laat toe, dat ik blijve? dat ik met u in het plantenhuis blijve? » stamelde Valentijn verwonderd en vreesachtig.

« Wie zou mij dan de namen van al die schoone bloemen zeggen, » antwoordde zij.

« Hoe? gij wenscht, dat ik spreke in uwe tegenwoordigheid? Dat ik al de geestdrift uitstorte, mij ingeboezemd door deze natuurkinderen, die ik heb gekweekt, verzorgd, gestreeld, in de hoop dat gij, Helena..... »

« Blijf bedaard, ik smeek u, Mijnheer. Kom, zeg mij zonder aangejaagdheid, welke is de naam der kleine, lieve bloemen, die daar aan den voet der *Azalea's* staan? Het zijn vreemde heidekruiden, niet waar? »

« Ja, Helena, het zijn *Erica's* van de kaap de Goede Hoop. Die, welke gij daar zoo liefelijk ziet bloeien, zijn de *Erica andromedaeflora ardens, baccans* en *gracilis.* »

« En dat zonderling gewas, daar, bij den grooten Camelia-boom, — dat bloemen heeft als roode borstels? »

« Het is de prachtige *Metrosideros*, anders gezegd de *Callistemon Speciosus* uit Nieuw-Holland. Bemerk,

Helena, wat bijzonderen vorm hare bladeren hebben. Zij schijnen zoovele platte, lederen riemkens van eene eigenaardige vaalgroene tint. Dit is het opzicht van schier alle planten uit dat groote land, en men kan ze daaraan bij den eersten blik herkennen. Wonderlijk en vreemd is daar de natuur : alles heeft er vormen, geheel verschillend van die, welke de groeiende en levende wezens in andere wereld-deelen kenmerken..... Vermoei ik u niet, Helena? »

« Neen; zoolang gij kalm blijft en niet te hard spreekt, » antwoordde zij, « kan ik uwe uitleggingen wel volgen, zonder mijne zenuwen ontsteld te voelen. »

« Ik zal eenige oogenblikken wachten. »

« Het is niet noodig. Integendeel, wat gij mij zegt, doet mij veel genoegen. Het herinnert mij schoonere en meer heldere dagen. Wacht niet op mijne bemerkingen; het spreken is mij een beetje lastig. Zeg mij alles, wat gij weet over de prachtige bloemen, die daar voor mij te zamen staan, als wilden zij naar den prijs der schoonheid dingen. Ik bid u, Valentijn, ga voort. »

Valentijn? Valentijn, had zij gezegd? Voor de eerste maal sedert haar huwelijk, en op eenen minzamen toon! Het ijzig woord *Mijnheer* ging zij misschien voor altijd vergeten!

Half dwalend van geluk en schier zinneloos van hoop, zag Valentijn haar sprakeloos aan. Hij was weg van de wereld en schouwde de toekomst in, die zich voor zijne oogen met al de glansen des hemels had geopend.

Noodlottige begoocheling, die hem tot miskenning der wezenlijkheid moest drijven!

« Welnu, Valentijn, » zeide Helena, « ik luister. »

Dan begon hij met onvoorzichtige begeestering van den aard der planten, van hun geboorteland, van hunne nuttigheid, van hunne krachten, van hunne opkweeking en van hunne schoonheid te spreken. In het eerst, dewijl hij zijne beschouwingen geheel bij de bloemen bepaalde, ging alles wel, en hij had zelfs zich door eenen waren glimlach van Helena beloond en aangemoedigd gezien. Allengs begon hij tusschen zijne uitleggingen dingen te mengen, welke op de zenuwen zijner echtgenoote eenen ongunstigen indruk deden, zonder dat hij, door de vreugde verblind, het bemerkte. Hij liep met zijne gedachten en met zijne hoop de toekomst in, voorzegde Helena hare genezing, sprak van met haar in de opene koets door de velden te rijden of in het bosch te wandelen. De Lente ging aanbreken, de boomen gingen hun loof ontplooien, de vogelen gingen liederen aanheffen en hunne nesten bouwen. Helena zou hem vergiffenis schenken, zijne zelfopoffering erkennen, zijne vriendin worden, en het leven, dat tot nu toe een sombere nacht voor hen beiden was geweest, zou een paradijs worden van geluk, van genegenheid en van..... en misschien van liefde!

Een angstschreeuw ontvloog hem bij zijne laatste woorden. Helena scheen door eenen geweldigen aanval der zenuwen getroffen; hare armen waggelden als het riet, dat wiegelt in de vlietende beek; hare oogen drukten eene zonderlinge verschriktheid uit.

« O, hemel, mijne arme Helena, wat geschiedt u? » riep Valentijn, bleek als een doode.

« Zwijg, zwijg, ik smeek u, Mijnheer! Eilaas,

mijne krachten hebben mij bedrogen! » zuchtte zij. « De lucht benauwt mij hier : ik moet terug naar mijne kamer. »

Zij wilde opstaan, maar de wanordelijke trilling harer zenuwen maakte haar deze beweging moeilijk. Valentijn sprong toe om haar te helpen, bracht zijnen arm haar om de middel en wilde haar van de bank oplichten; maar, als hadde deze aanraking de arme zieke een gevoel van verbranding gegeven, zij sprong recht met eenen scherpen gil en liep naar de deur van het plantenhuis.

Eer zij deze kon bereiken, bleef zij nog waggelend staan en begon te hoesten met een schraal en pijnlijk keelgeluid, dat uit eene verdroogde borst scheen op te klimmen.

Valentijn had zijne vrouw van verre gevolgd ; maar die hoest, die holle, die diepe kuch nagelde hem vast aan den grond en deed hem nog meer dan zijne echtgenoote beven. Het was de eerste maal, dat hij dien hoest had gehoord. IJselijk! de tering woelde in hare longen! Zij was veroordeeld, onherroepelijk veroordeeld!

Nog lang nadat Helena was verdwenen, stond de ongelukkige echtgenoot met het haar te berge en den strakken blik op de deur.

Eindelijk verliet hij insgelijks het plantenhuis, trad in eene voorkamer en liet zich daar bij eene tafel met het hoofd op de handen nedervallen. Dan eerst brak een tranenstroom uit zijne oogen.

Reeds een half uur had hij dus beweegloos gezeten, toen hij stemmen in de gang hoorde. Hij meende zich te verwijderen, om niet door eenen of anderen bezoeker in zijne smart te worden gestoord:

maar de deur werd geopend, en Mad. Minnens trad in de kamer.

« Wat is dit, mijn schoonzoon? » vroeg zij met treurige verrassing. « Gij hebt geweend? Nochtans de meid zegt mij, dat hare meesteresse veel beter is sedert eenige dagen. »

« Ik heb het insgelijks geloofd, moeder, » antwoordde hij, « maar wij lieten ons misleiden door eenen bedrieglijken schijn. Helena is nog zeer ziek. »

« Ik twijfel daar niet aan, Valentijn; zij kan op eenige dagen niet geheel genezen; maar zoo gij, in stede van moedeloos te weenen, iets deedt om haar te verzetten? »

« O, wist gij, moeder, wat ik al heb beproefd! »

« Ja, in stilte, zonder het haar te durven zeggen. Dat is niet wat gij doen moet. Mijn man bedriegt zich niet. Hij zegt het wel barsch en dikwijls onbeleefd, maar heeft toch gelijk. Men mag eene vrouw, die aan eene zenuwziekte lijdt en alleen wil zijn, in hare verderfelijke grillen niet involgen. Haddet gij van den beginne af moed getoond en gesproken met de overheid, die u toebehoort, hare kwaal zou waarschijnlijk sedert lang genezen zijn. »

« Het is mogelijk, moeder, » zuchtte hij met nieuwe tranen in de oogen. « Dan, wat er ook geschiede, mij zult gij van geene andere misdaad kunnen beschuldigen dan van overdreven eerbied en van overdrevene liefde voor uw kind! »

« Ik weet het, Valentijn, en ik erken de edelmoedigheid uws harten : wat u ontbreekt, is vertrouwen in u zelven. Bemindet en eerbiedigdet gij Helena wat minder, het ware in deze bijzondere omstandigheid een geluk voor haar en voor u. Het is

nog niet te laat; de zenuwziekte bij vrouwen is nooit ongeneeslijk. Ik ben gekomen om eene poging te beproeven. Ga met mij tot Helena. Wij zullen haar eens grondig over haar gedrag spreken en haar doen verstaan, dat het zóó niet kan en mag blijven duren. »

« Dat ik tot Helena ga? Onmogelijk, moeder. Mijne tegenwoordigheid zou haar de zenuwen zoo geweldig aanjagen, dat zij zelfs onbekwaam zou worden om met u te spreken. »

« Maar ik begrijp u niet. Gij wilt dus volstrekt niets beproeven? Durf haar stoutelijk spreken, en gij zult zien! »

« Ik heb dezen morgen openhartig en met stoutheid tot haar gesproken. Zij deed zich zelve geweld aan, het arme slachtoffer van haren onverwinnelijken afkeer voor mij! — Zij toonde zich goed en vriendelijk; zij is zelfs met mij in het plantenhuis geweest en nam vermaak in de bloemen. »

« Ach, gij verblijdt mij. Het is een onfeilbaar teeken, dat zij gaat genezen. »

« Neen, het was een bedrieglijke schijn. Welhaast waren hare krachten ten einde. Mijne tegenwoordigheid moest op haar het gewone uitwerksel doen. De vijandige zenuwstorm brak haren wil en mijne begoocheling; zij ontvluchtte mij met afschrik en ging zich opsluiten in hare kamer. »

« En gij hebt haar gevolgd? »

« O, neen, moeder? »

« Gij moet strijden tegen hare kwaal, en aanhouden, en haar den tijd niet gunnen om terug in hare donkere gedachten weg te zinken. »

« Nutteloos, nutteloos! Het is gedaan, alle hoop is dood in mij..... Waarom? Dit mag, dit kan ik niet

aan hare moeder zeggen; maar ik ben overtuigd, dat het eene schuldige wreedheid zou zijn, haar nog door ijdele pogingen te doen lijden. »

« Ziekelijke inbeeldingen altemaal, » zeide moeder Minnens met ongeduld. « Ik ga tot mijne dochter. Wat gij niet durft beproeven, zal ik ten uitvoer brengen, ik hoop het ten minste. Tracht u intusschen een beetje te herstellen, Valentijn, en doe de sporen uwer tranen verdwijnen; want tot zulke zieken mag men slechts met een lachend aangezicht naderen. Houd u gereed om tot Helena te gaan : zij zelve zal u waarschijnlijk roepen. »

Valentijn zag Mad. Minnens de kamer verlaten, hief de oogen ten hemel en murmelde klagend :

« Arme moeder! Zij insgelijks is begoocheld door eene zoete, maar logenachtige hoop! Oh, die hoest, die holle kuch..... de stem des doods, opklimmend uit hare longen! »

Mad. Minnens stapte haastig door de gang en door twee kamers, en trad eindelijk in de zaal, waar hare dochter onder het venster in eenen leunstoel zat.

« Goeden dag, mijn kind! » riep zij van verre. « Gij moet blijde zijn, mij te zien; want het is al eenigen tijd geleden, dat ik niet meer op het kasteel gekomen ben? »

Zoohaast Helena de stem harer moeder herkende, stond zij op, ging haar te gemoet en omhelsde haar.

« Dank, lieve moeder, voor uw goed bezoek, » zeide zij. « Ik luisterde van den morgen tot den avond, of ik u niet hoorde komen; maar, eilaas, hoe dikwijls werd ik pijnlijk onttooverd! Men kwam, men kwam te dikwijls, maar gij waart het niet, moeder! »

« En hoe gaat het met de gezondheid, Helena? Men zeide mij daar op den voorhof, dat gij veel beter schijnt sedert eenige dagen. Die tijding maakte mij gelukkig. Heeft men mij bedrogen, dat gij er zoo bedrukt uitziet? »

« Neen, moeder, ik gevoelde mij inderdaad een beetje sterker en lichter van gemoed sedert eenige dagen; maar het kan mij niet helpen. Het is onuitlegbaar, het is noodlottig : wanneer ik zijne stem hoor, wanneer ik zijne fonkelende oogen op mij gevestigd zie..... het is, als ontstond er een storm in mijn binnenste, en alsof mijn bloed van geheimzinnige verschriktheid mij in de aderen ging bevriezen..... »

« Kom, Helena, » zeide Mad. Minnens, hare dochter tot den stoel leidende, « laat ons nederzitten, en antwoord mij vrijmoedig. Het zal zoo onuitlegbaar niet zijn als gij meent. Uw vader heeft mij tot u gezonden met eenen bijzonderen last, dien ik beloofd heb te vervullen. Ik smeek u, poog niet door klachten of zuchten aan mijne vermaningen te ontsnappen; want ik zal niet terugdeinzen, zelfs niet voor tranen. »

Zij greep haar de hand en zeide :

« Helena, gij zijt getrouwd. In stede van uwe plichten als echtgenoote te vervullen, zooals gij het voor Gods autaars plechtig hebt beloofd, maakt gij dien armen Valentijn ongelukkig, zoo ongelukkig, dat zijne zwarte haren zijn vergrijsd als van een ouden man..... Begin niet te weenen, Helena. Dit zal mij niet wederhouden van u de waarheid geheel te zeggen. Valentijn is de edelmoedigheid zelve; de onmatige goedheid zijns harten maakt hem zwak misschien, maar een engel kan niet meer geduld of zelfopoffering toonen. Hij wordt ziek en veroudert

van verdriet, omdat hij u lijden ziet; en gij, om hem te beloonen, gij voedt voor hem eenen onverwinnelijken haat. En gij gelooft, dat God u over zulke wreede onrechtvaardigheid daarboven geene rekenschap zal vragen? »

« Moeder, moeder, zwijg, » stamelde Helena. « Ik haat hem niet! »

« Gij haat hem niet? » herhaalde Mad. Minnens verwonderd. « En uw gedrag jegens hem en al uwe daden sedert uw huwelijk, getuigen zij niet van dat schuldig gevoel? »

« Het is mogelijk; ik meende insgelijks, dat ik hem haatte..... maar neen, sedert eene week is er een lichtstraal mij in de hersens gezonken : wat mij in zijne tegenwoordigheid doet beven, wat mij van hem doet vluchten, is een gevoel van onverwinnelijken schrik. De reden dezer vervaardheid? Raadt gij ze niet, moeder, de angstwekkende reden, die mijn mond niet kan openbaren? »

« Dit zijn dwaze gedachten, Helena, gij moet ze verdrijven. »

« En daarenboven, moeder, is Valentijn niet het werktuig geweest van den onmenschelijken dwang, dien vader heeft gemeend op mij te mogen uitoefenen?»

« Ach, Helena, gij weet wel, dat Valentijn het deed om u voor een ongelukkig leven te behoeden? »

« Ja, ik weet ten minste, dat gij, moeder, en M. Stoop zelf misschien het zoo geloofdet; maar, moeder, God heeft mij geschapen om te geven, vrijwillig te geven, alles weg te schenken om anderen vermaak te doen of te troosten. Alle geweld moest mijne ingeborene natuur wederspannig vinden, alle dwingelandij moest mij verbrijzelen. Oordeel daarbij,

hoe mijne ziel moest gekwetst en verbitterd zijn, daar men op mij het grootste geweld had gepleegd, dat men een menschelijk, een vrouwelijk wezen op aarde kan doen onderstaan. Ik heb lang geloofd, dat die verbolgenheid het eenige gevoel was, dat mij zoo onbegrijpelijk van hem doet terugschrikken;.....: want, wees zeker, moeder, ik haat hem niet. Zijne engelachtige goedheid, zijn geduld, de duizenden middelen, die hij beproeft en inspant om mij aangenaam te zijn, dit alles laat mij niet ongevoelig..... Ach, indien hij ziek ging worden door mijne schuld!..... Zijne haren zijn vergrijsd, o, mijn God! en ik ben hem dankbaar en ik zou hem willen vertroosten, hem vergiffenis vragen en hem moed geven..... maar, maar er ligt tusschen hem en mij een beletsel, een onoverstapbaar beletsel, waarvan de gedachte alleen de ijzing mij door de aderen jaagt en mijne zenuwen doet stormen..... Zie, moeder, zie, hoe ik beef! »

« Blijf moedig, Helena, » zeide Mad. Minnens, hare dochter met blijdschap de handen drukkende. « O, wat goede woorden hebt gij daar gesproken! Hadde die arme Valentijn u mogen hooren, hij ware ongetwijfeld voor uwe voeten neergezonken, om geknield u te danken en te zegenen! »

« En dat ware genoeg om mij met schrik te vervullen en mij onder een aanval der zenuwen te doen bezwijken! » zuchtte Helena.

« Wist ik het niet beter, ik zou gaan denken, Helena, dat uw verstand is ontsteld! » morde Madam Minnens. « Dankbaarheid en vriendschap verschrikken u? Wat verlangt gij dan van hem? Vijandschap, barschheid, haat? »

« Vriendschap, zegt gij, moeder? O, kon hij slechts mijn vriend zijn! »

« Uw vriend? Wel, hij bemint u als het licht zijner oogen. »

« Ik weet het, moeder, en ziedaar den afgrond, die mij van hem gescheiden houdt. »

« Dit zijn altemaal ziekelijke gedachten, mijn kind; stel zulke zinnelooze droomerijen uit uw hoofd. Eene echtgenoote, die wenscht, dat haar man haar niet beminne, wat beteekent zulke dwaasheid! »

« Eilaas, gij wilt mij niet verstaan, moeder. »

« Kom, Helena, neem een goed besluit. Gij zijt nu in eene gunstige stemming; ga met mij tot Valentijn en herhaal hem wat gij mij daar hebt gezegd : anders niet, en hij zal juichen van geluk en van dankbaarheid. »

Zij was opgestaan en wilde den arm harer dochter vatten, om haar ter zaal uit te leiden; maar Helena wederstond haar en zeide :

« Neen, moeder, laat af, ik bid u. Gij verlangdet de uitlegging te hebben van mijn gedrag jegens hem. Waarom wilt gij dan deze uitlegging noch hooren, noch begrijpen? »

« Nu, spreek, mijn kind. »

« Moeder, de vriendschap is gelukkig met een minzaam woord, en zij eischt niets meer; maar de liefde, waar is de grenspaal harer eischen? »

« Ik begrijp reeds lang, Helena, maar het is eene kinderachtigheid, waarop ik geene acht wil geven. Gij zijt getrouwd, en gij hebt plichten te vervullen. Vermits gij weigert mij bij Valentijn te volgen, zal ik hem gaan zeggen, dat gij hem verzoekt bij u te komen. »

« O, spaar mij, moeder, ik smeek u! Ik geloof insgelijks, dat ik eindelijk mijnen schrik zal overwinnen; maar geef mij een beetje tijd! »

« Neen, neen, » riep madam Minnens lachend, « men moet het ijzer smeden, terwijl het heet is. Geef u zelve zoo niet toe, Helena; het maakt u zwak en besluiteloos. Laat mij begaan. Vooraleer ik naar huis keer, zal alles afgedaan zijn, en ik zal uwen vader tot zijne groote blijdschap kunnen melden, dat gij en Valentijn de gelukkigste menschen der wereld geworden zijt! »

Helena sprong hare moeder aan den hals en poogde haar te wederhouden.

« Heb medelijden, wees barmhartig! » snikte zij. « Zie, hoe mijne zenuwen beginnen te stormen. Morgen, morgen! »

« Neen, vandaag, mijn kind, » antwoordde Mad. Minnens. « Ik wil met goed nieuws naar huis gaan. Eer een half uur voorbij is, ligt gij in elkanders armen en wisselt den kus der beslissende verzoening. »

En zij maakte met zeker geweld Helena's handen van hare schouders los en liep naar de deur.

« Moeder, moeder, doe mij niet sterven! » gilde Helena haar achterna. « O, mijn God, nutteloos! nutteloos! »

En de sidderende Helena vluchtte langs eene zijdeur uit de zaal.

Vele deuren nog werden achter haar met koortsige kracht gesloten, en dan werd het weder stil en doodsch, als hadde niemand het eenzaam kasteel bewoond.

XVI

Het was zeer vroeg in den morgen. Wel moest de zon sedert een half uur opgestaan zijn, maar het zwakke daglicht toonde, dat zij zich nog niet boven den nachtelijken nevel had verheven.

Valentijn zat in eene kamer van het kasteel voor eene tafel, die met schrijfboeken en papieren was beladen. Voor hem stond eene uitgedoofde lamp, als hadde hij een gedeelte van den nacht gewaakt.

Dit vertrek was ongetwijfeld zijne studiekamer : de rechterzijde van den wand was verborgen door de berderen eener bibliotheek; aan de andere zijde verhief zich eene hooge schrijfkas met lessenaar, aan welker voet een zware ijzeren geldkoffer stond. Wat verder in eenen hoek lag eene tamelijk groote reismaal, waarboven men met riemkens eenen dikken winterjas en een regenscherm in zijnen lederen koker had bevestigd.

Nog eenigen tijd bleef Valentijn met verslondenheid arbeiden. Hij had velerlei papieren, waarop gekleurde letters prijkten, voor zich ter tafel uitgespreid, hetzij afzonderlijk of in kleine hoopjes. Het waren aandeelen van nijverheidsondernemingen of van staatsleeningen, benevens eenige bankbriefjes,

en hij was ongetwijfeld bezig met daarvan een bordereel op te maken, aangezien hij opvolgend de nummers en de waarde van elk stuk op eene lijst nederschreef.

Eindelijk berekende hij het gezamenlijk beloop van alles, schreef het totaal onder de lijst, raapte de papieren te zamen, vormde er een pak van en murmelde :

« Op deze wijze zal zij bij den eersten blik eene volledige kennis van den toestand harer zaken hebben. Het zal haar alle moeilijkheden sparen. »

Hij stond op, nam het pak waardijen, naderde tot den koffer, opende hem en schikte de papieren met zorg in eenen der hoeken. Dan greep hij vier of vijf bankbriefjes, op elk derwelke het cijfer 1000 in groote letteren stond uitgedrukt, en meende deze te verbergen in eene lederen brieventasch, welke hij daartoe uit zijnen zak trok. Doch hij bleef eene wijl beweegloos, als om te overwegen.

Het hoofd ontkennend schuddende, liet hij twee der bankbriefjes terug in den koffer vallen en na eene nieuwe aarzeling nog een derde.

« Tweeduizend franken, » zeide hij in zich zelven, « het is genoeg..... het moet mij toereikend zijn. Wat ik meer nam, zou haar kunnen ontbreken, en wie weet, het zou haar de derving van een vermaak kunnen opleggen. »

Hij meende den koffer te sluiten, maar hij hield nog eene wijl met zonderlinge strakheid den blik er in gevestigd, nam er een toegevouwen blad papier uit, ontplooide het en beschouwde het langen tijd met klimmende treurnis, legde dan alles weder op zijne eerste plaats, sloot den koffer, stak den sleutel

in zijnen zak en ging zich bij de tafel met het hoofd op de handen nederzetten.

« Vertrekken! » zuchtte hij, « zonder vaarwel! Haar nooit meer zien, dood zijn voor haar en dood voor alle hoop! Mijne arme ziel worstelt nog tegen de gedachte dier eeuwige scheiding ; maar de tijd der zwakheid is voorbij : ik zal ten minste den moed hebben tot deze laatste, maar opperste slachtoffering. Arme Helena, zij doet zich zelve geweld aan om haren afschrik van mij te verbergen. Gisterenavond nog, toen hare moeder was vertrokken, heeft ze mij om vergiffenis gesmeekt en gepoogd mij te doen gelooven, dat hare zenuwziekte vermindert. Hoe vriendelijk toonde zij zich! Maar die verschrikkelijke hoest! Tienmaal dezen nacht deed hij mij van ijzing en deernis beven. Neen, neen, blijft er nog ééne hoop, ééne kans van genezing, dan kan deze slechts bestaan in de volstrekte, in de volledige vernietiging van de oorzaak harer kwaal. De band, die haar versmacht, moet verbrijzeld worden; haar oog mag dengenen niet meer ontmoeten, in wien hare ziekelijke zenuwen haar eenen wreeden dwingeland toonen. Het gevoel der verlossing en der vrijheid zal hare borst verbreeden en haren geest eene weldadige verkalming gunnen. Heeft God medelijden met haar, en laat Hij het arme lam genezen, dan zal zij nog vreedzaam en gelukkig leven. Is de gruwelijke kwaal reeds te diep in hare longen geworteld, en moet zij..... moet zij sterven, dan zullen ten minste de weinige dagen, die haar overblijven, helder en gelukkig zijn. »

Er parelde een traan in zijne oogen; maar hij veegde hem af, bedwong zijne smart met geweld

en volgde weder den draad zijner overwegingen :

« Die verre kozijns zouden haar in het vrije bezit mijner goederen kunnen storen. De wet meent te moeten waken op de nalatenschap der afwezigen. En vermits ik dood zal zijn voor de wereld? Dit testament, dat ik ten haren voordeele achterlaat, zal haar voor alle stoornissen behoeden..... Amerika is zoo groot; men kan daar, duizend mijlen landwaarts in, nog beschaafde menschen vinden. Ik zal schoolmeester worden, zuur brood eten misschien en treuren verre van het dierbare vaderland; maar de gedachte, dat ik lijd voor haar, zal mij steunen en mij troosten. O, indien de barmhartige hemel tegen alle verwachting haar liet genezen! Ik zou dus Helena hebben gered, gered van dien akeligen kwijndood!..... Haar verlaten voor altijd, haar nooit meer zien! Maar welke hoop tot belooning! »

De slag van het uurwerk op den schoorsteen klonk door de kamer.

« Zeven uren, » morde Valentijn. « Zij kan nog niet beneden zijn. Nog een gansch uur te wachten!..... Indien ik slechts mijne ontsteltenis kan verbergen; indien mijne stem en mijne aarzelingen den angst niet verraden, die mij den boezem bij het wreede afscheid zal verscheuren; maar ik zal mij sterk houden. Er is niets aan te doen : het onverbiddelijke noodlot gebiedt de pijnlijke opoffering. »

Hij boog het hoofd dieper en zonk geheel weg in angstige droomerijen.

Lang was hij beweegloos gebleven, toen hij met verrassing en met eene soort van schrik werd getroffen.....

Zijne vrouw was in de kamer getreden, in deze

kamer, waar zij niet eens den voet had gezet sedert haar huwelijk! Nu stond zij daar met eenen stillen glimlach op de lippen en zeide tot haren verbaasden echtgenoot :

« Gij zijt verwonderd, Valentijn, mij zoo vroeg te zien, niet waar? Ik heb gehoord vóór den morgen, dat gij opgestaan waart. Mij pijnigde de gedachte, dat gij onpasselijk waart, en nu het dag geworden was, kon ik geene rust meer vinden, vooraleer door mijne eigene oogen mij te hebben overtuigd, dat mijne vrees ongegrond was. »

« Dank voor uwe goedheid, Helena, » murmelde Valentijn. « Gij waart ten onrechte bekommerd over mijne gezondheid. Ben ik een beetje vroeg opgestaan, het is, omdat zekere treurige overwegingen mijnen slaap tegen den morgen hebben gestoord. Ik heb een paar uren doorgebracht met lezen. »

Helena nam eenen stoel en zette zich neder, terwijl zij op zeer vriendelijken toon zeide :

« Valentijn, gij laat mij toe, niet waar, hier een beetje te rusten? Gij verlangt niet, dat ik deze kamer verlate? Mijne tegenwoordigheid verveelt u niet? »

« O, mijn God, Helena, hoe is het mogelijk, dat gij zóó tot mij spreket! » riep Valentijn met tranen van ontroering in de oogen. « U zien, niets dan u zien, is voor mij het opperst geluk! »

« Valentijn, gij hebt veel geschreven dezen nacht, » bemerkte zij, zonder op zijne uitroeping te antwoorden.

« Geschreven? neen. »

« En nochtans die inktvlekken aan uwe vingeren? »

« Ah, ja, inderdaad, » stamelde hij, « ik heb

eenige aanteekeningen in ons pachtboek geschreven. Ik was het vergeten. »

« Gij hebt veel verdriet, ik doe u lijden, niet waar, Valentijn? » hernam zij. « Ik bid u, vergeef het mij. Die wreede, die geheimzinnige ziekte mijner zenuwen maakte mij onrechtvaardig tegen u; maar ik herhaal u nog, wat ik u gisteren zeide: ik gevoel mij veel beter; in mij is de overtuiging ontstaan, dat ik in min of meer tijd geheel zal genezen zijn. Heb nog geduld, mijn vriend. Ik wil geweld doen om mijne zenuwen te bedwingen; eens dat ik daar geheel zal in gelukt zijn, zal ik pogen uwe wonderbare goedheid jegens mij te erkennen, en, is het mij mogelijk, ik zal u het verdriet doen vergeten, dat ik u heb aangedaan. Nu nog niet; mijne krachten zijn ontoereikend; mijne zenuwen eischen nog kalmte en voorzichtigheid; maar later, later..... ik hoop het ten minste; en gij, Valentijn, ik bid u, hoop het met mij. »

Terwijl zijne echtgenoote dus met stille, doch ongeveinsde vriendelijkheid tot hem sprak, aanschouwde Valentijn haar verbaasd en schier wegdwalend van blijde ontsteltenis. Zou hij vertrekken? Helena verlaten, nu zij door hare voorzeggingen den hemel opende voor zijne oogen? Verzaken aan het gelukkig leven, dat zij hem beloofde? Maar zijn gelaat versomberde welhaast onder eene onttooverende gedachte. Was het niet eigen aan zulke zieken, uit de neerslachtigheid op te staan en de toekomst al meer en meer onder schitterende kleuren aan te zien, naarmate de doodelijke kwaal tot haar noodlottig einde nadert? — En nochtans, indien hij zich misgreep? Indien Helena waarlijk nog kon genezen,

zonder dat hij haar een eeuwig vaarwel hoefde te zeggen? Kon hij niet zijn vertrek eenige dagen uitstellen? — Waarom moest hij juist dien dag de pijnlijke reis ondernemen?

Al deze gedachten vlogen met bliksemsnelheid door de hersens van den armen Valentijn, ontsteld en betooverd als hij was door de zoete woorden zijner vrouw. Hij aarzelde in zijn voornemen en wist niet anders te antwoorden dan door eenige afgebrokene dankzeggingen.

« Geloof mij, Valentijn, » ging Helena voort, « mijn vaste wensch is, u voortaan geen verdriet meer aan te doen. Integendeel, waar mijne krachten mij het toelaten, zal ik alles pogen, wat u kan behagen of wat mag getuigen van mijnen goeden wil. Ik zal dezen morgen in het plantenhuis gaan. Niet lang; maar ik zal er terugkeeren. Gij zult mij de bloemen toonen, niet waar? Met kalmte, zonder aangejaagdheid, voor eenigen tijd nog ten minste. Zoo zal ik allengs sterker en sterker worden, en wanneer de zoete Meimaand alles daarbuiten zal doen herleven, zullen wij te zamen in het park en in de velden wandelen. Mijne moeder heeft gelijk : de mensch moet opstaan en worstelen tegen dwaalgedachten, bovenal wanneer deze hem ondankbaar maken en hem zijne plichten doen vergeten. »

Valentijn, schier bezwijkend van ontroering, hief de handen in de hoogte en meende den hemel een vurig dankgebed toe te sturen; maar hem vielen eensklaps de armen verlamd nevens het lichaam, en hij beschouwde bevend en bleek zijne vrouw, die aan het hoesten was gegaan, als ware er iets in hare keel geschoten.

Dit kuchen duurde niet lang; maar het was dor en hol, als klom het op uit verscheurde longen.

Helena bemerkte, welken smartelijken indruk haar hoest op haren echtgenoot had gedaan. Met eenen geruststellenden glimlach zeide zij :

« Arme Valentijn, het verschrikt u zoodanig mij ziek te zien, dat de minste schijn van verergering in mijne kwaal u ongelukkig maakt. Gij bedroeft u ditmaal ten onrechte. Ik heb eergisteren avond lang voor mijn open venster gezeten en eene verkoudheid opgedaan. Wat beteekent zulke valling? Zij is reeds aan het beteren; binnen eenige dagen zal er geen spoor van overblijven. »

« O, ik bezweer u, Helena, » zuchtte Valentijn smeekend, « wees toch voorzichtig! Wanneer men zwak en ziek is, als gij, mag men zich aan de koude lucht niet blootstellen. »

Hij schudde het hoofd met pijnlijk nadenken en zeide eensklaps op eenen geheel anderen toon :

« Helena, ziet gij daar die gereedgemaakte reismaal? Ik wachtte, dat gij opgestaan waart, om u te zeggen, dat ik verlang eens over en weder naar Oostende te gaan. »

« Naar Oostende? » herhaalde zij met verwondering, « naar Oostende, in dit jaargetijde? »

« Gij weet wel, Helena, dat mijn eenige vriend, de goede en getrouwe makker mijner jeugd, in die stad woont? Gisterenavond, toen ik naar de *Roode Leeuw* gegaan was om den baas over de pacht onzer weide te spreken, vond ik daar een reizend koopman, die mij de bedroevende tijding bracht, dat mijn arme vriend zeer ziek is en sedert twee weken te bed ligt. Dit nieuws heeft mij belet te slapen, en ik heb beslo-

ten naar Oostende te vertrekken, ten minste, Helena, voor zooveel gij mijn voornemen niet afkeurt. Mijn eenigen vriend ziek weten, doodelijk ziek misschien, en hem niet gaan bezoeken, het ware zeer wreed. »

« Zeker, zeker, gij moet naar Oostende, » zeide zij. « De plichten des harten, de plichten der vriendschap moeten ons geheiligd zijn. Wanneer meent gij te vertrekken? »

« Zoohaast mogelijk. Met de diligence, die te negen uren door het dorp rijdt. Anders zou ik den tocht van den ijzeren weg kunnen missen. »

« De diligence, Valentijn? Neem ons rijtuig; dit zal u met windsnelheid naar Kortrijk voeren, en gij zult niet door het hevig schokken vermoeid zijn. »

« Neen, ik verkies de diligence. »

« Waarom? De paarden staan sedert maandag op stal; dit loopje zal hun goed doen. »

« Maar indien gij, Helena, gedurende mijne afwezigheid eens wildet uitrijden? »

« Ik? och, mijne zenuwen kunnen het nog niet verdragen. — Zult gij dan lang wegblijven, Valentijn? »

« Ik weet het niet. Gij begrijpt, Helena, dat een zieke vriend..... misschien zal mijne tegenwoordigheid hem troosten en hem moed geven. Indien hij mij smeekte, eenige dagen bij hem te blijven..... ?

« Dan moet gij aan zijnen wensch voldoen, zoolang het hem nuttig en u aangenaam kan zijn. Maar gij neemt onze koets, niet waar? »

« Dit is te zeggen, ik zou toch liever..... »

Helena stond op en trok aan een belkoord, dat in den hoek der kamer hing.

« Wat wilt gij doen? » vroeg Valentijn.

« Niets. Ik wil u niet in die oude diligence laten vertrekken. »

Er verscheen een knecht in de deur.

« Jan, span de koets in, » beval zij. « Binnen een kwart uurs moet ze voor de deur gereed staan om naar Kortrijk te rijden. »

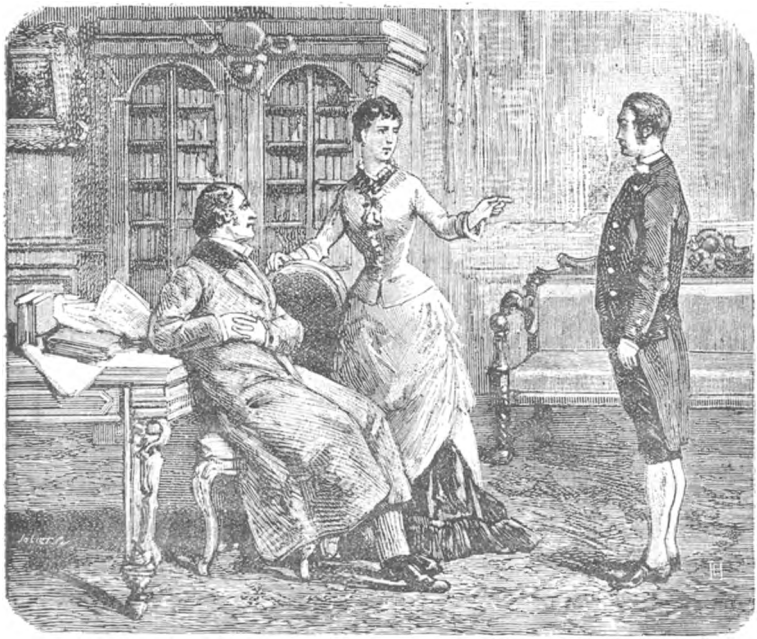
De knecht verdween.

« Neen, neen, geene bemerkingen meer. Zóó is het wel, » zeide zij tot haren echtgenoot. « Uwe reis, Valentijn, verblijdt mij; — ik heb sedert gisteren-avond zelve het voornemen opgevat om u niet tot een uitstapje, maar tot eene langere reis aan te sporen. »

« Wat wilt gij zeggen? Ik begrijp niet, » murmelde Valentijn verrast, als waande hij, dat zijne vrouw zijn geheim voornemen had geraden.

« Ziet gij wel, Valentijn, sedert eenige dagen is er mij eenige klaarheid in den geest gedaald, en dit heeft mij toegelaten de stem van mijn geweten aan te hooren. Sedert zoovele maanden slijt gij uw leven treurig en eenzaam aan de zijde eener zieke vrouw, die u wel slecht voor uwe edelmoedige bezorgdheid beloonde. Nu nog gevoelt zij zich de macht niet om u alle verdriet te sparen..... maar het zal komen; mettertijd, in weinig tijds misschien. Ik heb gedacht, dat gij intusschen op reis zoudt moeten gaan naar Parijs, naar Zwitserland, naar Italië, om u te verstrooien en u in de schoone natuur van het Zuiden te verlustigen. Gij zoudt in het genot van het wonderbare dier begunstigde landstreken de geledene smarten vergeten, en ik zou waarschijnlijk bij uwe terugkomst genoeg hersteld zijn, om u de vriendin en de verkleefde echtgenoote te geven, die, eilaas, tot nu toe u heeft..... u heeft..... ontbroken..... Ik hoest :

geef er geene acht op, Valentijn. De verkoudheid is misschien sterker dan ik meen, maar wees er niet over bekommerd..... Welnu, indien gij mijnen raad volgdet? Eene reis naar Italië, het land der kunsten? En gij, die de bloemen kent en liefhebt, hoe zou het u vermaken, daar in het wilde als vrije natuur-

« Jan, span de koets in. » (Bladz. 240.)

kinderen de planten te zien groeien, welke wij hier onder glas moeten opkweeken en bewaren? »

Waarlijk, Valentijn was in twijfel geraakt en had zoozeer in zijn voornemen gewankeld, dat hij zich bereid had gevoeld om van zijne reis naar Oostende beslissend af te zien; maar de angstwekkende hoest zijner echtgenoote had hem weder tot zijn eerste

besluit teruggebracht. Hij aarzelde echter nog en wist niet wat te antwoorden.

De knecht klopte op de deur en kondigde aan, dat het rijtuig gereedstond; Helena deed hem binnentreden en beval hem, de reismaal van zijnen meester naar beneden te dragen.

« Welnu, Valentijn, » sprak zij, « alles is gereed. Men mag de volvoering van een goed opzet niet uitstellen. Kom, ik wil u zien vertrekken, in de hoop dat dit uitstapje u goed zal doen. »

Zij ging ter kamer uit, door haren echtgenoot gevolgd. Onderweg zeide deze nog :

« Maar, Helena, het is niet volstrekt noodig, dat ik heden vertrekke. Mijn vriend is niet in gevaar des levens. Morgen, overmorgen ware intijds genoeg. »

« Ach, mijn goede Valentijn, » antwoordde zij zonder zich om te keeren, « het verdriet heeft u insgelijks zwak gemaakt. Die lange treurnis, ziet gij, verbrijzelt den moed en den wil der menschen, en doet hen in eene onbegrijpelijke besluiteloosheid vervallen. Ik ondervind het genoeg aan mij zelve. Wat ik erken mijn plicht te zijn, wat ik wensch te doen, omdat ik weet dat het goed is, kan ik niet, nu nog niet; maar ik ben eene vrouw, en ik ben ziek. Gij, Valentijn, gij zijt een man, en uwe zenuwen zijn niet krank. Gij moogt zoo niet wankelen in uwe besluiten. Uw eenige vriend is ziek..... Ging hij nu sterven zonder u te hebben gezien, zoudt gij het niet bitter, maar te laat betreuren? »

« Inderdaad, inderdaad, » morde Valentijn, « er zijn omstandigheden, waarin de minste aarzeling eene noodlottige lafheid kan worden. Men moet

bukken voor den plicht, hoe pijnlijk deze onderwerping soms ook zij. »

In de trapzaal en met het oog op de koets, die voor de deur stond, zeide Helena :

« Vermaak u, Valentijn, poog het ten minste, indien uw vriend niet al te ziek is, en denk onderwijl eens aan uwe reis naar Zwitserland en naar Italië. In alle geval, wanneer gij van Oostende zult teruggekomen zijn, zullen wij daar nog over kouten, en ik zal u overtuigen, dat er nooit eene gelukkigere of heilzamere gedachte in mijnen geest is ontstaan..... Nu, goede reis, Valentijn. Gij schijnt besluiteloos? Hebt gij mij misschien de waarheid verborgen? Vreest gij, dat uw vriend.....? Die traan in uwe oogen! »

« Ik vrees..... ik vrees, ach, ik weet niet..... maar gelijk gij zegt, Helena, ik ben man, en ginge..... ginge hij sterven, omdat mij de noodige moed heeft ontbroken..... »

Hij wreef zich over het voorhoofd, als om de duisternis zijns geestes te overwinnen, stak de hand in den zak, haalde er eenen sleutel uit en zeide met geveinsde verrassing :

« Ach, ik vergat u den sleutel van den geldkoffer te geven! »

« Ik heb hem niet noodig, » murmelde zij, haren man met zonderlinge aandacht beziende.

« Ja wel, Helena; op 't einde der week komt de molenaar, om den prijs te ontvangen van den akker, dien hij ons heeft verkocht. Indien ik niet teruggekeerd was, betaal hem en doe hem de kwijtschelding teekenen, welke gij in den koffer gereed zult vinden. Bij deze kwijtschelding liggen nog twee

andere papieren, welke ik u verzoek met aandacht te lezen, een weinig voordat de molenaar moet komen. Het is volstrekt noodig, dat gij van den inhoud dezer papieren kennis hebbet, om met den molenaar over de zaak te kunnen spreken. Gij zult ze lezen, gij zult ze lezen, niet waar, Helena? »

« Waarom vreest gij, dat ik zou verzuimen aan uwe begeerte te voldoen? » vroeg Helena, verwonderd en bekommerd over zijn aandringen, maar meer nog over zijne onbegrijpelijke ontsteltenis. — Zijne stem had eenen doffen klank, zijne lippen beefden, en zijn gelaat was uitzonderlijk bleek.

Hij gevoelde, dat hij zich ging verraden, en dat de laatste sprankel van moed hem ging ontvallen. De hand zijner echtgenoote in zijne beide handen grijpende, zeide hij met koortsige haast :

« Vaarwel, Helena, vaarwel. Waak over uwe gezondheid..... en denk soms aan den armen, ongelukkigen Valentijn! »

Eer hij deze woorden geheel had uitgesproken, was hij in het rijtuig gesprongen en had op korten en bevelenden toon tot den knecht geroepen :

« Vooruit! »

De paarden, door de zweep geraakt, hadden hunnen loop genomen; de koets was in een oogenblik buiten het kasteel en verre in de lindendreef.

Helena bleef lang treurig en nadenkend staan met het oog op de poort, waaronder de koets was verdwenen.

« Denk soms aan den armen, ongelukkigen Valentijn? » murmelde zij. « Toen hij deze woorden sprak, was het, alsof een gevoel van pijnlijken angst hem

verstikte! Wat vreest hij? Dat mijne ziekte verergere gedurende zijne afwezigheid? »

Met tragen stap naar het binnenste des kasteels gaande, zette zij hare overwegingen voort :

« Ongelukkig is hij zeker, ik heb hem ongelukkig gemaakt; maar ik wil hem het kwaad vergoeden, dat ik hem heb gedaan. God zal mij krachten leenen, ik gevoel het wel. Het is zonderling, ik heb geene de minste zenuwontsteltenis gevoeld in zijne tegenwoordigheid. Integendeel, ware hij niet voornemens geweest zijnen zieken vriend te gaan bezoeken, mij dunkt, ik hadde den ganschen morgen met blijdschap aan zijne zijde doorgebracht.... Hij was ook kalm en rustig..... De reis naar Oostende, indien zijn vriend niet gevaarlijk ziek is, zal hem verkwikken; bij zijne terugkomst zal ik mij vroolijk en minzaam toonen. »

Zij was nu in de benedenzaal getreden en zette zich neder onder het venster, op den stoel, waar zij sedert haar huwelijk zoovele dagen in hopelooze mijmerijen had doorgebracht. Maar haar geest was aangejaagd door kommervolle gepeinzen; want zij stond schier onmiddellijk weder op en mompelde twijfelende :

« Denk soms aan den armen Valentijn? Eene zonderlinge vrees ontstelt mij. Waarom drong hij herhaalde malen aan, om mij de papieren in den koffer te doen lezen? Zijne stem was zoo ongewoon. Hij scheen mij te smeeken, deze lezing niet te verzuimen. Wat behelzen toch die papieren? Uitleggingen over den aankoop van den akker des molenaars? Welke uitleggingen? Ik weet niet, er is iets daarin, dat mij bekommert, ten onrechte zeker; maar evenwel, ik

zal geene rust hebben, voordat ik wete wat Valentijn wilde zeggen. »

Onder het uitspreken dezer woorden was zij naar boven geklommen, en trad nu in de kamer van haren echtgenoot. Zij stak den sleutel op den koffer, opende hem en bemerkte boven andere pakken twee geplooide papieren, die daar schenen gelegd te zijn op zulke wijze, dat zij hare aandacht moesten vestigen.

Zij greep het eerste papier, dat eene blauwe tint had en een brief scheen te zijn, en ontplooide het onder hare oogen.

Lang doorliep zij zeer haastig, doch zonder schijnbare ontsteltenis, het schrift; maar eindelijk verbleekte zij eensklaps, en een scherpe schreeuw ontvloog haar.

Zij sprong met het kwaadvoorspellend papier naar de tafel en liet zich daar, in al hare leden bevend, op eenen stoel nedervallen.

Hare borst hijgde, hare oogen verduisterden en zij gevoelde dat hare krachten haar gingen begeven. Worstelend tegen de bezwijming, poogde zij om hulp te roepen, maar de stem ontbrak haar. Dan deed zij een oneindig geweld op zich zelve, liep wankelend tot den hoek der kamer en rukte aan het belkoord.

Eene meid kwam toegeloopen.

« Maria, » zeide zij, hare ontsteltenis, zooveel het haar nog mogelijk was, verbergende, « loop naar *de Gouden Leeuw*, naar *de Zwaan* om een rijtuig en een paard, twee paarden, goede paarden. Ik bid u, ik smeek u, haastig : ik zal u beloonen, rijkelijk beloonen! »

« Mevrouw, » antwoordde de meid, « het is waar-

schijnlijk, dat ik in het geheele dorp geen rijtuig meer zal vinden. Het is Maandag : iedereen is naar de markt van Kortrijk! »

« Bij den notaris! »

« De vrouw van den notaris en zijne twee dochters zijn daar straks in hunne eigene koets naar Anseghem gereden, om de begrafenis van pachter Roeks op den Hooghout bij te wonen. »

« O, hemel, bij den baron dan! Ga, Maria! loop, loop overal, bied geld, veel geld..... is het noodig, bied schatten..... Ik moet naar Kortrijk, dadelijk, zonder uitstel. Ga, ga, Maria, ik zal wachten met brandend ongeduld! »

Zij ging weder op den stoel zitten, legde het hoofd op de tafel en begon overvloedig te weenen.

Toen zij haren verkropten boezem door eene lange uitstorting een beetje van den angst had ontlast, bracht zij den brief opnieuw onder haar gezicht en poogde dwars door hare tranen te lezen, wat haar echtgenoot haar schreef. Wel dikwijls werd zij door hare snikken in deze lezing onderbroken, maar allengs had zij toch geheel kennis genomen van den droeven brief, die luidde als volgt :

« Helena,

» Ik aanvaardde uwe hand uit loutere zelfopoffering. Gij hebt geloofd, dat een ander gevoel mij had aangedreven, en gij hebt mij gehaat. Indien deze dwaling uws geestes mij alleen had ongelukkig gemaakt, ik zou in stilte en zonder klagen mijn bitter lot onderstaan hebben : maar gij zijt er ziek van geworden, en ik heb met gemartelde ziel en met

onzeglijken schrik, stap voor stap, de kwaal gevolgd, die uwe krachten ondermijnde en mij den akeligen slag deed vreezen, die mij moest dooden. Want, Helena, nu durf ik het u zeggen, ik beminde u met eene liefde, zoo vrij van alle zelfzucht, zoo onuitsprekelijk innig, dat dit gevoel — gevoel van aanbidding voor een menschelijk wezen — overdreven en schuldig moest schijnen in de oogen van God. Ik wist nochtans, dat mijne tegenwoordigheid alleen de bron uwer verkwijning was en de oorzaak uws doods kon worden; maar ik ben zwak, ik beken het; ten minste die liefde, die eindelooze liefde tot u had al mijne gemoedskracht verslonden.

» Langen tijd heb ik dagelijks den hemel om raad gebeden, ik heb mij de hersens gefolterd om iets uit te vinden, dat tot uwe genezing of tot uwe verlichting kon bijdragen. Gij weet wat ik heb beproefd, en wat ik heb gedaan. Alles bleef vruchteloos, omdat de degen, die u de ziel had doorboord, in de wonde bleef steken. Ik vraag u vergiffenis, Helena, omdat ik dit niet eerder met de noodige klaarheid heb erkend, vergiffenis voor mijne zwakheid en voor de liefde, die mij de zinnen hield verduisterd. Er is slechts één middel om de gezondheid en de vrede des harten weder te geven. Dit middel ga ik nu werkstellig maken; ik vertrek naar Oostende, van daar naar Engeland en verder naar onbekende streken van het uitgestrekt Amerika. »

Zij onderbrak hare lezing en stond recht met eenen lach van blijden angst op het gelaat. De meid beklom de trap. Er zou nog middel zijn misschien om Valentijn in te halen, eer hij Kortrijk bereikte; anders zou Helena den ijzeren weg nemen en haren

armen echtgenoot volgen tot in Oostende, tot in Engeland! Zij zou hem zegevierend terugbrengen, hem vergiffenis vragen, hem omhelzen en hem door de vurigste bewijzen van genegenheid doen begrijpen, dat hij zich had bedrogen. Oh, zij zou hem zoo gelukkig maken! want nu gevoelde zij diep, wat edel hart en welk grootmoedig mensch zij tot eeuwig lijden had veroordeeld.

De meid trad binnen en zeide :

« Mevrouw, er is nergens een rijtuig te bekomen. De baron is insgelijks naar Kortrijk; er zijn slechts dienstboden op het kasteel, en zij durven uw verzoek niet inwilligen. »

« O, mijn God, heb medelijden met mij! » riep Helena wanhopig uit. « Geen rijtuig? Gij doet mij sterven, Maria! »

« Ja, Mevrouw, » hervatte de meid, « de baas uit *de Zwaan* zegt, dat er bij M. Rosseels een rijtuig te koop staat, en dat hij het misschien wel zal leenen. In *de Zwaan* heeft men nog een goed paard op stal. »

« Maar, ongelukkige, loop naar M. Rosseels, zeg, dat ik zijn rijtuig koop. Haast gemaakt, haast gemaakt! »

De meid verdween. Gedurende eene wijl bleef Helena den hemel haren angst klagen, doch als aangetrokken door den brief haars echtgenoots, zette zij zich weder bij de tafel en las dus voort :

« Ja, Helena, wanneer dit schrift u mijn laatst vaarwel zal brengen, zal ik reeds op den Oceaan mij bevinden. Aanschouw mij als dood voor u en voor de geheele wereld. Wees vrij en geniet in vrede en vroolijkheid het leven, dat God u zal gunnen. Beschuldig mij niet van gevoelloosheid. U verlaten,

voor eeuwig van u scheiden, u nooit meer zien, het is de nacht van een verdriet zonder hoop, de hel van een lijden zonder einde, die ik aanvaard voor mijne arme ziel. Ik smeek u, geloof dat mijn vertrek de pijnlijkste opoffering is, welke van een mensch, van een al te gevoelig mensch als ik, kan worden geëischt. Wierd ik niet ondersteund door de gedachte, dat mijn besluit u zal laten genezen; was het niet voor u, dat ik dit akelig lot mij op de schouders laad, ik bezweke, voordat mijn voet den grond van Amerika betrad. Maar aan u denken, God bidden, dat Hij u de gezondheid en de blijdschap des harten terugschenke, u zien en u volgen met de oogen mijner ziel, dit zal voortaan mijn leven zijn..... En verre van u, in eene andere wereld, zal ik u nog beminnen, beminnen met dezelfde innigheid, totdat het graf zich sluite over het arme slachtoffer eener miskende verkleefdheid en eener ongelukkige liefde.

» Ik laat u al mijne goederen, en smeek u als eene laatste weldaad af, er vrij en naar uw welgevallen over te beschikken. Indien iemand u daarover wilde aanspreken, het testament, dat ik in den koffer heb gelegd, zal u vrijwaren tegen alle moeilijkheid.

» Vaarwel, Helena, schenk mij uwe vergiffenis voor al het kwaad, dat ik onvrijwillig u heb gedaan. Vaarwel, vaarwel!

» VALENTIJN STOOP. »

Bij het einde van dezen brief kon zij nauwelijks de letters van het schrift nog onderscheiden, zoo overvloedig stroomden de tranen uit hare oogen.

Onder het murmelen van allerlei wanhopige woorden en bittere beschuldigingen tegen zich zelve,

stond zij op en opende den koffer. Zij nam het tweede blad er uit en las op het omslag : *Dit is mijn testament.*

Een snijdende schreeuw vloog op uit hare benauwde borst; zij liep met de handen in de hoogte tot het midden der kamer, viel daar geknield neder en riep :

« O God, barmhartige God, heb medelijden met mij! Zijn testament? Hij zou dood zijn voor mij? Neen, neen, straf mij niet zoo wreedelijk in Uwe verbolgenheid. Erbarmen! Leen mij uwe hulp, dat ik hem moge wederzien! Ik zal boeten, ik zal boeten, ik zal hem eeren, ik zal hem beminnen, ik zal hem eene verkleefde, eene dankbare gezellin zijn. Ja, ja, ik zal den eed vervullen, dien ik voor uw altaar heb gezworen!..... Eilaas, eilaas, te laat, te laat! »

XVII

Toen Valentijn na het smartelijk afscheid de reis had begonnen, welke hem voor eeuwig moest verwijderen van alwat hij beminde — van zijne echtgenoote en van zijn vaderland — had hij eene korte wijl zich onder zijne grenzenlooze wanhoop verpletterd gevoeld. Welhaast nochtans had de overtuiging, dat hij eenen grooten plicht vervulde, hem eenige sterkte teruggeschonken, en werd hij machtig genoeg op zich zelven om de tranen te bedwingen, die uit zijne oogen wilden breken. De koetsier kon in het rijtuig zien, en Valentijn wilde zijnen knecht geene reden geven om zich over de houding zijns meesters te verwonderen.

In zijne diepe bedruktheid verblijdde het hem eenigszins, dat de driftige paarden met uiterste snelheid liepen. Er was nu niet meer op het genomen besluit terug te keeren; alle aarzeling was onmogelijk geworden, en hij gevoelde, dat, naarmate de afstand tusschen hem en haar grooter zou worden, hij meer sterkmoedigheid en geestklaarte zou aanwinnen.

Nauwelijks was hij echter het dorp voorbij, of hij zag met eene soort van angst de koets stilhouden. De

gedachte, dat er een ongeval aan de paarden of aan het rijtuig kon overkomen zijn, verschrikte hem. Maar vooraleer hij den tijd hadde om den knecht te ondervragen, werd de deur der koets geopend, en de notaris, onder het uitspreken van eenen groet, beklom de trede, — zette zich op de bank voor Valentijn en zeide, terwijl de paarden hunne vaart hernamen :

« Gij laat toe, niet waar, Mijnheer Stoop? Tusschen vrienden behoeft men dit niet te vragen. Gij gaat naar Kortrijk? Ik moet er insgelijks naar toe. Mijn inzicht was de diligence te nemen; dewijl het nogal schoon weder is, was ik vooruitgegaan om haar op den steenweg in te wachten; maar vermits de gelegenheid zich aanbiedt om in gezelschap van eenen vriend te reizen, heb ik dit veel liever, dan mij in de oude doodkist de leden uiteen te laten schokken. Uwe koets is gemakkelijk, Mijnheer Stoop; maar waarom drijft uw knecht de paarden zoo onmatig aan? Hij zou stukken kunnen maken en ons den hals breken. Het brandt er immers niet? »

De notaris was een kort, zwaarlijvig manneken, met wijnroode kaken en een open, vroolijk gelaat.

Hij moest in tegenoverstelling met de meesten zijner ambtgenooten een praatzuchtig kouter zijn, — want hij had met snelheid gesproken, zonder zelfs eens te hebben bemerkt, dat M. Stoop niet luisterde op hetgeen hij zeide, en geheel in andere gedachten scheen verslonden.

Hadde de notaris eenige acht gegeven, het ware hem niet moeilijk geweest te raden, dat zijne komst den eigenaar der koets zeer onaangenaam was. Nu bemerkte hij echter de ongewone afgetrokkenheid van Valentijn.

« Gij hebt verdriet, niet waar, mijn goede heer Stoop? » vroeg hij. « Is uwe vrouw nog altijd even ziek? Gij moogt daarom den moed niet verliezen. Het gaat Zomer worden..... De koetsier zal ons voorzeker nog tegen de boomen smijten! — Gij schijnt onpasselijk, Mijnheer Stoop? »

Het was Valentijn niet mogelijk, den notaris zonder antwoord te laten. Met tegenzin zeide hij :

« Ik ben niet onpasselijk, notaris, maar ik heb niet al te wel geslapen. — Is er iets aan uw paard of aan uw rijtuig miskomen? »

« In het geheel niet, » riep de notaris. « Zij genieten beide de beste gezondheid. Wij mannen, wij pochen altijd, dat wij de meesters in het huishouden zijn. Wel ja, ga, kijk er achter! Meester, als de vrouw en de groote kinderen niet te huis zijn. Vandaag wordt op den Hooghout, onder Anseghem, de uitvaart gevierd van pachter Roeks, eenen ouden kozijn mijner vrouw. Zij is met hare twee dochters er naartoe gereden, niet uit achting voor den overledene, verre van daar; maar omdat er veel volk zal zijn. Wil nu de arme notaris zijne zaken doen, dan kan hij te voet loopen of zich in den vermaledijden rosmolen, dien men uit spot *diligence* noemt, het ingewand zoodanig laten uiteenschokken, dat zijne maag in geene acht dagen op hare ware plaats geraakt. Heb dan al een rijtuig! »

Na een oogenblik stilte hernam hij :

« De geschiedenis van pachter Roeks is nogal zonderling. Gij moet den man gekend hebben; hij leverde veel koolzaad aan uwen schoonvader en kwam dikwijls ten zijnen huize. Kent gij hem niet? »

« Ik heb hem nooit gezien, » mompelde Valentijn.

« Inderdaad, gij zijt niet sedert lang genoeg in onze streken en leeft tamelijk afgezonderd. Zooveel te beter; dit geeft mij gelegenheid om u deze geschiedenis te vertellen. Het zal de reis verkorten; en vermits gij zwaarmoedig zijt en niet wilt kouten, zal ik maar alleen spreken, al ware het slechts om mij zelven te vermaken..... Die betooverde koetsier! »

Zonder oorlof te vragen, liet hij eenen der voorspiegels neder en riep :

« Wat drommel, Jan, is dit nu rijden als een mensch met gezond verstand? Men kan hierbinnen geen woord meer spreken, zonder zich de longen uit het lijf te schreeuwen. Matig den stap uwer paarden : wij hebben tijds genoeg. »

De knecht gehoorzaamde aan dit bevel, en de notaris, den spiegel opgehaald hebbende, zeide tot Valentijn :

« Die pachter Roeks dan zat sedert jaren op eene der beste en grootste hofsteden der omstreken. Hij huurde het goed niet hoog en legde elk jaar een schoon sommeken terzijde. Dit had hem hoogmoedig, gierig en grof gemaakt. Men noemde hem het stekelvarken, omdat niemand hem kon naderen, zonder met barsche woorden te worden onthaald.

» Eensklaps verneemt hij, dat de eigenaar zijner hofstede besloten heeft het goed te verkoopen, en hij ontvangt eenen brief, waarin men hem verzoekt de landerijen te toonen aan de liefhebbers, welke zich zouden kunnen aanbieden om de hofstede te bezichtigen. De spijt en gramschap van pachter Roeks waren ongemeen hevig : gedurende vijftien dagen maakte hij van zijn huis eene hel en scheen zijne ontevredenheid te willen wreken op zijne vrouw en

kinderen, op zijne dienstboden en op allen, die hem naderden.

» Wat den korzeligen vent dus aanjaagde was de gedachte, dat de nieuwe kooper der hofstede de jaarlijksche pacht merkelijk zou vermeerderen, aangezien de landerijen nu zoo uiterst hoog werden verkocht. Om dit te voorkomen, had hij in zijn grof verstand een slim middel uitgedacht. Hij zou voor de liefhebbers, die de hofstede kwamen bezichtigen, er zooveel kwaad van spreken en hun zulken afkeer er voor inboezemen, als het hem maar mogelijk was. Met dus zijnen ouden eigenaar, — zijnen weldoener, mag men zeggen — voor vele duizenden te benadeelen, hoopte hij, dat de hofstede zeer laag zoude worden aangekocht, en hij aan eene vermeerdering van pacht zou ontsnappen, — want, merk op, dat zijn huurtijd ging vervallen..... Gij zult gaan hooren, hoe deze list hem is gelukt.

» Zekeren namiddag hield er op het binnenplein der hofstede een huurrijtuig stil. Een oude heer met grijs haar en zeer nederig gekleed, trad er uit, zond het rijtuig naar het dorp, ging binnen en vroeg naar den pachter. Deze, door eenen der dienstboden geroepen, verscheen met grimmig gelaat, bezag den vreemdeling zeer onheusch en begon met eenen hevigen uitval te doen tegen de vervelende bezoeken der liefhebbers, die hem aan zijn werk kwamen storen, als dachten zij, dat hij op zijne renten leefde en zoo maar zijnen tijd met nutteloos wandelen kon slijten.

» De oude heer scheen over zulk onthaal verwonderd, doch verborg zijne ontevredenheid en zeide, dat hij door iemand, die lust had om het goed

te koopen, belast was de hofstede te bezichtigen.

« Welnu, » riep Roeks met ongeduld, « kom dan maar en poog een beetje snel te gaan; ik zal u de landerijen toonen. Er is niet veel aan te zien, en ik moet mij haasten. Er zijn daarginder twintig werklieden, die op mijne bevelen wachten. Gij, stadsmenschen met uw gemakkelijk leven, gij denkt, dat een boer evenals gij zijnen tijd verkwisten kan met naar de kraaien te gapen. »

« De grijsaard liep zich buiten adem om den barschen man te kunnen volgen. Deze bracht hem op de velden, wees hem de meeste stukken van verre en maakte al de gronden uit voor middelmatig of slecht; de weiden waren zuur of te droog, de akkers mager of vochtig. Het was eene ware ellende, zich dus te moeten afbeulen om de gierige aarde eenige schaarsche vruchten af te dwingen; en zeker, met de overmatige pacht, welke hij nu te betalen had, moest hij jaarlijks er van het zijne inschieten en eindelijk geheel ten gronde gaan.

» Het scheen nochtans, dat de oude heer een kenner was en de slechte trouw of de overdrijving van Roeks wel bespeurde; want hij deed hem daarover eenige opmerkingen, die hem vanwege zijnen geleider zeer onbeleefde woorden en zelfs grove beleedigingen op den hals haalden. De misnoegde grijsaard zeide alsdan tot Roeks, dat hij hem niet langer wilde wederhouden, vermits hij besloten had, op de hofstede te vernachten, om des anderen daags op zijn gemak alles na te zien. De eigenaar had hem verzekerd, dat de pachter hem met vermaak een bed zou aanbieden en hem gulhartig zou onthalen. Maar Roeks weigerde zeer barsch, onder voorwendsel dat

er op de hofstede geen enkel bed beschikbaar was. Wilde hij opgestoofde patatten met boonen eten, hij kon dan wachten tot den avond, want nu had er niemand tijd om zijn werk te verlaten.

» Zeer verstoord en spijtig, zonder het evenwel te laten blijken, wenschte de oude heer hem vaarwel en richtte zich door een voetpad naar het dorp. Pachter Roeks, zich zegevierend de handen wrijvende, omdat hij alweder eenen liefhebber meende te hebben afgeweerd, ging lachend naar huis.

» De heer, die waarschijnlijk betreurde zijnen tijd te hebben verloren, keerde terug en stapte langzaam nevens de velden, welke hij dacht tot de hofstede te behooren. Hij zag wat verder op eenen akker eenen bejaarden man, die tusschen vijf of zes meisjes en jongens, — zijne kinderen ongetwijfeld, — druk bezig was op een veld te arbeiden.

» Aan dezen waagde hij het, inlichtingen te vragen over den aard en de waarde der nevensliggende gronden. De man antwoordde hem goedwillig, bescheiden en met een opmerkelijk verstand; ja, hij liet al sprekende zijn werk staan en vergezelde den vreemdeling zeer verre in de velden, om hem de inlichtingen te geven, welke hij verlangde te bekomen.

» Eindelijk, door eene bijzondere gedachte aangedreven, poogde de grijsaard door zijdelingsche ondervragingen te weten, in welken toestand zijn dienstwillige geleider zich bevond. Deze toonde zich zeer tevreden over zijn lot. Hij zat op een klein pachtgoed van vier koeien; zijne velden waren even goed als die der groote hofstede, en hij kwam, God lof met veel werken en zorgen tamelijk wel aan zijn

brood. Er was slechts iets, dat hem een beetje bedroefde. Hij had vele kinderen, de meesten reeds groot, en zou meer welstand hebben en beter vooruitgaan, indien hij meer land in pacht kon krijgen; maar daaraan was niet te denken, dewijl men er geen vrijen grond te huur kon krijgen.

» Vertrouwelijk koutende, naderden zij op hunne wandeling de kleine hofstede van pachter Loons, — zoo heette de goede man. Hij verzocht den vreemdeling binnen te treden, om een beetje te rusten. Deze aanvaardde de uitnoodiging met vermaak. Hij zag de vrouw en de kinderen van pachter Loons, vond hen allen, naar het voorbeeld des vaders, vriendelijk en beleefd, at zelfs van de hem aangebodene hesp en verliet het huis der goede menschen, diep getroffen en hen dankend voor de gulhartige gastvrijheid, door hen aan eenen vreemdeling gegund.

» De oude heer ging naar het dorp. In stede van te blijven tot morgen, deed hij zijn rijtuig inspannen en vertrok naar Kortrijk.

» In zijnen dwazen waan meende pachter Roeks door zijne onbeschoftheid zooverre te zijn gelukt, dat zijn eigenaar zou verplicht zijn, de hofsteden bij gebrek aan liefhebbers onverkocht te laten; want er verliep eene gansche maand, zonder dat hij nieuwe bezoekers zag of nog iets over het al of niet verkoopen der hofstede vernam.

» Op eens hield er weder een huurrijtuig voor zijne woning stil, en dezelfde oude heer trad binnen. Pachter Roeks, hem ziende, riep grijnzend uit :

« Alweder gij? Wat zal het nu zijn? »

» Maar de oude heer nam eenen stoel, zette

zich neder en zeide op eenen toon van overheid :

« Pachter Roeks, kent gij de hofstede op het Berlaar? Schoon goed, niet waar, van tachtig bunders? Gij kent insgelijks de Schaapshofstede achter den Vischpoel en het eikenbosch ter Kapelle? Welnu, de arme zaakwaarnemer, dien gij zoo onbeschoft meendet te mogen onthalen, is eigenaar dezer goederen. »

« De eigenaar van het bosch ter Kapelle? » mompelde Roeks verbleekende. « Gij zoudt M. Favreel van Gent zijn? Die millioenrijke grondbezitter?..... En gij wilt deze hofstede koopen? »

« Het is afgedaan, de hofstede hoort mij toe, » was het antwoord.

» Als van den bliksem getroffen, begon pachter Roeks eenige verontschuldigingen over zijne barschheid te stamelen, maar vergat daarbij toch niet den nieuwen eigenaar te laten hooren, dat hij eenen slechten koop gedaan had en niet op eene verhooging der pacht mocht denken. — De heer herinnerde hem, dat zijn huurtijd ging vervallen, en deed hem begrijpen, dat hij de hofstede moest verlaten; er was niets aan te doen; de nieuwe eigenaar wilde zulke onbeleefde, grove en brutale lieden niet op zijne goederen laten wonen.

» Dan begon Roeks een ander liedje te zingen; hij vroeg vergiffenis, bood eene aanzienlijke vermeerdering van de pacht aan en putte alle middelen uit, om het schrikkelijk vonnis te verbidden; maar de grijsaard, kalm en koel, bleef onveranderlijk bij zijne beslissing, zeggende, dat zijn gebuur Loons, de nieuwe pachter, op de hofstede zou komen, een uur nadat de huurtijd zou zijn vervallen, en, wilde Roeks

het beproeven eenen dag langer te blijven, men zou op voorhand maatregelen nemen om hem zulks te beletten.

» Het geschiedde zoo, Mijnheer Stoop; de goede Loons betrok met zijne kinderen de groote hofstede; de eigenaar leende hem geld om zich naar behooren in te richten, en eischte geene verhooging van huur. Roeks had het geluk, bijna onmiddellijk eene andere hofstede te vinden; maar het verdriet van zulke voordeelige plaats te hebben verloren, de nijd over de welvaart van pachter Loons, de schaamte, de wroeging verbitterden zijne reeds zeer bittere inborst zoodanig, dat de man zijn eigen hart begon op te vreten en ellendig is gestorven van de overmatige gal. Men begraaft hem vandaag. Wat denkt gij van deze geschiedenis, Mijnheer Stoop? Het is ten minste eene goede les, niet waar? »

Hij zweeg eene wijl, in de hoop dat zijn aanhoorder door eenige bemerkingen zou getuigen, dat dit verhaal zijne aandacht had geboeid; maar Valentijn scheen geheel in zijne overwegingen weggedwaald.

« Welnu, wat denkt gij van deze geschiedenis? » herhaalde hij. « De straf was wel hard, ik beken het; maar zou het niet wenschelijk zijn, meent gij, dat er nu en dan zoo iets voorviel, om zekere boeren hunne grofheid en hunne domme listigheid af te leeren? »

« Ja, ja, zeker, notaris, het ware te wenschen, » antwoordde Valentijn, uit zijne verslondenheid opschietende. « Maar vergeef mij mijne verstrooidheid, ik heb andere dingen in het hoofd en wilde u wel iets vragen. Vermits gij notaris zijt, kan niemand beter dan gij mij zeggen, wat ik verlang te weten. »

« Geheel tot uwen dienst, Mijnheer Stoop; ik luister. »

Het was wonder, hoe Valentijn dus eensklaps de vrijheid des geestes had terugbekomen. Met klare stem en zelfs met geheime berekendheid sprak hij :

« Notaris, ik heb eenen vriend, dien ik vooralsnu niet mag noemen. Hij is een zonderlinge kerel, eene soort van menschenhater. Hij leeft op zijne renten en woont alleen met eene zijner zusters. Ook twee broeders heeft hij; maar hij is met hen in oneenigheid geraakt over zaken van erfenis, en sedert dien tijd schijnen zij elkander te haten. Mijn vriend beweert, dat zij hem lasteren, hem vervolgen en hem het leven in zijne woonplaats onmogelijk maken. Waarschijnlijk door eene ziekelijke overdrevenheid verblind, is hij tot een ongewoon besluit gekomen. Hij wil Europa verlaten, zonder dat het iemand wete, over den Oceaan eene schuilplaats zoeken en doorgaan voor dood. Ik heb zijn voornemen uit al mijne kracht bestreden, zooals gij wel kunt denken, notaris; maar er is niets aan te doen. Dáár ligt echter de moeilijkheid niet. Hij wil vertrekken met eenig geld, maar het bezit van al zijne goederen verzekeren aan de zuster, die met hem woont, ter uitsluiting van alle anderen. Nu vreest hij wel met recht, niet waar, dat, hij afwezig zijnde zonder dat men wete of hij dood of levend is, de overige broeders en zusters de wet zullen inroepen, om het bezit en zelfs het beheer zijner goederen te onttrekken aan de eenige zuster, die het voorwerp zijner genegenheid is. Hij heeft mij geraadpleegd over hetgeen hem te doen stond, om haar voor deze stoornissen te behoeden, zonder dat het noodig zij eenen notaris zijn geheim te vertrouwen.

Ik heb hem geschreven, dat hij een testament ten voordeele zijner zuster moest achterlaten. De raad was goed, niet waar? »

« Ah, ah, mijn brave heer Stoop, » antwoordde de notaris lachend, « daar hebt gij den bal leelijk misgeworpen. Een testament? Een testament is zonder kracht en zonder waarde, zoolang de maker er van niet dood is, het is te zeggen, zoolang zijn overlijden niet door wettige stukken wordt bewezen. »

« O, mijn God, wat heb ik gedaan? » riep Valentijn verbleekend uit.

« Zie, hoe ontstelt u dit zoo wonderlijk? Wat gij gedaan hebt, Mijnheer Stoop? Eene domheid hebt gij begaan; maar het is te begrijpen. Het zijn zaken van notarissen en advocaten. Indien uw vriend vertrokken is, zonder eenige inlichting over zijn bestaan achter te laten, dan zullen zijne broeders al ras de hulp der wet inroepen, om de goederen van den afwezige onder beheer te doen stellen, en de bevoordeelde zuster zal met testament en al aan de deur gezet worden, noch min noch meer dat ik u zeg. »

Valentijn had een groot geweld op zich zelven gedaan om zijne verschriktheid en zijnen angst te verbergen.

« Maar, notaris, » zeide hij, « ik ben diep bedroefd, omdat ik zulken slechten raad..... »

« Eenen belachelijken raad..... »

« Ja, eenen belachelijken raad aan mijnen vriend heb gegeven. Maar indien hij dan volstrekt zijn geheim aan niemand wilde toevertrouwen, was er dan geen middel, om door eene onderhandsche akte zijne zuster zonder stoornis in het bezit zijner goederen te laten? »

« Ja wel, voor zooveel het geene vervreemding der goederen betreft. Hij kon haar met het testament, dat later zijn uitwerksel zou hebben, eene volmacht, eene procuratie laten; dan hadde niemand het recht gehad om haar de minste stoornis aan te doen. »

« En in welke bewoordingen moet zulke onderhandsche volmacht worden opgemaakt, notaris? »

« Gelijk alle andere algemeene procuratiën. »

« Ik bid u, zeg mij hoe de tekst behoort te zijn. »

« Maar ik zal u morgen ten mijnent een voorschrift geven. Waartoe zou het dienen, Mijnheer Stoop, indien ik u dit opgaf; gij zoudt het immers vergeten? »

« Het is, notaris, dat ik mij zou haasten, het mijnen vriend te schrijven. Hij is nog niet vertrokken, en het zou nog tijd kunnen zijn om hem te beletten het slachtoffer te worden van wat gij terecht mijne domheid noemt. »

« O, ik denk er aan, » riep de notaris eensklaps; « toen ik, nu een jaar geleden, in uw kabinet was, om over de pacht uwer hofstede te Belleghem te spreken, hebt gij mij een boek getoond, waaruit gij den vorm van eenen pachtbrief hadt genomen. Dat boek bezit ik insgelijks, en ik heb het vroeger al eens geraadpleegd om tijd te winnen. Welnu, in dat boek staan voorschriften van allerhande procuratiën. »

« Ik bedank u voor uwe dienstwilligheid, notaris, » zeide Valentijn met eenen glans van blijdschap in de oogen. « Want gij begrijpt, dat het geen aangenaam gevoel is, te weten dat men een mensch, die vertrouwen in ons stelt, eenen ouden vriend, eenen slechten raad heeft gegeven. Waarlijk, ik dank u hartelijk. »

Hij stond op en liet den voorspiegel der koets neder.

« Jan, houd stil voor de afspanning in het voorgeborchte, » gebood hij. « Gij zult den paarden brood geven en ze laten drinken, doch zonder uitspannen. »

« Gij gaat niet tot binnen de stad? » vroeg de notaris, die het bevel had gehoord.

« Ja, later, » antwoordde Valentijn. « Ik heb eerst nog eene zaak in het voorgeborchte af te doen. »

De notaris begon van andere dingen te kouten, sprak van eigendommen, die te koop kwamen, van processen, die er gingen ontstaan, van politiek en van kiezingen; maar Valentijn was weder in zijne eerste verslondenheid weggezonken en antwoordde nu en dan slechts door een onverschillig gezegde.

De koets bleef welhaast voor eene afspanning in het voorgeborchte staan.

Na eenen handdruk en eene groetenis met M. Stoop te hebben gewisseld, ging de notaris te voet naar de stad.

« Jan, geef den paarden brood, » zeide Valentijn tot den knecht. « Haast u : binnen vijf minuten moet gij gereed zijn om heen te rijden. »

Hij ging binnen de afspanning, beval de meid een glas bier aan den koetsier te dragen, en zette zich in eenen hoek voor eene tafel neder.

Om aan het onderzoek der lieden te ontsnappen, welke zich in de afspanning bevonden, nam hij een dagblad en las in schijn met groote aandacht; maar zijne kommervolle gedachten waren wel verre van de plaats, waar hij zich bevond. Ja, hij had door de diepte zijner overwegingen vergeten den tijd af te meten; want reeds waren er tien minuten verloopen,

toen de knecht hem kwam verwittigen, dat hij op de bevelen zijns meesters wachtte.

Valentijn liep naar de deur en sprong in de koets, tot den koetsier zeggende :

« Terug naar huis, Jan! Zeng de steenen, doe de paarden vliegen! Sta voor niemand, voor niemand, hoort gij? En nu, vooruit als de wind! »

Eens dat hij zich met ongewone snelheid voortgerukt zag naar het doel, dat hij zonder verlies van tijd wenschte te bereiken, kwam er een beetje meer bedaardheid in zijn gemoed, en hij begon te overwegen, welke noodlottige onvoorzichtigheid hij had begaan. Hij was niet met Helena getrouwd in gemeenschap van goederen. Zóó had mijnheer Minnens het gewild. De verre kozijns, die, toen hij in armoede verkeerde, hem nooit hadden willen kennen, waren sedert zijn huwelijk hem komen opzoeken. Een hunner had zelfs in het dorp de hoop laten blijken, eens zijn erfgenaam te worden, aangezien zijne vrouw, zeer ziekelijk zijnde, waarschijnlijk kinderloos zou sterven. Ware Valentijn vertrokken, zonder door een gelukkig toeval den notaris te hebben ontmoet, dan zouden ongetwijfeld deze kozijns de arme zieke Helena allerlei last en veel droefheid hebben aangedaan. Zóó was ten minste zijne overtuiging en zijne vrees. Nu was het evenwel nog tijd om zijne onbezonnenheid te herstellen. Helena vermoedde niets. Hij zou pogen, in stilte op het kasteel te komen en zijne kamer te bereiken, zonder dat zijne echtgenoote het bemerkte. Hij zou met haast de procuratie schrijven en ze op zijne tafel leggen, met een omslag als eenen brief, die haar was bestemd. Dan zou hij haar opzoeken, haar wijsmaken, dat hij

iets had vergeten, dat zijn zieke vriend hem had gesmeekt mede te brengen, haar nog eens vaarwel zeggen en dan weder vertrekken, beslissend en voor altijd.

In zulke overwegingen bleef hij verslonden, totdat hij den toren des dorps in de verte achter de boomen zag opdagen. Nog eens, nog eens gingen zijne oogen haar wederzien! Dit denkbeeld ontroerde hem door eene onwillige blijdschap, en hij glimlachte zelfs met eene soort van kinderlijk geluk..... maar dan kwam de overtuiging, dat zijn vaarwel eeuwig moest zijn, weder hem den geest met duisternis omhullen, en menige zucht ontsnapte zijner benauwde borst.

Toen de koets den grooten weg had bereikt, waarop de dreve des kasteels uitliep, deed Valentijn stilhouden en sprong ten gronde.

« Jan, » zeide hij, « uwe paarden schuimen van het zweet. Zóó kunnen zij niet op stal gaan. Zij zouden onfeilbaar ziek worden. Doe ze een kwart uurs in dezen weg over- en wederstappen; breng ze dan op het kasteel; maar gij moet ze in de dreve en op den voorhof stap voor stap leiden, op zulke wijze dat men niet hoore, dat de koets teruggekomen is. »

De koetsier aanschouwde hem met verbaasdheid en meende zeker eene bemerking te wagen; maar Valentijn zegde op korten toon :

« Ik ben niet gewoon, Jan, u barsche bevelen te geven; nu evenwel geen woord : ik wil gehoorzaamd worden! »

Hij stapte in de dreve, bereikte de poort en ging binnen het kasteel. Geen dienstbode had hem gezien; hij hoorde niets. Nu kon hij, zonder tot de zaal te naderen, waar zijne vrouw gewoonlijk zich ophield,

aan de trap geraken. Hij had slechts eenige minuten noodig om de volmacht te schrijven; dan zou hij met moed het smartelijk vaarwel vernieuwen en zich haasten eene plaats te verlaten, waar zijne tegenwoordigheid een aangebeden wezen had verbrijzeld..... Wel bestormde nog de twijfel zijn gemoed, ja, hij bleef eens aarzelend in de gang staan, verschrikt over de gedachte, over de hoop dat eene onverwachte reden hem misschien nog kon terughouden van die vervaarlijke reis over den Oceaan.

Maar hij schudde het hoofd met kracht, verloste zijnen dwalenden geest van die ijdele begoochelingen en beklom voet voor voet de trap, opdat geen het minste gerucht zijne terugkomst mochte verraden, zoolang de volmacht niet zou geschreven zijn.

De deur zijner kamer stond open, en hij trad er zachtjes binnen; maar hij werd bleek als een doode en begon te sidderen, terwijl hij zijne strakke oogen van den openstaanden geldkoffer naar de tafel bracht.

Bij de tafel zat Helena met het hoofd op eenige papieren. Zij scheen te slapen.....

Hemel! Helena had den koffer geopend, zijnen brief gelezen! Wat ging hij nu doen? In stille weder heengaan, zonder haar te wekken? Maar de procuratie?

Hij hield zijnen adem op en overwoog. In deze angstige verlegenheid vlogen de gedachten snel als bliksemschichten hem door de overspannen hersens. Kon hij niet te Kortrijk of elders eene procuratie schrijven, en ze haar toesturen met de post?

Reeds had Valentijn eenen stap achteruit gedaan, om die kamer en het kasteel te ontvluchten; maar nu meende hij eenen glinsterenden traan tusschen de

vingers zijner echtgenoote te zien rollen..... Hij reikte den hals vooruit en bemerkte met eene eindelooze ontsteltenis, dat zij het hoofd op zijnen brief had gelegd, en dat het schrift van dien brief was weggesmolten in den vloed harer tranen..... Zijn moed bezweek.

« Helena! » zuchtte hij, « arme Helena! »

Zijne echtgenoote stond op, slaakte eenen snijdenden schreeuw, deinsde eenen stap achteruit en aanschouwde hem sidderend, als kon zij hare oogen niet gelooven; maar vooraleer hij den tijd had om de minste beweging te doen, sprong zij met open armen naar hem toe en riep :

« Gij, gij, Valentijn? Gij hier? O, God heeft mij verhoord! »

En zij viel juichend tegen zijne borst, sloeg de armen hem om den hals en zoende hem, weenende en allerlei blijde woorden stamelende, terwijl nieuwe tranen van hare wangen stroomden.

Valentijn, door eenen geheimen angst getroffen, liet zijne echtgenoote hem overladen met de bewijzen harer eindelooze blijdschap, zonder te toonen dat hij er gevoelig aan was. Hemel, indien haar geest was verdwaald? Zij omhelsde hem met koortsige vurigheid. De liefde, de ware, de innigste liefde kon alleen bij zulke uitstorting natuurlijk en oprecht zijn!

« Kom, Helena, bedaar, » zeide hij. « Nu gij mijn voornemen kent, doe mij niet bezwijken bij het wreede vaarwel. »

« Uw vaarwel? uw vaarwel? » riep zij met dwazen lach, zonder hem los te laten. « Ah, God heeft mij mijnen dierbaren echtgenoot teruggeschonken : geene macht op aarde ontrukt hem mij nog! »

« De plicht gebiedt, Helena; het lot is onverbiddelijk. »

Zij viel geknield voor zijne voeten neder, hief de bevende handen tot hem, weerstond zijne poging om haar op te heffen, en riep smeekend uit :

« Neen, laat af : zóó moet ik boeten voor u. Vergiffenis, erbarming! O, spreek niet meer van vertrekken, Valentijn. Verlaat mij heden, en gij vermoordt mij; blijf, en gij redt mij voor de tweede maal..... en gij geeft mij de gezondheid, het leven, het geluk! Ik zal u onderdanig zijn, u eeren, u beminnen, Valentijn..... beminnen, beminnen zooals gij mij hebt bemind. Ik heb het God beloofd, en ik zal het trouw vervullen. O, wees mij genadig! om te genezen, om lang en vroolijk in uwe liefde te leven, behoeft mij niets dan uwe genegenheid, dan de kus der verzoening! »

Zij sprong weder recht, vloog hem nogmaals aan den hals en kreet :

« O, geef mij dien kus, dien eersten kus van mijnen welbeminden echtgenoot! »

Ditmaal bood Valentijn geenen tegenstand meer. Hij drukte Helena met vurige teederheid aan zijn hart en bevochtigde haar voorhoofd met tranen van onzeglijke zaligheid.

Door eene zelfde gedachte hieven beiden den blik ten hemel; zij zeiden niets, maar in hunne oogen vlamde de dankbaarheid tot God, die na zulke smartelijke beproeving hen de gelukkigste menschen der aarde liet zijn.

XVIII.

TELEGRAM.

Aan HENDRIK HAGELS, te Oostende.

Lisseghem, den 15den Januari 1860.

Hoezee! Een zoon is mij geboren. Hij zal Hendrik heeten. Schoone, dierbare naam. Moeder en kind zijn welvarend. God zij gezegend!

VALENTIJN STOOP.

EINDE.

Eene Verwarde Zaak

Brussel. — Drukkerij J. JANSSENS, 25, Harnasmakersstraat.

HENDRIK CONSCIENCE

Eene Verwarde Zaak

BRUSSEL
J. LEBÈGUE & Cie, BOEKHANDELAARS-UITGEVERS
46, MAGDALENASTRAAT, 46

Hij richtte zijnen stap naar een huis (bladz. 16).

EENE VERWARDE ZAAK

I

Op eenen morgen der September-maand verliet een jonge boer de stad Hal, in Brabant, en trad in eene aardebaan, die hem waarschijnlijk naar Alsemberg zou leiden.

Hij droeg eenen driekantigen hoed, eene lange jas van grof laken en eene korte broek, die met zilveren gespen aan de knieën was bevestigd; zulke gespen blonken insgelijks op zijne zware schoenen. Over zijnen schouder lag een gaanstok en daaraan hing een ledige korf.

Bijzonder schoon was deze jongeling niet. Zijne gelaatstrekken waren eenigszins grof geteekend en zijne leden door den vroegen arbeid verzwaard; maar zijne hooggekleurde wangen getuigden van gezond bloed, en de zachte blik zijner blauwe oogen van goedheid des harten.

In den eerste had hij zeer haastig gegaan; maar

even kon hij wanen buiten het gezicht der lieden te zijn geraakt, of hij vertraagde zijnen stap en boog allengs het hoofd dieper en dieper, onder het gewicht zijner gepeinzen.

Soms bleef hij staan, morde bitter in zich zelven of stak de vuist dreigend vooruit; eens zelfs wischte hij zich eenen traan uit de oogen; maar hij hernam telkens, onder het slaken van eenen pijnlijken zucht, zijnen gang, totdat hij eensklaps, achter de draai van den bosschkant en vooruit in de baan, eene vrouw bemerkte, die eenen grooten, platten korf op het hoofd droeg. Hij herkende haar : het was de winkelierster van D'worp, eene anders verstandige vrouw, maar die de faam had zeer praatziek te zijn en zich met ieders zaken te willen bemoeien.

De jongeling meende achteruit te blijven om, zoo mogelijk, haar gezelschap te ontwijken; maar zij had het gerucht zijner stappen gehoord en zich in de baan omgekeerd.

Hij, alhoewel tegen dank, kwam vooruit en stapte nevens haar in den hobbeligen weg.

« Wat geluk, u te ontmoeten, Urbaan, » zeide zij. « Het is zoo vervelend alleen te gaan. Hoe stond de markt te Hal? »

« Tamelijk, » was het antwoord.

« Hebt gij het nieuws vernomen? Schrikkelijk, niet waar? »

De jongeling haalde twijfelend de schouders op.

« Gij weet het niet, Urbaan? Iedereen in Hal sprak er toch van. Er zijn tijdingen uit Duitschland gekomen. De Pruisen, de Franschen en nog al andere volkeren hebben den oorlog aan onze keizerin Maria-Theresia verklaard. Men zegt, dat ze ginder, in

Duitschland, gaan vechten om leven of dood; maar wie weet of de oorlog ook niet in Brabant zal komen? Dan worden de arme boeren weer uitgeplunderd, afgebrand, vermoord..... Geve God, dat het niet gebeure! »

De jongeling, weggedwaald in gedachten, scheen naar hare woorden niet te hebben geluisterd.

Zij bezag hem eene wijl met schertsenden glimlach en vroeg :

« Urbaan, jongen lief, hoe loopt gij zoo met het hoofd naar den grond, als hadt gij eene naald verloren? Hebt gij verdriet? »

« Vroolijk ben ik zeker niet, bazin Geerts. »

« Kom, zeg mij wat er u op het hart ligt. »

« Daarvan te spreken, zou mijn verdriet niet genezen. »

« Door te zwijgen zult gij u zelven nog treuriger maken. Nu, vertel mij wat u bedroeft. »

« Neen, bazin Geerts, kouten wij liever van andere dingen; zeidet gij niet, dat men gaat vechten in Duitschland? »

« Zoo, zoo, gij wilt mij de oorzaak uwer zwaarmoedigheid verbergen? » riep zij zegevierend. « Gij meent, dat ik niet alles weet? Luister maar. Gij bemint de schoone Cilia van baas Roosens. Iedereen te D'worp dacht, dat gij met haar gingt trouwen. Uwe ouders en de haren waren sedert lang het daarover eens. Het is zelfs om die reden dat Cilia, ofschoon zij al de jongens de oogen uitsteekt, niet van dicht of van verre is ten huwelijk gevraagd geworden. Gij hadt reeds begonnen met het een en ander voor uw huwelijk te koopen..... Is het waar of niet? »

« Dit wist toch iedereen, » morde de jongeling.

« Ja, en dat nu sedert eenige maanden Marcus Cops, de zoon uit den *Gouden Appel*, de zwierbol, die zijne arme moeder nog in den put zal helpen, — dat Marcus, zeg ik, op Cilia is verliefd geraakt en hoog en laag zweert, dat hij haar tot vrouw zal hebben, dit is insgelijks iedereen bekend; — maar er zijn toch dingen, die weinige lieden weten, bijvoorbeeld, de reden waarom bazin Roosens zoo onverwachts haar gegeven woord breekt en hare Cilia met den woesten Marcus wil doen trouwen. »

« Ho, het is genoeg te begrijpen, » wedersprak Urbaan. « Bazin Roosens is het slachtoffer van eenen wreeden dwang. De Amman wil haar door bedreigingen en door beloften overhalen tot het breken van haar woord. Hij is toch de tweede gerechtsdienaar van D'worp en kan den molenaar veel last en verdriet aandoen : hem in boeten slaan, hem zwart maken bij den baron en bij den drossaard en hem eindelijk misschien van den molen doen verhuizen. »

« Uitvindsels, mijn jongen, » zeide de vrouw lachende, « voorwendsels, waaronder bazin Roosens de ware reden van haar gedrag verbergt. Zij vreest den Amman niet, wees zeker. Zij heeft eene te lange pacht en onze heer baron is rechtvaardig. Neen, het is haar slechts te doen om voordeel en om geld. Moeder Roosens is wel lam aan haar rechterbeen; maar zij is eene wakkere, slimme vrouw, die alles diep berekent en de kans om iets te winnen niet zal laten ontsnappen, indien zulke kans zich aanbiedt..... Zij heeft nog vijf kinderen buiten Cilia, die de oudste is. Moeder Roosens zou hare dochter niet gaarne veel medegeven..... »

« Wij vragen niets, hoegenaamd niets, » bemerkte de jongeling :

« Ja, maar wat gij aanbiedt, schijnt bazin Roosens niet genoeg. Volgens haar is Cilia, de schoone Cilia, veel meer waard. Voor zoo weinig is zij niet te koop. »

« Te koop! Ach, bazin Geerts, welke taal! »

« Het is slechts eene wijze van spreken..... en wanneer men alles wel inziet, zou men gaan twijfelen of moeder Roosens wel ongelijk heeft. Inderdaad, trouwt gij met Cilia, dan moet zij bij uwe ouders wonen, zonder zelve een *tehuis* te bekomen. Zij zou voor uwe ouders moeten werken en in den grond niets meer zijn dan eene dienstmeid. »

« Eene dienstmeid? Cilia? Maar hoe durft gij dit zeggen? »

« Ik zeg zulks niet, » wedervoer de vrouw, « het zijn de overwegingen van bazin Roosens. »

« Eilaas, » zuchtte Urbaan, « zou Cilia's moeder zulke woorden gesproken hebben! »

« Uw vader heeft ze meer dan eens uit haren mond gehoord. »

« En zou bazin Roosens waarlijk kunnen gelooven, dat Cilia ten onzent niet boven ons allen zou worden bemind en vereerd? Het is onbegrijpelijk. Meent zij inderdaad wat zij zegt? »

« Zij veinst waarschijnlijk. Ha, het is eene behendige, eene listige vrouw! Zeker, zij zou veel liever hare Cilia aan u dan aan den barschen Marcus geven; maar volgens hare berekening hoopt zij nu het middel gevonden te hebben, om uwen vader tot de grootste opoffering te doen toestemmen; zij poogt hem te dwingen zich te ontkleeden, voordat hij slapen gaat, zooals het spreekwoord zegt. »

« Maar, o hemel, bazinne, hoe weet gij dit alles? » kreet de jongeling verwonderd.

« Het is eenvoudig : de molenaar heeft mijnen man zijn verdriet geklaagd; want baas Roosens heeft veel genegenheid voor u, en hij betreurt het diep, dat hij uwen vader — zijn oudsten vriend — dus moet beleedigen; maar gij weet, dat de molenaar in zijn huis niets heeft te zeggen. Zijne vrouw is meester; hij durft haar niet tegenspreken. »

« O, mocht uw vermoeden gegrond zijn! » riep Urbaan met vreugd in de oogen. « De eisch van moeder Roosens zou slechts eene bedreiging zijn; en, zelfs al bleef mijn vader weigeren zijn pachthof af te staan, zou zij Cilia's hand toch niet aan Marcus gunnen? »

« Dit beweer ik niet; integendeel. Bazin Roosens is eene stijfhoofdige vrouw, en wanneer zij eens iets heeft gezegd, zal zij het uitvoeren, er kome van wat wil. Daarenboven, de Amman gaat nu bijna dagelijks naar den molen, om moeder Roosens een besluit te ontrukken. Ik begrijp wat hem aandrijft. Cilia is de goedheid en de zachtheid zelve. Marcus schijnt half zinneloos van liefde tot haar. De Amman gelooft, dat deze liefde de woeste inborst van zijnen neef zal temmen — en zoo zou hij dus zijne zuster, de weduwe Cops, verlossen van het schrikkelijk verdriet, dat zij nu door het slecht gedrag van haren zoon te lijden heeft. Om zulk doel te bereiken, zal hij geene beloften sparen; en, eischte moeder Roosens zelfs eenen schat gelds..... »

« Eilaas, eilaas, ik ben diep ongelukkig! » zuchtte de jongeling. « Dat ik van wanhoop verkwijne, het zij zoo, indien God het heeft beslist! Maar die arme

Cilia! Zij, de vrouw van den baldadigen dronkaard Marcus? Zij verfoeit hem : zij zou sterven..... En niets, niets kan mij troosten. Ach, wist ik slechts raad! »

« Een moedig besluit alleen kan u redden. Dat uw vader in den eisch van bazin Roosens toestemme. »

« Hij wil niet. »

« Baas Couterman moet willen : er is geen ander middel. »

« Het is toch zoo pijnlijk, zoo schrikkelijk voor mijnen armen vader; ik heb het hem nog niet durven zeggen. »

« Zeg dan alle hoop vaarwel. Cilia zal de bruid van Marcus zijn..... Wie kan het weten? Zij zal het misschien niet lang betreuren; want Marcus is een knappe jongen; hij kan zich beteren. Zijne moeder is rijk; hij zal de afspanning krijgen. De *Gouden Appel* is eene schoone broodwinning. »

Urbaan blikte ten gronde en schudde treurig het hoofd.

« Kom, kom, gij moet man zijn en niet wanhopen, » zeide de vrouw. « In uwe plaats zou ik mijnen vader eens goed aan het lijf gaan en hem wel doen begrijpen, dat hij slechts éenen zoon heeft. Het geluk uws levens staat op het spel; baas Couterman, indien hij een hart heeft, kan niet achteruitgaan voor eene opoffering, hoe groot ze ook weze. »

« Welaan, » morde de jongeling, « het kost mij veel, mijnen goeden vader zoo diep te bedroeven. Ik hem vragen, dat hij alles, alles zou afstaan, alles wat hij met zijn zweet gedurende zijn lastig leven heeft gewonnen? Ach, het is wel wreed en ik schrik er van terug als van eene misdaad; maar voor Cilia, voor de

arme Cilia, zal ik het evenwel wagen..... heden nog! »

« Dit is een goed besluit, Urbaan. Gelukt gij in uwe poging, gij zult mij later bedanken voor mijnen raad. »

Zij waren nu op de baan van Alsemberg getreden en naderden een prachtig landgoed, dat, een weinig ter zijde in het dal, half tusschen welig geboomte lag verborgen.

Daar stond vroeger het oud heerlijk slot van D'worp, dat door de Fransche legerbenden van Lodewijk XIV schier tot den grond was afgebrand geworden.

In nieuweren smaak hersteld, toonde het evenwel nog eenige overblijfsels van zijnen eersten bouwtrant. Zoo stond nog van wederzijden der ingangspoort een bonkige toren, in welks grondvesten drie of vier gewelfde krochten waren uitgespaard, om er dieven en moordenaars in te kerkeren; want de heeren van D'worp oefenden hooggerecht uit en bezaten eene galg en eene kake.

Met het oog op eenen der beide torens zeide bazin Geerts tot haren gezel :

« Zie, Urbaan, telkens als ik hier voorbijstap, siddert alles aan mijn lijf en krijg ik koude. Ik was nog jong : het is wel twintig jaar geleden..... ja, want wij zijn nu in zeventien honderd eenenveertig..... Daar, onder dien toren ter linkerzijde der poort, had men eenen zekeren Frans Neefs opgesloten, een armen bloed, dien men verdachte van houtdiefte. Het was in het hartje van den Winter, en dien nacht was het zoo ijselijk koud, dat Frans Neefs in zijnen kerker doodvroor. Toen men des morgens in de

gevangenis kwam, bemerkte men met afschuw, dat de ratten..... Het is te gruwelijk om te vertellen. De ongelukkige man was niet meer herkennelijk. Ik bevond mij bij toeval op het kasteel, waar ik eene boodschap had gebracht, en zoo zag ik den doode, toen men hem uit den kelder haalde. Die aanblik deed zulken diepen indruk op mij, dat ik nu, na verloop van twintig jaren, nog dikwijls het verminkte lijk voor mijne oogen zie opstaan, en telkens wanneer ik des avonds wat veel eet, droom ik er 's nachts van als ware het gisteren geschied..... Zie, zie, Urbaan, daar komen de schutters uit het kasteel met eenen gevangene! »

« Het is Lucas Stoppelinkx, de schoenmaker van Beersel, die verledene week in den *Gouden Appel* heeft gevochten, » bemerkte de jongeling.

« Inderdaad, ik ken de zaak. Hij heeft den zoon van den wagenmaker met eenen stokslag den arm gebroken. Nu wordt hij naar Beersel gebracht, om daar gevonnist te worden; want de heer van Beersel heeft hem als zijnen onderhoorige opgeëischt. Het is gelukkig voor hem : nu zal hij er met eenige maanden en wat geld afkomen. Hier hadde men hem gegeeseld, gebannen of opgehangen; want onze heer baron wil volstrekt die leelijke gewoonte van vechten en slaan uitroeien, en hij heeft vóor zijn vertrek naar Weenen den drossaard geboden, onmeedoogend voor krakeelmakers te zijn. Gij kent Bastiaan Voet van Grootheyde wel? »

« Laat ons vooruitgaan, bazin Geerts, ik heb haast, » onderbrak de jongeling.

« Omdat de Amman er bij is, niet waar? Hij is de vijand van uw geluk, en gij ontmoet hem liever niet. »

« Zooals gij zegt. Kom, ik bid u. »

« Neen, ik wil blijven om ze te zien voorbijgaan. »

« Dan wensch ik u vaarwel, bazinne. »

« Zult gij mijnen raad volgen, Urbaan? »

« Ja, nog dezen morgen. »

« Tot wederziens. Daar komen ze. Zie, ze hebben Stoppelinkx de handen op den rug gebonden..... »

Urbaan zette zijnen weg voort en scheen zich naar het dorp te richten, welks kerkje tusschen eenige huizen nevens de baan zich verhief; maar hij keerde welhaast ter linkerzijde af, daalde neder in een schaduwrijk dal, stapte over eene kleine brug en ging voorbij een paar watermolens, die niet verre van elkander op eenen smallen waterloop stonden.

De arme jongeling, nu alleen zijnde, dacht weder met diepe treurigheid aan het bittere lot, dat hem bedreigde. De poging, welke hij besloten had bij zijnen vader te wagen, schrikte hem af en hij verzamelde al zijnen moed, om niet terug te wijken op het beslissend oogenblik.

Toen hij verder voorbij eenen derden watermolen ging, klopte het hart hem hevig en hij keek met schuchteren blik in het ronde. Daar toch woonde Cilia..... maar hij was den molen reeds voorbij en had niemand bespeurd.

Hij richtte zijnen stap naar een huis, dat op een boogschot van den molen stond. De mesthoop voor de opene staldeur; de boomgaard, overlommerd met de kruinen van machtige appelaars; de velden, die achter het huis zeer verre op de helling klommen en als bonte tapijten schenen uitgespreid; de blinkende ploeg, de groengeschilderde vensters : dit

alles getuigde dat hier een tamelijk bemiddeld landbouwer moest wonen.

Urbaan trad in huis, zette zijnen korf ten gronde en liet zich bij de tafel op eene bank nederzakken.

« Dag, Urbaan, hoe is de markt geweest? » vroeg hem een knecht, die in eenen hoek manden aan het vlechten was of ten minste eenige beschadigde manden vermaakte.

« Dag, Blaas, » kreeg hij ten antwoord. « Waar is mijn vader? »

« Ik weet het niet wel. De molenaar is hier gekomen en heeft hem met haast eenige woorden gezegd. De molenaar scheen bedroefd, uw vader integendeel scheen gram. Hij heeft eene wijl in stilte met uwe moeder gesproken en is dan met baas Roosens uitgegaan. »

« Naar den molen? »

« Misschien zijn ze naar het dorp. Bedrieg ik mij niet, dan is de molenaar gekomen om eene zeer haastige zaak; want hij bad met gevouwen handen uwen vader, hem te volgen. Wil ik eens gaan zien of uw vader in den molen is? »

De jongeling schudde weigerend het hoofd.

« Uwe moeder is in den stal. Wil ik haar gaan zeggen, dat gij van de markt terug zijt? »

Daar hij geen antwoord bekwam, blikte hij eene wijl met medelijden op zijnen jongen meester en zette in stilte zijnen arbeid voort.

Deze knecht, Blasius Slijpsteen, was een zeer mismaakte jongen. Hij had eenen hoogen schouder, als een bultenaar, en een ijselijk grooten mond; hij mankte van de linkerzijde en zijne armen waren uitermate lang. Hij was een vondeling. Toen hij den

ouderdom van vijf jaren had bereikt en de armmeesters hem bij de boeren als koewachter zouden uitbesteden, wilde niemand het arme schepsel aanvaarden. Vrouw Couterman alleen stemde uit medelijden er in toe, het kind onder haar dak te nemen. Zij had het sedert dan goed behandeld, en dewijl Blaas overal spot en afkeer aantrof, behalve in het huis zijner weldoeners, was hij hun zeer verkleefd geworden. Wat hen verheugde, maakte hem blijde; wat hun smartte, deed hem innig leed. Ook koesterde hij tegen Marcus Cops eenen zoo vurigen haat, dat hij, ofschoon zwak en uiterst vreesachtig, dit gevoel zelfs niet in tegenwoordigheid van Marcus kon verbergen, wanneer hij hem bijgeval ontmoette. Dit had den armen knecht meer dan eens kletsen en stompen aangebracht. Nu was er weder iets van dien aard geschied; want na zijnen jongen meester nog eene wijl in stilte te hebben bekeken, vroeg hij :

« Mag ik u eens iets zeggen, Urbaan? »

De jongeling was gansch verslonden in gedachten en vroeg zich zelven met schrik, of niet op dit oogenblik over zijn lot werd beslist. De molenaar toch had er angstig uitgezien; zijne woorden hadden zijnen vader vergramd. Hem stond niets te wachten dan ongeluk, en het was misschien reeds te laat om nog iets te beproeven of nog te hopen.

Hij deed den knecht met de hand een teeken, dat hij liever niet wilde spreken.

« Van Marcus, » zeide Blaas.

Die naam scheen Urbaan uit zijne smartelijke overweging op te wekken.

« Van Marcus? » herhaalde hij. « Wat weet gij van Marcus? »

« Bekijk mijn linkeroor eens, Urbaan. »

« Er is bloed aan. Wat beteekent dit? »

« Ik was naar het dorp gegaan, om eene boodschap voor de pachteresse te doen. Daar, bij de deur van de *Drie Koningen*, stond Marcus tusschen vijf of zes zwierbollen van zijnen aard. Hij had ongetwijfeld weder gedronken; want hij schreeuwde luidop en zwaaide de armen als een windmolen. Ik naderde allengs om te hooren wat hij zeide. Hij sprak van u en van Cilia Roosens. Hij bevestigde met schrikkelijke vloeken, dat Cilia binnen zes weken zijne vrouw zal zijn; en hij dreigde, den hals te breken van al wie het zou pogen te beletten. Toen hij kwaad van u sprak en u eenen armen duivel en eenen leelijken dommerik noemde, kon ik het niet meer verdragen. Toeschietende, schreeuwde ik hem in het aangezicht, dat hij een goddelooze moederpijniger en een verachtelijke zatlap is. Ik meende te gaan loopen, maar de woestaard had mij reeds vast en sleurde mij bijna de ooren van het hoofd. Ach, hadde ik hem dan met mijne oogen kunnen doorboren!..... Hij liet eindelijk mijn oor los en gaf mij eenen zoo hevigen stomp, dat ik tot aan den anderen kant der straat rolde. Karel van den koster, uw vriend, die mij wilde verdedigen, kreeg ook nog wat stompen. »

De jongeling was opgestaan en morde met gebalde vuisten :

« Dat kan zoo niet blijven duren. O, ware ik daar tegenwoordig geweest! »

« Gij hadt niets kunnen doen, Urbaan. Het wilde beest is reuzensterk en zou een mensch, u vooral dien hij haat, doodslaan als eenen kikvorsch. Ach, vlucht

hem : er zou een ongeluk gebeuren. Denk aan uwe moeder, aan Cilia..... »

Urbaan liet zich weder op de bank vallen en zuchtte, terwijl hij het hoofd op de tafel legde :

« Niets, niets voor mij dan lijden, stom en machteloos lijden. God, heb deernis met mij ! »

Op dit oogenblik traden twee vrouwen, ieder met eenen aker melk aan de hand, in de kamer. De eerste, reeds oud, met magere, verslenste wezenstrekken, doch met een zoet gelaat, was bazin Couterman ; de tweede, eene struische boerin met roode wangen en dikke armen, was Trees Broeks, de koemeid.

Vrouw Couterman, na eenen korten groet, bekeek haren zoon met eenen blik van medelijden. Dan zeide zij :

« Blaas, gij moest met uwe manden in de schuur gaan, jongen. Trees, breng de koeien in den boomgaard en bereid daarna de loog voor de wasch van morgen. »

De dienstboden, die wel merkten dat de pachteresse alleen met haren zoon wilde spreken, verlieten onmiddellijk de kamer.

« Kom, mijn arme Urbaan, » zeide de pachteresse, « schep moed en pijnig uw hart zoo niet. Het zal nog beter gaan dan wij meenen. »

« Neen, moeder, geen troost meer voor mij op aarde, » antwoordde hij zuchtend, « alle hoop is verloren. »

« Integendeel, er is eene nieuwe hoop ontstaan. »

« Hoe? Bedriegt gij mij niet, moeder? » riep de jongeling met glanzende oogen opspringende. « Eene nieuwe hoop? Welke? Spreek, ik bid u! »

« De molenaar is hier geweest. Hij is komen

zeggen, dat zijne vrouw jegens den Amman de verbintenis heeft aangenomen, heden, na den middag, uitspraak te doen over het lot harer dochter; en dewijl de voorstellen uws vaders haar niet voldoende schijnen, zou zij volgens hare eigene woorden onfeilbaar de hand van Cilia aan Marcus toestaan..... Ontstel u zoo niet, mijn zoon; gij hebt geene reden om te wanhopen..... Op het aandringen van den molenaar heeft uw vader besloten, zijne voorstellen te veranderen op zulke wijze, dat moeder Roosens ze waarschijnlijk zal aanvaarden. »

« Ha, dank Gok! » kreet de jongeling. « Wat onverwacht geluk! Vader stemt toe in den eisch van bazin Roosens? »

« Neen, niet gansch. »

« Niet gansch, moeder? Wat kan hij haar anders voorstellen? De hoop ontvalt weder mijn scheurend hart. »

« Wat hij haar gaat aanbieden, is het volgende : Vader zal voor u een klein pachthof zoeken. Hij zal u gansch instellen; u, om te beginnen, een paar koeien geven, u een paard koopen en u van alles voorzien. In één woord, hij zal u helpen, totdat uwe boerderij goed aan den gang is. Wel zal hij daartoe geld moeten ter leen zoeken; maar hij getroost zich nu in deze harde opoffering. »

« Och, ik ben mijnen goeden vader dankbaar, » mompelde de jongeling met tranen in de oogen, « maar dit alles zal mij niet redden, moeder. Ik weet nu, dat bazin Roosens haren eisch niet zal veranderen. Zij wil dat vader mij zijn pachthof afsta met alles wat hij bezit. Het is wreed, het is onmenschelijk; maar wat zij eens heeft beslist, moet geschieden. Ik

ben veroordeeld, moeder; de arme Cilia zal de vrouw van Marcus worden, en ik..... ik zal verkwijnen van smart! »

« Maar hoe kunt gij zoo spreken? Wacht ten minste om geheel te wanhopen, totdat gij den uitslag van uws vaders poging kent. »

« Nutteloos, moeder! » klaagde Urbaan. « Bij het eerste woord van mijnen vader zal bazin Roosens zijn voorstel onmeedoogend verstooten. »

« Daarin misgrijpt gij u zeker, mijn zoon. Uw vader is reeds sedert een uur in den molen. Dat is een teeken, dat men daar beraadslaagt..... En misschien dat uw vader eindelijk..... Alles is mogelijk, niet waar? »

« Wat wilt gij zeggen, moeder? » riep de jongeling met plotselijke blijdschap.

« Misschien dat uw vader, door mijne gebeden, door mijne tranen overwonnen, den eisch van bazin Roosens geheel aanvaardt. Dan, ik ben er zeker van, zou uw huwelijk met Cilia zoohaast mogelijk gevierd worden. Wij zouden bij u blijven wonen. Ik ken uw hart, Urbaan; er zou in den grond niets veranderd zijn. »

« Ja wel, moeder lief, wij zouden dan met ons beiden zijn, om u te beminnen en te zegenen. En, heb ik tot nu mijnen vader vereerd en gehoorzaamd met eene volledige onderwerping, dan zou een woord uit zijnen mond of een teeken van zijnen vinger mij een bevel zijn, als kwam het mij van God zelven. Ho, ik zou de opoffering aanvaarden, omdat het onverbiddelijk lot er mij toe dwingt; maar zij zou in mijn geweten een worm zijn, die mij wreedelijk aan het hart zou bijten, kon ik ooit vergeten wat gij en mijn

vader voor het geluk van uw kind zoudt hebben gedaan. »

« Daar komt uw vader uit den molen; ik zie hem door het venster! » riep vrouw Couterman eensklaps met blijde hoop in de stem; maar even ras betrok eene uitdrukking van angst haar gelaat.

Urbaan, die tot het venster was geloopen, keek eene wijl bevend van schrik naar buiten. Het was klaarblijkend, dat zijn vader niet in zijne poging was gelukt; want hij zag er droevig uit en maakte met de hand hoekige gebaren, die van eene verregaande spijt getuigden.

« Eilaas, eilaas, alles is verloren, moeder! » kreet de jongeling. « Cilia is veroordeeld ! »

« Mijn ongelukkig kind, ach, mij breekt het hart in den boezem! » kermde de oude vrouw, terwijl tranen uit hare oogen sprongen.

De pachter naderde de deur zijner woning. Hij was een man van omtrent de zestig jaar, droog, mager en met afgesloofde wezenstrekken, gevolg van levenslangen arbeid; maar de oogen stonden hem nog glinsterend in het hoofd en, alhoewel van hooge gestalte, ging hij nog merkelijk recht. Er was iets in zijne houding, dat ontzag inboezemde en deed denken, dat deze oude man sterker van gemoed dan van lichaam moest zijn.

Binnentredende, meende hij gewis in zure woorden uit te varen en zijne verontwaardiging tegen bazin Roosens lucht te geven, want zijn gelaat drukte eene hevige gramschap uit; maar toen hij bemerkte, hoe zijne vrouw en zijn zoon bitter weende, bedwong hij zijne ontsteltenis.

Hij zette zich op de bank nevens den jongeling, nam hem de hand en zeide :

« Kom, Urbaan, wat moed geschept, mijn arm kind. Het lot is wel wreed ; maar de tijd geneest de wonden des harten. Waar de mensch onmachtig is, moet hij verduldig het hoofd bukken en troost zoeken in de overtuiging, dat er niets geschiedt dan door Gods wil. »

« De laatste hoop is dus verloren, vader? » murmelde de jongeling gansch moedeloos. « Gij hebt den eisch van bazin Roosens verstooten? Cilia zal de bruid van Marcus worden? Ik zal sterven van verdriet? »

« Sterven, mijn zoon? Het is eene schrikkelijke smart, inderdaad, dus de schoonste hoop zijns levens verbrijzeld te zien ; maar men sterft daar evenwel niet van. »

« O, vader, » kreet de jongeling, « geloof mij, ik zal het niet kunnen uitstaan. Cilia de vrouw van Marcus? En ik zal het zien, dagelijks! O, mijn God, weten dat zij ongelukkig is ; vernemen dat zij bezwijkt onder de barschheid van den zielloozen woestaard ; haar langzaam zien wegkwijnen, de engelachtige vriendin mijner kindsheid, die gij, die hare ouders mij tot bruid hadden voorbeschikt..... En ik zou met zulken moordpriem in het hart kunnen leven?..... Ach, ik had gehoopt in uwe goedheid, vader ; maar..... maar..... »

Baas Couterman bezag zijnen zoon zeer scherp ; doch deze sloeg de oogen met eenen zucht neder en bleef zwijgend.

« Ik misgrijp mij wel zeker, » zeide de pachter, het hoofd schuddende. « Al het mogelijke en zeker

meer dan wat redelijk was, heb ik beproefd om u tegen den wreeden slag te behoeden. Denk eens, Urbaan, ik heb bazin Roosens voorgesteld, u op een pachthof te zetten, u mijn vee, mijn paard en al mijn geld af te staan; maar die vrouw is zonder mededoogen. »

« Vader, vader, o, hadt gij in uwe eindelooze goedheid nog iets meer gedaan! » riep de jongeling uit.

« Iets meer? Gij verwondert mij. Wat wilt gij zeggen? » gromde de pachter. « Gij insgelijks, Urbaan, zoudt kunnen wenschen dat ik.....? Onmogelijk! »

Moeder Couterman, die tot nu toe weenend in eenen hoek der kamer had gestaan, kwam tot haren man geloopen, sloeg hem de armen om den hals en riep kermende :

« Thomas, Thomas, laat uw hart vermurwen, blijf niet onverbiddelijk!..... Ach, hoe kunt gij toch zoo koel het doodelijk verdriet van ons arm kind aanzien? Wat genoegen kan geld of goed ons nog geven, wanneer wij, om het te behouden, onzen eenigen zoon tot een leven van wanhoop zullen veroordeeld hebben? Sta Urbaan en Cilia onze hofstede af, vermits bazin Roosens het eischt. Wij blijven bij onze kinderen wonen, en zij zullen ons des te meer beminnen, omdat wij ons van alles, van alles hebben beroofd om hen gelukkig te maken. »

« Vader, goede vader, » voegde Urbaan er bij, « indien ik het kon vergeten, een enkel oogenblik, — indien mijne dankbaarheid, mijn eerbied voor u ooit konden verzwakken, ho, dan zou ik niet verdienen eenen zaligen dood te sterven! Medelijden, medelijden met mij! »

« Medelijden? » herhaalde de pachter zeer bitter. « Ja, gij moet ongelukkig zijn, tot geestverbijstering toe, om mij iets zoo onredelijks en zoo onmatigs te kunnen vragen. Van u ten minste had ik dit niet verwacht, mijn zoon. »

« Thomas, laat u verbidden : red Urbaan, red Cilia met een enkel goed woord! » riep de pachteresse.

« Ja, gij zijt moeder, » zeide baas Couterman, « de liefde tot uwen zoon maakt u blind; maar hij, Urbaan, is een man..... »

« Vergiffenis, vergiffenis, vader! De wanhoop doet mij dwalen! » smeekte de jongeling.

« Inderdaad, mijn zoon, gij noch uwe moeder hebt eenig besef van wat gij mij vraagt, » zeide baas Couterman met nadruk. « Op deze hofstede ben ik geboren; onder dit venster heeft mijne wieg gestaan; in dien hoek van den schoorsteen zie ik nog immer het beeld mijner moeder, zingend of vertellend, bij haar spinnewiel zitten; daar op dien grooten stoel, is mijn afgeleefde vader, zachtjes en mij zegenend, voor eeuwig ingeslapen. Geen graspijl op deze hofstede, dat niet eenen droppel van mijn zweet heeft gedronken; geen boom, geen steen, of zij waren de vrienden mijner kindsheid; mijne vreugde, mijne smarten, mijne liefde, zij staan geschreven op alwat mij hier omringt. Zij zijn mijn leven zelf..... En ik zou in mijnen ouden dag deze vaderlijke woning moeten verlaten en in de wereld gaan dwalen als een vreemdeling? »

« Maar neen, Thomas, » onderbrak de vrouw; « wij blijven hier wonen; niets zal veranderen..... »

« Vader, ik zal u immer met liefde en onderwerping gehoorzamen! » zuchtte de jongeling.

« Niets zal veranderen! » herhaalde de pachter, het hoofd schuddende. « Wie kan het weten? Is de dood niet daar, om den menschelijken wil te verijdelen? Laat Urbaan met Cilia getrouwd zijn. Kan onze zoon niet sterven? Zijn wij niet allen sterfelijk? Dan blijft Cilia alleen, of met kinderen, eigenaresse van alles. Indien zij hertrouwde, zou dan haar nieuwe man wel even goed zijn voor oude, afgeleefde lieden, die te veel eten en te weinig werken? Ho, staat vrij op tegen deze treurige overwegingen; maar een mensch mag niet vervaard zijn van de rede en de waarheid. Zijn er geene droeve voorbeelden genoeg van zulke lotgevallen? Zij omringen ons van alle kanten. Steven, de tachtigjarige bedelaar, die hier des Zaterdags om wat brood komt bidden, is vroeger een welhebbende pachter geweest. Hij heeft insgelijks alles aan zijnen zoon afgestaan. De zoon is eerst gestorven, dan des zoons vrouw; en zoo zijn de goederen door erfenis in vreemde handen geraakt, die zich den ouden bedelaar niet meer aantrekken..... En Karel Deroeck, en Jakob Steens van Esschenbeek? Hunne geschiedenis kent toch iedereen. Zij allen hebben zich ontkleed, voordat zij slapen gingen, en zij hebben hunne onvoorzichtigheid wel bloedig geboet. Denk niet, Urbaan, dat een gevoel van eigenbaat mij dus doet spreken. Was het om mij alleen te doen, ik zou waarschijnlijk, uit liefde tot u, alles opofferen; maar uwe moeder kan ons allen overleven. Moeten vreezen, dat zij eens, evenals nu de arme Steven, om haar brood zou bedelen? Door den eisch van bazin Roosens te aanvaarden, zulke ijselijke dingen mogelijk maken? Dit nimmer, neen, nimmer! »

« Houdt u niets terug dan de vrees zulker onze-

kere gebeurtenissen? » riep de vrouw met kracht, « welaan dan, Thomas, aanvaard den eisch van vrouw Roosens! Red mijn zoon, dat hij ten minste gelukkig weze. Indien mijn lot daardoor bitter kon worden, ik zou het verduldig en God dankend onderstaan. »

« Ik begrijp het, eene moeder! » wedervoer de man. « Vroeg men uw hart zelf, gij zoudt het geven; maar het is mijn plicht die slachtoffering te beletten. Ik ben wel zeker, dat Urbaan nu de zaak met klaarheid inziet en niet meer wenscht, dat wij onze hofstede afstaan. Kom, spreek, Urbaan, zeg dat ik gelijk heb! »

De jongeling slaakte eenen angstkreet en liet het hoofd op de tafel vallen. Hij snikte bitter, doch antwoordde niet.

Eene wijl blikte baas Couterman in pijnlijke stilte op zijnen zoon. Hij worstelde tegen zijn eigen hart; maar de rede bezweek niet in hem; want hij morde nog binnensmonds :

« Het kan niet, het mag niet..... »

Daar hoorde men eensklaps eenige angstige gillen buiten de deur.

« Cilia komt! » riep de vrouw. « Hemel, zij kermt zoo pijnlijk! Wat is er geschied? »

En vooraleer zij deze woorden geheel had uitgesproken, trad er eene jonge maagd met roodgekreten oogen binnen.

Den ouden Couterman aan den hals vliegende, riep zij uit :

« O, red mij, verlos mij van de wanhoop, van den dood! Indien gij mij verlaat, ben ik verloren! »

« Kom, bedaar, Cilia, mijn kind, » zeide de pach-

ter, terwijl hij zachtjes hare armen van zijnen hals lichtte. « Welk nieuw verdriet ontstelt dus uwe zinnen? »

« Eilaas, ik moet de vrouw van Marcus worden! » gilde zij met diepen schrik in de oogen. « Mijne moeder heeft het beslist. Binnen een uur komt de Amman, en dan spreekt men mijn onherroepelijk vonnis uit. Marcus is een goddeloos mensch; hij vloekt, hij zweert, hij is oploopend, barsch en wreed. Ik haat hem, ik verfoei hem, ik ben vervaart van hem als van een boozen geest. Ik wil zijne vrouw, zijne slavin niet worden; ik wil niet leven met hem. Al moest ik weigeren te eten en van honger vergaan, hij zal aan mijne zijde de plaats niet innemen, die Urbaan alleen toebehoort. Gruwelijk, gruwelijk : Marcus, de baldadige dronkaard, zou mij in zijne armen drukken! De eerste zoen, die mijn voorhoofd zou raken, zou de smet zijner onreine lippen zijn! God, o God, laat mij sterven! »

Zij viel als ontzenuwd op eenen stoel en sloeg de handen vóór de oogen. Moeder Couterman en Urbaan naderden haar met tranen op de wangen en meenden haar de hand te grijpen en haar te troosten; maar Cilia sprong recht, liep tot den pachter en, voor hem op de knieën stortende, gilde zij met opgeheven handen :

« Heb medelijden! Gij alleen kunt mij nog redden! Stem toe in den eisch mijner moeder. Vrees niet, gij zult hier de meester blijven; ik zal werken als eene slavin voor u, voor u alleen, uwe wenschen pogen te raden, in uwe oogen lezen wat u genoegen kan doen, u beminnen als eenen vader, u dankbaar zijn als eenen weldoener, u ontzien en u eeren naast

God!..... Gij weigert, gij veroordeelt mij tot den dood? O, genade, genade! »

Urbaan en zijne moeder zaten nu insgelijks vóór den pachter geknield, en zij ook riepen op hartverscheurenden toon :

« Genade, genade! »

« Kinderen, kinderen, gij zoudt eenen steen doen weenen, » mompelde baas Couterman, terwijl hij twee tranen uit zijne oogen veegde. « Staat allen op en wacht met hoop. Ik wil eene laatste poping wagen, blijft gerust; binnen eenige minuten ben ik terug met een beslissend antwoord. Misschien breng ik u goed nieuws. »

Hij ging met haast ter deur uit en stapte naar den watermolen.

Welhaast trad hij in de kamer, waar vrouw Roosens, die niet gaan kon, in eenen leunstoel zat. Zij was omringd van drie kleine meisjes, die zich in stilte bezighielden met spelen. Haar man zat met het hoofd in de handen bij eene tafel. Zij moest in twist met hem zijn, want bij de verschijning van den pachter scheen zij nog, berispend of dreigend, den vinger tot hem gericht te houden.

« Kinderen, naar buiten! » beval zij.

Met groote haast liepen de kleinen ter deur uit.

« Ha, ha, baas Couterman, gij keert terug? » riep zij. « Ik meende, dat gij nimmer nog eenen voet over onzen dorpel zoudt zetten? Wat beduidt het? Gij zijt tot betere gedachten geraakt? Hoe het zij, wees welkom en neem eenen stoel. »

« Bazin Roosens, » zeide de grijsaard zeer treurig, « uwe dochter is ten onzent. Ach, zij is zoo schrikkelijk ongelukkig, het arme kind, dat het tooneel

harer wanhoop mij het hart in den boezem heeft gebroken. »

« Kom, kom, dit kennen wij. Geef er geene acht op : morgen is het gedaan, » schertste vrouw Roosens met eenen glimlach.

« Neen, neen, gij bedriegt u, bazin; uwe Cilia is geen gewoon meisje; indien gij haar dwingt de vrouw van Marcus Cops te worden, zou zij er inderdaad van kunnen sterven; want zijn naam alleen doet haar beven als een riet. Ik ben haar vader niet, maar om Cilia van eenen dreigenden kwijndood te redden, ben ik bereid tot de grootste opoffering. »

« Zoo, zoo, hoe meent gij het? Laat hooren! »

« Ik zal onzen pachtbrief doen veranderen en daarin den naam mijns zoons doen schrijven als mijn deelhebber voor de drie vierden. Zoo behoud ik slechts een vierde, en de andere drie deelen van al wat ik bezit, sta ik in eigendom af aan mijnen zoon. »

« Het begint er een weinig naar te gelijken, » mompelde vrouw Roosens met eenen zegevierenden glimlach. « Maar dan zou onze Cilia evenwel niet de ware meesteresse op de hofstede zijn. »

Haar man was opgestaan en riep haar nu half smeekend en half verontwaardigd toe :

« Maar, Katrien toch, hebt gij dan geen hart? Hoe kunt gij onzen ouden vriend dus op de pijnbank leggen? Wat hij u aanbiedt, is veel te veel, en gij aarzelt nog! »

« Zwijg gij en houd u stil! » riep zij met een bevelend teeken. « Wat kent gij van zulke zaken? Ik aarzel niet, man; ik blijf bij mijn besluit : indien de pachter mijn voorstel niet aanvaardt, zooals ik het heb gedaan, zal nog heden de Amman mijn beslissend

woord ontvangen : Cilia wordt de bruid van Marcus. Nutteloos is het, langer nog van andere aanbiedingen te spreken; ik wil van niets anders hooren. »

De tranen sprongen den ouden Couterman uit de oogen; hij bleef eene wijl in stilte het hoofd schudden en zeide dan met eenen diepen zucht :

« Pleeg ik eene dwaasheid, dat God het mij vergeve!..... Indien ik uw voorstel aanvaard, bazin Roosens? »

« Geheel? »

« Ja, geheel. »

« Zonder voorbehouding? »

« Zonder de minste voorbehouding. »

« Ha, pachter, dan zou Urbaan de bruidegom worden van onze Cilia. »

« Met alle zekerheid? »

« Ontvang daarop mijn onveranderlijk woord. »

« Maar de Amman, bazin Roosens? »

« Wat let ons de Amman? Zijn wij geene vrije lieden? En indien wij onze plichten doen en de wet eerbiedigen, is onze heer baron niet daar om ons tegen onrecht te beschermen? »

« Welaan, vrouw Roosens, voor het geluk van mijnen zoon, voor het geluk van Cilia aanvaard ik uw voorstel en sta mijn pachthof af. Het kost mij veel; maar nu de opoffering is volbracht, zal geen woord van treurnis daarover mijnen mond nog ontvallen. »

« Heb dank, gij zijt een braaf man! » juichte moeder Roosens met den glans der zegepraal op het gelaat. « Kom, pachter, geef mij de hand daarop! »

Zij drukte zijne hand met groote blijdschap en zeide :

« Zie, baas Couterman, gij gelooft het misschien

niet; maar het deed mij leed, u te moeten bedroeven. Waarom ook bleeft gij zoo lang onredelijk? God zij geloofd, nu is alles toch weder op den rechten weg en ben ik dubbel verheugd; want, ik beken het, veel liever, honderdmaal liever geef ik de hand mijner dochter aan uwen goeden Urbaan, dan aan den ruwen Marcus. Nu zullen wij weder altezamen goede vrienden zijn als te voren, niet waar? »

« Ik vraag niet beter; zonder vriendschap toch is het leven zoo pijnlijk. »

« Laat ons een glas op ons geluk en op dat onzer kinderen drinken! » riep de molenaar.

« Ja, gij hebt gelijk, Jan, haal eene goede flesch, » antwoordde zijne vrouw, die misschien de eerste maal van haar leven hem hare goedkeuring schonk.

« Blijf, mijn vriend, nu kan ik uw aanbod niet aanvaarden, » bemerkte de pachter. « Ik moet naar huis : onze kinderen wachten daar, vol angst en schrik, op de tijding die ik hun moet brengen. Hen langer in lijden te laten, ware niet wel. »

« Inderdaad, » bevestigde bazin Roosens. « Ga dan maar spoedig en breng uwen zoon en uwe vrouw onmiddellijk mede. Ik wil ze beiden omhelzen. Het zal hier heden kermis zijn. Ik zal koffie doen opschenken en koeken doen halen. Wij zullen wijn drinken..... Loop, loop! »

« Ik ga mede! » riep de molenaar, achter zijnen gebuur ten huize uitstappende.

Urbaan stond voor de deur der hofstede. Toen hij zag, dat zijn vader lachte en dat de molenaar zijnen hoed ten teeken van blijdschap in de lucht zwaaide, zonk hem eene gelukkige hoop in den boezem. Hij

kwam vooruitgeloopen, vloog zijnen vader aan den hals en vroeg :

« Vader, vader, wat nieuws ? »

« Gij moogt trouwen, mijn zoon ! Alles is bijgelegd, » was het antwoord.

« Cilia wordt uwe bruid ! » voegde de molenaar er bij. « Omhels nu ook uwen schoonvader, mijn lieve Urbaan ! »

De jongeling drukte den molenaar in zijne armen en riep nog :

« Weest gezegend beiden ! Wat zal Cilia gelukkig zijn ! Hoe zal mijne arme moeder bezwijken van blijdschap ! »

En dan liep hij juichend, zoo snel als een pijl die een boog ontschiet, naar de hofstede en viel daar in de kamer met weergalmende vreugdekreten :

« Moeder, ik mag trouwen ; de overeenkomst is gesloten ! Cilia, Cilia, gij wordt mijne vrouw ! Ik ben uw bruidegom ! God, God, hoe kan een mensch zooveel blijdschap doorstaan zonder zinneloos te worden ? Ik moet schreeuwen, springen, dansen of ik stik er in ! »

En inderdaad, hij huppelde als uitzinnig door de kamer. Bij de achterdeur bleef hij staan en riep :

« Eh, eh, Blaas, Trees, komt geloopen, gauw, gauw : ik mag trouwen met Cilia ! »

Nu traden de twee vaders in huis.

Vele omhelzingen werden er gewisseld en menige vreugdetraan rolde op den vloer.

Urbaan, gansch verrukt, danste met zijne moeder, met Cilia, met den knecht, met de meid, en hij vervulde het huis met zijne gelukskreten, totdat allen het verlieten, om naar den molen kermis te gaan houden en bazin Roosens insgelijks te danken en te omhelzen.

II

Eenige dagen later ging Cilia Roosens met snelle stappen door het dorp en trad welhaast in eene aardebaan, die eerst door eene weide liep en dan den boord eener kronkelende beek volgde.

Het meisje moest zich gelukkig gevoelen, want een stille glimlach speelde op hare lippen, en nu en dan wreef zij de handen te zamen, terwijl hare oogen van zegevierende blijdschap straalden.

« Als mijne nicht mij nu maar haar trouwkleed wil leenen, » murmelde zij, « anders zal ik nog toegetakeld worden gelijk eene grootmoeder van den ouden tijd. Waarom zou zij het niet leenen? Ik blijf borg, dat men het niet zal verkroken. Mijne nicht is wel weinig gedienstig van aard; maar zij was altijd mijne vriendin en kan mij niet weigeren..... »

Eensklaps werd zij in hare overwegingen gestoord door de galmen van fijne stemmen, die uit de verte haar riepen bij haren naam.

Zij bleef staan en keerde zich om. Daar zag zij twee meisjes loopende, tot haar komen; het waren twee harer vriendinnen uit het dorp : Lisbeth van den koster-schoolmeester en Clara van den wever.

« Cilia, Cilia, » zeide de een buiten adem, « wij

herkenden u uit de verte..... en dewijl wij eene boodschap langs dezen kant te doen hebben, verblijdde ons de gedachte, dat wij een eind weegs te zamen zouden kunnen gaan. »

« Ja, Cilia, » voegde de andere er bij, « er wordt tegenwoordig zooveel, zooveel van u gesproken, dat wij natuurlijk wenschen, iets uit uwen eigen mond te vernemen; maar gij zijt sedert acht dagen nergens meer in het dorp te zien. Ik geloof zelfs, dat gij Zondag niet ter kerke zijt geweest. »

« Ho, ho, » verbeterde Lisbeth, « dit zou wat erg zijn! Ik heb Cilia Zondag in de vroegmis bemerkt; maar zij was zoo rap om naar huis te gaan, dat ik na de mis vruchteloos op het kerkhof heb rondgekeken..... En het is dus waar, Cilia, gij gaat trouwen met Urbaan Couterman? »

« Zeker, zeker, » bevestigde de dochter van den molenaar, « binnen vijf weken. »

« Zoo spoedig! dan hebt gij zeker geenen tijd te verliezen; want dat is eene zaak, niet waar, alles te koopen, te maken en te schikken om in uw huishouden te treden..... en bovenal de bruidskleederen! Ik heb het gezien, toen mijne oudste zuster zou trouwen: het huis stond ten onzent overhoop gedurende twee maanden, dat wij er altemaal ijlhoofdig van geworden waren. »

« Cilia, waar gaat gij nu naartoe? » vroeg Lisbeth.

« Ik ga naar Plattesteen, om er eene boodschap bij mijne nicht op den hof te Roonaarde te doen, » was het antwoord.

« Ha, ha, welk geluk! Wij gaan naar Kapellebosch, om op de hofstede van Pieter Snoeck garen te halen voor een stuk lijnwaad, dat mijn vader weven zal, »

juichte Clara. « Het is bijna dezelfde weg, en zoo zullen wij dan eenigen tijd in gezelschap kunnen gaan en kouten. Komt nu maar voort. Welk fraai weder, niet waar? Neen, neen, gaan wij niet zoo haastig. Het spreken zou ons vermoeien. »

Zij begaven zich alle drie op weg en bleven zooveel mogelijk naast elkander.

« Cilia, hebt gij reeds aan uwe bruidskleederen beginnen te denken? » vroeg Lisbeth. « De mode is veranderd, weet gij het wel? In Hal heb ik op den laatsten marktdag eene bruid gezien. Zij droeg een onderkleed van effen geel goed; daarop een lang bovenkleed, naar voren niet gesloten, groen met kleine roode bloempjes. Het lijf was nauw geregen, bij den hals rond uitgesneden en onderaan puntig ten einde loopende; de mouwen eng en kort, maar de ellebogen evenwel bedekt met eene valsche mouw van gefronselde kant. Hare kap was ook klein en zonder veel gewaai; maar rondom haar hoofd lag een krans van geplooide satijnen strikjes, evenals eene kroon van witte bloemen. Het was zoo lief en zoo prachtig, dat ik het niet zeggen kan. »

« Ha, dit moet inderdaad net en bevallig zijn! » bevestigde des molenaars dochter met eenen blijden glimlach.

« Maar hoe zult gij gekleed zijn, Cilia? » vroeg Clara. « Het is geen geheim, niet waar? Kom, zeg het ons! »

« Dat is geene kleine zaak geweest, » antwoordde Cilia. « Sedert vijf dagen is daarover ten onzent niet weinig getwist en gehaspeld geworden; maar God dank, ik heb eindelijk overwonnen! Denkt eens, vriendinnen, mijne moeder wilde mij kleeden in

dikke stof met breede bloemen, als roode koolen; de plooi van het lijf op den rug, als hadde men eenen bult; de korte mouwen nijpend verre boven den elleboog, en daarbij eene groote fladdermuts van de andere eeuw. Ik had er uitgezien als een moederken op Allerkinderendag. »

De meisjes borsten los in eenen langen lach.

« Die oude vrouwen! Zij kunnen niet lijden, dat het jong volk zich een beetje net maakt. Er ontbrak u niets meer dan eene groote snuifdoos en een kruksken om ter kerk te gaan! » schertste Clara.

« Ja, ik weet wel, waar het kalf gebonden ligt, » zeide Lisbeth. « Moeder Roosens is nog al houvast, men weet het; zij zal zeker haar eigen bruidskleed hebben willen gebruiken om..... »

« Neen, neen, zeg dit niet, » onderbrak Cilia. « Mijne moeder wil op geene kosten zien; het is enkel eene zaak van goesting. »

« Maar hoe zult gij dan eigenlijk gekleed zijn, Cilia? »

« Wel, juist gelijk mijne nicht van Plattesteen, die, nu twee maanden geleden, met boer Dalings is getrouwd. Het is te zeggen, niet met dezelfde kleuren. Ik heb nog lichter groen en nog kleinere bloemen gekozen. Wij hebben het goed gisteren te Hal gekocht, en nu is de naaister ten onzent. Ik ga naar Plattesteen om het bruidskleed mijner nicht. Bij mijne terugkomst zal de naaister seffens mijn kleed beginnen te snijden. Gij hebt mijne nicht gezien, toen zij ter kerk ging om te trouwen. Was zij niet fraai en heeft men niet met lof van haren opschik gesproken? »

« Allerliefst en ongewoon prachtig, inderdaad, »

bevestigden de anderen. « Zij heeft haar kleed te Brussel laten maken en zij weet wat het kost! »

De weg werd hier eensklaps zoo slecht en zoo nauw, dat de meisjes niet meer nevens elkander konden gaan. Zij zwegen eene wijl, totdat zij weder te zamen konden komen.

« Alzoo, uw huwelijk wordt binnen vijf weken gevierd? En gij vreest niet, dat het zou kunnen uitgesteld worden? » vroeg Clara.

« Uitgesteld worden? » herhaalde Cilia. « Onze ouders zijn het over alles eens. Welk beletsel zou er kunnen ontstaan? »

« Ja, ik weet het niet, Cilia, » mompelde des wevers dochter, « maar indien men Marcus Cops moest gelooven..... »

« En wat zegt Marcus? » vroeg Cilia.

« Hij roept luid, dat gij niet met Urbaan zult trouwen, en hij beroemt zich, het te kunnen en te zullen beletten. Ik heb het eergisteren nog zelve gehoord. »

« Zinnelooze woorden, ijdele bedreigingen, » antwoordde Cilia; « tusschen onze ouders zijn reeds geschriften gemaakt. Wij vreezen Marcus niet : mijn huwelijk is vastgesteld en niets kan het beletten noch vertragen. »

« Het is wel spijt, dat gij, omdat gij reeds verloofd waart, niet een beetje genegenheid voor Marcus kondet gevoelen, » bemerkte Clara.

« Genegenheid voor eenen dronkaard, die zijne moeder doodplaagt? » riep Cilia met afkeer.

« Voor eenen goddeloozen vloeker? » voegde Lisbeth er bij. « Een baldadige vechter, die niets ontziet? Hij heeft laatst nog mijnen broeder geslagen,

toen deze uit vriendschap voor Urbaan uwen knecht Blaas wilde verdedigen. Hij meent alles ongestraft te mogen doen, omdat de Amman zijn oom is. »

« Maar hij zou zich gebeterd hebben, Cilia; want de liefde, welke hij u toedraagt, is zoo diep en zoo hevig, dat ze naar zinneloosheid gelijkt. Ik weet het van de meid zijner moeder. De Amman had zijnen neef Marcus veel hoop gegeven. De arme jongen had beloofd zich te beteren, en ik geloof, dat hij woord zou hebben gehouden; want hij dronk bijna niet meer; hij kwam intijds naar huis en was goed en vriendelijk voor zijne moeder geworden. Sedert hij vernomen heeft, dat gij met Urbaan zult trouwen, is in den *Gouden Appel* niets meer dan tranen en wanhoop. Marcus komt van geheele dagen en halve nachten niet meer naar huis, en, verschijnt hij er al eens, dan is het een leven als eene hel : hij vloekt, hij smijt alles aan stukken, hij hoont zijne oude moeder..... »

« En hij is altijd dronken, niet waar? » morde Lisbeth.

« Het is toch wel ongelukkig, » ging Clara voort, « de knapste jongen van het dorp en daarbij nog rijk! Hij, die het schoonste leven kon hebben, zal nu verloren gaan uit liefde! »

« Kom, kom, hij is altijd een dronkaard geweest, » bemerkte Lisbeth.

« In het geheel niet, » wedervoer Clara. « Vroeger dronk hij nu en dan eens een glas te veel. De zoon eener herberg, hoe kan het anders? Maar hij lette tamelijk wel op de boerderij zijner moeder, en deze had niet bijzonderlijk over hem te klagen; maar sedert dat hij de oogen op Cilia heeft geslagen en

ondervonden heeft, dat zij van hem niet wil hooren, is hij op hol geraakt en half zinneloos geworden. Nu weet hij niet meer wat hij doet of zegt. Eens roept hij, dat hij zich dood wil drinken, dan dat hij soldaat gaat worden, dan weder dat hij een ongeluk zal doen; ja, gisteren zeide hij zijne moeder, dat hij aan de galg wil sterven. In één woord, de ongelukkige jongen verliest de zinnen, en het beste dat hem nog kan gebeuren, zou misschien zijn, in een zottenhuis te geraken; anders, God weet, hoe ijselijk zijn einde zal zijn! Het zou niemand verwonderen, dat men hem morgen of overmorgen dood uit den eenen of anderen molenput haalde. »

« Het zijn erge dingen; maar wie kan er aan doen? » mompelde Lisbeth.

« In alle geval, het is wel ongelukkig, » hernam Clara, « zoo jong te moeten sterven of zijn verstand te verliezen. Wie zulke liefde in het hart draagt, is niet geheel verdorven; en, ik durf het wel bekennen, had Marcus mij bemind en mijne hand gevraagd, ik zou toegestemd hebben, met de overtuiging hem te kunnen redden en nog een braaf en eerlijk man van hem te maken. Zijn ijselijk lot boezemt mij deernis in..... En gij, Cilia, gij zegt niets? Gevoelt gij insgelijks niet eenig medelijden voor den armen Marcus, die toch maar ongelukkig is, omdat hij u te veel bemint? »

« Wat wilt gij, dat ik zegge? » antwoordde Cilia met eenen zucht. « Ik beklaag Marcus, en, kon ik op eene andere wijze hem troosten, ik deed het gaarne; maar ik bemin Urbaan sedert jaren, en ik gevoel geene de minste neiging voor Marcus Cops..... integendeel. Het is toch mijne schuld niet? »

« In het geheel niet, Cilia. De liefde is iets, dat van zelf komt; men kan het niet dwingen. »

« Hier moeten wij scheiden, » zeide Clara, terwijl zij alle drie bij eenen kruisweg bleven staan. « Wij gaan voort tot Kapellebosch; gij, Cilia, moet rechts over de beek..... Het is Zondag Beersel kermis. Gaat gij er niet naartoe? »

« Zeker ga ik er naartoe, » antwoordde Cilia. « Dit zou wel de eerste maal zijn, dat ik de kermis niet zou doorgebracht hebben bij mijnen oom te Beersel. Ik blijf er gewoonlijk tot Dinsdag toe. »

« Ja, maar gij staat op trouwen! » bemerkte Lisbeth.

« Wat geeft dit, » wedersprak Clara, « indien Urbaan er insgelijks naartoe gaat? Daarenboven, men danst er niet; de pastoor heeft het verboden; maar men zal er toch feest vieren; want er zijn schoone prijzen voor de boogschutters te winnen. »

« Nu dan, vaarwel, ten minste tot Zondag te Beersel! » riepen de meisjes elkander nog toe.

Cilia Roosens stapte over eene kleine brug en vervorderde haren weg door het open veld. Het hoofd zonk haar allengs op de borst en zij dwaalde weg in treurige gepeinzen. Zij was er niet verre af, te gelooven dat de hevige liefde, die Marcus voor haar gevoelde, de eenige bron was van zijn slecht gedrag en van zijn ongeluk. Kon zij hem dit ten kwade duiden? De woorden van Clara, welke zij zwijgend en droomend had aangehoord, hadden haar door medelijden ontroerd, en nu waarlijk herhaalde zij nog in zich zelve, dat zij al het mogelijke zou willen doen om Marcus uit de schrikkelijke wanhoop te redden; maar liefde voor hem gevoelen, dit ware

haar onmogelijk, zelfs al had zij nooit Urbaan Couterman gekend.

Dus met den blik ten gronde murmelende, kwam zij op eene plaats, waar de uitgegraven baan door een klein bosch liep en van wederzijden met hooge beuken was overschaduwd.

Bij eenen bocht van den weg hoorde zij eensklaps haren naam uitspreken, en dewijl zij met schrik die stem herkende, verbleekte zij reeds eer zij het hoofd had opgeheven, en zij weerhield haren stap zoo plotseling als had een geheime slag haar getroffen.

Daar stond Marcus voor haar!

Hij was een hoogstaltige jongeling met breede schouders en sterke leden. Zijne kleederen waren bevlekt; zijn anders regelmatig en schoon aangezicht droeg de sporen van woeste drift, van overdaad en vermoeidheid.

Marcus aanschouwde nu de bevende maagd met eene soort van begeestering. Een glimlach zweefde op zijne lippen; zijne oogen glansden van bewondering en van blijdschap. Er was waarlijk niets in zijne uitdrukking, dat een meisje schrik kon inboezemen; want zijn gelaat verried op dit oogenblik niet de minste neiging tot barschheid of geweld.

« U hier ontmoeten, Cilia, hier in de eenzaamheid! » riep hij uit. « God zij geloofd voor dit onverwacht geluk! Nu zult gij toch weten, welke hel gij in mijn hart hebt ontstoken! »

Het meisje meende hem voorbij te gaan.

« Hoor mij aan; ik smeek u, bewijs mij die genade!..... Gij wilt voort? Ik laat u niet door. Ach, weiger mij dien laatsten troost niet, of gij teekent mijn doodvonnis, het doodvonnis mijner moeder en,

en van anderen nog misschien! Gij beeft, Cilia? Gij zijt niet vervaard van mij? Blijf staan, een oogenblik slechts..... en gij hebt van den ongelukkigen Marcus noch hoon noch geweld te vreezen. Ha, nu heb ik niet gedronken. Uit medelijden, Cilia! »

« Welnu, spreek met haast, » murmelde zij.

« Cilia, Cilia, » begon hij met de gevouwen handen opgeheven, « wist gij hoe ik u bemin! Geene woorden kunnen het zeggen. Het is eene zinneloosheid, eene razernij. Ik heb gedroomd, dat gij mijne vrouw zoudt worden. Ik wilde mij beteren om uwer waardig te kunnen zijn, ik wilde u en tevens mijne moeder gelukkig maken, u omringen met al wat rijkdom en liefde kunnen uitvinden, om uw lot door alle vrouwen te doen benijden. Ik zou, ware het noodig geweest om slechts uwe vriendschap te verdienen, als een slaaf voor uwe voeten geknield hebben. Ho, ja, want gij zoudt voor mij een heilige engel geweest zijn: de redster mijner moeder, de redster mijner arme verdoolde ziel!..... Gij staart ten gronde, Cilia, gij gunt mij zelfs geenen blik van medelijden! Gij wilt dus, dat ik sterve? Gij wilt den dood mijner moeder? »

« Neen, neen, Marcus, dat wil ik niet, » stamelde zij met diepe ontsteltenis. « Kon ik u troosten, u helpen, ik deed het met vreugd, maar!.... »

« Gij kunt het, Cilia. Weiger de hand van Urbaan. Word mijne vrouw, aanvaard het gelukkigste leven, mijne eindelooze liefde, den rijkdom, welken ik u aanbied..... »

« Arme jongen! » zuchtte Cilia met eenen stillen glimlach, die beter dan woorden getuigde, dat de vraag van Marcus haar bovenmate zinneloos scheen.

« Ha, ik begrijp dat gij niet in eens dus met

Ja, met geweld, indien het zijn moet! (bladz. 47).

Urbaan kunt afbreken,» zeide hij, « maar, om 's hemels wille toch, Cilia, dood mij niet zoo onmeedoogend. Laat mij hopen! »

« Hopen? Wat kunt gij hopen? »

« Doe uw huwelijk uitstellen. »

« Onmogelijk, Marcus..... En toch, wat zou u dit helpen? »

« Het zou ten minste mijn leven verlengen, Cilia..... En wie weet? De tijd zou u misschien min wreed voor mij maken! »

« Dit zijn dwaze gedachten, Marcus, » antwoordde zij met eenige vastheid in de stem. « Ik bemin Urbaan sedert mijne kindsheid, en zoolang ik leef, zal ik hem beminnen. Poog, wat dit aangaat, alle hoop uit uw hoofd te stellen. »

Eene sombere vermaledijding ratelde in des jongelings gorgel, terwijl hij de armen met wanhoop wrong.

« Uw lijden doet mij wee, ik beken het, Marcus, » hernam zij, « maar men verandert zijn hart niet..... Ik heb, langer dan het betaamt, op uwe woorden geluisterd; nu moet ik mijnen weg voortzetten..... Hoe? gij wilt het mij beletten! Zoudt gij mij durven wederhouden met geweld! »

« Ja, met geweld, indien het zijn moet! » gromde hij, haar met kracht bij den arm grijpende. « En roep en schreeuw om hulp; het is mij gelijk, al moest ik den eerste den beste, die komt toegeloopen, den kop inslaan. Blijf nog een oogenblik, ik wil het, ik gebied het u! »

Het meisje hield zich stil. Nu was zij waarlijk vervaard van Marcus; want zijne oogen waren eensklaps beginnen te gloeien en op zijne verkrampte lippen

stond een akelige grijns als van eenen krankzinnige.

« Het is dus beslist, onwederroepelijk beslist? » vroeg hij op somberen toon. « Zelfs bij de volle overtuiging dat de dag van uw huwelijk ook de dag van mijnen dood moet zijn, zult gij de zegepraal van Urbaan geen enkel uur vertragen? Ook niet de gedachte, dat gij mijne arme moeder in het graf stoot? Binnen vijf weken, niet waar? Antwoord, antwoord mij, Cilia! »

« Ik durf u niet bedriegen! » zuchtte zij.

« Gij zoudt mij bedriegen, uit medelijden, indien gij mij niet haattet; maar ik weet het wel: gij wenscht, dat Marcus van de wereld verdwijne. Welaan, uw wensch worde vervuld! Ik ga drinken, dag en nacht, totdat mij nog slechts kracht genoeg overblijft om ergens den dood en de hel in het water te zoeken..... En wanneer gij dan het lijk van den doemeling op het kerkhof in den hondenhoek ziet delven, wanneer gij ook het lijk zijner oude moeder naar het graf ziet dragen, zeg dan : dit is mijn werk : ik heb ze vermoord..... Vaarwel, Cilia, gij hebt het gewild; vaarwel!..... maar eer het zoo verre komt, zal men nog van mij hooren spreken. Gij zijt nog niet getrouwd; neen, bij den duivel, die mijne ziel beloert, gij zijt nog niet getrouwd! »

En hij liep, onder het uitbulderen van schrikkelijke vloeken, terug in de baan.

De maagd, die, half buiten bewustheid, met het hoofd tegen den hoogen kant van den weg lag, had gelukkiglijk zijne laatste woorden niet gehoord.

Eene wijl nog bleef zij beweegloos, hief dan het hoofd op en keek angstig in het ronde. Zoohaast zij

zich overtuigd achtte, dat Marcus was verdwenen, legde zij de handen vóór de oogen en begon te weenen.

Toen zij door de tranen haar hart een weinig had ontlast, murmelde zij in zich zelve :

« Arme Marcus! zijn lot is wel schrikkelijk, maar heb ik er schuld aan? Ach, mocht de goede God hem betere gedachte geven!..... Hoe zijne vlammende oogen mij schenen te willen verslinden! Hoe gruwelijk, die vermaledijdingen tegen zich zelven in zijnen heeschen gorgel! Zeker, hij is krankzinnig en tot alles bekwaam. Ik voelde mijne beenen plooien, ik vreesde in bezwijming neder te vallen vóór zijne voeten..... »

Zij trad te midden der baan, als wilde zij haren weg vervorderen; maar zij aarzelde, deed nog een paar stappen en bleef weder staan. Zij meende zich met zekerheid te herinneren, dat zij de stem van Marcus het laatst in die richting had gehoord. Langs dien kant was hij verdwenen. Zij kon hem dus nog ontmoeten!

Dit gepeins deed haar sidderen.

Onder het slaken van eenen diepen zucht keerde zij zich om en ging met haastige stappen terug in de baan naar het dorp.

Na weinig tijds bereikte zij het kleine dal, waar haars vaders molen stond, en zij stapte er recht op aan; maar eene ernstige overweging wederhield haar. Hare moeder en de naaister wachtten met ongeduld op het kleed harer nicht. Keerde zij nu terug zonder het verlangde voorwerp, dan zou dit misschien hare moeder aandrijven om haar toch een bruidskleed van ouderwetsche snede te doen maken. Dit wilde Cilia niet.

Zij ging haars vaders woning voorbij en trad op de hofstede van baas Couterman.

De moeder was zooeven van Hal teruggekeerd, en allen waren nu vereenigd, om een stuk gekleurd katoen te bewonderen, dat zij had gekocht tot het maken van nieuwe bedgordijnen.

Urbaan bemerkte in 't eerst het binnentredende meisje en riep met blijdschap :

« Cilia, Cilia, zie eens wat schoon goed en hoe lief die bloemen! Ha, mijne moeder wil het huis versieren als een klein paleis tegen dien grooten dag..... Maar wat bemerk ik aan uw gelaat? Gij schijnt bedroefd? Hebt gij geweend? Zou uwe moeder.....? »

De maagd begon haar wedervaren met Marcus te verhalen, en alhoewel zij moeite deed om de ergste dingen te verzachten, woelden Urbaan en zijn vader van verontwaardiging op hunne stoelen en zij onderbraken het verhaal meer dan eens.

« Houd u stil, Urbaan, » zeide de vader met ongeduld. « Laat Cilia ten minste voortgaan. Tot nu toe zie ik nog geen groot kwaad in de zaak. Bedwing uwe gramschap, gij zijt te opvliegend. »

Maar eene wijl daarna bemerkte Urbaan smeekend :

« Vader lief, gij laat Cilia niet spreken! Ach, blijf bedaard en ontstel u zoo niet! Het is mijne zaak. »

Maar toen het meisje vertelde, hoe zij had willen vluchten en hoe Marcus haar met geweld had teruggehouden, sprongen vader en zoon te gelijk op en riepen stampvoetend en met de vuisten dreigende :

« Wat? hij heeft u durven aanraken!..... U den arm grijpen, u dwingen zijne dronkemanstaal aan te

hooren? Dit gaat alle palen te buiten..... Het moet eindigen voor altijd : vandaag zelfs..... Ja, nog vandaag! »

Urbaan was ter zijde geloopen en had een knoestigen gaanstok uit eenen hoek genomen. Hij meende daarmede uit te gaan; maar zijn vader, die ter oorzake zijner eigene ontsteltenis deze beweging zijns zoons niet had bemerkt, sprong nu voor hem en zeide bevelend :

« Wat beteekent dit? Wat wilt gij doen, onvoorzichtige? Dien stok op zijne plaats en zit neder op uwen stoel! Hoort gij niet, Urbaan, wat ik u zeg? »

De jongeling gehoorzaamde tegen dank en zeer traag. Toen hij echter weder gezeten was, zeide zijn vader, die zijnen eigen toorn bedwong om zijnen zoon te bedaren :

« Een mensch mag zich niet door de gramschap laten medeslepen, mijn zoon. Het is zoo dat men allerlei dwaasheden begaat, die men later te betreuren heeft. Waar wildet gij toch met dien stok naartoe? »

« Ik ging Marcus opzoeken, hem rekenschap vragen over zijn onbeschoft gedrag en desnoods..... maar nu is mijne ontroering een weinig voorbij : ik had ongelijk, vader. »

« Zeker hadt gij ongelijk, mijn zoon. Marcus is veel sterker dan gij en hij zou er blijde om zijn, gaaft gij hem de gelegenheid om u te mishandelen. Ik zal hem opzoeken dezen middag, al moest ik naar den *Gouden Appel* gaan, en hem zeggen, ja hem zeggen, dat, indien hij Cilia nog eens durft aanspreken, ik hem den hals breek! »

« Kom, kom, vader lief, bedaar gij insgelijks, »

zeide Urbaan, hem den arm over den schouder leggende. « Gij maakt u kwaad bloed; het kan uwe gezondheid krenken. »

« Maar, » bemerkte moeder Couterman, « gij zijt beiden onredelijk, dunkt mij. De zaak is veel eenvoudiger. Ga tot den drossaard en klaag hem de baldadigheid van Marcus. Is het gerecht niet daar, Thomas, om over de rust der lieden te waken? »

« De raad zou goed zijn, » antwoordde de pachter, « indien de heer baron op het kasteel was en wij onze klachten tot hem zelven konden richten; maar de drossaard zou ons naar den Amman zenden, en deze — die ons haat onder het dwaze voorwendsel, dat wij zijnen neef ongelukkig maken — zou zich verblijden in ons verdriet. »

« Maar, Thomas, ik heb in het dorp vernomen, dat de baron alle dagen op het kasteel kan aankomen. Hij heeft zijn aanstaanden terugkeer reeds gemeld. »

« Ja, dit zegt men sedert drie weken. De stad Weenen ligt zoo verre van hier; en daarbij, de Zomer loopt op zijn einde; het is niet waarschijnlijk. dat de baron dit jaar nog zal terugkomen. »

« Met dat al ben ik in eene droeve verlegenheid en weet ik niet wat te doen, » zeide Cilia. « De naaister is ten onzent zonder werk; mijne moeder had mij naar mijne nicht te Plattesteen gezonden, om haar bruidskleed ter leen te gaan vragen. Breng ik het niet, dan vrees ik, dat men mij een leelijk ouderwetsch bruidskleed zal maken. Ik zou er beschaamd mede zijn, en Urbaan zou het ook niet gaarne hebben. Mijn vader is te Alseghem; alleen durf ik niet meer naar Plattesteen gaan. »

« Is het anders niet? Ik zal u vergezellen, Cilia! » riep Urbaan.

« Gij niet, mijn zoon. Ik breng Cilia naar Plattesteen. »

« Maar, vader, » morde de jongeling, « gij wilt mij nooit iets toelaten. Ik ben immers geen kind meer. Marcus mag sterk zijn, ik vrees hem toch niet. »

« Baas, laat mij Urbaan vergezellen, » zeide de knecht, die tot dan bij de achterdeur had gestaan.

« Kom, zwijg gij, Blaas, » morde de pachter. « Bij het minste gevaar kiest gij het hazenpad. Ik verwijt u zeker uwe vreesachtigheid niet, mijn jongen : gij zijt zwak en gebrekkelijk; maar hier behoeft een man, die moedig en bedaard zij. Ik zal Cilia naar Plattesteen leiden. »

« Waarom zou ik niet medegaan, vader? » vroeg de jongeling, door een teeken zijner moeder aangespoord. « Met ons beiden zijn wij toch sterker dan alleen, en het is niet te denken, dat Marcus ons zou durven hoonen, indien wij hem ontmoetten. »

« Ja, maar, Urbaan, ik vrees uwe oploopendheid. Belooft gij mij, koelbloedig te blijven, wat er ook gebeure? »

« Ik zal u gehoorzamen, vader. »

« Thomas, zoudt gij niet wel doen, langs Ziekendriesch te gaan? » bemerkte de pachteresse. « Het is weinig om, en zoo zoudt gij zeker Marcus niet ontmoeten. »

« Inderdaad, vrouw, gij hebt gelijk : een redelijk mensch ontwijkt het gevaar, als hij kan. Kom, Cilia!..... Neem uwen stok, Urbaan, en vergeet uwe belofte niet. »

Terwijl de grijsaard met het meisje ter deur uitstapte, hield moeder Couterman haren zoon terug en fluisterde nog aan zijn oor :

« Let op uwen vader, Urbaan : hij is oploopender nog dan gij. Poog hem bedaard te doen blijven, en, ziet gij Marcus van verre, keert liever beiden terug dan met den dronkaard te twisten. Zult gij dit niet vergeten, Urbaan? »

« Neen, moeder, wees gerust. »

En hij haastte zich, zijnen vader te volgen.

III

Het was Zondag; even had de dorpsklok één uur geslagen.

De molenaar en zijne dochter, baas Couterman en zijn zoon, benevens Blaas, hun knecht, beklommen achter hunne woningen den heuvel, tegen welks steile helling de baan naar Beersel in slingerende bochten in de hoogte schijnt op te kruipen.

Bij het ongemeen fraai weder en in de verwachting van het beloofde kermisvermaak waren zij zeer vroolijk gestemd. Lustige scherts en boertige kwinkslagen over de moeilijkheid der baan deden hen schaterlachen.

Nu hadden allen hunne beste kleederen aan; niet slechts dewijl het Zondag was, maar bijzonder nog omdat Urbaan voor de eerste maal als verloofde van Cilia bij hare bloedverwanten van Beersel zich ging aanbieden.

De jonge Couterman droeg een driekantigen hoed boven zijn kort opgekruld haar; een zeer lang ondervest van gebloemd katoen en daarop eene lakensche jas met groote knoopen, eene korte broek en blauwe spannende kousen. Zijne schoenen waren ook van

fijnere snede en zijne zilveren gespen blonken schitterend in de zon.

De twee grijsaards waren bijna gekleed als de jongeling, met dit verschil dat hunne hoeden min kantig waren opgeplooid en dat zij nog lang haar droegen, dat hun tot op de schouders nederviel. De verf hunner kleeding was tevens veel donkerder.

Alle drie hadden nu eenen lichten gaanstok met zilveren appel, die veeleer als sieraad dan als verdedigingsmiddel mocht worden aangezien.

De opschik van Cilia scheen eenvoudiger en min gezocht dan die der mannen. Zij droeg een kleed van groene stof met roode bloemen en een keurslijf, zeer spannend en voor de borst geregen. Hare armen waren bloot tot aan den elleboog; boven het haar, van alle kanten op het hoofd te zaam getrokken, had zij eene kanten muts met fladderende boorden.

Maar het liefelijkste in gansch haren tooi was een groote bonte doek, op haar hoofd vastgespeten en met zwierige plooien van wederszijden op hare schouders dalende, zoodat het rein ovaal van haar zoet gelaat daarin als in eene kleurige omlijsting was gesloten.

De vroolijke gezellen hadden reeds het Bagijnenbosch bereikt, en evenwel klom immer nog de baan; ja, de helling werd zelfs nog steiler, terwijl zij hijgend en lachend tusschen eiken kaphout en onder de schaduw van hooge beuken doorgingen.

Eindelijk toch bereikten zij eene vlakke hoogte en hier werd hun weg breed en gelijk.

Dan kwam de molenaar aan de zijde van baas Couterman en begon met hem, onder het nemen van menig snuifje, over het een en ander te kouten.

Urbaan en Cilia bleven allengs een weinig achter. De knecht stapte tusschen de beide groepen, maar hield zich evenwel meest in de nabijheid van zijnen ouden meester.

De grijsaards spraken van Marcus en drukten hunne blijdschap uit, omdat de zoon uit den *Gouden Appel* nu het dorp voor goed had verlaten. Er was een zoo hevig tooneel in zijn huis geweest, dat de drossaard, door de weduwe geroepen, er was moeten tusschen komen, en Marcus zeker in de gevangenis ware geraakt, hadde zijn oom, de Amman, niet ten zijnen gunste gesproken.

Marcus was daarop woedend weggeloopen, zwerende dat hij soldaat ging worden en zijne moeder hem nimmer nog zou wederzien. En inderdaad, het was nu vier dagen geleden, en geen mensch te D'worp of in de omstreken had hem nog bespeurd of iets van hem vernomen.

Zij waren dus geheel verlost van de vrees, dat Marcus in een oogenblik van dronkenschap Urbaan zou kunnen hoonen of mishandelen, en tegen alle ergernissen en rutstoornis van zijnentwege waren zij nu insgelijks behoed.

Wat Urbaan en Cilia betreft, die dachten niet in het minste aan Marcus. Zij stapten hand aan hand en spraken nu en dan in stilte van het zoet en gelukkig lot, dat hen toelachte; of liever zij zeiden schier niets, dewijl een handdruk of een oogslag hun genoeg was, om in elkanders hart als in een open boek te lezen.

Ten einde der vlakke hoogte kwamen zij op eene plaats, welke zij misschien honderdmaal in hun leven hadden betreden; maar nu scheen de natuur eenen

nieuwen en dieperen indruk op hun gemoed te doen. Zij bleven getroffen staan en riepen in bewondering uit :

« O, God, Cilia, wat is het hier toch schoon! »

« Ja, Urbaan, zoo verleidend schoon, dat men vleugelen zou willen hebben om van hier tot ginder over de diepte te kunnen vliegen! »

« Mij dunkt, Cilia, ik zie uren en uren verre..... en nog verder : er is geen einde aan. Er gebeurt iets vreemds in mijn hoofd : het is mij als werd ik grooter en mijne borst veel breeder! »

« Zou men niet zeggen, Urbaan, dat ginder dorpen en velden onder water liggen? De lucht is als doorschijnend glas, en alles zoo zacht en zoo fijn als het lieve landschap op mijns vaders snuifdoos! »

Wat dus hunne bewondering opwekte, was het heerlijke Zennedal, dat zij van den heuvel, waarop zij nu stonden, geheel beheerschten en konden overschouwen tot aan Vlaanderens grenzen. Van den boord der slingerende rivier klommen dorpen en bosschen immer hooger en hooger, als bij gordels trapsgewijze op elkaar gestapeld, eerst donker en glanzend groen, dan immer verteederend van verf, totdat alles in den blauwen herfstwasem als in eene doorschijnende zee scheen te vlotten en weg te smelten.

Waarschijnlijk hadden zij nog lang daar stilgehouden, want zij waren geheel in de beschouwing van het prachtig natuurgezicht verslonden ; maar de knecht kwam tot hen geloopen en riep :

« Eh, Urbaan, gij moet vooruitkomen : uw vader is niet tevreden, dat gij zoo verre achterblijft! »

« Inderdaad, waar zijn onze gedachten! Wij ver-

geten de gansche wereld, » mompelde de jongeling, terwijl hij eenen zonderlingen blik in de oogen zijner verloofde wierp. « Kom, Cilia, spoeden wij ons! »

Zij bereikten welhaast hunne ouders. Baas Couterman gromde een weinig; maar toen Urbaan met glinsterende oogen en ontroerde stem de aangrijpende schoonheid van het Zennedal poogde te schetsen, werd des pachters gelaat peinzend en hij knikte stilzwijgend het hoofd.

« Ho, ho, mijn jongen, » riep de molenaar schertsend, « wat krijgt gij nu? Pas maar op, of de liefde slaat u in de hersens en gij geraakt nog van uw verstand. »

De pachter bleef staan en zeide zeer ernstig :

« Neen, het is een onbetwistbaar teeken, dat Urbaan zijne Cilia oprecht en diep bemint. Ik herinner het mij als was het gisteren geschied : toen Urbaans moeder — na lang hopen en twijfelen van mijnen kant — mij eindelijk bekende, dat zij wenschte mijne vrouw te worden, viel er iets als een vel van voor mijne oogen weg en dan heb ik insgelijks op den boord van het Zennedal gestaan, met kloppend hart God dankend, dat Hij de zon zoo glanzend en de wereld zoo schoon heeft gemaakt. Meer nog, ik bewonderde niet alleen het Zennedal; maar menschen, boomen, huizen, velden, het minste ding scheen mij veel schooner dan te voren en ik gevoelde mij liefde genoeg in het hart om al wat God geschapen heeft, te bewonderen en te beminnen! »

De grijsaard had deze woorden op zulken waren en treffenden toon gesproken, dat een traan van medegevoel in aller oogen glinsterde.

Urbaan greep zijns vaders hand en kuste ze, terwijl hij met ontroerde stem murmelde :

« O, vader, dank, dank voor mijne goede moeder! Ik voel in mijn eigen hart hoe gij ze hebt bemind. »

« En nog bemin, mij zoon. »

« Komt toch voort, vrienden, » bemerkte de molenaar. « Zoo geraken wij niet te Beersel. God weet, hoe lang wij nog ten huize van mijnen broeder aan de koffie moeten blijven. Wij loopen gevaar, niet veel van de groote schieting te zien. »

Zij verhaastten hunne stappen en spraken van dan af zeer weinig meer ; want de zon was tamelijk heet en de baan klom en daalde zeer dikwijls over heuvelen en in diepten, zoodat zij allen min of meer vermoeid waren, toen zij eindelijk Beersel bereikten en den pachthof van boer Willem Roosens binnentraden.

Hier vonden zij niemand meer dan de opgekleede pachteresse, die na het wisselen der groetenissen hun zeide, dat de Meier haren man had doen roepen, om bij het onthalen der vreemde schutters tegenwoordig te zijn. De meeste leden van hunne maagschap moesten zelven deel aan de schieting nemen. Er was daarom beslist, dat men geene koffie zou drinken, maar dat allen te zes uren te zamen het avondmaal op de hofstede zouden komen nemen. Nu was het beste maar seffens naar het dorp te gaan, om, ware het mogelijk, den stoet der schutters nog te zien.

Den raad der pachteresse gehoorzamende, volgden zij haar naar de kuip der gemeente.

Hier, bij de kleine kerk en voor de deur der herberg de *Zwaan*, stond de stoet tot optrekken gereed, met de prijsuitschrijvende gilde vooraan. Eerst de Alferus, dragende een groot vaandel, waarop een

St.-Sebastiaan, met vele pijlen door het lijf, was geschilderd; dan de Zot, die de schellen zijner marot hevig deed klinken en de aanschouwers door kromme sprongen en vieze muilen poogde te doen lachen; dan de muziek : twee trommelaars en een pijper; achter hen de Koning der gilde, behangen met zilveren eerepenning, lepels, vorken en suikertangen, door de gilde in vroegere prijskampen gewonnen; dan vier kleine jongens, wier hoofd tegen de vallende pijlen was beschut door eenen ongemeen breeden hoed van witte wissen.

Hierop volgde een honderdtal ingeschrevene schutters : struische mannen met lange bogen in de hand.

Op een teeken, door den Koning gegeven, begonnen de trommelaars eenen vroolijken marsch te slaan, door den pijper met de scherpe tonen zijner fluit begeleid, en de gansche stoet en de omstaande dorpelingen begaven zich op weg en daalden, genoeg in wanorde, door eenen hollen weg naar eene weide, waar eene hooge pers of wip was opgericht.

In de nabijheid had men vele banken gesteld of stoelen aangebracht, en zelfs had de baas uit de *Zwaan* hier eene tent getimmerd, waar men bier tapte en ham en brood verkocht.

Baas Couterman en zijn gezelschap namen plaats op eenen toereikenden afstand, om niet door de vallende pijlen te worden getroffen, en deden voor elk hunner eene pint bier brengen.

Blaas, de knecht, zat ter zijde van zijnen meester en keek in volle vergetelheid en met gapenden mond naar de schoone vogels, die op de spits en aan de twee zijden der wip hunne roode vederen in den wind bewogen.

Het nieuws der verloving van Urbaan en Cilia was sedert eene week ook te Beersel verspreid, en nu kwamen vele vrienden en bekenden hen zelven en hunne ouders gelukwenschen en, bij het aantikken der glazen, op hunne gezondheid drinken.

Onder allen onderscheidde zich Karel, des kosters zoon van D'worp, door zijne oprechte deelneming in hun geluk; zijne vriendschap voor Urbaan boezemde hem woorden in, die Cilia diep ontroerden en haar hart van blijdschap deden kloppen.

Deze bewijzen van genegenheid verheugden de twee vaders zeer. In de oogen van Urbaan blonk een onverborgen hoogmoed; terwijl hij nu en dan met opgeheven hoofd eenen blik op Cilia wierp, scheen hij ieder te willen zeggen :

« Dit hart heb ik gewonnen; mijne vrouw zal zij worden, de schoonste maagd van D'worp! »

Cilia luisterde met zoet welgevallen op de minzame of vleiende woorden, welke men haar toestuurde.

Zij gevoelden zich allen gelukkig : het was een heldere, schoone dag in hun leven.

Deze groetenissen, plichtplegingen en gezondheidsdronken duurden zeer lang voort, en, werden zij al eens onderbroken, het was om kort daarop door nieuw aankomende vrienden te worden hernomen.

Eindelijk toch hadden zij de gelukwenschen van al hunne bekenden ontvangen, en dan konden zij, evenals de andere toeschouwers, met den neus in de hoogte naar de wip kijken en de pijlen volgen, die elk oogenblik tot vijftig voet boven den hoogsten vogel door de lucht boorden.

Er was veel beweging onder de wip; daar stonden met den boog in de hand de schutters op hunne

beurt te wachten; de jongens met de groote wissen hoeden liepen over en weder, om de pijlen op te rapen. Trof een pijl de ijzeren stang of eenen der houten vogels, zonder hem los te krijgen, dan ontstond onder schutters en dorpelingen een spijtig gemompel; maar kwam de vogel tuimelend naar beneden, zijn val werd door handgeklap en blijde toejuichingen begroet.

Toen de kampstrijd reeds meer dan twee uren had geduurd, stond de oppervogel nog pal op de spits der wip en zijne roode en blauwe vederen bewogen onophoudelijk, als om de schutters te tergen. Ook een zijvogel en vele kleine middelvogels waren nog niet gevallen.

Urbaan, die eenigen tijd reeds naar de wip had gekeken, sloeg nu eenen blik op zijne verloofde. Hij bemerkte met verbaasdheid, dat zij eensklaps verbleekte.

« Cilia, wat is er? Gevoelt gij u niet wel? » vroeg hij.

« Ach, ik beef nog. Mij dacht dat ik Marcus zag! » antwoordde het meisje.

« Marcus? waar? »

« Tusschen de boomen, achter de tent; maar hij is verdwenen in den hollen weg. »

« Hoe zou dit mogelijk zijn? » mompelde de jongeling. « Marcus is soldaat. Wees zeker, gij hebt u misgrepen, lieve. Het zal iemand geweest zijn, die op hem geleek. Hebt gij wel goed gezien? »

« Ik weet het niet, Urbaan; het kan zijn, inderdaad, dat ik verkeerd heb gezien; want, niet waar, indien het Marcus was geweest, zou hij niet wegvluchten als iemand, die vervaard is, hij die niets ontziet noch vreest? »

« Kom, vergeet die droeve begoocheling uwer zinnen, Cilia..... Daar, kijk, kijk, de zijvogel komt neder ; de gelukkige schutter werpt van vreugde zijnen hoed in de lucht. »

Van dan af was er als eene wolk van treurigheid of van kommer over 's meisjes gelaat gezonken ; en, wat Urbaan gedurende een kwart uurs ook aanwendde, zij bleef zwaarmoedig.

Eensklaps riep zij met verdoofde stem :

« Ach, ik had mij niet bedrogen : daar is hij ! »

« Marcus, Marcus hier? » gromde de jongeling, de vuisten ballende.

Inderdaad, de zoon uit den *Gouden Appel* was op de weide getreden, omringd van een tiental gezellen, waartusschen zelfs eenige boerenknechts van D'worp, die hem achternaliepen om kosteloos te kunnen drinken.

Hij sloeg met eene steenen pint zoo geweldig op eene tafel, dat het gerucht over het gansche plein hergalmde, en riep :

« Gauw, baas, gauw vier stoopen bier! O, eer het avond is, ledigen wij een gansch vat. Het zal kermis zijn vandaag! »

« Leve, leve Marcus! » schreeuwden zijne gezellen, die reeds mond en keel openden, om de gelukkige kans waar te nemen.

Terwijl Marcus het bier in het ronde schonk en zijne gezellen aanmoedigde tot drinken, stuurde hij van tijd tot tijd eenen vlammenden blik naar Urbaan, grijnsde hem met geslotene tanden toe en scheen hem te willen zeggen :

« Wacht maar wat, gij hebt niet gedaan met mij ; straks zullen wij elkander spreken ! »

Cilia hield de oogen nedergeslagen en scheen van vrees te beven.

Meer dan eens had Urbaan grommend eene beweging gedaan, als wilde hij opstaan om den onbeschoften dronkaard rekenschap over zijne stoutheid te gaan vragen; maar zijn vader, die hem telkens had teruggehouden, zeide hem nu :

« Mijn zoon, ik bezweer u, houd u stil, blijf koel als ijs : uw geluk hangt er van af! Marcus is slim in zijnen haat. Het eenige middel, dat hem overblijft om uw huwelijk nog te beletten, is in twist met u te komen. En wat waagt hij er aan? Hij is zijn leven moede, terwijl uw leven, Urbaan, indien de booze nijdigaard onmachtig blijft om het te storen, niets zal zijn dan liefde en blijdschap. Speel den doove, maak u blind..... En, ging het zooverre dat het niet meer was uit te staan, laat mij doen : ik zal u en Cilia, tegen uwen vijand verdedigen. »

« Gij, vader? Ach, hij zou u hoonen, u slaan misschien, u zoo oud reeds! En wat zou mijne moeder zeggen, indien ik laf genoeg ware om u zonder verdediging in mijne plaats te laten mishandelen? »

« Het is gelijk, ik wil dat gij u stil houdt en uwe oploopendheid bedwingt. Uwe ongehoorzaamheid zou mij diep vergrammen. »

« Welnu, vader, ik zal veel verdragen en koel blijven, al moest ik er in stikken; maar op ééne voorwaarde : zoohaast gij opvliegt en uwe koelbloedigheid verliest, herneem ik mijne gansche vrijheid om te doen wat mijn verbitterd hart mij inspreekt. »

« Het zij zoo, Urbaan. Welnu, wij zullen zien wie de sterkste van ons beiden is. »

Wat den molenaar betreft, deze had eene zoo

vreedzame inborst, dat waarlijk toornig worden hem onmogelijk was en hij van allen twist moest schrikken.

« Geef acht op u zelven, mijn zoon, daar komt de dronkaard! » mompelde de pachter.

Inderdaad, Marcus naderde met eene pint in de hand en zeide tot de maagd, terwijl hij eenen tergenden blik op Urbaan wierp :

« Kan ik op uw onzeker geluk niet drinken, Cilia, op uwe gezondheid toch wel. Nu, dit gaat u! »

Het meisje zweeg en allen hielden zich beweegloos.

« Kom, tik met mij, Cilia, ik wil het! »

« Doe het maar, kind, » zeide haar vader.

Maar Cilia bezag haren verloofde vragend in de oogen. Deze schudde weigerend het hoofd.

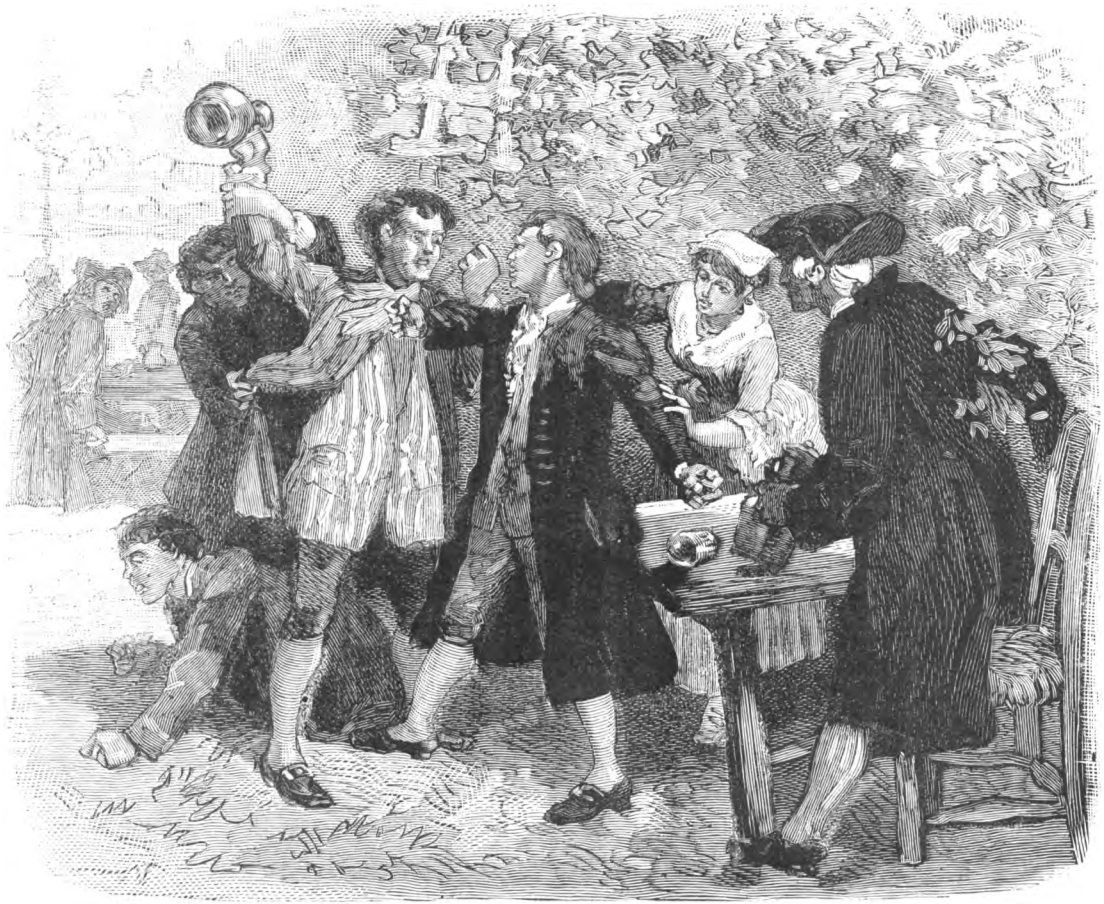
« Hoe? Gij durft haar beletten, mij bescheid te doen? » grolde Marcus knarsetandende. « Meent gij dan, dat gij reeds getrouwd zijt? Ha, ha, er loopt veel water door de Zenne op eenen dag. Wij zullen het zien! »

« Cilia Roosens is mijne verloofde; gij hebt niets met haar te stellen, » zeide Urbaan met beklemde woede. « Ga uwen weg en drink u dood, indien gij wilt; maar laat eerlijke menschen gerust. »

« Zij zal met mij drinken! » bulderde Marcus.

« Zij zal niet! » wedervoer de jonge Couterman.

Eene vermaledijding klonk door de lucht, en Marcus hief de steenen pint dreigend boven het hoofd van den jongen Couterman; maar eensklaps viel Marcus achterover en de pint ontsnapte zijner hand. Hij sprong even ras op en bemerkte met verbaasdheid en schaamte, dat Blaas, de knecht, door hem bij de beenen te grijpen, hem dus had doen vallen. Zijne hand in den nek van den armen bultenaar

..... En Marcus hief de steenen pint dreigend boven het hoofd van den jongen (bladz. 66).

slaande hief hij hem van den grond en wierp hem eenige stappen verre over de weide.

Blaas huilde verschrikkelijk, en allen meenden, dat hij een lid moest gebroken hebben.

Dit alles was met bliksemsnelheid voorgevallen. Nu eerst liepen de omstanders en zelfs de schutters van alle kanten toe; de sterksten omringden Marcus, en hoe hij ook worstelde om uit hunne handen te geraken en naar Urbaan te loopen, hij werd tot beweegloosheid gedwongen. Bovenal scheen hij razend gram tegen Karel van den koster, die hem om het lijf had gegrepen, en hij bulderde doodsbedreigingen tegen dezen boezemvriend van Urbaan.

Het noodgeschreeuw van den knecht had ook den Meier doen denken, dat hier een gewelddadige twist was ontstaan. Hij kwam ter plaatse met zijnen preter of veldwachter en gebood Marcus zich stil te houden en op zijne vragen te antwoorden; maar de woedende kerel vloekte zoo akelig en scheen zoo dolzinnig, dat de Meier aan den preter bevel gaf, hem de handen op den rug te binden, opdat het mogelijk wierd hem in den kelder van het kasteel te gaan opsluiten.

Terwijl zulks inderdaad geschiedde en men Marcus reeds tot aan den uitersten boord der weide had gerukt, kwam daar de Amman van D'worp, wien men in de *Zwaan* was gaan zeggen in welk gevaar Marcus verkeerde.

De Amman moest eenen grooten invloed op zijnen neef uitoefenen, want na eenige strenge vermaningen te hebben ontvangen, stemde deze er in toe, zich geheel stil te houden en hij beloofde zelfs, van alle gewelddadigheid af te zien.

Hierop smeekte de Amman ten gunste van zijnen

neef en nam de verbintenis aan, hem naar D'worp te leiden en den ganschen dag hem te bewaken.

Dewijl Blaas, de knecht, even voorbijging en men niet kon bemerken, dat hij eenig ernstig leed had ontvangen, gaf de Meier aan de bede van den Amman toe, en deze, door vele dorpelingen tot zeer verre gevolgd, verliet Beersel met zijnen neef.

Eenigen tijd was de schieting opgeschorst gebleven en had de grootste verwarring op het plein geheerscht. De vrienden en bekenden van Roosens en Couterman omringden hen en poogden hen gerust te stellen door hun te verzekeren, dat zij niets meer hadden te vreezen. Al moest het ook tegen alle waarschijnlijkheid gebeuren, dat de dronken Marcus zich nog op het plein vertoonde, zij zouden allen te gelijk tegen hem ingaan en hem den lust tot twisten of vechten wel benemen.

De trommelaars riepen de schutters weder onder de wip, en de prijskamp werd voortgezet.

Cilia was nog gansch ontsteld en scheen in het geheel niet zonder vrees voor den terugkeer van Marcus; maar nu kwam Karel van den koster tot haar en zeide :

« Wees gerust, wij zijn van den woestaard verlost. Zijn oom de Amman heeft hem mede naar D'worp genomen. Marcus mag gedurende deze drie kermisdagen in Beersel niet meer komen, of de Meier smijt hem onmiddellijk in den kerker. Twijfel niet aan mijne woorden : ik heb Marcus gevolgd en hem met zijnen oom in de baan naar D'worp zien verdwijnen. »

Deze goede tijding verdreef aller bekommerdheid.

« Maar waar is de arme Blaas? » vroeg het meisje. « Is hij gekwetst? »

« Neen, men acht hem zwak; maar hij is een taaie kerel, » zeide des kosters zoon. « Ik heb hem eerst bij de *Zwaan* ontmoet en later zag ik hem bij den pachthof van uwen oom. Toen ik hem vroeg, of hij niet mede terug naar de schieting kwam, antwoordde hij mij met eenen glimlach, dat hij den nood tot wandelen gevoelde en wat lucht wilde scheppen. Hem let niets, en ik geloof zelfs, dat hij trotsch is over zijne heldendaad; want hij toch is het, die den sterken Marcus deed vallen. »

« De arme jongen behoedde Urbaan misschien voor eenen kwaden slag, » zeide Cilia.

« Ja, lieve, wij zijn hem daarom dank verschuldigd en zullen zeker zijne verkleefdheid niet vergeten, » bevestigde Urbaan.

Eensklaps ontstond er een groot gejuich over het gansche plein. De oppervogel had zulken fellen slag gekregen, dat hij op zijne spil scheen te wankelen.

Dit vuurde de drift der kampers aan, en allen mikten nu met koortsige inspanning naar den oppervogel, die, hoewel dikwijls geraakt, nog wel gedurende een gansch uur tergend op de spits der wip bleef tronen.

De schutters begonnen te morren en beweerden, dat men den oppervogel veel te vast op zijne spil had geslagen. Reeds zonk de zon achter den gezichteinder weg.

Eindelijk trof een gelukkig schutter den oppervogel zoo geweldig, dat hij op het gras nederkwam.

Schutters en dorpelingen, het liep al dooreen rondom den overwinnaar, om hem toe te juichen en zijne zegepraal te vieren.

Nu was het feest ten einde. Vele lieden schenen het plein te willen verlaten.

Ook Cilia's oom verwittigde zijn gezelschap, dat het uur, voor het avondmaal bepaald, reeds voorbij was, en hij noodigde hen allen uit, hem zonder verwijl naar zijne hofstede te volgen.

Baas Couterman, die voorzag, dat hij wel zou kunnen gedwongen worden tot diep in den avond hier te blijven, gelastte boer Vervliet, een zijner vrienden van Beersel, aan zijne vrouw te gaan zeggen, dat hij met Urbaan het avondmaal bij boer Roosens moest nemen, en zij dus niet ongerust mocht zijn, indien hij wat laat uitbleef; maar dat hij in alle geval vóor tien uren te huis zou zijn.

Onderweg ontmoetten zij Blaas, den knecht. Hij werd geprezen en gedankt over zijne moedige daad; maar hij antwoordde niet veel en scheen somber gestemd, alhoewel hij betuigde, niet het minste letsel te hebben bekomen.

« Gij hebt honger, ik ben er zeker van, » zeide Cilia's oom. « Doe uwe maag eene zielmis, beste jongen. Ik zal zorgen, dat men u niets late ontbreken en men u zooveel goed bier geve als u lust. Houd eens kermis en wees vroolijk met mijne boden in de keuken. »

Reeds waren er een zeker getal bloedverwanten en bekenden op de hofstede vereenigd. Onmiddellijk begonnen de plechtige voorstellingen. Urbaan en Cilia moesten in het bijzonder de gelukwenschen van elk der uitgenoodigden ontvangen en, onder het wisselen van hartelijke handdrukken, beloften van vriendschap en dienstvaardigheid voor de toekomst wisselen.

Eenigen tijd daarna zaten allen, wel twintig in getal, rondom de groote tafel.

De spijzen waren verscheiden en overvloedig : er werden worsten, kalfsvleesch, schapebout, kiekens, hesp en rijstepap opgediend.

Gedurende langen tijd dronk men sterk bier en eindelijk ook witten en rooden wijn. Zoolang er te eten viel, zeiden de hongerige gasten niet veel, en de spijzen, alhoewel ze in groote schotels opgehoopt uit de keuken werden gebracht, verdwenen als door tooverij; maar eens, dat er van de zes kiekens niets meer overbleef dan de afgeknaagde beentjes, begon men de flesschen wat meer aandacht te leenen en de tongen geraakten los.

Iedereen wilde op de gezondheid der verloofden drinken. Men roemde de schoonheid en bevalligheid van nichte Cilia; men prees de goedheid en de werkzaamheid van den toekomenden kozijn, en de vurigste wenschen tot hun geluk werden om strijd uitgebracht. Niet zelden mengde de eene of andere spreker koddige woorden of kwinkslagen in zijne rede, en dan borst een algemeen schaterlachen los. Een jonge bloedverwant van Cilia zong zelfs een oud huwelijkslied, waarvan de woorden, alhoewel ze iedereen lang bekend waren, eenen traan van ontroering in de oogen der aanhoorders riepen.

Marcus was vergeten, alsof hij nooit had bestaan. Het was er ook zoo vroolijk in dit hartelijk gezelschap van goede vrienden, nu door den wijn tot uitstorting van zoete gevoelens aangespoord. Cilia's hart klopte van hoogmoed en geluk; want al wat hier werd gedaan en gezegd, was ter eere van haar en haren verloofde.

Ook de oude lieden schenen door de warmte van den wijn weder jong geworden en zich al de snakerijen en de geestige zetten hunner jeugd te herinneren, om ze als nieuwgevondene aardigheden nog eens op te disschen.

O, dat was een genoegen en een vermaak voor allen!

Desniettemin begon baas Couterman van tijd tot tijd te zeggen, dat het reeds laat werd en hij welhaast het gezelschap zou moeten verlaten. Hij had zijne vrouw beloofd, wel zeker vóor tien uren te huis te zijn, en het was nu reeds negen!

Cilia, die volgens gewoonte de drie kermisdagen op de hofstede van haren oom moest doorbrengen, zou dien avond niet mede terug naar D'worp. Daarom poogde zij zoolang mogelijk haren verloofde te wederhouden; want zij gevoelde wel, dat zij na zijn vertrek niet veel vermaak meer zou hebben.

De molenaar, die misschien wat te diep in het glas had gekeken, poogde insgelijks baas Couterman over te halen om nog te blijven; en toen deze eindelijk opstond en verklaarde, dat niets ter wereld hem nog langer te Beersel kon houden, zeide hij :

« Het is wel; gij kunt vertrekken, zoo gij wilt. Het is hier veel te vermakelijk. Mijne vrouw zal nog op zijn. Heb de goedheid in het voorbijgaan haar te zeggen, dat ik op de hofstede van mijn broeder slaap. Morgen, met het krieken van den dag ben ik terug. Zij zal wel wat morren, maar ik ben er tot nu toe niet van gestorven. »

Reeds waren baas Couterman en zijn zoon bezig met tot vaarwel de handen der gasten te drukken, en Cilia herinnerde haren verloofde zijne belofte,

des anderen daags zoo vroeg mogelijk terug te komen.

In de keuken riep Urbaan op den knecht; maar men zeide hem, dat Blaas sedert meer dan een uur naar het dorp was gewandeld, om er een pintje in de *Zwaan* te gaan drinken.

Dit bracht hen in verlegenheid, en de jongeling sprak van in de kamer terug te keeren, om op Blaas te wachten; maar de grijsaard, reeds ontevreden omdat het zoo laat was, zeide, dat het beter was hem in de *Zwaan* te gaan opzoeken.

Nauwelijks echter waren zij eenige stappen van de hofstede verwijderd, of zij zagen hunnen knecht, sluipend als een dief, uit het kaphout op den weg treden.

« Wat doet gij daar? Van waar komt gij? » vroeg de pachter verwonderd.

« Ik ben nog ontsteld van het voorval op het schuttersplein, » antwoordde hij. « Ik heb lucht noodig, baas, en ik was een weinig in het veld gaan wandelen. Het is maneschijn. »

« Maar, Blaas, gij voelt toch geen zeer, niet waar? Anders, gij moet het zeggen. Hebt gij wel gegeten en gedronken? » vroeg Urbaan met vriendelijke bezorgdheid.

« Ik voel geen zeer; ik heb buiten de worsten en het kalfsvleesch bijna een gansch kieken binnen. »

« Kom, kom, genoeg gesproken, » morde baas Couterman. « Vooruit met alle haast, want het is nu wel maneschijn, maar daar beneden, over Loth, hangt een donker schof; wij zouden nog wel regen kunnen hebben..... op onze beste kleederen! »

En hij nam eenen zoo snellen stap, dat de anderen

hem schier niet konden volgen en Urbaan, die eerst nog lust had om te kouten, welhaast bij gebrek aan adem er van moest afzien.

Na een half uur van zulken overhaastigen gang zeide hij :

« Maas, vader, hoe loopt gij zoo? Het zal er toch op vijf minuten niet aankomen. Die arme Blaas moet ten einde van krachten zijn. Zoo te stappen zonder spreken, het is niet vermakelijk, als men het hart vol heeft..... »

« Naar mij moet gij niet kijken, » bemerkte de knecht. « Ik ben nog niet moede. »

« Maar, mijn zoon, gij droomt zeker? » wedervoer de grijsaard ontevreden. « Ziet gij dan niet, dat het zwarte schof reeds hoog aan den hemel is geklommen? Twijfel er niet aan, het zal gaan regenen. Onze beste kleederen bedorven, wat zou moeder zeggen? »

Met nog meer versnelde stappen vervorderden zij hunnen weg, en welhaast ondervond Urbaan, dat zijn vader gelijk had; want nu zonk de maan eensklaps achter de dikke wolk weg; regendroppelen begonnen te vallen en het werd allengs zoo donker, dat men schier geene hand voor de oogen meer zag.

Zij naderden het Bagijnenbosch en konden nog een goed kwart uurs van hunne woning verwijderd zijn, toen zij, in eenen diepen hollen weg stappende, een zonderling gerucht tusschen het nevenstaande kaphout meenden te vernemen; het was, als liep daar een mensch of een wild dier door het gebladerte.

Zij bleven met verrassing staan.

« Wat mag het zijn? Houd u stil, Urbaan, en luister! » zeide de pachter.

Een scherp geschuifel klonk achter hen nevens de baan.

Blaas meende vooruit te vluchten, maar in die richting werd insgelijks geschuifeld.

« O, mijn God, dieven, moordenaars! » zuchtte de knecht, terwijl hij tusschen de beenen zijner meesters wegkroop. « Zij gaan ons dooden! »

« Het geldt hier waarlijk ons leven, » zeide de grijsaard. « Stel u achter mij : ik heb mijn open mes in de hand. »

« Ik insgelijks, vader, » antwoordde de jongeling. « Laat mij vooruit staan. Zoolang ik leef, raakt niemand u aan. »

Nu ging er te midden van het kaphout eene stem op die riep :

« Mannen, zij zijn in het net! Valt aan; slaat ze dood! »

« Hemel, Marcus! Het is mijn vijand! » riep Urbaan. « Moet een van ons beiden vallen..... »

« Het zij dan de booze dronkaard! » gromde de pachter; « mijn mes..... »

Maar dit woord was zijnen mond nog niet ontsnapt, of zij zagen in de duisternis eenige menschenschimmen tot hen komen geloopen.

« Achteruit, achteruit! » schreeuwde de grijsaard met kracht. « Den eerste die nadert, steek ik neer! »

Een wreede slag werd er gegeven; de knecht slaakte eenen pijnlijken gil..... maar op hetzelfde oogenblik stortte de aanvaller achterover, terwijl hij uitriep :

« Ai mij, ai mij! Zij hebben mij het hart doorboord. Ach, ik sterf! »

En alsof die ijselijke noodkreet de woede der ande-

ren had gedempt, vloden eenigen weg en deden den schreeuw : « Help, help ! Moord, moord ! » hergalmen. De overigen, nog wel tien in getal, poogden hunnen gekwetsten makker op te heffen en riepen hem bij zijnen naam, in de hoop dat hij hun nog zou kunnen antwoorden.

Niet min verschrikt waren de pachter en zijn zoon; zij hadden hunne messen laten vallen; eene wijl stonden zij daar verpletterd en stom.

« Kom, kom, vader, ontvluchten wij deze akelige plaats, » zeide Urbaan na een oogenblik.

Hij nam den grijsaard de hand en trok hem voort, maar nauwelijks hadden zij vijftig stappen gedaan of zes der gezellen van Marcus kwamen tot hen geloopen en grepen hen bij armen en schouders. Een hunner snauwde hun toe :

« Gij zijt snoode moordenaars; gij hebt den armen Marcus met uwe messen doorstoken : hij is dood. Wij zouden u hier den kop moeten inslaan; maar neen, uwe straf ware niet groot genoeg : aan de galg, op het rad zult gij sterven! Wij brengen u naar de gevangenis. De drossaard zal recht doen over uwe ijselijke misdaad! »

Baas Couterman en Urbaan lieten zich voortleiden, rukken en stooten, zonder iets anders te zeggen, dan dat zij hun bedreigd leven hadden verdedigd; maar de anderen beweerden, dat Marcus slechts voor doel had gehad, hun twist te zoeken en met den stok tegen Urbaan te vechten. Zij waren dus wel moordenaars, aangezien zij met messen hadden gestoken.

Na deze korte woordenwisseling spraken de pachter en zijn zoon niet meer. Ongetwijfeld beseften zij al de hachelijkheid van hunnen toestand; want zij

weenden in de duisternis en snikten hoorbaar. Slechts nu en dan ontsnapten uit hunne benauwde boezems de klachten :

« Arme vader!..... O, mijn ongelukkige zoon! »

Bij het kasteel gekomen, werden zij over de brug geleid en onder eenen der groote torens gebracht. Hier wees de cipier op twee zwarte deuren en zeide :

« De pachter hier; de zoon daar! Het is een bevel van den heer drossaard : geene beschuldigden mogen te zamen in denzelfden kerker gezet worden. »

Dan vielen de beide gevangenen elkaar aan den hals, en terwijl zij in tranen smolten, zuchtten zij met verdoofde stem :

« Vader, vader, heb moed : God zal u niet verlaten..... Mijn arme zoon, wanhoop niet : wij hebben ons leven verdedigd. De schepenbank zal rechtvaardig zijn..... Mijne moeder, zal zij niet sterven bij het vernemen van dit ongeluk?..... Waren wij slechts daar, mijn zoon, om haar te steunen en te troosten; maar Blaas zal nu reeds te huis zijn. Hij is zoo onvoorzichtig! O, mijne goede vrouw, gij hebt reeds den ijselijken slag ontvangen! God verleene u sterkte! »

Nu werden zij uit elkanders armen gerukt en ieder in eenen afzonderlijken kerker ogesloten.

De oude pachter liet zich op het vochtig stroo nedervallen, sloeg de handen voor de oogen en bleef zoo zuchten en tranen storten en God om bescherming smeeken, uren en uren lang.

Het was volledig donker in zijnen kerker, die waarschijnlijk geen het minste licht van buiten ontving.....

Toen de grijsaard eindelijk allengs meer en meer

verre geruchten vernam en den grond onder het gedaver van voorbijrijdende karren voelde sidderen, twijfelde hij niet, of het moest reeds lang dag geworden zijn; maar hoe het te weten in die akelige duisternis?

Hij had zich evenwel niet misgrepen; want de deur zijner gevangenis werd geopend, en langs daar drong het daglicht tot hem door.

« Baas Couterman, » zeide hem de cipier, « gij zijt vrij en moogt naar huis gaan. »

« Vrij? Wij zijn vrij? » kreet de pachter. « O God, wees gezegend voor mijne arme vrouw! »

« Uw zoon blijft gevangen, vermits hij het is, die den manslag heeft gepleegd. De Amman is hier geweest en heeft uwen zoon in zijnen kerker bezocht. »

« Heeft Urbaan zich zelven beschuldigd? »

« Dit weet ik niet; maar aangezien het lijk slechts eene enkele wonde draagt, heeft wel zeker uw zoon den kwaden steek gegeven. »

« Eilaas, ik zou alleen dezen kerker verlaten! Maar wij hebben te zamen ons leven verdedigd en zijn beiden onschuldig of plichtig. »

« Ja, dit zal de heer drossaard onderzoeken. Hij zal ongetwijfeld dezen morgen hier komen. »

« O, laat mij mijnen armen zoon omhelzen, ik smeek u! »

« Niemand mag bij hem toegelaten worden. »

« Maar ik, zijn vader? »

« Geen mensch hoegenaamd : de Amman heeft het wel strengelijk verboden. »

De pachter had de hand aan het voorhoofd geslagen en scheen in diepe overweging verslonden. Daar

hij beweegloos bleef staan, zeide hem de gevangenbewaarder :

« Kom, kom, geene gekheden. Loop naar huis, baas Couterman, en troost uwe vrouw : het is een wreede slag voor haar. »

« Ja, ja, gij hebt gelijk! » gilde de grijsaard. « Ach, leid mij ter poort uit! Ik ben een ongeluksbode, maar ik vlieg! »

En zonder zelfs zijnen geleider af te wachten, liep hij de trap op en vluchtte uit het kasteel.

IV

De zon was nog niet boven de kim gerezen; maar bij de eerste dagklaarte hoorde men reeds hier en daar een vogel zijn morgenlied aanheffen.

Op de hofstede van baas Couterman begonnen de koeien te bulken en de zwijnen te knorren, maar boven alle ander gerucht hergalmde het schelle gekraai van den haan, die door den uitdagenden roep van eenen zijner naburen tot het immer herhalen van zijnen zang werd aangezet.

Anders was het binnen de hofstede nog geheel stil.

Bazin Couterman, na eenen onrustigen slaap, kwam beneden en keek verbaasd en verschrikt in het ronde, als poogde zij iemand te ontdekken.

« Niet te huis? » zuchtte zij. « Wat mag er gebeurd zijn, o hemel!..... Maar Blaas is misschien in den stal : hij moet weten..... »

En onder het uitspreken dezer woorden ging zij naar buiten en opende de staldeur; maar hoe hard en hoe dikwijls zij naar den knecht riep, zij kreeg geen antwoord.

« Hij insgelijks niet? Ach, hoe angstig klopt mijn hart! » murmelde zij. « Dit leelijk droomen heeft mij gansch ontsteld; alles beeft aan mijn lijf.....

O God, ik smeek U, laat mijne vrees ongegrond zijn! »

Toen zij weder in de kamer trad, vond zij daar de meid, pas beneden gekomen en reeds bezig met het vuur aan te steken.

« Trees, » zeide zij, « er is nog niemand te huis. Ik vrees een ongeluk..... »

« Wel, bazinne, wat zijt gij toch bleek! » antwoordde de meid. « Gij moogt u zoo niet ontstellen. Wees zeker, gij hebt ongelijk! »

« Ik kan er niet aan doen, Trees. Het is de eerste maal, dat de pachter des nachts uitslaapt, van zoolang ik hem ken. »

« Maar dit is nu ook eene geheel bijzondere omstandigheid, bazinne. Eene kermis, een avondmaal bij Cilia's oom, met bloedverwanten en vrienden. Boer Roosens ziet op geene flesch; het zal een vroolijk feest geweest zijn..... en wie weet, of de pachter wel sterk tegen den wijn is? De vrienden zullen hem wederhouden hebben. Ik ben zeker, dat hij straks zal te huis komen. »

Hare woorden schenen niet veel indruk op de pachteresse te doen; want deze hief de oogen ten hemel en slaakte eenen diepen zucht.

« Kom, gij zijt niet redelijk, bazinne, » zeide de meid troostende. « Toen onze gebuur Vervliet u gisterenavond kwam zeggen, dat de pachter en Urbaan bij Cilia's oom zouden ten eten blijven, zeide ik u niet seffens, dat zij zeker zeer laat zouden te huis komen? Zij hebben zich zoo lang laten wederhouden, dat zij op aanraden der vrienden ginder zijn blijven slapen. Het regende gisterenavond : om hunne beste kleederen niet te bederven, zijn zij te Beersel gebleven. »

« Ach, gij zijt gelukkig, Trees. Kon ik zoo gerust zijn als gij! » wedersprak de pachteresse. « Maar ik heb den ganschen nacht niet geslapen, en ik heb gedroomd, zoo leelijk dat ik u niet zeggen durf, welke vervaarlijke gezichten mij het koud zweet van het voorhoofd deden droppelen. Ik sidder er nog van in al mijne leden. »

« Ik geloof het wel, het is de gebeurtenis met dien boozen Marcus op het schietplein, niet waar? Toen onze gebuur Vervliet ze u vertelde, beefde ik insgelijks van angst; maar alles is toch wel afgeloopen en de Amman heeft zijnen dronken neef terug naar D'worp gebracht. Van hem was niets meer te vreezen..... »

Al sprekende zette de meid haar werk voort; zij stookte het vuur, veegde den vloer en schikte het huisraad; de pachteresse luisterde in verstrooidheid op hare woorden, naderde het venster, ging op den dorpel der deur staan en keek angstig naar buiten; doch telkens keerde zij, bedrogen en meer ongerust, in de kamer weder.

Zij liet zich nu met eenen versmachten gil op eenen stoel vallen en zeide :

« Trees, ik kan niet meer op mijne beenen staan. Gij begrijpt mijne ontsteltenis niet? Ach, het is mijn akelige droom van dezen nacht. Weet gij wat ik heb gedroomd?..... Het is zoo akelig..... De pachter, Urbaan en Claas kwamen in de duisternis naar huis. Eensklaps werden zij aangevallen door Marcus, die een groot mes in de hand hield..... Ik heb hunne noodkreten in mijn hart hooren hergalmen; ik zag ze vallen, ik zag hun bloed vloeien..... En ik zou niet beven, niet vergaan van schrik? »

De meid ging tot hare meesteresse en nam haar de hand :

« Maar, bazin lief, waar zijn toch uwe zinnen? Wat kan Marcus tegen drie mannen? En had de Amman niet verzekerd, dat hij zijnen neef zou beletten dien dag den *Gouden Appel* te verlaten? Onze pachter en Urbaan hebben te Beersel geslapen. Zij zijn nu op weg om naar huis te komen. Ik wed, dat ze reeds de helling afdalen..... Ha, daar hoor ik iemand! Zij zullen het zijn! »

Beiden sprongen op met eenen gil van blijdschap en wilden naar buiten loopen; maar zij bleven onttooverd staan, toen zij de winkelierster van D'worp in de deur zagen verschijnen.

« Geen belet? » zeide deze. « O, arme bazin Couterman; ik beklaag uw ongeluk; maar gij moogt niet wanhopen..... »

« Mijn ongeluk? mijn ongeluk? » riep de pachteresse verbleekend. « Uit medelijden, spreek, wat wilt gij zeggen? »

« Gij weet dus nog niets? » vroeg de andere met verwondering. « Heeft Blaas u niet verteld, wat er dezen nacht is voorgevallen? »

« Wij hebben Blaas nog niet gezien, » antwoordde de meid. « Zeg haastig, bazin Geerts : wat hebt gij vernomen? »

» Het zijn schrikkelijke dingen. Dezen nacht, toen pachter Couterman, zijn zoon en de knecht van Beersel terugkeerden, zijn zij in de duisternis door Marcus en eenigen zijner gezellen onverwachts aangevallen geworden..... »

« Mijn droom! » gilde de pachteresse. « Eilaas, Marcus heeft ze met zijn mes gestoken! »

« Neen, neen. Zij hebben niet de minste wonde ontvangen. »

« Dank, dank, o God, Gij hebt mijn gebed verhoord! » riep vrouw Couterman met de handen ten hemel. « Ha, zij leven!..... Waar zijn zij nu, bazin Geerts? Nog te Beersel? »

« Laat mij toch spreken, » zeide de winkelierster, « gij zult alles weten; maar houd u sterk, want gij zijt ongelukkig genoeg. Er is een doode..... »

« Blaas, de arme Blaas? » kreet de meid, terwijl ze het voorschoot aan de oogen wilde brengen.

« Maar neen, de doode is Marcus. »

« Marcus dood? Hemel, wat gaan wij vernemen! » zuchtte de pachteresse, wier plotselijke bleekheid getuigde, dat zij een gedeelte der waarheid vermoedde.

« Als gij niet bedaard blijft, bazinne, durf ik niet voortgaan, » bemerkte de winkelierster. « Het is wel ongelukkig, inderdaad; maar zij verdedigden hun leven en, hebben zij den woesten dronkaard neergeveld..... »

« Hoe, mijn man, mijn zoon, zij zouden het zijn, die Marcus.....? »

« Ja, met hunne messen, » bevestigde de andere.

« O, hemel! en waar zijn ze? waar zijn ze dan? »

« Zij zitten gevangen in den kerker, onder het kasteel. »

Een angstkreet galmde door de kamer. Bazin Couterman sloeg zich de handen voor de oogen. Een tranenvloed stroomde over hare wangen en zij deed niets dan roepen :

« Mijn arme man, mijn ongelukkig kind! In de gevangenis, als schelmen, als moordenaars! O, barm-

hartige God, verlaat ons niet! Zulk schrikkelijk lot hebben wij niet verdiend..... »

Zij zakte kermend op eenen stoel.

« Ha, welk geluk, daar komen zij! » riep de meid. « Ik zie ginder verre onzen baas! »

Die onverwachte tijding schonk vrouw Couterman al hare krachten weder. Zij sprong juichend op, liep naar buiten en viel eenige stappen verder aan den hals van haren man.

« Thomas, Thomas, gij zijt vrij! » gilde zij. « O, de hemel zij gezegend, dat ik u op mijn bevend hart mag drukken! Maar, maar Urbaan, waar is hij?..... Gij antwoordt mij niet? Eilaas, eilaas, mijn arm kind! »

« Wees bedaard, Anna lief, » zeide de pachter, terwijl hij haar naar de hofstede leidde. « De zaak zal zoo erg niet zijn als gij vreest. Wij moeten met verduldigheid den uitslag afwachten. Gij ziet wel, dat ik den moed niet verlies; integendeel, ik hoop, dat deze droeve zaak een goed einde zal hebben. »

Baas Couterman zeide de waarheid niet. Hij verborg zijnen eigen angst om zijne vrouw te kunnen troosten. Dit was genoeg zichtbaar op zijn ontverfd gelaat, want hij klemde soms de oogen toe, om zijne tranen terug te dringen, en zijne wangen en lippen sidderden krampachtig.

Hij deed zijne vrouw op eenen stoel zitten, nam plaats nevens haar, greep hare hand en zeide, in schijn zeer gerust :

« Kom, heb moed, Anna. Wees zeker, uwe vrees is ongegrond. Wij verdedigden ons bedreigd leven; de wet geeft elk mensch daartoe het recht. Natuurlijk moet het ongelukkig voorval door den dros-

saard onderzocht worden, opdat de schepenbank met kennis er kunne over oordeelen; maar dan komt Urbaan wel zeker vrij; en wie zou het ons schande rekenen, dat wij, aangevallen in den nacht, ons hebben verdedigd tegen lieden, die ons wilden vermoorden? »

« Zij wilden u vermoorden, o hemel! » stamelde de vrouw, wier angst door de goede woorden haars echtgenoots een weinig was verlicht.

« Heeft Blaas u niet alles verteld? » vroeg de pachter.

« Blaas? Blaas is niet te huis gekomen, » antwoordde de meid.

« Niet te huis gekomen? Blaas is niet te huis gekomen? » herhaalde de pachter met een zonderlingen schrik in de oogen. « Is het mogelijk! Ach, die arme jongen! »

« Wat wilt gij zeggen, baas? » kreet de meid. « Zou hem een ongeluk gebeurd zijn? »

« Ik weet het niet, » morde de pachter in gedachten. « Hij ontving bij den aanval onzer vijanden eenen wreeden slag en slaakte eenen schrikkelijken noodkreet..... En hij is niet tehuis gekomen? Ik durf niet zeggen wat ik denk. »

De meid begon luide te snikken en te kermen. Blaas was sedert zoovele jaren haar gezel; hij bezat een zoo goed hart en was zoo gedienstig voor haar, dat zij door de lange gewoonte hem aanzag en hem liefhad als eenen broeder. Zij begreep wel wat de pachter vreesde, en zij beklaagde het akelig einde van den armen Blaas.

Bazin Couterman had niet veel acht op deze overwegingen aangaande den knecht gegeven. Zij weende

nu overvloedig en luisterde zelfs niet meer op de troostende woorden, die haar man en de winkelierster deden gelden om haren moed op te beuren.

Het lot van haren zoon spookte haar voor de oogen. Zij zag hem zitten in den donkeren kerker, op wat vochtig stroo; zij zag een tranenstroom van zijne bleeke wangen vlieten; zij hoorde hem zuchten en klagen en den naam zijner moeder als eenen hulpkreet herhalen.

Eens zelfs sprong zij recht en wilde naar buiten om, zeide zij, haar arm kind te gaan bezoeken en te troosten; maar haar man deed haar weder nederzitten en verzekerde haar, dat zulk eene poging gansch vruchteloos zou blijven, aangezien het strengelijk verboden was, iemand in de gevangenis toe te laten.

Opnieuw begon de pachter uit te leggen, hoe zij slechts gebruik hadden gemaakt van het recht tot zelfverdediging; en hij meende eindelijk er in gelukt te zijn, zijne vrouw te doen hopen, dat de schepenbank Urbaan gansch onschuldig zou verklaren. Althans, bazin Couterman weende nog in stilte, doch zij snikte niet meer en scheen eenigszins gerustgesteld door de troostende woorden van haren man.

De pachter zeide eindelijk niets meer en staarde met strakken blik ten gronde. Hij insgelijks leed onzeglijke smarten en had zoo graag zijn hart door tranen ontlast; maar hij wilde zijne goede vrouw niet verschrikken, en om veinzend te kunnen blijven, worstelde hij nu met pijnlijk geweld in zijn binnenste en poogde het treurige en smeekende beeld van zijnen zoon van voor zijne oogen te doen verdwijnen.

Eensklaps verscheen Cilia Roosens met haren

vader bij de deur. Zij traden in de kamer en keken iedereen verbaasd en vragend aan.

« Wat, wat is er gebeurd? Waar is Urbaan? » vroeg het meisje, sidderend van bekommerdheid.

Hare onverwachte komst, op dit uur, had allen zoo verbaasd, dat niemand haar antwoordde.

« Een boerenjongen van Beersel is dezen morgen, bij het krieken van den dag, op de hofstede van mijnen oom gekomen, » zeide zij. « Hij heeft verteld, dat er in de duisternis een schrikkelijk gevecht tusschen Marcus en Urbaan is voorgevallen, en hij zeide zelfs, dat Marcus door Urbaan is gekwetst geworden, erg gekwetst. De jongen was uit het gevecht gaan loopen..... Ach, spreek toch, waar is Urbaan? »

Zij vloog de pachteresse aan den hals en smeekte met tranen in de oogen :

« Uw stilzwijgen maakt mij vervaard. O moeder, laat mij niet in angst! Waar is hij, waar is hij? »

« Wij zijn ongelukkig, rampzalig, » snikte bazin Couterman, terwijl zij het meisje krampachtig op hare borst drukte. « Marcus is dood! Urbaan zit gevangen in den kerker, onder het kasteel! »

Deze tijding trof Cilia als een donderslag. Zij slaakte bittere weeklachten, en dewijl haar verdriet en haar angst de ontsteltenis der moeder nieuw voedsel gaven, kermden zij beiden om het meest en vervulden de kamer met hartverscheurende gillen, die al de aanhoorders tranen van medelijden uit de oogen rukten.

Eindelijk, vermoeid en afgemat, lieten de treurende vrouwen zich op eene bank vallen en bleven, elkaar omhelzend, eenen vloed tranen storten.

Krachten puttende uit zijn plichtgevoel, begon de

pachter al de redenen te doen gelden, die konden bijdragen om Cilia moed te geven en haar het vooral en zijne waarschijnlijke gevolgen min zwart en min dreigend te doen voorkomen. Hij herhaalde hoe de zaak was geschied, en hoe zij, in de duisternis aangerand door lieden, die riepen : « slaat hen dood! » hunne messen hadden getrokken om hun leven te verdedigen..... en, was Marcus het slachtoffer zijner woeste baldadigheid geworden, men kon het hun niet als eene misdaad aanrekenen. De wet erkende toch aan elk vrij man het recht om geweld met geweld af te weren. Urbaan zou niet lang in de gevangenis gehouden worden, en van deze ongelukkige gebeurtenis zou hun allen niets overblijven dan eene pijnlijke herinnering.

Door het herhalen dezer verzekeringen, waarin hij geholpen werd door den molenaar, de winkelierster en de meid, bracht hij weder wat licht in het hart der weenende vrouwen.

Cilia, die van aard een moedig meisje was, bedwong eerst hare tranen en zeide met besluit :

« Maar wat doen wij hier? Wij kunnen toch dien armen Urbaan niet ongetroost en ongeholpen in zijnen kerker laten. Kom, bazin, wij zullen pogen hem te zien. »

« Onmogelijk, » bemerkte de pachter, « niemand mag de gevangenen bezoeken. »

« Wie weerstaat de gebeden eener bedrukte moeder? »

« De Amman heeft het streng verboden. »

« Ach, was de baron op het kasteel! » kreet Cilia met nieuwe tranen. « Hij zou niet onmeedoogend zijn. Toen mijn oom de hovenier nog leefde, ging ik

dikwijls op het kasteel. De heer baron betuigde mij veel goedheid. Van hem zou ik wel verlof krijgen om Urbaans moeder in de gevangenis te vergezellen..... O, God, wat moet Urbaan ongelukkig zijn! Gekerkerd, aan ketenen misschien, weenend en kermend in de akeligste duisternis!..... Maar spreek toch, baas Couterman; spreek, vader, wij kunnen niet eeuwig dus blijven weenen. Wat moeten wij doen? »

« Wachten, totdat de drossaard of de schepenbank over de zaak uitspraak gedaan hebben, » antwoordde de pachter. « Elkander steunen en troosten in onzen droeven toestand, verduldig wachten en betrouwen hebben op Gods rechtvaardigheid! »

« Wachten, wachten! » kreet de maagd met bittere scherts. « En Urbaan in den kerker laten verkwijnen, zonder dat eene vriendenstem hem kunne toeroepen : heb moed! »

Zij liet zich op eenen stoel zakken en zuchtte met de klagende oogen ten hemel :

« O, God, heb medelijden met hem en met ons! Dit is er nu van gekomen..... van het beloofde lot! Gisteren nog, bevend van geluk en van hoop, een leven droomend vol blijdschap en liefde..... Nu moeten vreezen, dat ons niets te wachten staat dan vrees en schrik en wanhoop!..... Ach, neen, poog niet langer mij te troosten; laat mij weenen : ik heb het zoo noodig, het zal mijn hart ontlasten van den akeligen angst. »

En weder hing zij aan den hals der pachteresse, en beiden vermengden lang in stilte hunne bittere tranen.

Onderwijl sprak de molenaar ter zijde met den pachter en vroeg hem velerlei uitleggingen over de

..... Viel moeder Coutorman achterover (bladz. 98).

aanranding van Marcus; maar baas Couterman — die schier ten einde van krachten was geraakt door het geweld, dat hij op zich zelven had gedaan om zijn innig lijden en zijnen schrik te verbergen — antwoordde niet veel en scheen in sombere gepeinzen weg te dwalen.

Eindelijk heerschte er eene volledige stilte in de kamer. Zij, die niet weenden, bezagen elkander in stomme verslagenheid.

Op dit oogenblik trad er een jongeling in huis. Het was Karel, des kosters zoon, een goed vriend van Urbaan. In stede van er droef uit te zien, scheen hij integendeel vergramd of verontwaardigd en zeide met ongeduldige gebaren :

« Het is ongehoord en het roept om wraak bij God, zulke onrechtvaardigheid! Ik kom u verwittigen, baas Couterman, dat gij op uwe hoede moet zijn; want er wordt kwaad tegen u gebrouwen. Ik heb den Amman dezen morgen in den *Arend* hooren spreken en uit zijnen mond vernomen, wat er dezen nacht is geschied. Hij durft beweren, dat Urbaan, zonder slag of stoot te hebben ontvangen, Marcus met zijn mes heeft doorstoken. »

« Marcus had reeds onzen armen knecht met eenen schrikkelijken slag neergeveld, » zeide de pachter.

Moeder Couterman en Cilia luisterden bevend van angst.

« Maar ik weet wel, dat het eene valschheid is, » ging Karel voort. « Ik ken Urbaan sedert onze eerste kindsheid. Hij is nog niet bekwaam om eenen kikvorsch leed te doen, terwijl Marcus zonder aarzelen een mensch den kop zou ingeslagen hebben. »

« Wij zijn aangevallen geworden, » zeide baas

Couterman, « door vele mannen, die reeds uit de verte ons bedreigden met den dood. Blaas, die achter ons stond, was nedergevallen, misschien met verbrijzeld hoofd. Indien ooit menschen wettig hun leven verdedigden, dan zijn wij het geweest. »

« Ik twijfel er niet aan, » hernam Karel, « en ik kon het wel opmaken uit het verhaal van den Amman zelven, hoe hij de zaak ook poogde te verdraaien. Zeker, Urbaan was in zijn recht, maar betrouw er niet te veel op. De Amman is uw vijand en hij roept luid, dat hij het als eenen heiligen plicht aanziet, den dood van zijnen neef op Urbaan te wreken. Gij weet, dat onze heer baron, voordat hij op reis ging, bevolen heeft, de twisters en vechters met de uiterste strengheid te straffen. Dit zal de Amman te baat nemen om den drossaard en de schepenen tegen Urbaan op te zetten en hem te doen veroordeelen..... »

Moeder Couterman was weder aan het snikken gegaan, en Cilia, hoe zij zelve ook vervaard en ontsteld was, poogde de arme vrouw te troosten en te bedaren.

« De Amman mag ons haten, de drossaard en de schepenen zullen de zaak met oprechtheid onderzoeken, » zeide de pachter.

« Geloof het niet, ik smeek u! » wedersprak hem Karel. « Gij hebt alles te vreezen, indien gij werkeloos uwen valschen vijand laat begaan. »

« Maar wat kan ik doen? De heer baron is, eilaas, afwezig! »

« Gij moet, om te beginnen, den drossaard gaan spreken en hem uitleggen, hoe de zaak is gebeurd. Hij is geen onrechtvaardig man..... »

« Het is te zeggen, » bemerkte de molenaar, « dat ik in hem ook al niet veel betrouwen zou hebben. Hij is wel tweemaal in mijn huis geweest om voor Marcus te spreken en ons aan te raden de hand van Cilia aan des Ammans neef toe te staan. Wat hij dan van Urbaan zeide, was toch ook geen bewijs van vriendschap. »

« Dit deed hij op verzoek van den Amman; maar in zake van recht is hij toch eerlijk. Dan, indien men eene valsche gedachte in hem laat groeien, zonder hem betere inlichtingen te geven.....! »

« Welnu, ik ben bereid en ga oogenblikkelijk naar den drossaard! » riep de pachter.

« Nu ware dit eene vruchtelooze poging, baas Couterman; gij zoudt den drossaard niet vinden. Hij is met den griffier naar het kasteel gegaan. Gij moet nog wat wachten. Binnen een uur zal hij waarschijnlijk weder te huis zijn. Leg hem alles uit met volle oprechtheid. Zeg hem, dat de Amman sedert lang uw vijand is en u kwaad wil. Ga dan ook tot elk der schepenen. Spaar geene moeite, loop van den morgen tot den avond, zend uwe vrienden en bekenden uit. Het is noodig; want geloof mij, de Amman noemt uwen zoon een moordenaar, en hij verkondigt reeds de straf, die hij hem zal doen ondergaan. »

« Welke straf? » stamelde de pachter verschrikt.

« Ik zou het u niet zeggen, » antwoordde Karel, « indien ik niet hoopte, daardoor u tot werkzaamheid aan te drijven, om mijnen armen vriend Urbaan tegen zijne valsche vijanden te verdedigen. Welke straf de Amman op voorhand tegen uwen zoon uitspreekt? De straf der moordenaars : de galg of het rad! »

Een akelige gil klonk door de kamer, en eer iemand te harer hulp kon ijlen, viel moeder Couterman achterover op haren stoel. Zij spartelde met de voeten en sloeg de sidderende handen aan hare keel, als voelde zij zich verstikken. Zij wilde spreken, doch bracht niets dan holle, schorre klanken voort.

Iedereen sprong toe om de arme vrouw te helpen; uit schrik dat zij op den grond zou storten, vatte men haar bij armen en schouders; de zenuwstorm leende haar reuzensterkte, want nauwelijks kon men haar bedwingen.

De pachter evenals de andere omstanders meende, dat eene beroerte haar had getroffen. Dan eerst borst een tranenstroom uit zijne oogen, en hij weende bitterder en overvloediger nog dan Cilia.

« Anna, Anna lief, kom tot u zelve! » snikte hij. « O, God, heb medelijden met ons! Zou mijne arme vrouw, die nooit in haar leven iets deed dan goed, het eerste slachtoffer van ons ongeluk zijn? Kon mijn leven die ramp van ons afweren, hoe blijde zou ik het geven!..... Anna, Anna, hoor mij! »

Maar de lijdende vrouw woelde immer voort. Haar aangezicht was paars geworden en hare lippen blauw.

Eensklaps liep er eene stuiptrekking door hare leden en zij viel slap en met gesloten oogen ter zijde op haren stoel.

« Een geneesheer, de dokter! Karel, loop om den dokter, ik smeek u! » riep de pachter, bleek als een linnen; want hem bekroop de akelige vrees, dat zijne vrouw kon dood zijn of althans deze vervaarlijke zenuwkwaal niet zou overleven.

Toen hij Karel ter deur had zien uitloopen, stak hij, immer weenend, de hand onder het hoofd zijner vrouw en zeide tot de anderen, die met verstomdheid schenen getroffen :

« Ach, helpt mij, dat ik mijne arme vrouw op het bed legge. Ik voel mijne beenen onder mij plooien, ik zou van angst en verdriet bezwijken; maar hier mag men den moed niet verliezen..... Wat hooger, baas Roosens. Zoo, nu kan zij rusten. Bidt God voor haar, vrienden : het is alles wat wij, ellendig en machteloos, nog kunnen doen. »

De anderen bogen het hoofd en vouwden de handen in stilte. Cilia en de meid knielden neder. Hij ging bij het bed zitten, nam de koude hand zijner vrouw en blikte bespiedend op haar paars gelaat het minste teeken van leven af; onderwijl vergoot hij stille, doch gloeiende tranen.

Het duurde langen tijd, vooraler de bezwijmde eenige beweging deed; in des pachters geest ontstond allengs de schromelijke overtuiging, dat zij niet meer zou ontwaken.

Een versmachte gil van blijdschap ontsnapte hem, toen hij bemerkte, dat hare borst weder begon te hijgen en dat hare lippen lichtelijk door het opklimmende bloed werden gekleurd.

Zij opende de oogen zeer wijd en bekeek haren man met eene soort van zinnelooze verbijstering, die hem opnieuw van angst deed beven.

Maar de bewustheid moest even ras weder in haar teruggekeerd zijn; want tranen rolden over hare wangen en zij snikte hoorbaar.

Al degenen, die in de kamer aan het bidden waren, kwamen bij het bed.

De pachter legde eenen zoen op het nog bleeke voorhoofd zijner vrouw en zeide haar :

« Anna lief, heb moed, het zal wel beter gaan : de dokter komt, hij zal u genezen. »

« Genezen? » stamelde zij met moedelooze scherts in de oogen. « Wat kan mij genezen, rampzalige moeder die ik ben? Mijn zoon is mijn leven..... wordt hij veroordeeld, dan, dan zal ik sterven »..... Deze akelige woorden deden iedereen sidderen. Niemand sprak; de pachter had het hoofd gebogen en scheen door wanhoop verpletterd.

Eensklaps greep hij de hand zijner vrouw en zeide haar ernstig en met eene vaste, klare stem :

« Anna, vergeef het mij. Ik heb u doen lijden, onwillig, alleenlijk om u te kunnen zien en troosten. Uw kind is uw leven, niet waar? Indien het u in volle vrijheid en onbelast terug werd geschonken, dan zoudt gij genezen? Welaan, wees getroost; ik bezit het middel, het onfeilbaar middel om Urbaan uit de gevangenis te verlossen. Hij is onschuldig en ik kan het bewijzen. Vraag mij nu daarover geene verklaring; maar, geloof mij, binnen minder dan een half uur drukt gij Urbaan in uwe armen. »

Bazin Couterman zag hem met eenen stralenden glimlach en verzamelde hare zwakke krachten om hare armen tot hem op te heffen.

« Twijfel niet, » zeide hij, « ik zal mijne belofte houden en mijnen plicht vervullen. Urbaan wordt vrij, en niemand zal hem nog beschuldigen. Blijf gij intusschen gerust, mijne goede Anna ; en, wat er ook gebeure, ik hoop, dat gij, gesteund door onzen zoon, moed zult houden en in God betrouwen. »

Hij richtte langzaam zijne stappen naar de deur.

Iedereen zag hem verbaasd achterna. Welk was zijn besluit? Wat ging hij doen?

Cilia alleen liep tot hem, omhelsde hem, en terwijl hare oogen van dankbaarheid glinsterden, riep zij uit:

« Wees gezegend, vader; dat God u geleide! »

Baas Couterman verdween achter de haag van zijnen boomgaard.

V

De heeren van D'worp bezaten eene vierschaar met hoog, middel en laag gerecht; zij hadden dus ook de macht tot het vellen van doodvonnissen.

Om dit recht in hunnen naam uit te oefenen, benoemden zij eenen drossaard en, onder dezen, eenen amman : de laatste vooral belast met het vervolgen en aanhouden van misdadigers; tot bedienden der vierschaar beschikten zij over eenen griffier, eenen bode, eenen preter of veldwachter en vier schutters.

De eigenlijke rechtbank bestond uit zeven schepenen, gekozen onder de voornaamste inwoners der gemeente. Geen beschuldigde kon plichtig erkend en gestraft worden dan ten gevolge van een vonnis, door deze schepenen bij meerderheid van stemmen uitgesproken.

Was de baron op het kasteel en bood er zich een zwaarwichtig of moeilijk geding aan, dan oefende hij wel door raad en daad eenen grooten invloed op de rechtspleging uit.

Of zulks regelmatig was, dit hadde niemand durven onderzoeken, des te meer daar de baron om zijne rechtvaardigheid werd geroemd en iedereen zijne tusschenkomst aanzag als eenen waarborg tegen de

willekeur der rechtsbedienden en schepenen, die zich niet zelden door redenen van eigenbelang of door plaatselijke veeten lieten aandrijven.

De vierschaar werd gehouden niet verre van de kerk, in een gebouw, dat men het wethuis noemde; maar de kelders, waarin de beschuldigden werden opgesloten, bevonden zich onder den breeden toren, aan de linkerzijde van den ingang des kasteels. Dewijl de eigenlijke woonvertrekken des barons verre van daar, ten einde van den neerhof waren gelegen, moesten zijne huisgenooten niet vreezen, dat hunne rust door het kermen of tieren der gevangenen kon worden gestoord.

De kerkers bestonden uit vier overwelfde krochten. Onmiddellijk daarboven en verlicht door een venster, lag de folterkamer, waar verschillende verroeste tuigen tot het pijnigen der beschuldigden stonden. Nu werden deze tuigen sedert lang niet meer gebruikt, om reden dat de baron in den grond een vijand was van zulke wreede rechtpleging. Daarenboven, geen mensch mocht gepijnigd worden dan ten gevolge van een uitdrukkelijk oorlof der schepenen; en deze eenvoudige lieden meenden, dat zij niet beter konden doen dan te handelen volgens het gevoelen en den wensch van hem, die als heer en meester hen tot rechters had aangesteld.

Boven de folterkamer lagen twee andere vertrekken. In de eerste en grootste stonden eenige zware stoelen en eene tafel, waarop eene koperen schel en schrijfgerief. Hier werden de gevangenen voorloopig onderhoord of tegenover elkander gesteld en het onderzoek bereid, om de zaken gansch ingelicht voor de schepenbank te kunnen brengen. In het

andere vertrek stond slechts eene lange houten bank, en het was bestemd tot wachtkamer voor de getuigen, die men wilde ondervragen, en voor den bode en de schutters.

Eenigen tijd nadat de cipier baas Couterman had in vrijheid gesteld, wandelde de Amman in de grootste dezer kamers over en weder.

Hij was een lang en mager man, met harde wezenstrekken en kleine, glinsterende oogen. Aan de zenuwachtige trilling zijner lippen zou men onmiddellijk geraden hebben, dat hij zeer driftig van inborst en waarschijnlijk in genegenheid en in haat overdreven moest zijn.

Nu gromde hij in zich zelven, sprak bijwijlen een spijtig woord, stak den vinger vooruit, als dreigde hij iemand, of glimlachte zegevierend.

Uit zijne overwegingen opgewekt door eenig gerucht, dat hij beneden hoorde, stapte hij naar de wachtkamer en zeide daar tot twee jonge boeren, die op de bank zaten :

« De drossaard komt. Geeft wel acht, dat gij uwe verklaringen herhaalt, zooals gij ze voor mij hebt afgelegd. »

« Wees gerust, heer Amman, » was het antwoord, « wij zullen er niets aan veranderen. »

« Het is wel zeker, niet waar, dat mijn arme neef geen ander inzicht had dan zijnen vijand Urbaan tot vechten met den stok te dwingen? »

« Geheel zeker, heer. »

« Welnu, weest dan voorzichtig. Doet de drossaard u roepen, getuigt wat gij weet; maar blijft kort en klaar in uwe antwoorden en spreekt zoo weinig mogelijk. »

Hij stapte terug naar het groote vertrek. Nauwelijks was hij de tafel genaderd, of de drossaard, gevolgd door den griffier, den bode en twee schutters, trad binnen en zette zich, na het wisselen eener groetenis, in den armzetel achter de tafel. De Amman nam plaats aan zijne rechter- en de griffier aan zijne linkerzijde. De bode en de schutters bleven bij de deur staan.

De drossaard had een deftig voorkomen en scheen van de waardigheid zijns ambts diep doordrongen. Hij was zeer zwaarlijvig, hield onder het gaan zijn hoofd achterover en wiegelde op zijne te korte beenen. Zijne uitdrukking was ernstig en fier, zoodat velen hem aanzagen als een streng en sterkmoedig man, niettegenstaande zijne slappe wangen en hangende lippen misschien van eene zwakke inborst getuigden.

Hij legde zonder spreken zijnen driekantigen hoed voor zich op de tafel, schikte een weinig de krullen zijner pruik, nam eenen snuif uit eene gouden doos, zond den bode en de schutters door een teeken van zijnen vinger naar de wachtkamer en zeide dan :

« Amman, het is een beklaaglijk voorval : een moord te D'worp ! Hoe zal onze heer baron daarover bedroefd en verstoord zijn ! Waren de daders vreemde schelmen, men zou het kunnen aanzien als een half ongeluk ; maar inwoners van D'worp, goede pachters, het is eene schande voor de gemeente ! De griffier heeft mij onderweg reeds eenige inlichtingen gegeven. Zeg mij, bid ik u, in korte woorden, hoe het erge feit is geschied. »

« Het is gansch eenvoudig, heer drossaard, » antwoordde de Amman. « Gisteren, in den namiddag,

te Beersel, op de groote prijsschieting, wilde mijn neef, Marcus Cops, die in den grond een goed hart had, op de gezondheid van Cilia Roosens drinken. Urbaan Couterman, nu trotsch en overmoedig, omdat hij met Cilia is verloofd, verbood haar met Marcus aan te tikken. Reeds sedert lang had die laffe veinzaard mijnen armen neef getergd door allerlei uitdagende en spottende gebaren, zoodat eindelijk tusschen beiden een hevige twist ontstond, die voor dit oogenblik door tusschenkomst van den meier en door mijne bemiddeling werd geëindigd. Marcus, bedrogen in zijne zoetste hoop, daarbij nog bespot en gehoond, moest natuurlijk wenschen zich te kunnen wreken, evenals alle jongelieden in zulk geval. Hij besloot, indien hij Urbaan ergens kon ontmoeten, met hem twist te zoeken en, zoo mogelijk, met wat stokslagen hem voor zijne beleedigende trotschheid te straffen. Gisterenavond bevond Marcus zich met eenigen zijner vrienden omtrent het Bagijnenbosch, toen de Coutermans daar voorbijkwamen; maar op de eerste bedreiging van den armen Marcus werd hij in de duisternis verraderlijk door eenen messteek getroffen en viel met doorboorde borst achterover in zijn bloed. De vrienden van Marcus hebben de Coutermans naar de gevangenis geleid; want zij wisten niet, wie van hen den moord had gepleegd en of niet beiden er aan schuldig waren; maar dezen morgen, toen ik bij de eerste dagklaarte met den heelmeester het lijk ging onderzoeken, bevonden wij, dat het slechts eene enkele en zeer diepe wonde draagt, en ik besloot natuurlijk daaruit, dat Urbaan Couterman alleen plichtig is. Ik begaf mij naar de gevangenis en ondervroeg hem; hij bekende zonder omwegen, dat hij den

messteek heeft gegeven en mijnen ongelukkigen neef heeft vermoord. Daarop heb ik den cipier bevolen, den ouden Couterman in vrijheid te stellen. Dit is, heer drossaard, het eenvoudig verhaal van het gebeurde. Hiernevens, in de wachtzaal, zitten twee jongelieden, die met Marcus waren op het oogenblik van den noodlottigen aanslag. Zij zijn bereid om te getuigen, dat mijn neef en zijne vrienden geene andere wapens hadden dan hunne gewone gaanstokken. »

Gedurende eene lange wijl bleef de drossaard in gedachten ter tafel blikken en mompelend het hoofd schudden. Dan nam hij een snuifje en zeide :

« Hum, hum, indien gij maar de zaak niet te veel naar de eene zijde wringt. Marcus was uw neef, en gij spreekt van hem als van een stillen, zachtaardigen jongen, daar integendeel.....! Het gerecht kent geene bloedverwantschap. »

« Hoe meent gij het, heer drossaard? » viel de Amman met bedwongene spijt uit. « Straks zal de vermoorde nog de schuldige worden! »

« Gij zegt zooal iets! Hoe noemt men het, wanneer iemand één of meer personen in de duisternis afwacht, om hen aan te randen en te mishandelen? Ik beklaag uwen armen neef en u, Amman, die treurt over zijnen rampspoedigen dood; maar, hum, hum, die zaak is niet zoo klaar als bronwater. »

« Niet klaar? » riep de Amman met verontwaardiging. « Wat was nu deze zaak anders dan een gewone twist tusschen jongelieden, waar eenige stokslagen zouden gewisseld worden? Scheinheilige, maar inderdaad valsche, booze lieden hebben, door hunne messen te trekken, die vechtpartij in een bloedig moordtooneel veranderd. »

« Gij beschuldigt insgelijks den ouden Couterman? » viel de drossaard in zijne rede.

« Neen, » was het antwoord, « maar dewijl er ter plaatse twee opene messen werden gevonden, is het klaarblijkend, dat baas Couterman insgelijks voornemens was, een bloedig gebruik van dit wapen te maken, hadde hij er gelegenheid toe gevonden. Dan, hij heeft zijn mes niet gebruikt, en ik houde er niet aan, dat hij in de zaak betrokken worde. »

« Men heeft twee messen gevonden? » morde de drossaard. « Hum, hum, het verergert de zaak van Urbaan. Het zou doen vooronderstellen, dat de Coutermans zoowel als Marcus dorst hadden naar wraak en niet enkel op hunne verdediging alleen bedacht waren. »

« Zoo is het, heer drossaard. En tot bewijs daarvan : Urbaan bekent zelf, dat hij, vooraleer hij wist wat men van hem wilde, heeft geroepen : « den eerste, die mij nadert, steek ik neer! »

De drossaard nam weder een snuifje en bleef volgens zijne gewoonte eene wijl zwijgend.

« Welke straf vermeent gij tegen Urbaan te moeten eischen? » vroeg hij.

« De galg of het rad, heer drossaard. »

« Hum, hum, de galg? Het is wat sterk. — En geene verzachtende omstandigheden? »

« Geene. Onze heer baron heeft ons strengelijk opgelegd, onverbiddelijk te zijn jegens twisters en vechters. Wat zou hij zeggen, indien wij eenen moordenaar niet aan den lijve straften? »

« Nu, Amman, gij kunt de doodstraf eischen, indien het feit zwaar genoeg wordt bevonden; maar of de schepenbank daarin zal toestemmen, dit schijnt

mij twijfelachtig. Laat ons nu het verhoor beginnen. »

Hij deed de koperen schel hergalmen, en de bode met twee schutters vertoonde zich in de deur.

« Breng den gevangene Urbaan Couterman in onze tegenwoordigheid, » beval hij.

« Uwe bloedverwantschap met Marcus, » zeide hij tot den Amman, « moet u natuurlijk aandrijven om Urbaan plichtig te bevinden en zijne schuld te verzwaren. Ik, als oppergerechtsdienaar van onzen heer baron, mag in die vooringenomenheid niet deelen. Laat mij dus alleen den verdachte ondervragen en kom er niet tusschen dan wanneer ik er u toe zou aanzoeken. »

« Het is wel, ik zal zwijgen, » mompelde de Amman ontevreden.

Nu verscheen Urbaan Couterman tusschen de twee schutters in de kamer. De arme jongeling was met eenen ketting aan de handen geboeid. Zijne oogen waren rood en het was zichtbaar, dat hij lang had geweend; maar nu hield hij het hoofd op en aanschouwde de hooge rechtsbedienden met eenen stillen, doch vrijmoedigen blik.

Na een snuifje te hebben genomen, vroeg de drossaard hem met langzame stem en zeer plechtig :

« Gij heet Urbaan Couterman, zijt vier en twintig jaar oud en te D'worp geboren?..... Dezen nacht, te tien uren, is er bij het Bagijnenbosch een manslag gepleegd op Marcus Cops, inwoner dezer gemeente. Verklaar ons hoe het feit is geschied. »

« Ik kwam met mijnen vader en onzen knecht van Beersel, » antwoordde de jongeling, « toen wij bij het Bagijnenbosch eensklaps gerucht en geschuifel,

voor en achter ons, tusschen het geboomte hoorden. Wij meenden door struikroovers te worden overvallen en trokken onze messen tot verdediging. Eensklaps herkende ik de stem van Marcus, die tot de andere lieden riep : « Mannen, zij zijn in het net! Valt aan! Slaat ze dood!..... »

« Dit is niet waar! » kreet de Amman. « De vrienden van Marcus zullen getuigen, dat niets dergelijks is geroepen geworden. »

« Heer Amman, gij vergeet wat ik u heb verzocht, » zeide de drossaard berispend..... « Nu, ga voort, Urbaan Couterman. »

« Bij dezen roep werd ik overtuigd, dat wij in levensgevaar verkeerden, » hernam de jongeling even bedaard. « Toen ik in de duisternis meende te bemerken, dat onze aanranders op ons aanvielen, schreeuwde ik hun toe : « komt, zoo gij durft : den eerste, die nadert, steek ik neer! »

« Laat de heer drossaard mij toe, eene inlichting te geven? » vroeg de griffier, die tot dan in stilte de antwoorden van den verdachte had opgeteekend.

« Zeker, spreek, griffier. »

« Het is, dat de eenige getuigen, die hunne verklaring reeds hebben afgelegd, Jan Goens en Lukas Stichelbaut, — zij zitten in de wachtkamer, — beweren, dat niet Urbaan, maar zijn vader deze bedreiging heeft uitgesproken. Karel Stichelbaut heeft zelfs de overtuiging uitgedrukt, dat de oude Couterman en niet Urbaan den messteek heeft gegeven. »

« Hum, hum, dit maakt de zaak onklaar, » mompelde de drossaard.

« Maar waarom zou men op deze kleine bijzonder-

heid acht geven, vermits Urbaan zich plichtig erkent? » bemerkte de Amman.

« Heeft men vader Couterman onderhoord? » vroeg de drossaard.

« Neen, waartoe noodig? »

« Men moet hem onderhooren. Nu, beschuldigde, zet uwe verklaring voort. »

« Op dit oogenblik, » zeide Urbaan, « bekwam onze knecht eenen wreeden slag; ik meende, dat mijn vader was getroffen en stak den aanvaller mijn mes door de borst zonder hem te kennen. »

« En gij wist niet, dat het Marcus was? »

« Neen, heer drossaard; ik vooronderstelde het, maar wist het niet. »

« Alzoo, gij erkent u plichtig aan den manslag, welke dezen nacht op Marcus Cops is gepleegd geworden? »

« Ja, heer. »

« Er is evenwel een getuige, die beweert, dat uw vader den noodlottigen messteek heeft gegeven. »

« Men beschuldigt mijnen vader? » stamelde Urbaan met eene soort van angstige verrassing.

Maar hij bedwong zich en zeide bedaard :

« De getuige kon dit niet onderscheiden in de duisternis; hij is misschien oprecht, doch hij bedriegt zich. »

« En waart gij het wel, die uitriep, dat men den eerste, welke dorst naderen, zou nedersteken? »

« Ik en niemand anders, heeren. »

« Gij erkent u dus uitdrukkelijk plichtig aan den gepleegden manslag?..... Hebt gij nog iets bij uwe verklaring te voegen? »

« Anders niets, heer drossaard, dan dat ik mijn

leven en het leven mijns vaders heb verdedigd en daartoe als vrij man het recht meende te bezitten. Ik betreur den dood van Marcus Cops, hoe bloedig en onrechtvaardig hij mij ook haatte; maar ik durf u vragen, heer, indien gij dus, in het midden van den nacht, met moordbedreigingen werdt aangerand, wat zoudt gij doen? »

« Hum, hum, » mompelde de drossaard, het hoofd verlegen schuddende, « het ware eene geheel andere zaak : ik ga niet trouwen met een meisje, die nog door anderen wordt bemind, en heb geene vrienden, die mij stokslagen zouden willen toedienen. De schepenbank zal oordeelen..... Schutters, brengt den gevangene naar zijnen kerker, en gij, bode, doe de twee getuigen uit de wachtkamer komen. Daarna zult gij naar baas Couterman gaan en hem zeggen, dat ik hem verzoek en desnoods hem beveel, onmiddellijk hier te komen, om door ons te worden onderhoord. »

Jan Goens en Lukas Stichelbaut werden in de kamer geleid, en de drossaard stuurde hun verschillende vragen toe. Uit hunne antwoorden scheen te blijken, dat Marcus inderdaad geen ander inzicht had gehad dan met Urbaan Couterman twist te zoeken, met hem te vechten en hem wat stokslagen te geven.

Natuurlijk spraken deze getuigen in eenen zin, die hen zelven moest verschoonen van bij de aanranding te zijn tegenwoordig geweest. Zij hadden zelfs al het mogelijke gedaan, beweerden zij, om Marcus van zijn opzet te doen afzien, en zij waren niet voornemens geweest zich van hunne stokken te bedienen of aan den twist deel te nemen. De kreten : « Valt aan! slaat hen dood! » hadden zij niet gehoord.

Dat de drossaard hen zoo onnoozel niet achtte,

getuigde zijn herhaald gemor van : « hum, hum! » maar hij zeide echter niets om zijnen twijfel uit te drukken.

Op het vraagpunt, te weten wie gedreigd had, den eerste die naderde met zijn mes neer te vellen, waren de getuigen het eens, dat vader Couterman de bedreiging had uitgesproken. Zijne stem was genoeg van die zijns zoons te onderscheiden, en zij hadden ze goed herkend. Aangaande den waren plichtige verschilden zij van gevoelen : Jan Goens twijfelde niet, of het was Urbaan, die Marcus met zijn mes had doorstoken; maar Lukas Stichelbaut verklaarde, dat volgens zijne innige overtuigingen baas Couterman den doodelijken slag had toegebracht. Hij beweerde, dat hij op het oogenblik der misdaad zeer dicht achter Marcus was, met het inzicht hem te wederhouden. Voor zooveel de duisternis het toeliet, had hij opgemerkt, dat de messteek van de richting kwam, waarin hij zooeven de stem van den ouden Couterman had gehoord..... Hij was nog bezig met zijne uitleggingen, toen de bode in de deur verscheen.

« Heer drossaard, » meldde hij, « ik heb pachter Couterman onderweg ontmoet. Hij begaf zich naar hier, om, zooals hij beweert, u eene zwaarwichtige verklaring te doen. Mag hij binnenkomen? »

« Nog niet. Leid hem in de wachtkamer. Dat Jan Goens en Lukas Stichelbaut u volgen; maar belet de getuigen met elkander te spreken. »

« Lukas Stichelbaut gelooft, dat vader Couterman den messteek heeft toegebracht. Wat beteekent dat nu? » mompelde de drossaard. « Zijt gij zeker, Amman, dat gij den waren plichtige achter slot hebt? »

« Vermits Urbaan zijne schuldigheid bekènt! »

« Hum, hum, en slechts éene wonde aan het lijk? Er waren nog andere personen dan de twee verhoorde getuigen bij het feit tegenwoordig? »

« Wel acht of tien, heer drossaard. Er zijn er, die te Beersel wonen, anderen op Meighenheide, een te Esschenbeek en een te Alsemberg. Wij zullen ze zoohaast mogelijk ondervragen. »

« Natuurlijk, Amman, het is het eenige middel om eene volle klaarheid in deze leelijke zaak te brengen. Laat ons nu den ouden Couterman hooren. »

« Uit hem zult gij niets nieuws vernemen; hij komt om Marcus te beschuldigen en zich zelven en zijnen zoon wit te wasschen. »

« In alle geval is het noodig, te weten hoe hij de zaak meent te moeten uitleggen. »

Door eenen klank der schel riep hij den bode en gaf hem zijnen wil te kennen.

Een oogenblik daarna verscheen de oude pachter in de kamer. Hij groette zeer eerbiedig de gerechtsdienaars en scheen nu gerust en bedaard, alhoewel zijn gelaat nog de sporen der doorgestane smarten droeg.

« Gij verlangt in onze tegenwoordigheid te worden toegelaten? » vroeg hem de drossaard. « Welnu, wat hebt gij ons te melden? »

« Heeren, » zeide baas Couterman, « toen gisterenavond het beklaaglijk ongeluk was voorgevallen, heeft men mij en mijnen zoon naar den kerker gebracht. Niemand vroeg ons, wie van ons beiden den doodelijden slag heeft gegeven. Dezen morgen opende de cipier mijne gevangenis en zeide mij, dat ik naar huis mocht gaan. Het ware mijn plicht

geweest, de vrijheid te weigeren; maar de innige wensch om mijne arme vrouw door niemand anders dan door mij de schromelijke tijding te laten vernemen, deed mij zwijgen. Nu kan ik aan de knaging van mijn geweten niet meer weerstaan en ik kom u zeggen : Urbaan is onschuldig; ik, Thomas Couterman, heb den messteek gegeven, ik alleen ben plichtig..... »

« Gij plichtig? Uw zoon zou onschuldig zijn? » kreet de Amman. « Onmogelijk! Gij zegt de waarheid niet. »

« Hum, hum, de getuige Stichelbaut heeft misschien alleen goed gezien, » mompelde de drossaard. « De zaak wordt zeer duister..... Nu, baas Couterman, verklaar ons met volle oprechtheid hoe het feit is voorgevallen; poog ons niet te bedriegen, want het gerecht heeft groote oogen en lange armen. Spreek! »

De pachter verhaalde de aanranding evenals zijn zoon had gedaan, maar de uitgesprokene bedreiging eigende hij zich zelven toe, en, daarover nader ondervraagd door den drossaard, antwoordde hij :

« Ik heb geroepen : « Achteruit, achteruit! Den eerste, die mij nadert, steek ik neer! » Al de gezellen van Marcus en mijn zoon zelf zullen getuigen, dat wel zeker ik die woorden heb uitgesproken, want ik heb uit al mijne macht geschreeuwd. »

« Alzoo, gij zijt het, die den manslag op Marcus Cops hebt gepleegd? »

« Ja, heer drossaard, tot verdediging van ons bedreigd leven; mijn zoon is gansch onplichtig. »

« Weet gij dan niet, dat hij verklaart den messteek te hebben gegeven? »

« Mijn zoon beschuldigt zich zelven? » kreet de pachter verbleekende.

Maar hij bedwong zijne ontsteltenis en zeide op treurigen toon :

« Ach, het arme kind! Om mij te redden, laadt hij de zware schuld op zijnen hals! Hij denkt, dat ik beter zijne moeder zal kunnen troosten en steunen dan hij. »

« Gelooft gij uwen zoon inderdaad bekwaam om zijn leven op te offeren voor u? » vroeg de drossaard. « Zou zelf de mogelijkheid, tot de galg te worden veroordeeld, hem van zulke overdrevene edelmoedigheid niet wederhouden? »

« Uit liefde tot zijne moeder en tot mij zou hij alles doorstaan, zelfs den marteldood. »

« Gij beweert uw wettelijk recht ter zelfverdediging te hebben uitgeoefend? Was het niet uw zoon of waart gij het niet, die den eersten slag toebracht? »

« Neen, heer, de eerste slag heeft mijnen knecht Blasius getroffen, en wel zoo wreedelijk, dat hij eenen akeligen doodkreet slaakte..... »

« Die knecht moet gehaald worden! » zeide de drossaard bevelend. « Hij ligt misschien te bed? Kan hij gaan? »

« Ach, heer drossaard, » antwoordde de pachter, « mijn arme knecht is sedert het schrikkelijk voorval spoorloos verdwenen. Ik durf mijn verdenken niet uitdrukken..... »

« Zeg maar zonder vrees; ik beveel het u. »

« Ik denk, heer, dat mijn knecht doodelijk aan het hoofd werd getroffen, en dat de daders van dien moord zijn lijk hebben begraven of verborgen, om dit bewijs hunner schuldigheid te doen verdwijnen. »

« Of gij hebt dien gevaarlijken getuige de vlucht doen nemen! » wedersprak hem de Amman.

« Gij moet in alle geval opzoekingen bevelen, om den knecht levend of dood te ontdekken, » zeide de drossaard.

« Het zal geschieden, heer, alhoewel ik overtuigd ben, dat wij hem niet zullen vinden. »

« Aldus, Thomas Couterman, gij houdt staande, dat gij het zijt, die Marcus eene wonde hebt toegebracht? »

« Ja, heeren, ik herhaal en bevestig, dat ik de eenige schuldige ben..... indien hier wel een schuldige is. De wet kan toch niet eischen, dat een vrij man, in de duisternis aangerand, zich door den eerste den beste late doodslaan, zonder zijn leven te verdedigen..... Dewijl het lijk van Marcus slechts éene wonde kan hebben, is er slechts éen steek gegeven; en, aangezien ik dien steek heb toegebracht, verzoek ik u, mij in de gevangenis te zetten, om gevonnist te worden en dus mijnen onschuldigen zoon in vrijheid te laten gaan. »

« Hum, hum, het is gemakkelijk te zeggen, » morde de drossaard.

« He, bode! » riep hij, leid dezen man in de wachtkamer en doe hem door de schutters bewaken. »

Toen de bode zich had verwijderd, vroeg hij aan den Amman :

« Wat is uw gevoelen? Zouden wij Urbaan Couterman in vrijheid stellen? »

« Daar verklaar ik mij ten volle tegen, » was het antwoord. « De oude Couterman poogt de zaak te verwarren en ons van den weg der waarheid te doen verdolen. Ho, de Coutermans zijn listige, doortrapte

lieden! Wij hebben nog niet gedaan met hen. Indien wij nu, misleid en bedrogen, Urbaan de vrijheid geven, wat zou er gebeuren? Hij zou zich redden door de vlucht, en gij zoudt niets meer te straffen vinden dan den schijnheiligen edelmoed des vaders. Iedereen zou ons uitlachen, en de baron zou woedend zijn over onze dwaasheid. »

« Het is waar, gij hebt gelijk..... Men brenge Urbaan Couterman terug uit zijnen kerker! »

Toen de jongeling weder voor hem stond, zeide de drossaard :

« Geef acht op hetgeen gij gaat antwoorden : uw leven kan er van afhangen. Is het wel zeker, dat gij het zijt, die Marcus den messteek hebt gegeven? »

« Geheel zeker, » bevestigde Urbaan.

« Uw vader erkent zich zelven als den pleger der misdaad. »

« Mijn vader? » kreet de zoon, zichtbaar door eenen plotselijken angst getroffen.

« Ha, gij twijfelt! » zeide de drossaard.

« Neen, heer, ik twijfel niet, » sprak de jongeling, weder bedaard en met vaste stem. « Daaraan herken ik mijnen goeden vader. Om mij te redden, wil hij zijne vrijheid opofferen; maar ik smeek u, heeren, luistert niet naar bedrieglijke verklaringen, hem slechts ingeboezemd door zijne eindelooze liefde voor zijn eenig kind! »

Nog langen tijd zette men zijne ondervraging voort; maar wat moeite de drossaard ook aanwendde om hem in zijne verklaring te doen wankelen, de jongeling bleef bevestigen, dat hij alleen schuldig was aan den noodlottigen manslag.

De drossaard, moede en ontevreden, deed den verdachte weder naar de gevangenis leiden.

Hij nam wel drie snuiven en keek eene wijl in gedachten op de tafel, terwijl hem meer dan één spijtig : « Hum, hum! » ontsnapte.

Het hoofd eensklaps opheffende, zeide hij :

« Amman, er is een middel om de waarheid te ontdekken. Bezit men het mes, waarmede de steek is gegeven? Men kan weten aan wien dat mes — òf aan den vader, òf aan den zoon — heeft toebehoord. »

« Er zijn twee messen ter plaatse gevonden, » antwoorde de Amman; « de messen der beide Coutermans. »

« Inderdaad, men vond twee messen; gij hebt het mij reeds gezegd, » morde de drossaard, het hoofd schuddende. « Het is alsof de drommel zelf deze zaak wilde verwarren!..... Ha, maar dit doet niets; er moet bloed aan een der beide messen zijn, en de eigenaar van dit mes is de ware pleger van den moord. »

« Ongelukkiglijk, heer drossaard, heeft de hemel ons dit bewijs ontnomen. »

« De hemel? Hum, hum, hoe komt de hemel in deze vervelende zaak? »

« Het heeft den ganschen nacht geregend. Toen men dezen morgen bij het krieken van den dag de bedoelde messen vond, waren ze met het water en het slijk een eind verre weggespoeld. Niet genoeg dat het water des hemels ze had afgewasschen, de eerste vinders hebben, om ze van het slijk te zuiveren, ze nog daarenboven in eenen plas afgespoeld, vooraleer ze mij te brengen. Er is met alle moeite der wereld niets op te zien dan roest van eenen nacht. »

« Hum, hum, wij kunnen hier niet blijven tot morgen, » gromde de drossaard. « Wie ontwindt dit verwarde garen? »

« Geraken wij er niet anders uit, dan konden wij voor dit buitengewoon geval verlof aan de schepenen vragen om Urbaan Couterman op de pijnbank te leggen, » bemerkte de Amman.

« Op de pijnbank? met welk doel? » wedersprak de drossaard. « Hij bekent den messteek te hebben gegeven; wilt gij hem dwingen, zich onschuldig te verklaren? Het is als in de verkeerde wereld..... »

« Daar dacht ik niet aan : neen, de pijnbank kan ons niet helpen. »

« Het wordt verdrietig, Amman. Ik vrees, dat men met onze verlegenheid den spot drijve. Wat gaan wij doen? »

« Het is eenvoudig, heer drossaard. Wij zullen meer getuigen hooren en de zaak dieper onderzoeken. Intusschen, vermits de Coutermans zich beiden schuldig erkennen, laat ons ze beiden voorloopig in de gevangenis houden, totdat wij de waarheid hebben ontdekt. Zoo zijn wij toch zeker, dat de plichtige door de vlucht niet aan het gerecht zal ontsnappen. »

« Het is wel, gij hebt gelijk, » zeide de drossaard onder het nemen van een snuif. « Kom nu, Amman; te lang reeds heeft dit pijnlijk verhoor geduurd..... Daag de andere getuigen tegen overmorgen en doe intusschen zorgvuldige opzoekingen naar den knecht. »

Hij klonk de schel nog eens en beval den bode, onmiddellijk baas Couterman in eenen kerker te doen opsluiten en daarbij te zorgen, dat alle gemeenschap tusschen den vader en den zoon werd belet.

Daarop verliet hij het kasteel met den Amman en den griffier, terwijl hij nog mompelde :

« Hum, hum, twee beschuldigden, in volle bekentenis voor eenen enkelen messteek ! Ik bevind mij in hetzelfde geval als koning Salomo : die had twee moeders voor één kind ! »

VI

Eenige dagen later, in den vroegen morgen, was Cilia bezig met hare twee jongste zusterkens te kleeden, en zij haastte zich daarbij zoo zichtbaar, dat hare moeder, die niet verre van haar in eenen leunstoel zat, haar berispend zeide :

« Maar Cilia toch, hoe ruw behandelt gij de kinderen! Hebt gij nog geenen tijd om de kleinen naar behooren te kleeden? Gij staat op vóór den dag, gij loopt naar bazin Couterman, gij komt naar huis..... en nauwelijks zijt gij er eenige minuten, of de grond brandt onder uwe voeten en gij wilt weder terug! »

« Ja, moeder, het is waar, » antwoordde Cilia, terwijl zij in hare bezigheid voortging. « Die arme bazin Couterman is nu gansch alleen met de meid. Zou ik in haar ongeluk haar niet troosten? Zou ik niet zooveel mogelijk ginder aan den arbeid helpen? Denk, moeder, indien gij eens in zulken toestand waart! »

« Men mag niet overdrijven, Cilia, en hier insgelijks moet het werk verricht worden; maar het zij zoo..... Hoe gaat het nu met bazin Couterman? »

« Beter, veel beter, moeder; in de eerste dagen weende zij gedurig; maar Karel van den koster en

ik, wij zijn er in gelukt, haar moed te geven. Nu is zij nog wel zwak, maar zij weent niet dikwijls meer. »

« Zij hoopt dus, dat de Coutermans zullen vrijgesproken worden? »

« Wij hopen het allen, moeder, en gij ook, niet waar? »

Vrouw Roosens haalde de schouders op.

« Het is te zeggen, Cilia, ik wensch het, natuurlijk; maar hopen?..... De Coutermans hebben toch hunne messen getrokken en Marcus gedood. Hun toestand is erg; want de Amman zal geene moeite sparen om hen te doen veroordeelen, en de Amman heeft eene scherpe tong, gij weet het. »

« Ja, moeder; maar meester Pijpers, de advocaat die van Brussel zal komen, is beroemd om zijne welsprekendheid, en hij zal de Coutermans tegen de valsche aantijgingen van den Amman wel weten te verdedigen. »

« Zoo, zoo, bazin Couterman heeft er toe kunnen besluiten, eenen advocaat van Brussel te nemen? Het zal haar de oogen uit het hoofd kosten; zij kan er geheel door ten onder gaan. »

« Neen, moeder, hij zal redelijk zijn. Het is Karel van den koster, die hem te Brussel is gaan spreken. De advocaat gaat morgen te D'worp komen, om volledige inlichtingen te nemen en met ons de middelen tot verdediging te overleggen..... Nu zijt gij gekleed, kinderen; gaat wat spelen in den boomgaard. »

Het meisje vatte eenen bezem en begon de kamer te vegen.

« Die Karel moet een brave jongen zijn, » bemerkte de moeder. « Hij loopt van het eene huis naar het andere, om ten voordeele der Coutermans te spreken.

De schepen Bertens zeide ons nog gisteren, dat Karel ten zijnent meer dan een uur gepleit heeft om de onschuld der Coutermans te bewijzen. »

« God loone den goeden Karel om zijne edelmoedige vriendschap! » zeide Cilia. « Hij moet welsprekend zijn; want zie eens, moeder, hij heeft ondanks den Amman van den heer drossaard verkregen, dat wij de gevangenen van huis beter eten mogen dragen. »

« Ha, dan zal bazin Couterman haren man en haren zoon mogen zien? »

« Neen, moeder, dat niet. »

« De meid dan, of wie het eten draagt? »

« Ook niet, het is strengelijk verboden; de cipier neemt het eten aan. Van hem kon de meid gisterenavond niets weten dan dat Urbaan en zijn vader gezond zijn en ons aanraden, met vertrouwen in God den uitslag af te wachten. Reeds vele pogingen zijn aangewend, opdat het bazin Couterman toegelaten worde, de arme gevangenen te zien. Karel en zelfs twee schepenen hebben den drossaard om dit oorlof gesmeekt. Hij zou wel willen toestemmen, want hij is een goedhartig man; maar de Amman stelt zich met geweld er tegen. »

« De Amman is verbitterd, Cilia, omdat baas Couterman en zijn zoon zich zelven hardnekkig blijven beschuldigen. Er kan toch slechts één van beiden den noodlottigen messteek gegeven hebben. »

« Inderdaad, moeder. »

« En gij meent te mogen gelooven, Cilia, dat het baas Couterman is? Velen nogtans zijn met den Amman van meening, dat niemand den slag kan hebben toegebracht dan Urbaan. »

« Ja, de Amman wil zich wreken op Urbaan, en hij

zal alle geweld doen om de schuld, indien er schuld is, op zijnen hals te schuiven; maar het zal hem niet gelukken, moeder; de verdwijning van Blasius, den knecht, dien de aanranders laffelijk hebben vermoord, zal een bewijs zijn, dat de Coutermans met misdadige inzichten werden aangerand. Beiden zullen vrijgesproken worden, wees zeker. »

« De Amman beweert, dat de Coutermans hunnen knecht hebben doen wegvluchten; en de schijn ten minste is voor hem, want niettegenstaande men alle bosschen, beken en poelen in de omstreken heeft doorzocht en nog dagelijks doorzoekt, vindt men nog het lijk van Blasius niet. »

« God weet waar de wreede moordenaars het hebben verborgen. Men zal het toch wel eens vinden, moeder. »

« Zou Urbaan zich zelven plichtig verklaren om zijnen vader voor eene veroordeeling te behoeden? Dan heeft de arme jongen het leelijk mis; want zeg wat gij wilt, Cilia, zij zouden beiden door een zelfde vonnis kunnen getroffen worden. Wat Urbaan doet, mag met een goed inzicht geschieden, het is toch eene beklaaglijke dwaasheid. »

« Weet ge wat Karel van den koster denkt, moeder? Hij meende, dat Urbaan geen ander doel heeft dan door deze dubbele schuldbekentenis het onderzoek moeilijk te maken, met de hoop het te kunnen vertragen, totdat de heer baron wederkeert. Men verwacht deze terugkomst in het kort. Ha, indien de baron op het kasteel ware, dan zouden wij de valschheid van den Amman niet te vreezen hebben! Ik zelve, ik zou tot hem gaan en hem alles uitleggen met oprechtheid en zonder vrees. »

« Gij, gij zoudt naar het kasteel durven gaan om voor Urbaan te spreken? » morde bazin Roosens.

« Waarom niet, moeder? De heer baron kent mij sedert mijne kindsheid..... Ik zal hem bewijzen, dat de Amman in deze zaak niets zoekt dan de voldoening van zijnen haat. »

Er heerschte eene wijl stilte. Cilia ging voort aan haar huiswerk; hare moeder schudde in overweging het hoofd.

Welhaast zeide deze met nadruk :

« Mijne dochter, geloof mij, gij handelt niet voorzichtig. Edelmoedig zijn is wel; maar een mensch mag niet vergeten, dat hij langer dan den dag van heden kan leven, en hij mag de toekomst niet uit het oog verliezen. Gij hoopt, dat Urbaan zal vrijgesproken worden; vele lieden van D'worp twijfelen daaraan. »

« Aanhangers van den Amman, moeder. Zij zijn zoo zelden. »

« Nu, alles is mogelijk, mijn kind. Vooronderstel, dat Urbaan veroordeeld worde, dan kunt gij niet met hem trouwen; want de straf van zulk bloedig feit moet uw huwelijk..... »

« O, moeder, » onderbrak het meisje angstig, « waarom mij dus bedroefd? Ik was zoo vol vertrouwen; gij wilt mij de hoop ontnemen. »

« Ja, dit doet er niets toe; de waarheid moet gij toch hooren. Ik heb vele kinderen, vele meisjes die nog moeten uitgehuwelijkt worden, en gij allereerst, Cilia. Indien gij nu niet een weinig voorzichtig zijt en door uwe tusschenkomst in deze leelijke zaak de opspraak der lieden te veel voedsel geeft, zou dan niet, in geval van Urbaans veroordeeling, uwe

uithuwelijking met eenen anderen deftigen jongen..... »

« Moeder, moeder, hoe durft gij mij van zulke dingen spreken, terwijl Urbaan onschuldig in zijnen kerker zucht en treurt? » kreet het meisje met verontwaardiging. « Hem alleen bemin ik. Word ik zijne vrouw niet, welnu, dan zal nimmer een andere man..... »

Zij werd in hare uitstorting onderbroken door de verschijning van Karel van den koster.

« Looft God, er is goed nieuws! » riep hij. « De baron is gisterenavond op het kasteel aangekomen! »

« Zou het waar zijn? O, geluk, dan hebben wij geen onrecht meer te vreezen! » juichte Cilia met de handen in de hoogte. « Heden nog zullen wij de gevangenen mogen zien en troosten! »

« De heer baron kwam dus aan in den nacht? Zijt gij er wel zeker van? » vroeg bazin Roosens.

« Het kon wel tien uren des avonds zijn. Iedereen in D'worp lag te bed, en zoo heeft niemand gisteren er iets van vernomen ; maar dezen morgen heeft de jager van het kasteel de goede tijding in het dorp aangekondigd. »

« Ho, wat zal moeder Couterman gelukkig zijn! Kom, kom, Karel, wij gaan het haar zeggen. »

« Zij weet het reeds, » antwoordde de jongeling, « ik ben eerst bij haar geweest : de tranen sprongen haar van blijdschap uit de oogen. Zij zond mij om u te roepen, Cilia. De meid staat gereed met het morgeneten der gevangenen, en de arme pachteresse durft niet gansch alleen op de hofstede blijven. »

« Ik volg u, Karel..... Maar wacht een oogenblik, ik ga met haast mijne zondagskleeren aantrekken. »

« Wat beteekent die gedachte, Cilia, » mompelde bazin Roosens.

« Het is om naar den heer baron te gaan. Ja, gij moogt het onvoorzichtig vinden, moeder; mijn geweten zegt mij, dat ik het moet doen, en ik zal het doen. De vrijheid van Urbaan, het geluk mijns levens kunnen er van afhangen, en ik zou aarzelen? Neen, neen, geene minuut! »

En onder het uitspreken dezer woorden opende zij eene deur en liep in eene nevenkamer.

Eenige oogenblikken daarna keerde zij gansch opgeschikt terug.

« Eindelijk, ik ben klaar! » zeide zij. « Het gaat niet zoo ras als men zou wenschen; maar om voor den heer baron te verschijnen! De schoone kleederen doen er geen kwaad aan..... Tot straks, moeder; ik zal u goede tijding brengen. Kom nu, Karel : ik heb haast om mij met moeder Couterman over de komst van den baron te verblijden. »

Door den jongeling gevolgd en hem vooruitloopende, richtte zij hare stappen naar de hofstede.

Bazin Couterman, zoodra zij des meisjes stem hoorde, stond van haren stoel op en kwam haar tot bij de deur te gemoet. Zij vielen met vroolijke kreten in elkanders armen en loofden God voor Zijne barmhartigheid; want zeker, het was, meenden zij, eene schikking van Zijnen heiligen wil, dat de baron nu juist was teruggekeerd om hen allen tegen den haat en de boosheid van den Amman te beschermen.

De pachteresse was nog zeer bleek, en men kon wel zien op hare afgematte wezenstrekken, dat zij veel smart had geleden en nog doorstond; maar de

goede tijding had haar nu zoo gelukkig gemaakt, dat blijdschap en hoop uit hare oogen straalden.

« Maak u niet te moede, bazin, » zeide Karel, die was binnengetreden. « Vermits gij met Cilia naar het kasteel wilt gaan, zet u neder in uwen stoel. »

« Hoe, gij wilt mede met mij om den heer baron te gaan spreken? » vroeg het meisje.

« Zeker, zeker, het blijde nieuws maakt mij zoo sterk, dat ik zelve het niet begrijp. »

« Des te beter. Eene moeder, niet waar, die voor haren zoon smeekt, wie zou haar niet met belangstelling en eerbied aanhooren? Daarenboven, de heer baron kent u insgelijks..... Maar wij vergeten onze arme gevangenen! Daar staat de meid gereed om hun het morgeneten te dragen. Laat mij eerst eens zien, Trees, wat ge in dien korf hebt?..... Brood, boter, hesp en vier harde eieren! Als ze zich maar niet ziek eten..... »

« Trees, poog eens van de knechts te vernemen of de baron reeds is opgestaan, » zeide Karel.

« Kon ik Petrus, den jager, zien, ik zou het wel van hem weten, » antwoordde de meid.

Cilia scheen geheimelijk iets in den korf te verbergen en duwde onmiddellijk daarna de meid met zacht geweld ter deur uit.

« Cilia, kind, wat hebt gij daar in den korf gelegd? » vroeg bazin Couterman met bekommerdheid. « Gij weet, dat de korf altijd zorgelijk wordt onderzocht; vindt men buiten het eten er iets anders in, dan mogen wij hoegenaamd niets meer zenden. »

« Wat ik in den korf heb verborgen, moeder? Eenen brief voor Urbaan. »

« Eenen brief, o hemel! »

« Welke onvoorzichtigheid! » riep Karel. « Wat behelst die noodlottige brief? »

« Er staat op geschreven : « Lieve Urbaan, heb » moed; Cilia denkt aan u. O, kon zij uw lot ver- » zachten! » anders niet. »

« Maar de cipier zal den brief ontdekken! » zuchtte de oude vrouw.

« Hij zal hem toch niet kunnen lezen : de brief is geschreven in eene taal, die niemand kan verstaan dan Urbaan en zijn vader alleen. »

« Cilia, Cilia, ik had meer vertrouwen in uw verstand, » morde Karel ontevreden. « Wat gij daar gedaan hebt, is eene beklaaglijke dwaling. Ik loop de meid achterna! »

« Ha, ha! » lachte het meisje, « daar heb ik u beiden vast. Gij weet, dat in onzen boomgaard groote sappige peren staan, die niemand anders te D'worp bezit. Van deze lekkere kalebas-peren heb ik er twee in den korf gelegd. Urbaan kent ze wel. Zal hij niet weten, dat ik het ben, die ze hem stuur, en zonder schrift er op lezen wat mijn hart hem wil zeggen? »

« Een geestige vond, inderdaad, » zeide Karel gansch bevredigd.

« Schertsen in onzen toestand! » mompelde bazin Couterman.

« Ja, moeder, vergeef het mij maar, » zeide Cilia. « Wij hebben nu zoovele dagen gezucht en getreurd. De komst van den baron maakt mij zoo blijde, dat ik bijna lust heb om te zingen en te dansen..... Gij ziet, dat ik mijne beste zondagskleederen heb aangedaan. Vermits gij medegaat, schik u wat op om, zooals het behoort, voor den heer baron te verschijnen. »

« Ik heb anders niet te doen, kind, dan eene andere

muts op te zetten en eenen schoonen halsdoek om te hangen. »

« Het is nog te vroeg, » bemerkte Karel. « De baron zal vermoeid zijn van de reis en later dan naar gewoonte slapen. Met zulke groote heeren moet men voorzichtig zijn. Biedt men zich bij hen aan op ongepasten tijd, dan zijn ze van slechte luim. Het is nog nauwelijks acht uren. Wij moeten wachten, totdat de meid van het kasteel terugkeert. Zij zal ons weten te zeggen, of de heer baron reeds is opgestaan en beneden gekomen. Wij hebben dus tijds genoeg. Zit neder, Cilia, en laat ons eens overwegen, wat gij den baron gaat zeggen; want gij zult het woord moeten voeren. »

« Het is eenvoudig, » antwoordde het meisje; « ik zal hem uitleggen hoe het ongeluk is voorgevallen, hem den haat van den Amman tegen Urbaan en de reden van dien haat doen kennen. »

« Volgens mij, Cilia, is dit inzicht niet goed, » wedersprak haar Karel. « Onze eerste gedachte was, indien de baron terugkeerde, hem voor bazin Couterman het oorlof af te smeeken om de gevangenen te bezoeken, en voor u het oorlof om haar te vergezellen. Ik denk, dat het best ware, bij deze gedachte voor alsnu te blijven. Wordt gij in de gevangenis toegelaten, dan zult gij waarschijnlijk door uwen raad Urbaan kunnen overhalen tot de bekentenis, dat hij het niet is, die den messteek heeft gegeven. »

« Ach, mijn arme man, hij zou alleen in de gevangenis blijven! » zuchtte de oude vrouw.

« Beter één dan twee, bazinne. Ik verberg het mij niet : die dubbele zelfbeschuldiging zal de baron zeer euvel opnemen; want de Amman beweert — en ditmaal ten minste heeft hij eenigszins gelijk — hij

beweert, dat de Coutermans dit middel slechts uitgevonden hebben om het onderzoek te verwarren en, zooals de Amman zegt, met het gerecht den spot te drijven. De baron is op dit punt zeer gevoelig. Hij wil, dat het gerecht omringd blijve met den volledigsten eerbied. Het is te vreezen, dat die zonderlinge omstandigheid hem ongunstig zal stemmen, evenals zij den drossaard, om zoo te zeggen, dwingt te doen wat de Amman verlangt. »

« Is de drossaard tegen ons? Hij, zoo rechtvaardig nogtans! » zuchtte moeder Couterman.

« Ja, hij is in den grond rechtvaardig, bazinne; maar gelijk alle goedhartige menschen, is hij zwak van gemoed. De Amman maakt hem wijs, dat het gedrag van Urbaan en zijnen vader eene grove oneerbiedigheid jegens het gerecht is, eene oneerbiedigheid, die, reeds buiten alle schuldigheid aan den dood van Marcus Cops, strengelijk dient gestraft te worden. Nu de heer baron terug is, moet die schadelijke twijfel ophouden. Daarom is mijn gevoelen, dat gij nu allereerst het oorlof om de gevangenen te bezoeken moet afsmeeken. Verkrijgt gij dit, doe dan aan Urbaan en zijnen vader de noodzakelijkheid eener oprechte bekentenis begrijpen. Weet gij eens met zekerheid, wie den ongelukkigen slag heeft toegebracht, keer terug tot den heer baron en zeg het hem. Hij en de drossaard zullen u dankbaar zijn, omdat gij hen uit eene tergende verlegenheid zult gered-hebben. De advocaat van Brussel drukte insgelijks de meening uit, dat het oneindig beter zou zijn, indien hij slechts éénen betichte te verdedigen had. Het gerecht kent noch edelmoed, noch kinderliefde; het zoekt naar de waarheid en het wreekt zich tegen

alwie deze waarheid voor zijn oog wil verduisteren, het is gelijk om welke redenen. Zoo sprak de advocaat. Ik heb het gedrag van vader Couterman en van Urbaan wel begrepen; maar nu..... »

Eensklaps kwam de meid in de kamer geloopen en liet zich met gebaren der hevigste wanhoop op eenen stoel vallen.

« Och heer, och heer, » riep zij, « sta mij bij : ik bezwijk, ik val van mij zelve!..... Neen, neen, troost mij niet. Laat mij krijschen; het is te gruwelijk! »

« Wat, wat is er gebeurd? O, spreek, Trees, gij doet ons beven. Urbaan.....? » smeekte Cilia, bleek als een linnen.

« Neen, Urbaan niet, » snikte de meid.

« Hemel, mijn arme man? » kreet bazin Couterman.

« Neen, onze pachter ook niet. »

« Maar wie dan? »

« Eilaas, eilaas, de arme Blasius!..... Wie had ooit gedacht, dat er zulke vervaarlijke dingen op de wereld kunnen gebeuren? »

« Welnu, wat is het? Weet gij iets van Blaas? »

« Hij is dood! »

« Dood? »

« De wreede schelmen hebben hem vermoord. Ach, die goede bloed, zulk ongelukkig einde, dit had hij toch niet verdiend! »

« Heeft men zijn lijk gevonden? » vroeg Karel.

« Neen, zijn lijk niet; maar het is hetzelfde : nu weet men toch, dat hij vermoord is..... Laat mij weenen; ik stik in mijne tranen. De beste jongen van de wereld, werkzaam, zacht, gedienstig, onnoozel als

een lam, — dien ik aanzag als mijnen eigen broeder! Och God, och God! »

Moeder Couterman en Cilia, door de droeve tijding diep ontroerd, zagen elkander met stommen angst in de oogen.

« Maar, Trees, spreek toch met klaarheid; wat hebt gij aangaande Blaas vernomen? » vroeg Karel.

« Men heeft zijne muts gevonden, zijne vilten muts, gansch doorweekt van bloed! »

« Waar? »

« In het diepste van het Bagijnenbosch, tusschen het kaphout. »

« Zijt gij er wel zeker van, Trees? Wie zeide u dit? »

« Ik heb zijne muts zelve gezien, Karel. Ho, ik sidder nog, als ik er aan denk; zij was geheel stijf van het gestolde bloed. Ai mij, die arme Blaas, die arme Blaas! »

« Gij hebt de muts van Blaas gezien, zegt gij, Trees? Waar toch? Op het kasteel? »

« Neen, in de hand van schutter Dierkx, die ze naar den drossaard ging dragen. Een houtraper van Kesterbeek heeft ze dezen morgen bij het krieken van den dag in het Bagijnenbosch gevonden en naar D'worp gebracht. Laat mij nu nog wat weenen..... Zulke gedienstige jongen! Schoon van leden was hij zeker niet, maar wat goed hart! »

Vrouw Couterman en Cilia, hoe diep ontroerd zij zelve ook ware, poogden de bedrukte meid te troosten.

Gedurende eene wijl liet Karel haar begaan, doch dan zeide hij :

« God hebbe de ziel van den armen Blaas! Wij

..... Stapten daar over eene kleine brug (bladz. 138).

twijfelden sedert het ongelukkig voorval toch niet aan zijnen dood, niet waar? Danken wij veeleer den hemel, dat hij ons nu het bewijs van dit schelmstuk in handen geeft. Al de getuigen beweren, dat geen hunner den minsten slag met zijnen stok heeft toegebracht. Het is dus Marcus, die den knecht doodelijk op het hoofd moet getroffen hebben. Die omstandigheid alleen is voldoende om te bewijzen, dat ook Urbaan en zijn vader in levensgevaar verkeerden en het recht hadden zich door alle middelen te verdedigen..... Maar met al die klachten en overwegingen vergeten wij de arme gevangenen..... Welnu, Trees, hebt gij kunnen weten of de heer baron reeds is opgestaan? »

« Och, hij is sedert meer dan een uur beneden, heeft mij de jager gezegd. Gij weet wel, bazinne, de jager Petrus, die hier vroeger somtijds nogal eens met mij kwam kouten. Het is ook eene goede jongen..... en nu Blaas toch dood is..... Hij raadt u aan, seffens naar het kasteel te komen; want straks zal de heer baron vele bezoeken krijgen en dan zou het moeilijk zijn. Petrus zal uit vriendschap tot mij den kamerknecht voor u spreken en maken, dat gij bij den baron wordt toegelaten. »

« O, kom dan haastig, moeder; verliezen wij geen oogenblik! » riep Cilia.

Zij trad in eene nevenkamer, keerde even ras terug en zeide :

« Zie, hier is uwe muts en uw halsdoek. Nu, laat mij u helpen..... Daar zijt gij reeds klaar. Wees moedig, heb goede hoop, kom, kom! »

Zij verlieten de hofstede en gingen, zoo spoedig als de stramheid der oude vrouw het toeliet, naar het

diepe van het dal, stapten daar over eene kleine brug en beklommen de andere helling.

Nog eenige woorden wisselden zij over het lot van den armen Blaas, doch de haast belette haar veel te spreken. Zoo kwamen zij op de groote dorpsbaan en eindelijk ook bij de laan met groote boomen, ten einde waarvan de torens van het kasteel zich verhieven.

Haar hart klopte angstig, toen zij den linkertoren met zijne dreigende schietgaten zagen en overdachten, dat daar, onder den grond, de haar dierbare wezens in de duisternis op wat vochtig stroo lagen te zuchten, aan ketenen geklonken misschien. Maar zij zeiden echter niets uit vrees van elkander te bedroeven.

De jager Petrus stond voor de poort en zeide haar :

« Trees heeft mij verwittigd, dat gij gingt komen; ik heb den kamerknecht gesproken. Volgt mij.....

Zij stapten met hem over den neerhof, tot bij den ingang der heerenwoning.

Een knecht in livrei opende de deur eener kamer voor haar.

« Treedt daar binnen en hebt wat geduld, » sprak hij; « de Amman is met onzen heer baron. »

Toen de knecht de deur achter zich had toegetrokken, zagen de beide vrouwen elkander angstig aan.

« De Amman bij den baron! » zuchtte Cilia. « Eilaas, waarom hebben wij zoo lang gewacht? Mijn hart zeide mij, dat ik hier moest zijn vóor onzen vijand. »

« Wat zal de Amman den baron zeggen? » morde

de oude vrouw. « Hij zal mijnen armen man en mijn kind met haat beschuldigen en zwart maken! »

« Ja en door zijne valsche aantijgingen den baron tegen hen verbitteren..... Ik ben gansch ontmoedigd. »

« Alles keert tegen ons, » klaagde bazin Couterman. « Indien de heer baron ons met gramschap onthaalt, wat kunnen wij dan hopen? Och, wij zijn diep ongelukkig, Cilia! »

Zij legde zich de handen voor de oogen, om de tranen te verbergen, die over hare wangen rolden.

« Kom, kom, geene zwakheid, moeder, » zeide het meisje. « Wij staan er voor en moeten er nu door. Misschien bedriegen wij ons. De Amman zal tot den heer baron niet durven spreken zooals hij tot andere lieden spreekt; de eerbied zal hem tot voorzichtigheid dwingen, — en daarenboven, de baron heeft verstand genoeg om de waarheid van de valschheid te onderscheiden. »

Nog eene wijl ging Cilia voort met dus door allerlei overwegingen haren eigen moed en den moed der pachteresse op te beuren, en zij was daarin reeds eenigszins gelukt, toen de deur der kamer werd geopend en de knecht haar kwam zeggen :

« Volgt mij; de heer baron laat u toe, in zijne tegenwoordigheid te verschijnen. »

Zij traden achter hem door den gang.

Hier ontmoetten zij den Amman, die met zegevierenden en bijna spottenden blik op haar nederzag. Zij, met kloppend hart en sidderend van angst, bogen het hoofd tot groetenis, sloegen de oogen neder en gingen stilzwijgend voorbij.

Ten einde van den gang stond eene dubbele deur

gansch open, zoodat de vrouwen reeds van verre in eene groote en prachtige zaal konden zien.

« Moeder, hef het hoofd op en houd u goed : daar is de heer baron! » fluisterde Cilia.

De edele heer van D'worp leunde met de hand op den boord eener schrijftafel. Hij was een man van hooge gestalte, met vast geteekende wezenstrekken en diep doordringenden blik. Zooals hij daar nu stond in rijke kleederen — waarvan de zijde en het satijn door gouden stikwerk waren opgeluisterd — met den degen aan de zijde en het fiere hoofd opgeheven, kon het niet anders, of alwie hem naderde, moest door een gevoel van ontzag worden aangegrepen.

Nog dieperen indruk oefende zijn aanblik op de vrouwen uit. Zij beefden in al hare leden en durfden slechts schoorvoetend vooruitgaan; want het was haar duidelijk, dat de baron er zeer verstoord uitzag; althans de koele, strenge uitdrukking zijns gelaats benam haar alle hoop op een gunstig onthaal.

De baron wees haar twee stoelen voor de schrijftafel en zeide :

« Zit neer..... zit neer! Gij komt mij spreken ten gunste van degenen, die den grond dezer heerlijkheid door eenen moord hebben bezoedeld? Ho, het doet mij zeker leed aan het hart, te weten dat ook onschuldigen als gij daardoor te lijden hebben; maar de plicht is onverbiddelijk : er moet een voorbeeld gegeven worden, om anderen in de toekomst van zulke bloedige baldadigheden te wederhouden. »

« O, heer baron, men heeft u bedrogen, » zeide Cilia zuchtend. « De Amman is sedert lang de vurige vijand der Coutermans. Hij beschuldigt hen van

moord, terwijl zij niets gedaan hebben dan hun bedreigd leven verdedigd. »

« Ja, zoo gaat het immer, » wedersprak de edelman met eenen bitteren glimlach. « Aangehitst door den haat, de jaloezie, den drank, zoekt men met elkander twist en men vecht met vuisten, met stokken, totdat er een, door dolle woede verblind, zijn mes trekt en den belachelijken twist in een bloedbad verandert. Te veel zulker tooneelen van woestheid en barbaarsche drift hebben er in korte jaren plaats gehad. Er moet en zal een einde aan komen.....! Ja, vrouw Couterman, ik begrijp, dat gij ongelukkig zijt en tranen stort; uw lot boezemt mij medelijden in; maar ik kan niet anders dan mijne gerechtsdienaars aandrijven tot het volbrengen van hunnen plicht. »

« Ach, moeder, verlies alle hoop niet; bedwing uwe tranen! » fluisterde Cilia troostend.

« Gaat naar huis, » zeide de baron, « en wacht de uitspraak der schepenbank af; maar laat u door geene ijdele hoop verleiden : de zaak der Coutermans is erg, zeer erg. »

Het meisje hief de handen op en zeide met een vurig gebed, stralend uit hare oogen :

« O, heer baron, gij dien men roemt en zegent om uwe rechtvaardigheid, zend ons niet weg zonder ons aan te hooren! Men heeft u de waarheid niet gezegd. Ik smeek u, laat mij u uitleggen, hoe de ongelukkige zaak is voorgevallen; en bevindt gij, heer, dat een enkel woord van onwaarheid mijnen mond ontsnapt, jaag mij weg met schande, ik zal het hebben verdiend. »

« Welnu, spreek, ik luister, » antwoordde de baron, door het gebed der maagd diep getroffen.

Cilia begon te verhalen van hare liefde voor Urbaan en van hare verloving; van de jaloezie, die Marcus Cops — de woeste dronkaard, de wreede moederplager — in het hart had gebrand; van het schuttersfeest en den baldadigen aanval van Marcus aldaar. Zoo klom zij op in de voorvallen, totdat zij het verhaal der nachtelijke aanranding had bereikt. Zij zag, dat de baron met aandacht op haar luisterde en zij meende eenen gunstigen indruk op hem te doen. Dit moedigde haar aan. Ook schilderde zij den toestand der Coutermans bij de nachtelijke aanranding, en het gevaar waarin zij verkeerden, zóo tastbaar en met zulke levendige kleuren, dat de edelman ontroerd het hoofd in twijfel schudde. Zij vergat hierbij niet, te spreken van den doodelijken slag, dien Blasius, de knecht, had ontvangen, en van het vinden zijner bebloede muts. Zij trok uit dit alles het onbetwistbare gevolg, dat de Coutermans onschuldig waren, dewijl zij slechts gebruik hadden gemaakt van het recht tot zelfverdediging, dat elk vrij mensch toebehoort, en zij eindigde met eene vurige aanroeping der gekende rechtvaardigheid en der vaderlijke goedheid des barons om de onmiddellijke vrijheid der gevangenen af te smeeken.

De edelman bleef eene wijl in stilte overwegen. Hij scheen in zich zelven te worstelen tegen den indruk, door de gevoelvolle taal der maagd op zijn gemoed teweeggebracht. Dan zeide hij :

« Ik weet het sedert lang, Cilia Roosens, dat gij een verstandig meisje zijt en goed kunt spreken. Heeft de heer Amman uit haat, zooals gij zegt, de schuld der Coutermans bij mij verzwaard, de liefde drijft u natuurlijk aan om ze aanzienlijk te verlichten.

De gevangenen in vrijheid stellen is mij onmogelijk, al ware ik zelfs overtuigd van hunne onschuld. »

« Och, heer baron, om Gods wil, wees hun genadig; wij zullen uwen naam zegenen tot op ons doodbed! » kreet bazin Couterman met de handen opgeheven.

« Maar, goede vrouw, » antwoordde de baron, « ik kan den gang van het gerecht niet opschorsen. De schepenbank zal uitspraak doen. Het is waar, iedereen zal pogen mijn gevoelen te kennen over deze droeve zaak, en ik zou, indien ik er middel toe zag, met genoegen ten gunste der Coutermans spreken, opdat men niet al te streng voor hen weze. — Inderdaad, hebben zij hunne messen getrokken, tijd en plaats maakten van dezen aanval iets anders dan eene gewone vechtpartij; maar de onuitlegbare houding der beschuldigden belet mij dit. Er is slechts eene enkele wonde toegebracht, en beide de Coutermans beschuldigen zich zelven. Wat zal nu het onvermijdelijk gevolg zijn van die dwaze listigheid om het gerecht op den doolweg te brengen? De schepenbank zal in eene belangrijke verlegenheid geraken; zij zal wel den waren plichtige ongestraft moeten laten of tevens eenen onschuldige veroordeelen. Ongetwijfeld zal zij in den laatsten zin vonnissen; want de schepenen zijn ook menschen. Zij zullen verbitterd zijn tegen degenen, die hen in zulk een toestand durven brengen, — en wie weet welk streng vonnis zij zullen vellen? Kan ik, kan iemand hun daarin ongelijk geven, dewijl het op zich zelf reeds eene misdaad is, dus den spot met het gerecht te drijven.....? Mijne woorden bedroeven u, ik begrijp het..... Wilt gij eenen waren dienst aan de gevangenen bewijzen, wilt gij mij ten hunnen gunste stem-

men? Zeg mij dan met oprechtheid, wie van hen heeft den messteek gegeven? Op die wijze kwam toch een der Coutermans onmiddellijk vrij. Nu, zeg mij, wie van hen heeft Marcus Cops de wonde toegebracht? Gij moet het weten. »

« Wij weten het niet, heer, » antwoordde Cilia.

Eene uitdrukking van ontevredenheid versomberde des edelmans gelaat.

« Laat mij toe, nog een woord te spreken, genadige heer, » zeide Cilia. « Toen wij in uwe tegenwoordigheid verschenen, hadden wij geen ander doel dan u een oorlof af te smeeken om baas Couterman en zijnen zoon in de gevangenis te mogen bezoeken, en wij hadden het vaste inzicht, indien wij dit oorlof bekwamen, er slechts gebruik van te maken om de gevangenen tot eene oprechte bekentenis over te halen. Ja, heer baron, wij insgelijks gevoelen, dat de Coutermans niet voorzichtig handelen, en wij zouden door onzen raad en, moest het zijn, door onze tranen hen wel doen besluiten tot de onbewimpelde verklaring der waarheid. »

« Alzoo, indien men u bij de gevangenen toeliet, zoudt gij mij komen zeggen, wie van beiden den messteek heeft gegeven? »

« Ja, heer, wij twijfelen niet aan den goeden uitslag onzer poging. Ach, heb medelijden, wees genadig; gun ons het oorlof, dat wij van uwe goedheid afsmeeken! »

« Welaan, gaat naar huis. Zelf kan ik daarover niet beslissen, maar ik zal den heer drossaard er over spreken. Hij moet straks hier komen. Ik zal u eenen bode zenden om u te laten weten, of gij de gevangenen moogt bezoeken. »

De vrouwen waren opgestaan en murmelden allerlei dankbetuigingen.

« Laat geene moeite onaangewend om mij de waarheid te kunnen verklaren, » zeide nog de baron. « Vergeet niet, dat het lot der Coutermans daarvan afhangt, want, blijven zij dus oneerbiediglijk met het gerecht spotten, de schepenbank zou onmeedoogend voor hen zijn. »

« Wij zullen alles, alles doen wat wij kunnen, genadige heer, » antwoordde Cilia, toen zij reeds bij de deur waren. « Twijfel niet, wij brengen u eene oprechte bekentenis..... »

Zij traden een paar stappen terug in de zaal, om doorgang te verleenen aan eenen knecht, die den baron luidop aankondigde dat de heer drossaard verlangde in zijne tegenwoordigheid te worden toegelaten.

« Hij komt ter gewenschter ure!..... Niklaas, leid deze goede lieden in de spreekkamer. Zij zullen daar wachten, tot dat ik haar doe roepen. »

Toen de vrouwen in de kamer bij den neerhof alleen waren, liet bazin Couterman zich op eenen stoel nedervallen en begon overvloedig te weenen. Des barons strenge taal had haar verschrikt, en zij zag niets meer voor den geest dan galg en rad. Zeker, haar man en haar zoon zouden veroordeeld worden tot eene zware straf; want zelfs de indrukwekkende woorden van Cilia hadden den baron de overtuiging hunner onschuld niet kunnen geven. Wat was er dan te hopen?

Het meisje integendeel scheen vol moed en vertrouwen. Zij had wel bemerkt, dat de baron geneigd was aan de onschuld van baas Couterman en zijnen

zoon te gelooven. Wat hem terughield, was alleen de dubbele zelfbeschuldiging. Bekwamen zij nu oorlof om de gevangenen te bezoeken, dan zou deze reden zijner ontevredenheid verdwijnen. De schepenen zouden daardoor gunstig gestemd worden en, ondanks al den haat en den laster van den Amman, een gunstig vonnis uitspreken. Daar was niet aan te twijfelen.

Door zulke troostende verzekeringen poogde zij den moed der oude vrouw wat te verheffen, en zij was nog bezig met haar te troosten, toen een schutter de deur opende en haar zeide :

« Bazin Couterman, Cilia Roosens, gij moet met mij gaan. Ik heb bevel van den heer drossaard, u naar den kerkertoren te leiden. Gij moogt de gevangenen zien en met hen blijven gedurende een half uur : niet langer. Komt! »

Zij volgden hem over den neerhof tot aan den voet van den toren. Op den roep van den schutter werd de zware deur geopend en de cipier verscheen met zijne sleutels.

Eene wijl spraken deze beide mannen in stilte met elkander.

« Het is wel, » zeide de cipier, « blijf gij maar hier beneden; ik zal boven wel alleen de wacht houden; er is niets te vreezen; zij zijn zacht als lammeren. In de verhoorzaal, zegt gij? »

« Ja, gedurende een half uur. »

« Begrepen..... Nu, stijg achter mij de trappen op, bazin Couterman. Zij zijn moeilijk en versleten. Wil ik u de hand geven? Cilia heeft jonge beenen; zij kan de hulp van den ouden Geeraart wel missen. »

De cipier bracht haar in de verhoorzaal.

« Wacht hier wat, ik ga de gevangenen halen, » mompelde hij.

De beide vrouwen waren zoo zeer ontsteld, dat zij geen woord spraken en in stilte luisterden, of geene geruchten, geene klanken tot haar opstegen. Haar hart klopte fel. Zij gingen de wezens, die zij 't meest beminden op aarde, wederzien na de lange, droeve scheiding, hen in de armen drukken, hen troosten, hun moed geven, hun het middel brengen om zich te redden.

Daar klonk een gerammel van ketenen op de trap, en vooraleer de vrouwen eene beweging konden doen om de deur te naderen, lag Urbaan in de armen zijner moeder. Voor zooveel de keten het hem toeliet, sloot hij haar met vurigheid op zijne borst en dankte God om Zijne goedheid. Welhaast echter rukte hij zich los uit de koortsige omhelzing, liep tot Cilia, drukte hare handen in de zijne en sprak woorden van blijdschap, zoo vrij en zoo los, als hadde zijn lot niets bitters of vreeselijks gehad. Cilia meende daarover hare verwondering uit te drukken; maar nu werd baas Couterman in de kamer gebracht, en de omhelzingen en de vreugdekreten begonnen opnieuw.

Allerlei betuigingen van liefde en van medelijden werden er gewisseld, tranen van ontroering werden er gestort. Men juichte over de terugkomst des barons. De gevangenen moesten zeggen, wat zij al hadden uitgestaan in hunnen duisteren kerker, hoe zij hadden gezucht, geweend, getreurd. Dan, het was verrassend, met welken lichten moed zij van hun lot spraken. De eenige smart, die zij onderstaan hadden, was verwijderd te zijn van degenen die zij beminden,

en te moeten vreezen dat hunne gevangenzetting haar te veel zou doen lijden.

Te midden dezer uitleggingen vergaten de vrouwen gedurende eene lange wijl, dat zij hier eene gewichtige zending te vervullen hadden. Cilia herinnerde het zich eindelijk en zeide :

« Wij mogen slechts een half uur hier blijven. De tijd is ons zoo kostbaar als goud Blijft stil en hoort mij aan. Urbaan, Urbaan lief, alles kan afhangen van het antwoord, dat gij mij gaat geven. De schepenen, de drossaard en de baron zelf zijn zeer verbitterd, omdat gij u beiden schuldig erkent. Er is toch slechts één messteek gegeven, niet waar, en er kan slechts één uwer dat hebben gedaan? Wij beloofden den heer baron, tot hem met eene oprechte bekentenis terug te keeren. Hij zal dan u gunstig worden en u tegen de valschheid van den Amman beschermen. Nu, verklaar ons, wie van u beiden heeft Marcus Cops met zijn mes getroffen? »

« Ik!..... Ik! » antwoordden baas Couterman en zijn zoon te gelijker tijd.

« Ach, Urbaan, wees beter beraden, ik smeek u! » zuchtte het meisje. « Erken uwe onschuld, en gij redt u zelven en uwen vader! »

« Gij wenscht dat ik op mijnen armen vader de schuld legge eener daad, die ik alleen heb gepleegd? » morde de jongeling zeer koel. « Ik en niemand anders heb Marcus den steek toegebracht. »

« Hemel, hemel! » kreet Cilia met tranen in de oogen. « Gij, Urbaan? Het is niet mogelijk..... Maar, hoe akelig ook, indien God dit ongeluk heeft toegelaten..... erken gij dan uwe onschuld, baas Couterman! »

Even koel en onbewogen antwoordde de pachter :

« Urbaan bedriegt u : mijn mes heeft Marcus de doodelijke wonde toegebracht..... Kom, Urbaan, mijn goede zoon, zie af van uw onuitlegbaar besluit. Uit liefde tot mij, om mij voor de straf mijner ongelukkige daad te behoeden, verklaart gij u schuldig; maar overweeg toch, ik ben oud en stram, ik kan schier niet meer werken, mijne dagen zijn geteld, terwijl gij jong zijt en nog een geheel leven voor u hebt. Gij en Cilia, uwe zoete bruid, zult voor uwe arme moeder kunnen zorgen totdat de Heer haar ten hemel roept. Laat mij over aan mijn lot; hoe het zij, ik zal het onderstaan met moed en zonder klagen. Kind, kind, denk aan Cilia, denk aan uwe moeder..... Zie, hoe zij smeekend de handen tot u opheffen! »

« Nutteloos, gansch nutteloos, vader, » wedersprak Urbaan. « Niets kan mij in de bekentenis der waarheid doen wankelen. Ik, die den messteek heb gegeven, ik zou mij onschuldig verklaren en u onschuldig laten veroordeelen? Ha, toen wij door den drossaard werden onderhoord, erkendet gij u reeds plichtig. Ik betreurde en bewonderde uwe edelmoedige liefde tot mij. Meent gij dan, dat gedurende de lange nachten des kerkers niet in mij het besluit is geworteld, door niets, door niets ter wereld mij te laten overhalen, tot eene wreede lafheid? U, vader, wien ik het leven verschuldigd ben, laten veroordeelen? Nimmer! »

« Gij wilt dus beiden in de gevangenis blijven en uwe arme vrouw — uwe moeder zonder steun en zonder troost laten? » zeide Cilia. « Ach, heb medelijden met haar! Wie uwer zijne onschuld bekent, wordt onmiddellijk uit de gevangenis verlost. »

« En de andere? » vroeg baas Couterman.

« De andere zal voor de schepenbank verschijnen, » antwoordde zij; « maar men zal hem vrijspreken. »

« Die andere ben ik! » riep Urbaan.

« Neen, ik alleen heb mij verdedigd met mijn mes, » wedersprak hem zijn vader. « Laat mij deze daad voor de schepenbank verantwoorden. »

« Nimmer, vader : ik versmacht de stem van mijn geweten niet! »

Moeder Couterman en Cilia weenden overvloedig; dwars door hare tranen keken zij de gevangenen verbaasd en twijfelend aan. Wie was dan de dader van den noodlottigen messteek? Haar geest was daarover gansch verward.

Cilia, na eene wijl stilte, vatte weder moed en begon opnieuw allerlei pogingen in te spannen om Urbaan of zijn vader tot eene oprechte bekentenis te doen besluiten; de moeder voegde zich bij haar, doch alles bleef vruchteloos.

Eindelijk vielen de vrouwen geknield ten gronde en kropen smeekend door hare tranen.

Niets kon vader en zoon vermurwen. Zij hielden hunne verklaringen met koele vastberadenheid staande, totdat de cipier hun kwam zeggen, dat het half uur was verloopen.

De aankondiging van het afscheid brak wel den moed van den pachter en zijnen zoon; de tranen sprongen hun nu insgelijks uit de oogen en zij poogden in aller haast wat troost in het hart der vrouwen te storten; maar ook hare laatste smeeking wezen zij van de hand.

De cipier zeide tot de bedrukte vrouwen :

« Gaat naar beneden; de schutter zal de deur voor u openen. »

Moeder Couterman en Cilia daalden hopeloos en zwijgend de trappen af.

Op den neerhof gekomen, meenden zij, zonder tot den baron weder te keeren, het kasteel te verlaten; zij vonden hem buiten de poort, met den drossaard sprekende, staan.

« Welnu, » vroeg de edelman, « wie van beide is de schuldige? »

« Ach, wij weten het niet, heer baron! » zuchtte Cilia.

« Zij blijven hardnekkig? »

Het meisje knikte bevestigend met het hoofd.

« Ho, dit is te sterk! » morde de baron vergramd. « Worden zij met strengheid gevonnist, dat zij het zich zelven wijten. Zoo spotten met het gerecht! »

Bazin Couterman en Cilia verwijderden zich, luide snikkend en bijna bezwijkend van droefheid en angst.

VII

Het was Vrijdag. Reeds vroeg stond er veel volk voor het Wethuis van D'worp; want dien morgen zou de schepenbank haar vonnis uitspreken in de zaak der beide Coutermans, beschuldigd van vrijwilligen manslag op Marcus Cops.

Van alle kanten op de wegen, die de hoogten afdaalden of die door beemden en velden naar D'worp leidden, zag men nieuwsgierigen komen; want hoe weinig tijds er ook sedert het voorval verloopen was, toch had dit geding om zijne vreemde omstandigheden veel gerucht in de naastliggende dorpen gemaakt, en ieder vroeg zich af, hoe toch de schepenbank van D'worp zich uit den slag zou trekken. Dat zij wetens en willens eenen onschuldige zou veroordeelen, dit scheen niet aannemelijk; maar hoe dan den plichtige getroffen? En de mare liep, dat er een doodvonnis zou worden uitgesproken! Tegen den vader of tegen den zoon? Of tegen beiden?

Geen wonder dus dat men in de verschillende groepen der nieuwsgierigen luidop koutte et twistte over den waarschijnlijken uitslag van dit geding; hier met kalmte, daar driftig, ginds lachend en schertsend met de verlegenheid der schepenen.

De vrienden der Coutermans, — en zij waren talrijk, — kon men herkennen aan hunne ingetogenheid. Zij schenen bedrukt en neerslachtig.

Eenige stappen voorbij de herberg *De Jager* stond Karel van den koster met zijne zuster Lisbeth. Zij spraken in stilte en beklaagden met diep medelijden het lot der Coutermans, die, vroeger geacht en bemind als de braafste menschen van D'worp, nu waarschijnlijk zouden veroordeeld worden als verfoeilijke schelmen en als moordenaars.

De winkelierster van D'worp naderde den jongeling en zeide hem met eenen zucht :

« Schrikkelijke dingen, niet waar, Karel? De zaak der arme Coutermans staat maar slecht. »

« Slecht, zeer slecht, bazin Geerts, » antwoordde hij. « Ik ben gansch moedeloos. »

« Meent gij, dat ze zullen veroordeeld worden? »

« Het is bijna zeker. »

« Tot de galg? »

« Wie kan het weten, bazinne? Ik vrees het. »

« Maar onder de schepenen zijn oude vrienden der Coutermans? »

« Nu zijn ze vijandig geworden. Hoe kan het menschelijk gemoed dus veranderen! In den eerste vond ik den drossaard en de schepenen geneigd om aan te nemen, dat de Coutermans hun leven wettig hadden verdedigd. Nu wil niemand nog een gunstig woord aanhooren. Allen schijnen diep verbitterd. »

« Maar de heer baron is toch daar, Karel. »

« Ach, de heer baron is nog dieper vergramd dan de anderen. »

« Onmogelijk! »

« De drossaard heeft het zelf mij gezegd. Het is

toch wel begrijpelijk, bazin Geerts. De baron heeft de Coutermans in zijne tegenwoordigheid doen verschijnen. Na hun onder de oogen gebracht te hebben, dat slechts één van hen plichtig kan zijn, heeft hij hun aangeraden, gebeden, ja gesmeekt, met oprechtheid hem te bekennen wie den messteek heeft toegebracht. Men zou in dat geval vergevensgezind voor hen worden. Alles bleef nutteloos. Dan heeft hij hen bedreigd met de galg, met het rad; maar hoe schrikkelijker zijne bedreigingen werden, hoe standvastiger vader en zoon zich zelven bleven beschuldigen. Deze hardnekkigheid kwetst onzen heer baron en de schepenen. Nu volgen zij de inspraak van den Amman. Mij zou het niet verwonderen, dat de Coutermans tot de galg werden veroordeeld; maar..... het is, eilaas, hunne eigene schuld! »

« Een doodvonnis zal hen niet treffen, broeder, » zeide Lisbeth; « de bebloede muts van Blaas bewijst toch, dat Marcus eerst had geslagen, en wel zoo wreedelijk dat hij den armen knecht het hoofd verbrijzeld. »

« Ja, maar, zuster, de Amman houdt staande, dat dit alles een list der Coutermans is, die den knecht de vlucht hebben doen nemen. Nu de rechters tegen hen verbitterd zijn, gelooven zij alles wat de Amman hun wijsmaakt. En toch, waar is de knecht of waar is zijn lijk gebleven? Men heeft een uur in het ronde alles doorzocht. »

« Maar gij, Karel, meent toch niet, dat de Amman de waarheid zegt? »

« Ah, ik weet niet meer wat te gelooven! » zuchtte de jongeling.

« Ziet, ginder treedt bazin Couterman op de baan

met Cilia Roosens en Trees, hare meid, » zeide de winkelierster. « Hoe is de arme pachteresse vermagerd op zoo korten tijd! Zij wankelt op hare beenen; werd zij niet gesteund door Cilia, zij viel zeker neder. Ongelukkige moeder! Zulk lot op haren ouden dag! »

« Kom, broeder, laat ons tot haar gaan en haar troosten. »

« Ja, Lisbeth, gij hebt gelijk; maar wat gezegd, om haar of Cilia eenigen moed te geven? »

« Een vriendelijk woord, broeder, doet altijd goed. »

« Zij blijven ginder staan en komen niet naar het wethuis, » bemerkte de winkelierster. « De arme vrouw wil haren man en haren zoon nog eens zien, als men ze uit het kasteel zal brengen!..... Voor de laatste maal misschien! »

Bazin Couterman had met Cilia en de meid tegen een huis stand genomen, om daar het voorbijgaan der gevangenen af te wachten.

Nauwelijks waren zij herkend geworden, of van alle kanten kwamen lieden toegeloopen, en weldra zagen zij zich omringd door eene snel toenemende menigte, die uit eerbied op zekeren afstand bleef staan, doch gapend en met wijdgeopende oogen de moeder en de verloofde der beschuldigden aankeek.

Karel van den koster drong met zijne zuster door den volkshoop, en terwijl zij deelnemend de handen der treurende vrouwen drukten, zeide Lisbeth :

« Pachteresse, gij moet hopen; het zal beter gaan dan gij meent. Urbaan en zijn vader hebben hun leven wettig verdedigd. God is rechtvaardig, Hij zal de schepenen verlichten. »

Voor alle antwoord hief de oude vrouw hare oogen ten hemel en slaakte eenen pijnlijken zucht.

« Arme bazin Couterman, wat komt gij hier doen? » vroeg Karel. « Waarom u dus blootgesteld aan schrikkelijke ontroeringen? Wilt gij u ziek maken, gevaarlijk ziek? Ga naar huis en wacht daar met vertrouwen den uitslag af. Ik zal na de uitspraak der schepenen u onmiddellijk komen zeggen wat zij hebben beslist. Volg mijnen goeden raad. »

De pachteresse schudde weigerende het hoofd.

« Maar gij, Cilia, zult toch wel meer verstand hebben? » zeide de jongeling berispend. « Erken uwen plicht : leid de arme pachteresse naar huis. »

« Neen, Karel, wij blijven hier, » was het antwoord. « Nog eene laatste poging willen wij doen. Het gezicht hunner zieke moeder kan eenen gunstigen indruk op hen teweegbrengen. Wat geven lijden en ziekte in onzen akeligen toestand? »

« Welk is uw inzicht? »

« De gevangenen smeeken, op de knieën smeeken, de waarheid te zeggen! »

« Maar men zal u niet toelaten hen te naderen. »

« Het is gelijk, wij willen het beproeven. »

Op dit oogenblik reed er eene koets voorbij, en de persoon, die er in zat, groette zeer minzaam de pachteresse.

« Het is onze advocaat van Brussel, » murmelde Cilia. « O, verleene de goede God hem eene onweerstaanbare welsprekendheid! »

« Nu, vermits gij weigert naar huis te gaan, zal ik met u blijven, » zeide Karel. « Schept maar moed; want, hoe ongunstig de zaak zich voordoet, alle hoop is niet verloren, verre vandaar. Men kan niet weten,

wat de schepenbank zal beslissen. Uw advocaat is een geleerd man, die, beter dan wij kunnen vermoeden, de onschuld..... »

Hij meende dus voort te gaan met de vrouwen te troosten door woorden, waaraan hij zelf zeer weinig geloofde; maar hij werd onderbroken door eene beweging der menigte, die uiteenliep en zich langs de baan schikte, terwijl men van alle kanten riep :

« De heer baron! Daar is de heer de baron! »

Inderdaad, het uur voor het openen der vierschaar naderde, en de heer van D'worp had daareven zijn kasteel verlaten, om naar het wethuis te gaan. Nu kwam hij wat verder aangestapt in gezelschap van den drossaard en gevolgd door eenen jager in groene kleeding en eenen voetknecht in livrei.

Overal werd hij eerbiedig gegroet door de lieden, die met ontdekten hoofde en diep gebogen bleven staan, totdat hij hen een paar stappen voorbij was.

Toen hij de plaats zou naderen, waar de bedrukte huisgenooten der beschuldigden stonden, staken vrouw Couterman en Cilia de handen tot hem uit, en hare vochtige oogen smeekten zichtbaar om genade.

De baron wierp eenen medelijdenden blik op hen, doch schudde treurig het hoofd, als wilde hij zeggen :

« Arme lieden, ik heb deernis met uw lot; maar ik kan, eilaas, niets voor u doen! »

Een kreet der wanhoop ontsnapte de borst der vrouwen. De baron ging voorbij en richtte zijne stappen naar het wethuis.

Daar gekomen, gaf de drossaard een bevel aan den preter en de vier schutters, die onmiddellijk met uitgetogen sabel de baan naar het kasteel instapten.

« Zij gaan de gevangenen halen! » werd er geroe-

pen, terwijl zeer vele nieuwsgierigen, jongens en kinderen bovenal, hen achternaliepen tot voor de poort van het kasteel.

Niet lang hoefden zij daar te wachten. Zij zagen welhaast de beschuldigden over de brug leiden, met ketens aan de handen geboeid en stappend elk tusschen twee schutters. De preter ging vooraan.

Baas Couterman en zijn zoon schenen niet neerslachtig; hoe zeer ook de blikken der nieuwsgierige lieden en hun toestand als misdadigers hen van schaamte moesten doen blozen, nu hielden zij het hoofd met stille fierheid opgeheven, keken de lieden vrijmoedig in de oogen en groetten zelfs hunne bekenden met eenen glimlach.

Hunne houding was velen onbegrijpelijk. Waren de Coutermans zeker van hunne vrijspraak of putten zij uit de overtuiging hunner onschuld de wonderlijke standvastigheid, die hun toeliet te glimlachen, terwijl ieder dacht, dat de doodstraf hen bedreigde? Misschien hoopten zij, dat hunne dubbele beschuldiging de schepenbank zou beletten een hunner te veroordeelen?

Hoe het zij, hun gelaat, alhoewel het de sporen toonde van doorgestane smarten, verried noch angst noch schaamte, en iedereen keek hen daarom verbaasd en vragend aan.

Eensklaps zagen zij moeder Couterman met Cilia op hen komen toegeloopen, en door eene begrijpelijke natuurbeweging openden zij, voor zooveel de keten het hun toeliet, de armen om de hun dierbare wezens te omhelzen; maar de schutters stelden zich met bloote sabel voor hen en beletten de vrouwen te naderen.

De pachteresse en Cilia vielen geknield neder en baden en smeekten weenend de gevangenen, dat zij toch de waarheid zouden zeggen, en zij bezwoeren hen op alle tonen, dit laatste redmidded toch niet te verwerpen.

De oude Couterman en zijn zoon veegden eenen traan van hunne wangen, doch antwoordden op de vurige bede niet. In alle geval werd hun daartoe de tijd niet gelaten; want de schutters, ziende dat het volk rondom hen samenstroomde, dreven de gevangenen vooruit en bevalen de vrouwen achteruit te blijven.

Weinige oogenblikken daarna bereikte de treurige stoet de deur van het wethuis. De beschuldigden werden in eene zaal gebracht, waar de rechters reeds rondom eene breede tafel hadden plaats genomen.

Bij het midden der tafel zat de drossaard als voorzitter der schepenbank om het geding te leiden, doch zonder stemrecht; aan zijne rechterzijde de baron, hier slechts tegenwoordig als bevoorrecht toeschouwer; aan zijne linkerzijde de griffier en op de overige zetels de zeven schepenen of rechters, wier stemmen alleen over het lot der beschuldigden zouden beslissen.

Op eenen stoel aan den linkerkant der zaal zat de Amman als eischer of beschuldiger, en op eenen tegenovergestelden stoel de verweerder of advocaat.

De getuigen — een tiental jonge boeren — zaten op eene lange bank, in het diepe der zaal.

Andere personen waren er niet tegenwoordig; want de rechtspleging was niet openbaar.

« Neemt de beschuldigden hunne ketens af! » gebood de drossaard.

Nadat men baas Couterman en zijnen zoon van de handboeien had verlost, leidde men hen te midden der zaal tot eene bank, waarop men hen deed nederzitten, op eenigen afstand van elkander, met eenen schutter tusschen beiden. Twee andere schutters bleven met uitgetogen sabel rechtstaan bij de uiteinden der bank.

Alles nu gereed zijnde, sloeg de drossaard driemaal op de tafel met eenen kleinen houten hamer en riep luid :

« In naam onzes edelen heeren ban ik vierschaar, om een iegelijk justitie te doen naar der hooger vierscharen recht! »

De Amman zeide, met den vinger op de beschuldigden wijzende :

« Ik vertoon mij tegen deze lieden! »

De advocaat wedervoer :

« En ik vertoon mij voor deze lieden! »

Dit geding werd bijna slechts voor den vorm gehouden; want alles was reeds diep onderzocht, overwogen en tot een eindelijk vonnis bereid. De Amman zoowel als de advocaat hadden eene geschrevene pleitrede ingediend, en van dezen was den schepenen in eene vorige zitting reeds lezing gegeven.

De drossaard zou dus zeer licht over het verhoor der beschuldigden en der getuigen heenstappen, indien het bleek, dat er uit hen geene nieuwe inlichtingen te verwachten waren.

« Thomas Couterman, houdt gij uwe verklaring staande? » vroeg hij. « Zijt gij het, die den manslag op Marcus Cops hebt gepleegd? »

Urbaan keerde zich naar zijnen vader en hief de

handen smeekend tot hem op; maar de pachter antwoordde onbewogen :

« Ja, heer drossaard, ik alleen. »

« En gij, Urbaan Couterman, blijft gij beweren, dat gij Marcus Cops de doodelijke wonde hebt toegebracht? »

« Mijn zoon, mijn zoon, heb medelijden met uwe moeder, met Cilia! » zuchtte de grijsaard, in wiens oogen twee tranen blonken.

« Ik alleen heb den messteek gegeven; mijn vader verbergt de waarheid uit liefde tot mij, zijn eenig kind, » antwoordde de jongeling met vaste stem.

Eene spijtige grijns bewoog de lippen der schepenen; over des barons gelaat zonk als eene wolk van gramschap.

« Het zij zoo, » morde de drossaard, « treft het gerecht u door een streng vonnis, wijt het uwe stijfhoofdigheid. »

Hij wendde zich tot de getuigen en stelde hun vele vragen; maar dewijl geen hunner zijne vorige verklaring wijzigde en hij op alles een bevredigend antwoord bekwam, sloeg hij weder met den hamer op de tafel en zeide :

« Ik leen het woord aan den eischer. Dat niemand hem onderbreke! »

De Amman begon zijne pleitrede tegen de beschuldigden met onverborgene driftigheid. Na de nachtelijke ontmoeting te hebben afgeschilderd als een gewone twist van jongelieden, ten minste volgens het inzicht van Marcus Cops, toonde hij, hoe de Coutermans, oploopend, boos en wraakgierig, hunne messen hadden getrokken en deze anders weinig ernstige vechtpartij in een akelig moordtooneel had-

den veranderd. Hij betichtte de Coutermans van schijnheiligheid en beweerde, dat, alhoewel zij bij sommigen doorgingen voor goedaardig, zij evenwel eene bittere en kwaadwillige inborst hadden. Daarvan mocht getuigen, dat de vader, Thomas Couterman, nu vijftien jaar geleden nog voor de vierschaar was verschenen, omdat hij den ouden pachter Wellens zaliger zoo deerlijk had geslagen, dat deze ongelukkige er bijna een oog had bij verloren en meer dan zes weken er van had te bed gelegen. Voor hem was het zeker, dat Urbaan Couterman den noodlottigen messteek had toegebracht. Beschuldigde de vader zich van dezelfde misdaad, het was alleenlijk met de hoop, daardoor het gerecht te beletten een vonnis te vellen; maar deze verfoeilijke list kon evenmin als het doen verdwijnen van den knecht de schepenbank wederhouden van in naam der wet wraak te nemen over eenen afschuwelijken moord. Integendeel, deze valschheid, — die, mocht zij eenigszins gelukken, slechts voor gevolg kon hebben, de rechters van D'worp bespottelijk te maken, — diende met onverbiddelijke strengheid te worden gestraft als een voorbeeld voor allen, die haar zouden willen navolgen. En vermits de beide Coutermans zich zelven schuldig erkenden, kon de vierschaar niet anders dan ze beiden veroordeelen. Daarom eischte hij tegen vader en zoon de straf der moordenaars : voor den vader, aangezien zijnen hoogen ouderdom, de galg, — voor den zoon, ongetwijfeld den waren pleger van den ijselijken manslag, het rad totdat de dood er op volgt.

De rede van den Amman had eenen diepen indruk op de rechters gedaan. In andere omstandigheden

zouden waarschijnlijk zijne woeste gebaren, zijne verkrampte lippen en zijne haatvolle woorden hun als overdreven voorgekomen zijn; maar nu zij zelve meestal tegen de beschuldigden ingenomen waren, stond hun hart open tot het ontvangen van alles wat dezen nadeelig kon zijn.

« De verweerder heeft het woord! » riep de drossaard.

Met eenigszins ontroerde stem begon de advocaat zijne verdedigingsrede. Hij gevoelde, dat hij hier op eenen ongunstigen grond zich bewoog, en had weinig hoop op goeden uitslag. Evenwel zou hij gewetensvol zijne zending vervullen. Hij begon dus met de beschuldiging in al hare beweringen te volgen, schilderde evenals zij, maar met andere kleuren, de nachtelijke ontmoeting af en toonde, hoe de Coutermans, met moordbedreigingen aangevallen, niets anders hadden gedaan dan gebruik gemaakt van het recht tot zelfverdediging, dat in alle wetten der wereld elk vrij man wordt toegekend. Onder dit opzicht waren de Coutermans onaansprekelijk, en het was de plicht der vierschaar, hen zonder verkorting hunner eer, ja zelfs zonder de minste boete in vrijheid te laten gaan. Dat de heer Amman niet zonder vooringenomenheid of haat tegen den beschuldigden had gesproken, was klaarblijkend uit de omstandigheid, dat hij den ouden Couterman een feit had ten laste gelegd, dat integendeel van de goedheid zijns harten en van de edelmoedigheid zijner inborst moest getuigen. Ja, Thomas Couterman had, nu vijftien jaar geleden, zekeren pachter Wellens eenen bloedigen slag op het aangezicht toegebracht, en hij was ten gevolge van dien voor de vierschaar verschenen. Maar hoe

was dit feit geschied? Pachter Wellens had eenen kleinen jongen verrast, die afgevallen appelen in zijnen boomgaard raapte en daarmede door de haag vluchtte. De pachter, tot blinde woede vervoerd, liep het kind achterna, bereikte het op den weg, greep het bij den nek en sloeg het zoo deerlijk met het hoofd op de steenen, dat het arme schaap bloedde uit neus en mond. Onderwijl ging de pachter immer in zijne mishandelingen voort en zwoer, dat hij den dief — het arme kind — zou vermoorden. In dezen toestand der zaken kwam Thomas Couterman daar voorbij, en dewijl de razende pachter naar zijne goede woorden niet wilde luisteren, poogde hij met geweld het bloedende kind uit zijne handen te verlossen. Er volgde eene worsteling, en zoo bekwam de oude Wellens den slag aan het hoofd. Ja, Thomas Couterman was voor dit feit ter vierschaar gedaagd geworden; maar de schepenbank sprak hem vrij, loofde zijne zelfopoffering en verwees integendeel pachter Wellens tot eene zware boete en tot zoengeld jegens de ouders van het mishandelde kind. De advocaat voegde daarbij, dat vader Couterman en zijn zoon geacht en bemind waren door al die hen kenden, als de zachtaardigste menschen der wereld, en het feit, zoo verkeerdelijk door den heer Amman aangehaald, kon slechts dit gevoelen versterken. Van den knecht Blasius Slijpsteen en dezes verdwijning na de nachtelijke aanranding sprak hij slechts in het voorbijgaan; evenmin drong hij aan op de dubbele zelfbeschuldiging der Coutermans, ofschoon hij hun deze twijfelachtige houding ten sterkste had afgeraden; maar dit waren slechts belanglooze bijzonderheden. De hoofdzaak was, dat uit alles voortvloeide, dat de beschuldigden

— in de duisternis door eenen persoon aangerand, gekend om zijnen woesten en baldadigen aard — zich wettig hadden verdedigd, en geene vierschaar ter wereld, aangezien de omstandigheden, de slachtoffers van zulken nachtelijken aanval zou meenen te moeten straffen. Hij beriep zich nog eens tot slot op het gevoel van rechtvaardigheid der schepenen en eischte de onmiddellijke vrijspraak der beschuldigden.

De advocaat was zichtbaar in verlegenheid geweest om de dubbele zelfbeschuldiging uit te leggen of te verschoonen. Dit was toch wel het voornaamste punt van het geding. Zijne woorden konden een half gunstigen indruk op twee of drie schepenen gedaan hebben, de overigen hieven de schouders op en trokken de lippen te zamen.

« Het woord is aan den eischer voor de wederspraak! » zeide de drossaard.

« Ik heb anders niets bij te voegen, » antwoordde de Amman met zegevierende oogen, « dan dat ik in mijnen eersten eisch volhard : voor Thomas Couterman de galg; voor Urbaan Couterman het rad! »

« En gij, verweerder? »

« Ware ik niet innig overtuigd, » zeide de advocaat, « dat deze heeren schepenen de beschuldigden zullen vrijspreken, ik zou hun bewijzen, dat hier geen spraak kan zijn van de doodstraf, aangezien alle omstandigheden ten gunste der Coutermans pleiten; maar in dit geval zult gij daaruit kunnen opmaken, dat ik eenigszins in onzekerheid verkeer over den aard van het vonnis, dat hier zal uitgesproken worden. Neen, ik twijfel niet. Kan men brave, eerlijke lieden veroordeelen, die hun leven tegen eenen

woesten dronkaard hebben verdedigd, tegen iemand — ik zeg het met afschuw en leedwezen — die zijne eigene moeder durfde slaan, dan zou men een wraakroepend onrecht plegen en de vierschaar van D'worp wreef zich zelve eene onuitwischbare schandvlek aan. Ik heb gezegd! »

« Dan zullen wij dit geding sluiten, » morde de drossaard.

Maar de baron en twee of drie schepenen waren van een ander gevoelen en rieden met stille stem den drossaard aan, nog eene poging bij de Coutermans aan te wenden, om hen van de dubbele beschuldiging te doen afzien; want een vonnis.vellen — een doodvonnis misschien — met de zekerheid daarin eenen onschuldige te begrijpen, dit schrikte hen zoodanig af, dat zij, slechts door de hoogste noodzakelijkheid gedwongen, er toe zouden kunnen besluiten.

« Thomas Couterman, » zeide de drossaard, « gij hebt gehoord wat men ten uwen laste en ter uwer ontschuldiging heeft doen gelden. Hebt gij daar nog iets bij te voegen? »

De oude pachter stond op en antwoordde :

« Heeren rechters, ik, wat mij betreft, onderwerp mij deemoedig aan het vonnis, dat gij uitspreken gaat, met de zekerheid dat elk uwer in zijn geweten zich zal afvragen, wat hij zou gedaan hebben in eenen toestand als dien, waarin wij ons bij de nachtelijke aanranding bevonden. Ik hoop dus — indien gij toch meent te moeten straffen — dat uw vonnis niet zoo uiterst streng zal zijn als de heer Amman het eischt. Maar laat mij toe, u onder de oogen te brengen, dat de heer Amman u tot de veroordeeling van eenen onschuldige aandrijft. Het is wel zeker, dat de

doodelijke slag slechts door één onzer kan toegebracht zijn. Ik heb den messteek gegeven. Waarom dan mijnen zoon in de beschuldiging en in het vonnis begrijpen? Hoe zoudt gij later de stem van uw geweten doen zwijgen, indien gij nu een vonnis uitspraakt tegen eenen onschuldige?..... een doodvonnis volgens den eisch van den Amman? Moet er geboet worden, moet er iemand aan den haat des Ammans opgeofferd worden, is de ware plichtige u niet genoeg? Zoudt gij tevens zijn onnoozel kind door uw vonnis willen treffen? Ach, ik ken u sedert lang, heeren schepenen; gij zijt godvreezende en eerlijke lieden : ik heb geloof in uwe rechtvaardigheid! »

« En gij, Urbaan Couterman, » vroeg de drossaard, « erkent gij eindelijk, dat uw vader en niet gij den manslag op Marcus Cops heeft gepleegd? »

« God loone mijnen goeden vader voor zijne grenzenlooze liefde, » zeide Urbaan; « maar om mij te redden, zal ik niet laffelijk de waarheid verloochenen en mijnen onschuldigen vader laten veroordeelen. Ik alleen heb Marcus den steek toegebracht. Doet geene verdere pogingen, heeren, om mij eene andere verklaring te ontrukken; ik ben u dankbaar voor uwe welwillende moeite, maar zij is gansch nutteloos. Ik ben de plichtige, en moet iemand boeten, mij alleen kunt gij in rechtvaardigheid straffen. »

De baron, de drossaard en de schepenen zagen elkander in groote verlegenheid aan en morden spijtig. Eenige schepenen, door den Amman geraden, wilden zelfs de zaal verlaten, om in een naastgelegen vertrek over het vonnis te gaan beraadslagen en stemmen; maar anderen, op wier gemoed de woorden van den ouden Couterman eenen diepen indruk

hadden gedaan, beweerden dat men de uitspraak tot eenen anderen dag behoorde uit te stellen. Eenen onschuldige te veroordeelen, daarvan was hun hart afkeerig. Misschien zou de tijd eenig licht brengen in deze verwarde zaak.

De Amman drong met hevigheid aan op een onmiddellijk vonnis; de schepenen en de drossaard bezagen den baron vragend, als hoopten zij door zijnen raad uit de droeve en schier belachelijke verlegenheid te geraken; maar de edelman, even twijfelend als zij, haalde sprakeloos de schouders op.

« Welke beslissing gij ook meent te moeten nemen, heeren schepenen, » zeide de drossaard, « gaat in de andere kamer en beraadslaagt met wijsheid en bedaardheid. »

Even meenden de rechters op te staan, toen allen met verrassing en verwondering werden getroffen.

Een zonderling gerucht hergalmde voor het wethuis; het was alsof de anders zoo stille en eerbiedige bevolking van D'worp in opstand was gekomen en door woest geschreeuw hare ontevredenheid lucht gaf of de rechters wilde bedreigen.

De baron, over zulke stoutheid zijner onderhoorigen vergramd, stond op om naar buiten te gaan; maar hij was nog niet te midden der zaal, of hij deinsde verbaasd terug naar zijnen zetel.

Daar verscheen in de deur een zonderling mismaakt wezen, een jongeling, die eerder het voorkomen van eenen wildeman of van een dier had dan van een mensch. Vuil en beslijkt waren zijne gescheurde kleederen; een gedeelte van zijn haar stak in dikke, vaste klodden in de hoogte; de rechterzijde van zijn hoofd was omwonden met bruinroode

Mijnheeren, riep de knecht (bladz. 171).

doeken, welker afschuwelijke verf niets anders scheen te zijn dan gestold bloed. Een zijner oogen was dik als een appel en zijn gansche aangezicht naar dien kant misvormd door gele, blauwe en zwarte vegen. Het was klaarblijkend, dat die jongeling eenen verschrikkelijken slag moest hebben ontvangen. Misschien had hij zich dus bezeerd met van eene hoogte te vallen?

Maar alle twijfel hield op, toen Urbaan, die eerst hem herkende, op blijden toon uitriep :

« Blasius Slijpsteen, onze knecht! Hij leeft! hij leeft! »

Blasius hijgde geweldig en scheen zijnen adem niet te kunnen halen; hij veegde met de hand het zweet af, dat van zijne wangen stroomde. Zeker, de jongen had zijne krachten ten einde geloopen.

Iedereen verwachtte zich aan eene nieuwe wending der zaak; want deze getuige kon beter dan anderen verklaren, hoe de aanranding en de manslag waren geschied. De schepenen hadden weder plaats op hunne zetels genomen.

« Blasius Slijpsteen, » zeide de drossaard, « gij waart tegenwoordig, toen Marcus Cops met eenen messteek werd gedood. Leg ons uit met oprechtheid, wat gij van dit voorval weet. »

« Mijnheeren, » riep de knecht, zonder op des drossaards vraag acht te slaan, « mijnheeren, gij wilt mijne goede meesters veroordeelen..... maar gij moogt mij ophangen, mij radbraken..... Nog liever aan de galg te sterven dan laf en ondankbaar te zijn en eeuwig in de hel te moeten branden! Laat mijne meesters in vrijheid gaan : ik ben schuldig, ik heb den boozen Marcus Cops doodgestoken. Hij had het

wel verdiend, mijnheeren; ziet slechts aan mijn hoofd; maar dit is gelijk, hangt mij maar op. »

Een gemor van verbaasdheid ronkte door de zaal. Men hoopte op klaarheid in deze verwarde zaak, en nu waren er drie beschuldigden!

« Vader, vader, God zij gezegend! Gij zijt het dus niet, die den messteek hebt gegeven? » fluisterde Urbaan met verdoofde stem.

« O, welk geluk! Urbaan, mijn kind, gij waart het dus niet, die Marcus de wonde toebracht? » antwoordde de pachter even stil.

« Alweder eene nieuwe list! » gromde de Amman. « Die lieden spotten onbeschaamd met het gerecht! »

De baron zeide eenige woorden aan het oor van den drossaard; deze sloeg driemaal met den hamer op de tafel en riep :

« Dat niemand hier spreke zonder mijn oorlof! Misschien is deze getuige ernstiger dan wij meenen; laat ons bedaard hem aanhooren..... Nu, Blasius Slijpsteen, gij beweert, dat gij het zijt, die Marcus hebt vermoord. Kunt gij ons dit bewijzen? »

« Ja zeker, heeren; maar ik kan het niet met twee woorden. »

« Bezig zooveel woorden als gij meent noodig te hebben; maar wees vooral oprecht. »

« Ziet, mijnheeren, » begon de knecht, « gij moet eerst weten, dat de goddelooze Marcus Cops gewoon was mij te mishandelen. Eenige dagen voor het ongeluk had hij mij zelfs bijna een oor van het hoofd getrokken. Dat ik hem daarom zeer liefhad, zult gij zeker niet gelooven. Op de kermis te Beersel wilde hij uit haat en jaloezie mijnen jongen meester Urbaan aan het lijf, en meende hem met eene steenen pint

het hoofd in te slaan. Ik kwam er tusschen om den slag af te keeren, maar Marcus greep mij in den nek en smeet mij wel tien stappen verre, zoo wreedelijk, dat ik al de ribben in mijn lijf hoorde kraken. In mijnen kop ontstond de vraag, of dan op deze wereld de zwakken maar geschapen zijn om geslagen te worden en de sterken om ongestraft iedereen te mishandelen. Ik benijdde het ongedierte, dat nog zwakker is dan ik, maar eenen angel heeft om zich te verdedigen en te wreken. Dit bracht mij op de gedachte, mij ook zulken angel te verschaffen; want zeker, ik had in mij zelven besloten, geenen enkelen slag van Marcus nog zonder wraak te onderstaan. Ik ging weg van het schuttersplein, begaf mij op den neerhof der herberg de *Zwaan*, zocht er rond in alle hoeken, maar vond er niet wat ik wenschte. Dan richtte ik mij naar den pachthof van boer Willem Roosens. Daar in de keuken rondsluipende en snuffelend, ontdekte ik in eenen hoek een tamelijk lang ijzer, dat van een rooster scheen te zijn losgeraakt. Ik stak het dwars door mijnen zak en verborg het dus in mijne broekspijp. Later, toen mijne meesters aan het avondmaal zaten, zeide ik tot de dienaars, dat ik een glas bier in de *Zwaan* wilde drinken; maar het was veinzerij : ik ging de velden in, zocht eenen ruwen zandsteen en sleep uren lang het dunne ijzer daarop, totdat er een zeer scherpe punt aan was. Zeker, ik zou voortaan Marcus met angstige zorg ontwijken; want God heeft mij nog minder moed dan kracht gegeven; maar geviel het dat de booze dronkaard mij nog eens zonder redenen mishandelde, dan zou ik doen als de wesp, ik zou mij verdedigen met mijnen angel..... Toen ik dan ongeveer te tien

uren met mijne meesters door de duisternis stapte en wij bij het Bagijnenbosch door Marcus hoorden roepen : « Zij zijn in het net! Valt aan! Slaat ze dood! » dan werd ik zinneloos van vervaardheid en ik kroop weg achter hen. Daar kreeg ik eensklaps eenen slag, zoo ijselijk dat het was alsof een donderslag mij het hoofd had vermorzeld. Geen ander gevoel dan de wraak bleef op dit oogenblik in mij. Ik trok mijn ijzer en stak vooruit in de duisternis naar hem, die mij den slag had toegebracht. Marcus riep : « Mijn hart is doorboord, ik sterf! » Die doodskreet trof mij met onzeglijken schrik : ik had eenen moord gepleegd ; op het rad zou ik deze daad boeten, want de heer Amman is Marcus' oom..... »

« Zwijg een oogenblik! » beval de drossaard.

En zich tot den baron en de schepenen wendende, zeide hij met teruggehoudene stem :

« De woorden van dezen jongen zwemen naar waarheid. Het lijk van Marcus toonde inderdaad eene zoo kleine wonde, dat de geneesheer allereerst den twijfel uitdrukte, of een messteek niet een breeder teeken zou hebben nagelaten. »

« Maar indien dit alles slechts naderhand was uitgevonden om ons nog meer in de war te brengen? » mompelde de Amman, die nader getreden was. « De Coutermans zijn de doortrapste en arglistigste menschen der wereld. »

« Blasius Slijpsteen, waar hebt gij dat puntig ijzer gelaten? » vroeg de drossaard.

« Ik heb het bewaard tot mijne verdediging in de bosschen, » antwoordde de knecht, terwijl hij een lang, dun ijzer uit zijn onderkleedsel trok. « Ziet, hier is het, heeren. Daarmede heb ik Marcus Cops

door het hart gestoken..... Gij vindt mijne taal stout? Het is mij gelijk, ik weet welk lot mij wacht; maar ik vrees noch galg noch rad meer, wanneer ik mijn leven zou moeten koopen ten koste van het leven mijner weldoeners, van baas Couterman en van Urbaan, die mij altijd behandeld hebben als hun kind, als hun broeder, en mij hebben bemind en verdedigd, terwijl alle anderen voor den armen bultenaar niets over hadden dan spot en verachting! »

« En hebt gij sedert dien noodlottigen nacht niemand der Coutermans noch hunner vrienden gezien of gesproken? »

« Geen mensch, heer, » was het antwoord.

« Nu, zet uwe verklaring voort. Wat hebt gij gedaan, nadat gij Marcus den steek had toegebracht? »

« Ik vluchtte weg in het bosch, » hernam de knecht. « Welhaast door bloedverlies uitgeput, viel ik in bezwijming tusschen het kaphout. Toen ik weder tot bewustheid kwam, was het nog duister. Ik leed vervaarlijke pijnen aan het hoofd en had mijne muts verloren. De vrees, dat men mij zou vangen en op het rad doen sterven, zweepte mij voort; ik liep zoolang mijne beenen mij konden dragen, en viel eindelijk zonder krachten neder op den boord eener beek, in het diepste van het Zoniënbosch. Daar heb ik mij verborgen gehouden, totdat de honger mij dwong naar menschen te zoeken. In eene hut van kolenbranders werd ik uit medelijden opgenomen, wel voornemens tot aan het ander einde der wereld te vluchten, zoohaast de gezwollenheid van mijn hoofd en oog mij min afschuwelijk voor de menschen zou hebben gemaakt..... Dezen morgen zeer vroeg

kwam een man van Beersel om kolen te koopen in de hut mijner arme verplegers. Hij herkende mij en verhaalde mij alwat er in D'worp sedert mijne vlucht is geschied. Toen ik van hem vernam, dat men dezen morgen baas Couterman en Urbaan tot den dood zou veroordeelen als plichtig aan eene misdaad, die ik alleen heb begaan, dan werd ik gemarteld door vervaardheid en angst. Mijn geweten riep, dat, indien ik mijne edelmoedige weldoeners in mijne plaats liet sterven, er geene zaligheid voor mijne ziel te verhopen was. Ik begon te loopen; tienmaal ben ik onderweg van afgematheid neergevallen; maar, God zij dank, Hij liet mij nog intijds komen om mijne weldoeners te redden! Hier ben ik nu, heeren. Veroordeelt mij maar seffens tot den dood; het is alwat ik u vraag. »

« Thomas Couterman, gij hebt de getuigenis van uwen knecht gehoord? » vroeg de drossaard. « Wat hebt gij daartegen in te brengen? Beweert gij nog, schuldig te zijn? »

« Neen, heer drossaard, ik heb geen gebruik van mijn mes gemaakt, » was het antwoord.

« En gij, Urbaan! »

« Ik insgelijks niet, heer; ik heb niemand eenen slag toegebracht, zelf niet met de hand. »

« Gij hebt dus voor de vierschaar gelogen? Wat beduidt dit, Thomas Couterman? »

« Ach, heeren, wij stonden beiden met onze messen in de duisternis gereed tot zelfverdediging. De daad van onzen knecht was ons gansch onbekend, en in ons lag de innige overtuiging, dat een van ons beiden den noodlottigen messteek moest gegeven hebben. Ik twijfelde niet, of het was mijn zoon die Marcus doo-

delijk had getroffen. Hij stond op trouwen; een gansch leven van liefde en blijdschap wachtte hem; hij kan werken en zorgen voor zijne oude moeder. Ik ben afgesloofd en versleten en heb mijne dagen op de wereld gehad. Ik besloot dus, de schuld — indien er schuld was — op mij te laden. En ziet, goede heeren, of mijn edel kind zulke opoffering van mijnentwege niet verdiende; hij verkeerde in de overtuiging, dat ik Marcus den slag had toegebracht, en om mij, om zijnen ouden vader de redden, beschuldigde hij zich zelven, en hij wankelde niet, alhoewel men met galg en rad hem bedreigde. Van doodstraf tegen ons kan geene spraak meer zijn; maar denkt de vierschaar dat onze valsche verklaringen, dat de moeite, daardoor het gerecht veroorzaakt, eene straf verdienen, o, doet mij boeten, maar straft in mijnen zoon de edelste, de grootmoedigste liefde niet! »

« Weest mij genadig, heeren! » riep Urbaan. « Straft mij alleen, of laat mij in alles het lot van mijnen vader deelen. O, scheidt mij niet van hem. Zuur en zoet, geluk en smart, alles moet ons gemeen zijn! »

« Heer drossaard, ik vraag het woord, » riep de Amman, die wel bemerkte, dat zijne slachtoffers hem konden ontsnappen. En toen hij verlof tot spreken had bekomen, zeide hij, dat hij van de beschuldiging aangaande den moord tegen de Coutermans afzag, maar eene voorbeeldige straf eischte, omdat zij door logen en valschheid den spot met het gerecht hadden gedreven. Vijf jaren ballingschap en verbeurte van de helft hunner goederen scheen hem niet te veel. Wat Blasius Slijpsteen betrof, die had wel werkelijk, doch met verzachtende omstandigheden

den manslag gepleegd. De Amman liet het over aan de schepenen, de straf te bepalen, welke hem moest worden opgelegd.

Ook de advocaat sprak nog eenige woorden om het ongegronde en het overdrevene der geëischte straffen aan te toonen; maar de rechters gaven op zijne rede evenmin acht als op des Ammans nieuwe beschuldigingen. Zij waren allen diep ontroerd; eenigen glinsterde een traan in de oogen.

Zij achtten het zelfs niet noodig, om te beraadslagen, in eene andere zaal te gaan; alleenlijk staken zij de hoofden bijeen en gaven hunne stemmen den drossaard op, die welhaast driemaal met den hamer ter tafel sloeg, dus de stilte gebood en plechtig afkondigde :

« Ziet hier het vonnis der vierschaar van D'worp, in naam onzes edelen heeren met algemeene stemmen uitgesproken, in zake van Thomas Couterman, Urbaan Couterman en Blasius Slijpsteen, alle drie beschuldigd of verdacht van vrijwilligen manslag op Marcus Cops. De twee eersten, onschuldig erkend aan het feit, zullen onmiddellijk worden in vrijheid gesteld; de derde, als hebbende gehandeld in het geval van wettige verdediging, wordt insgelijks vrijgesproken..... Gaat allen naar huis. De zitting is gesloten! »

De pachter, zijn zoon en hun knecht waren met allerlei uitroepingen van geluk en dankbaarheid in elkanders armen gevallen..... maar zoohaast het oorlof om heen te gaan hun in de ooren klonk, dachten zij aan degenen, die daarbuiten met angstig kloppend hart op de uitspraak van het gevreesde vonnis wachtten. De woorden : « Moeder! Cilia!.....

Trees! » ontsprongen hunnen mond als een driedubbele zegekreet, en niettegenstaande de schepenen en zelfs de baron hun de handen wilden drukken, ijlden zij juichend naar buiten.

« Vrij, vrij! Moeder, Cilia, looft God : wij zijn vrij! » schreeuwde Urbaan, terwijl hij de weenende vrouwen tegemoet vloog.

Zijne moeder bezweek schier van blijdschap in zijne armen. Hij, nu blind en dwalend, drukte insgelijks zijne verloofde tegen zijn hart en legde voor de eerste maal eenen kus op haar voorhoofd. Ook de vader kwam bij, en allen mengden hunne gelukstranen en stuurden met opgehevene handen hunne dankbeden ten hemel.

Wat verder lag Blasius te krijschen in de armen van Trees de koemeid.

Al het volk zwaaide tot teeken van gelukwensching hoeden en mutsen in de lucht.

Karel van den koster kwam toegeloopen met een groot getal vrienden, en zonder op den tegenstand van Urbaan te letten, hieven zij hem van den grond op hunne schouders en droegen hem in zegepraal naar zijn huis. Hun vroolijk gejuich, van alle kanten herhaald, galmde nog door de lucht. ... totdat het allengs op de andere helling van het dal wegstierf.....

Eenige weken later was het feest te D'worp. Bij den ingang der gemeente stond een groene zegeboog met bloemenkransen en veelkleurige opschriften. Alle huizen waren gevlagd of met loover gesierd.

Een dubbel huwelijk ging er gevierd worden. Urbaan Couterman en Cilia Roosens zouden dien dag voor Gods altaar elkander eeuwige liefde en trouw

beloven, en tevens zou Trees, de koemeid, den armen Blasius Slijpsteen, tot bruidegom aanvaarden.

Vader Couterman had met alle haast een net huisje in zijn boomgaard doen optimmeren. Daarin zou Blasius met zijne vrouw wonen, en zoo zouden zij allen, die te zamen hadden bemind en geleden, onafgescheiden blijven leven, totdat de Heer hen riep.....

EINDE